

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KRATYLOS

Giriş, Metin, Çeviri ve Dizinler
1. Cilt

Platon

ESKİ YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ERMAN GÖREN



DERGÂH

DERGÂH YAYINLARI 664

Felsefe Dizisi 34

Sertifika No 14420

ISBN 978-975-995-700-1

1. Baskı Mart 2016

Dizi Editörü

Asım O. Erverdi

Kitap Editörü

Engin Yurt

Kapak ve Dizi Tasarımı

Işıl Döneray

Kapak Uygulama

Ercan Patlak

Sayfa Düzeni

E. Gökçe Aksoy

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.

B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi

10. Cad. No: 15

Beylikdüzü/İstanbul

Tel: (212) 422 79 29

Matbaa Sertifika No 20699

Dergâh Yayınları

Klodfarer Cad. No: 3/20 34122 Sultanahmet/İstanbul

Tel: (212) 518 95 79 80 Faks: (212) 518 95 81

www.dergahyayinlari.com/bilgi@dergahyayinlari.com

Kratylos'un yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

KRATYLOS

Giriş, Metin, Çeviri ve Dizinler
1. Cilt

Platon

Eski Yunanca Aslından Çeviren
Erman Gören



ERMAN GÖREN

2005 yılında İstanbul Üniversitesi'nin "Eski Yunan Dili ve Edebiyatı" ve "Felsefe" lisans programlarından eşzamanlı mezun oldu. Haziran 2008'de "Bakkhylides'te Mecaz Kullanımı ve Işık-Karanlık Metaforunun İzinde Areta, Nika, Alatheia İlişkisi" başlıklı Yüksek Lisans tezini tamamladı. "Arkaik Yunan Şiirinde Ad, Adlandırma, Hakikat İlişkisi: Pindaros'un Zafer Şarkılarında (Yeniden-) Adlandırma" başlıklı doktora teziyle Haziran 2013'te "Doktor" unvanını kazandı. Şubat 2014'ten beri İstanbul Üniversitesi Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda "Yardımcı Doçent" olarak görev yapmaktadır. Arkaik Yunan Şiiri, Erken ve Klasik Yunan Düşüncesi, Eski Yunanca Grameri ve Metin Çevirisi alanlarında dersler vermektedir. Özellikle Kratylos, Sofist gibi Platon'un dil sorunlarına yoğunlaşan diyaloglarını, Proklos'un Platon'un Kratylos'una Yorumu gibi Platoncu geleneğin geç dönem metinlerini, Pindaros, Bakkhylides, Arkhilokhos ve Sappho gibi arkaik Yunan şairlerinin eserlerini dilimize kazandırmaya çalışmaktadır. Doktora sonrası araştırmalarını özellikle Platoncu ve Yeni-Platoncu düşünce ile Areopagoslu Pseudo-Dionysios ve dönemindeki apophatik-kataphatik teoloji yaklaşımlarına yoğunlaştırmıştır.

Sevgili Anneme...

1

Platon'un *Kratylos*'u, dil felsefesinin başlangıç noktası, dilbilimin kaçınılmaz başvuru kaynağı, dille ilgili kafamızı kurcalayan onlarca sorunun ilk defa telaffuz edildiği metindir. Platon'un dil kullanımı *Kratylos*'un labirentlerinde rafine edilirken, aslında Klasik Atina'nın entelektüel çevrelerindeki en popüler tartışmalarından biri gözler önüne serilmektedir: Adların Doğruluğu. *Kratylos*, dilin bilimsel, felsefi, dinsel yönlerini sorgulayan bir dizi hâlâ cevapsız soruyla gündemdeki yerini korumaktadır. Bunlardan sadece birkaçı söyle sıralanabilir: Bir adı doğru yapan nedir? Adların bir doğruluğu varsa bu doğruluk uyuşumsal mıdır yoksa doğal mıdır? Söz konusu doğruluğun üzerinde yükseldiği zemin nedir, anlam mı, yoksa sözcüklerin kendileri mi? Kullandığımız dilin iletişimde sağladığı ortaklıktan nasıl emin olabiliriz?

Platon'un *Kratylos*'u Türkçede okuyucunun karşısına ilk defa çıkmıyor. Ancak elinizdeki kitapta yer alan çeviri Yunanca orijinal metnin titiz bir incelenmesinin, satır satır, kimileyin hece hece, hatta harf harf, kılı kırk yaran bir filolojik bir dakikliğin ürünü olduğu iddiasını taşımaktadır. Çünkü bu çalışma, diyalogda başvurulana deneysel dil cambazlıklarında ya da etimolojik sözcük oyunlarındaki zeka parıltısını kaybetmemeye çalışan bir çeviri pratiğiyle ortaya çıkmıştır. Bu zeka pırıltısı bir yandan okurun gözlerini kamaştırırken, öte yandan dilin, dilbilimin, dil felsefesinin karanlık dehlizlerini aydınlatmaktadır. *Kratylos*'un sunduğu sorunsal alan,

Kratylos'a Yorumlar: Physis-Nomos Karşıtlığı Bağlamında Filolojik ve Yorumbilimsel Bir İnceleme başlıklı ikinci ciltteki yorumlarla bir nebze daha net bir görünüme kavuşmaktadır.

Platon'un *Kratylos*'u, dahiyane, ancak bir o kadar da bilmececi bir diyalogdur. Metindeki etimolojik araştırmanın sıradüzeninden, açıklamaların arkasındaki niyetin ciddiyetine, Sokrates'in tartışmada hangi safı tuttuğundan, Platon'un kasten gizlenen gerçek fikirlerine, sırlarla dolu bir atmosfer *Kratylos*'un satırlarında bile isteye oluşturulmuş gibidir. Bu sır perdesini kaldırmaya çalışan okuyucu ya da çevirmen her seferinde yeniden dilin içine davet edildiğini fark etmekten kendisini alamaz. *Kratylos* belki tam da, dile yönelik soruların cevaplarının ancak dilin içinde aranabileceğinin çıkmazına giden bir yol olarak tasarlanmıştır.

Bu yolda yürüyen yorumcu filolojinin en küçük ayrıntıları gözden kaçırmayan bakışından yararlanırken, metnin kültürel ve felsefi bağlamına da nüfuz etmek zorunda kalır. Elinizdeki inceleme böyle iki yönlü bir yöntemsel yaklaşımla Klasik Atina'da doğa-yasa (*physis-nomos*) arasındaki gerilimin dilsel boyutlarını açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Zira Yunan dilindeki fonetik bir sorunu, maddi kültüre dair bir ayrıntıyı, Yunan alfabesinin tarihsel gelişimini ya da deyimsel bir ifadenin dayandığı toplumsal belleği araştırırken yorumcu her seferinde felsefenin ayakkağılarıyla dil yolunda yürüdüğünün bilincine varır. Dil yolunda ve okuru da dil yoluna davet ederek...

Adları bilen şeyleri de bilir düşüncesini bütün çeviri ve yorum çalışmasının arka planında bulunduran Erman Gören; *dilin varlığın evi olduğu, insanın dilin meskeninde ikamet ettiği, düşünenlerin ve şiir yazarların bu meskenin koruyucuları olduğunu* Türkçede bir kez daha, yeniden, titiz ve ustalıkla ortaya koymaktadır. Dilimize, düşünmemize, felsefe dünyamıza doğrudan bir katkı olarak görülebilecek bu iki kitabından ötürü kendisine teşekkür ediyoruz. Yeni kitapları ve çalışmalarlarıyla da dil ve dil yolunda yeni patikaları, çıgırları göstermesi, dilin konuşmasına zemin hazırlaması umudu ve dileğiyle.

Erdal YILDIZ

İÇİNDEKİLER

11 KISALTMALAR

11 Genel Kısaltmalar

12 Süreli Yayınlar

25 GİRİŞ

34 *Kratylos*'un Anahatları

34 1. Bölüm (383a-390e/391b)

35 2. Bölüm (390e/391b-427d)

36 3. Bölüm (427d-440e)

38 Türkçede *Kratylos* Çevirileri

40 Çevirmenin Çeviri Etkinliğine ve *Kratylos*'u Çevirmeye Yaklaşımı

45 Teşekkürler

47 Çevirideki Ayraç Kullanımına İlişkin Not

48 ΚΡΑΤΥΛΟΣ

49 KRATYLOS

209 YER VE KİŞİ ADLARI DİZİNİ [INDEX NOMINUM ET RERUM]

211 YUNANCA SÖZCÜK VE KAVRAM DİZİNİ [INDEX VERBORUM]

KISALTMALAR

GENEL KISALTMALAR¹

ad loc.	: <i>ad locum</i> (ilgili kısımda)
apud	: <i>apud</i> ([sonra gelen yazarın] yapıtında)
cf.	: <i>confer</i> (karşılaştırınız)
comm.	: <i>commented by</i> (yorumlayan)
e.g.	: <i>exempli gratia</i> (örnek olarak)
ed.	: <i>edited by</i> (editör/yayıma hazırlayan)
et al.	: <i>et alii</i> (ve diğerleri)
etc.	: <i>et cetera</i> (vesaire)
fr.	: <i>fragmenta</i> (fragmanlar)
n.	: <i>dipnot/dipnotlar</i>
pl.	: <i>pluralis</i> (çoğul)

- 1 Genel Kısaltmalar için birkaç istisna hariç bilim dünyasındaki evrensel kullanım esas alınmıştır. Genellikle Latince nadiren İngilizce kaynaklı olan bu kısaltmaların Latince ya da İngilizce açık halinin yanında yay ayraç içinde olası Türkçe anlamı verilmiştir. Antik Kaynaklar İçin Kısaltmalar'da kaynak olarak bazı istisnalar hariç çoğu zaman bilim dünyasında kabul edilmiş Latince başlığın kısaltmasını kullanmayı tercih eden *LSJ* temel alınmış, *LSJ*'de bulunmayan kısaltmalar için *KP*'ye başvurulmuştur (v. Kaynakça). Yayıtın kısaltmasına kaynaklık eden Latince adının yanı sıra köşeli ayraç içinde orijinal başlığını harf çevirisiyle ve özel bir ad değilse, yay ayraç içinde bu başlığın olası Türkçe karşılığını verdik. Kısaltmalar yazar adının kısaltmasını temel alarak alfabetik sırayla dizilmiştir.

rev.	: <i>revised by</i> (gözden geçiren)
s.v.	: <i>sub verbo</i> (... başlık altında)
sc.	: <i>scilicet</i> (yani, ... olarak adlandırılan)
sq./sqq.	: <i>sequens/sequentia</i> (devam eden sayfa/dize ya da sayfalar/dizeler)
trans.	: <i>translated by</i> (çeviren)
v.	: <i>vide</i> (bakınız)
Vol.	: <i>volumen</i> (cilt)
vs.	: <i>versus</i> (karşı görüş)

SÜRELİ YAYINLAR

<i>A&S</i>	: <i>Arkeoloji ve Sanat</i> . İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
<i>AAN</i>	: <i>Atti della Accademia di Scienze Morali e Politiche della Società Nazionale di Scienze, Lettere ed Arti di Napoli</i> . Napoli: Giannini Editore.
<i>AAPel</i>	: <i>Atti della Accademia Peloritana dei Pericolanti, Classe di Lettere, Filosofae Belle Arti</i> . Messina: Accademia Peloritana dei Pericolanti.
<i>AAT</i>	: <i>Atti della Accademia delle Scienze di Torino. 2, Classe di Scienze Morali, Storiche e Filologiche</i> . Torino: Accademia delle Scienze di Torino.
<i>ABG</i>	: <i>Archiv für Begriffsgeschichte</i> . Bonn: Bouvier.
<i>AC</i>	: <i>L'Antiquité classique: Revue interuniversitaire d'études classiques</i> . Bruxelles: FNRS.
<i>Acme</i>	: <i>Acme: annali della Facoltà di lettere e filosofia dell'Università degli studi di Milano</i> . Milano: Edizioni Universitarie di Lettere Economia Diritto.
<i>Actas</i>	: <i>Actas: Simposio Nacional de Estudios Clásicos</i> . La Plata: UNLP-FaHCE.
<i>ActInv</i>	: <i>Actual Investigación</i> . Bogotá, Colombia: Fundación Ediciones Actual, Universidad de los Andes.
<i>AFLB</i>	: <i>Annales de la Faculté des Lettres de Bordeaux</i> . Paris: Ernest Leroux.
<i>AGPh</i>	: <i>Archiv für Geschichte der Philosophie</i> . Berlin: Walter de Gruyter.
<i>AJP</i>	: <i>The American Journal of Philology</i> . Baltimore (MD): The Johns Hopkins University Press.

- AL** : *Anuario de Letras*. México: Universidad Nacional Autónoma de México.
- Alif** : *Alif: Journal of Comparative Poetics*. Cairo: The American University in Cairo.
- ALL** : *L'Analisi Linguistica e Letteraria*. Milano: Facoltà di Scienze Linguistiche e Letterature straniere dell'Università Cattolica del Sacro Cuore.
- Altertum** : *Das Altertum*. Amsterdam: Harwood Academic Publishers.
- AP** : *Ancient Philosophy*. Pittsburgh (PA): Mathesis Publications.
- Apeiron** : *Apeiron: A Journal for Ancient Philosophy and Science*. Kelowna (BC): Academic Printing and Publishing.
- APQ** : *American Philosophical Quarterly*. Champaign (IL): University of Illinois Press.
- Archai** : *Archai: Revista de Estudos sobre as Origens do Pensamento Ocidental*. Annablume: Universidade de Brasília.
- Arctos** : *Arctos: Acta Historica, Philologica, Philosophica Fennica*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Kirjapaino Oy.
- Arethusa** : *Arethusa*. Baltimore (MD): The Johns Hopkins University Press.
- ArOr** : *Archiv Orientalní: Quarterly Journal of African and Asian Studies*. Praha: Akād.
- Athenaeum** : *Athenaeum: Studi di Letteratura e Storia dell'Antichità*. Pavia: Università degli Studi di Pavia.
- AUI** : *Analele Științifice ale Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași*. Iași: Editura Universității.
- AZP** : *Allgemeine Zeitschrift für Philosophie*. Stuttgart: Frommann-Holzboog.
- BAB** : *Bulletin de la Classe des lettres et des sciences morales et politiques/ Académie royale de Belgique*. Bruxelles: Académie royale de Belgique.
- BICS** : *Bulletin of the Institute for Classical Studies*. London: The Institute of Classical Studies, School of Advanced Study, University of London.
- BJA** : *British Journal of Aesthetics*. Oxford: Oxford University Press.
- BMCR** : *Bryn Mawr Classical Review*. Bryn Mawr (PA): Bryn Mawr College.

- BPJAM** : *Bochumer Philosophisches Jahrbuch für Antike und Mittelalter*. Bochum: Ruhr Universität.
- CFS** : *Cahiers Ferdinand de Saussure*. Genève: Librairie Droz.
- CJ** : *The Classical Journal*. Ashland (VA): Randolph-Macon College, Department of Classics, Classical Association of the Middle West and South.
- CJPh** : *Canadian Journal of Philosophy*. Calgary (AB): University of Calgary Press.
- CL** : *La clinique lacanienne: revue internationale*. Paris: Editions Eres.
- ClAnt** : *Classical Antiquity*. Berkeley (CA): University of California Press.
- Classica** : *Classica: Revista Brasileira de Estudos Clássicos*. São Paulo: Sociedade Brasileira de Estudos Clássicos.
- Cogito** : *Cogito: Üç Aylık Düşünce Dergisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- CPh** : *Classical Philology: A Journal Devoted to Research in Classical Antiquity*. Chicago (IL): University of Chicago Press.
- CPhR** : *Continental Philosophy Review*. Dordrecht: Springer.
- CQ** : *The Classical Quarterly*. Oxford: Oxford University Press.
- CR** : *The Classical Review*. Oxford: Oxford University Press.
- Critique** : *Critique: revue générale des publications françaises et étrangères*. Paris: Editions du Chêne.
- CW** : *The Classical World*. Pittsburgh (PA): Duquesne University, Department of Classics, Classical Association of the Atlantic States.
- CWeek** : *The Classical Weekly*. New York: Classical Association of the Atlantic States.
- Daimon** : *Daimon: Revista Internacional de Filosofía*. Murcia: Universidad de Murcia, Facultad de Filosofía y Letras, Departamento de Filosofía.
- DB** : *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Diacritics** : *Diacritics*. Baltimore (MD): The Johns Hopkins University Press.
- Diadokhe** : *Diadokhe: Revista de filosofía platónica y cristiana*. Santiago/Buenos Aires: Instituto de Filosofía, Pontificia Universidad Católica de Chile/Departamento de Filosofía, Universidad Argentina John F. Kennedy

- Dialectica* : *Dialectica: International Journal of Philosophy and Official Organ of the ESAP* = revue internationale de philosophie et organe officiel de l'ESAP. Bern: Geiger.
- Diálogos* : *Diálogos: revista del Departamento de Filosofía*. Río Piedras, Puerto Rico: El Departamento de Filosofía, Universidad de Puerto Rico.
- Dialogue* : *Dialogue: Canadian Philosophical Review/Revue canadienne de philosophie*. Ottawa: Canadian Philosophical Association.
- Dioniso* : *Dioniso: bollettino dell'Istituto nazionale del dramma antico*. Siracusa: Istituto nazionale del dramma antico.
- Dionysius* : *Dionysius*. Halifax (NS): Dalhousie University, Department of Classics.
- EF* : *Estudios de Filosofía*. Medellín, Colombia: Departamento de Filosofía de la Facultad de Ciencias Humanas de la Universidad de Antioquia.
- Elenchos* : *Elenchos: Rivista di studi sul pensiero antico*. Napoli: Bibliopolis.
- Emérita* : *Emérita: Revista de lingüística y filología clásica*. Madrid: CSIC, Instituto XXXII de Filología.
- Eos* : *Eos: Organ Polskiego Towarzystwa Filologicznego/Commentarii Societatis Philologiae Polonorum*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Filologiczne.
- EPh* : *Les Études philosophiques*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Epoché* : *Epoché: A Journal for the History of Philosophy*. Charlottesville, Virginia: Philosophy Documentation Center
- ER* : *Er: Revista de filosofía*. Juan de la Cierva: Ediciones de Intervención Cultural.
- Eranos* : *Eranos: acta philologica Suecana*. Oslo: Scandinavian University Press.
- FA* : *Felsefe Arkivi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- FdSc* : *Foundations of Science*. Warszawa: Oficyna Akademicka.
- FH* : *Fuentes Humanísticas*. México: Departamento de Humanidades de la UAM-Azcapotzalco.
- FL* : *Foundations of Language: International Journal of Language and Philosophy*. Dordrecht: Reidel.

- FLSF** : *FLSF: Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü.
- GB** : *Grazer Beiträge: Zeitschrift für die klassische Altertumswissenschaft*. Horn: Berger.
- GFA** : *Göttinger Forum für Altertumswissenschaft*. Göttingen: Duehrkohn & Radicke.
- GIF** : *Giornale italiano di filologia: rivista trimestrale di cultura*. Roma: Herder.
- Glotta** : *Glotta: Zeitschrift für griechische und lateinische Sprache*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- GM** : *Giornale di Metafisica: Revista Bimestrale di Filosofia*. Milano: Ledizioni.
- GRBS** : *Greek, Roman and Byzantine Studies*. Durham (NC): Duke University, Department of Classics.
- Gregorianum** : *Gregorianum: periodicum trimestre a Pontificia Universitate Gregorianaeditum*. Roma: Pontificia Università Gregoriana.
- GRM** : *Germanisch-Romanische Monatsschrift*. Heidelberg: Winter Universitätsverlag.
- Gymnasium** : *Gymnasium: Zeitschrift für Kultur der antike und humanistische Bildung*. Heidelberg: Winter.
- Habis** : *Habis*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
- HEFD** : *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Hermes** : *Hermes: Zeitschrift für klassische Philologie*. Stuttgart: Steiner.
- Hesperia** : *Hesperia: the journal of the American School of Classical Studies at Athens*. Princeton (NJ): American School of Classical Studies at Athens.
- HL** : *Historiographia Linguistica: International Journal for the History of the Language Sciences*. Berlin: John Benjamin Publishing Company.
- HPQ** : *History of Philosophy Quarterly*. Champaign (IL): University of Illinois Press.
- HSF** : *Historische Sprachforschung/Historical Linguistics*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- HSPH** : *Harvard Studies in Classical Philology*. Cambridge (MA): Harvard University Press.

- HThR* : *Harvard Theological Review*. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Humanitas* : *Humanitas*. Pittsburgh (PA): Center for the Study of Human Development of the Institute of Man.
- Hyperboreus* : *Hyperboreus: studia classica*. St. Petersburg: Bibliotheca Classica Petropolitana/München: Beck.
- Hypnos* : *Hypnos: Revista do Centro de Estudos da Antiguidade*. São Paulo: Centro de Estudos da Antiguidade.
- IJPh* : *Independent Journal of Philosophy/Revue Indépendante de Philosophie/Unabhängige Zeitschrift für Philosophie*. Wien: G. E. Tucker.
- ILU* : *'Ilu. Revista de Ciencias de las Religiones*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- Ínsula* : *Ínsula: Revista de Letras y Ciencias Humanas*. Madrid: Insula Mensual.
- Intuitio* : *Intuitio: Revista eletrônica dos discentes do Programa de Pós-Graduação em Filosofia da PUCRS*. Porto Alegre: Pontifícia Universidade Católica do Rio Grande do Sul
- JANER* : *Journal of Ancient Near Eastern Religions*. Leiden: Brill.
- JAPh* : *Journal of Ancient Philosophy*. São Paulo: Universidade de São Paulo.
- JCP* : *Journal of Chinese Philosophy*. London: Blackwell Publishing (International Society for Chinese Philosophy).
- JFR* : *Journal of Folklore Research: An International Journal of Folklore and Ethnomusicology*. Bloomington (IN). Indiana University Press.
- JHI* : *Journal of the History of Ideas*. Baltimore (MD): The Johns Hopkins University Press.
- JHP* : *Journal of the History of Philosophy*. Baltimore (MD): Johns Hopkins University Press.
- JHS* : *The Journal of Hellenic Studies*. London: Society for the Promotion of Hellenic Studies.
- JLARC* : *Journal for Late Antique Religion and Culture*. Centre For Late Antique Religion and Culture, Cardiff: Cardiff University.
- JLS* : *Journal of Literary Semantics*. Berlin: Walter de Gruyter
- JNStud* : *The Journal of Neoplatonic Studies*. Binghamton (NY): Institute of Global Cultural Studies, Binghamton University.

- JPhil* : *The Journal of Philology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- JPhilos* : *The Journal of Philosophy*. New York: Columbia University.
- JPT* : *The International Journal of the Platonic Tradition*. Leiden: Brill.
- JSQ* : *Jewish Studies Quarterly*. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag.
- JTS* : *Journal of Theological Studies*. Oxford: Oxford University Press.
- Kadmos* : *Kadmos: Zeitschrift für vor- und frühgriechische Epigraphik*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Kaygı* : *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Kernos* : *Kernos: revue internationale et pluridisciplinaire de religion grecque antique*. Liège/Athens: Centre international d'étude de la religion grecque antique.
- KZ* : [Kuhns] *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- L&L* : *Logos and Language: Journal of General Linguistics and Language Theory*. Tübingen: Narr Verlag.
- LCl* : *Letras Clásicas*. São Paulo: Universidade de São Paulo, Faculdade de Filosofia, Letras e Ciências Humanas.
- LCM* : *Liverpool classical monthly*. Liverpool: University of Liverpool.
- LEC* : *Les Études Classiques*. Namur: Société Des Études Classiques.
- LetDues* : *Letras de Deusto*. Bilbao: Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Deusto.
- Literatūra* : *Literatūra: Research Journal for Literary Scholarship*. Vilnius: Vilniaus Universitetas.
- Logo* : *Logo: Revista de retórica y ciencias de la comunicación*. Salamanca: Asociación Española de Estudios sobre Lengua, Pensamiento y Cultura Clásica.
- Lucerna* : *Lucerna: Klasik Filoloji Çalışmaları*. İstanbul: Eren Yayınları.
- MD* : *Materiali e discussioni per l'analisi dei testi classici*. Pisa: Istituti Editoriali e Poligrafici Internazionali/Fabrizio Serra Editore.
- Metalogicon* : *Metalogicon: rivista internazionale di logica pura e applicata, di linguistica e di filosofia = International review of pure and applied logic, linguistic and philosophy*. Napoli/Roma: Nova Millenium Romae.

- Metis* : *Metis Çeviri*. İstanbul: Metis Yayınları.
- MH* : *Museum Helveticum: schweizerische Zeitschrift für klassische Altertumswissenschaft* = *Revue suisse pour l'étude de l'antiquité classique* = *Revista svizzera di filologia classica*. Basel: Benno Schwabe & Co.
- Mind* : *Mind: a quarterly review of philosophy*. Oxford : Oxford University Press.
- Mnemosyne* : *Mnemosyne: Bibliotheca Philologica Batava/A Journal of Classical Studies*. Leiden: Brill.
- MTh* : *Modern Theology*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd.
- NHP* : *Neue Hefte für Philosophie*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- NLH* : *New Literary History: A Journal of Theory and Interpretation*. Baltimore (MD): The Johns Hopkins University Press.
- Nova Tellus* : *Nova Tellus: Anuario del Centro de Estudios Clásicos*. México: Universidad Nacional Autónoma de México: Centro de Estudios Clásicos.
- Numen* : *Numen: International Review for the History of Religions*. Leiden: Brill.
- OntStud* : *Ontology Studies* = *Cuadernos de Ontología*. San Sebastián: Departamento de Filosofía, Universidad del País Vasco.
- OSAPh* : *Oxford Studies in Ancient Philosophy*. Oxford: Oxford University Press.
- P&C* : *Pensamiento y Cultura: Revista de Filosofía*. Chía, Cundinamarca, Colombia: Facultad de Filosofía Ciencias Humanas, Universidad de La Sabana.
- PCPhS* : *Proceedings of the Cambridge Philological Society*. Cambridge: Cambridge Philological Society.
- PF* : *The Philosophical Forum*. Oxford: Boston University, Department of Philosophy/Blackwell Publishers.
- Ph&Rh* : *Philosophy and Rhetoric*. University Park (PA): Pennsylvania State University Press.
- PhCom* : *Philosophy Compass*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
- PhEW* : *Philosophy East and West*. Honolulu: University of Hawaii Press.

- PhilInv* : *Philosophical Investigations*. Oxford: B. Blackwell
- Philologus* : *Philologus: Zeitschrift für antike Literatur und ihre Rezeption*. Berlin: Akademie Verlag.
- PhilosI* : *Philosophical Inquiry: An International Quarterly*. Thessaloniki: Aristotle University.
- PhilosQ* : *The Philosophical Quarterly*. Oxford : Blackwell.
- PhilosSci* : *Philosophy of Science: Organ of the Philosophy of Science Association*. Baltimore (MD): Williams & Wilkins Co.
- PhilosT* : *Philosophy Today: An International Journal of Contemporary Philosophy*. Chicago (IL): DePaul University.
- PhilTop* : *Philosophical Topics*. Fayetteville (AR): The University of Arkansas Press
- PhilJGG* : *Philosophisches Jahrbuch: der Görres-Gesellschaft*. Fulda: Druck und Kommissionsverlag der Fuldaer Aktiendruckerei.
- Phoenix* : *Phoenix: Journal of the Classical Association of Canada = Revue de la Société canadienne des études classiques*. Toronto (ON): University of Toronto Press.
- PhR* : *The Philosophical Review*. Ithaca (NY): Cornell University, Sage School of Philosophy.
- Phronesis* : *Phronesis: a journal for ancient philosophy*. Leiden: Brill.
- PhilStud* : *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.
- PhW* : *Philologische Wochenschrift*. Berlin: S. Calvary.
- PLA* : *Philosophiegeschichte und logische Analyse = Logical Analysis and History of Philosophy*. Paderborn: F. Schöningh.
- Poetica* : *Poetica: Zeitschrift für Sprach- und Literaturwissenschaft*. Paderborn: Wilhelm Fink GmbH & Co. Verlags-KG.
- Poétique* : *Poétique*. Paris: Éditions du Seuil.
- PPR* : *Philosophy and Phenomenological Research: A Quarterly Journal*. Rhode Island (RI): International Phenomenological Society.
- PraxFil* : *Praxis Filosófica*. Cali, Colombia: Universidad del Valle.
- PULC* : *Princeton University Library Chronicle*. Princeton (NJ): Princeton University Press.

- QS** : *Quaderni di storia*. Bari: Edizioni Dedalo.
- QUCC** : *Quaderni urbinati di cultura classica*. Pisa: Serra.
- RBPh** : *Revue belge de philologie et d'histoire* = *Belgisch tijdschrift voor filologie en geschiedenis*. Bruxelles: Société pour le progrès des études philologiques et historiques.
- RCames** : *Revue du C.A.M.E.S. Série B, Sciences sociales et humaines*. Ouagadougou, Burkina Faso: Conseil africain et malgache pour l'enseignement supérieur.
- RCFI** : *Rivista Critica di Storia della Filosofia*. Firenze: La Nuova Italia.
- REA** : *Revue des études anciennes*. Pessac: Université Michel de Montaigne, Maison de l'archéologie.
- REG** : *Revue des études grecques*. Paris: Les Belles Lettres.
- REL** : *Revue des études latines*. Paris: Les Belles Lettres.
- REP** : *Revue de l'enseignement philosophique*. Paris: APPEP.
- RES** : *Revista de estudios sociales*. Bogotá, Colombia: Facultad de Ciencias Sociales, Universidad de los Andes.
- REspLing** : *Revista Española de Linguística*. Madrid: Sociedad Española de Lingüística.
- RevES** : *The Review of English Studies*. Oxford: Oxford University Press.
- RevLet** : *Revista Letras*. Curitiba, Paraná: Setor de Ciências Humanas, Letras e Artes da Universidade Federal do Paraná.
- RevOcc** : *Revista de Occidente*. Madrid: Fundación José Ortega y Gasset-Gregorio Marañón/Galo Sáez
- RF (Bologna)** : *Rivista di filosofia*. Bologna: Il Mulino.
- RFIC** : *Rivista di Filologia e d'Istruzione Classica*. Torino: Loescher.
- RFUC** : *Revista de Filosofía de la Universidad de Costa Rica*. Ciudad Universitaria Rodrigo Facio Brenes, Costa Rica: Universidad de Costa Rica.
- Rhetorica** : *Rhetorica: A Journal of the History of Rhetoric*. Berkeley (CA): University of California Press.
- RhetR** : *Rhetoric Review: A journal of rhetoric and composition*. Mahwah (NJ): Erlbaum.
- Rhizomata** : *Rhizomata: A Journal for Ancient Philosophy and Science*. Berlin: Walter de Gruyter.

- RhM** : *Rheinisches Museum für Philologie*. Frankfurt am Main: Sauerländer.
- RHR** : *Revue de l'histoire des religions*. Paris: Armand Colin.
- RIH** : *Revista Internacional d'Humanitats: Revista Anual Binacional*. São Paulo/Barcelona: Univ. Autònoma de Barcelona - Dep. de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana/Centro de Estudos Medievais - Oriente & Occidente EDF/FEUSP.
- RIL** : *Rendiconti/Istituto Lombardo, Accademia di Scienze e Lettere, Classedi Lettere, Scienze Morali e Storiche*. Milano: Istituto Lombardo, Accademia di Scienze e Lettere, Classe di Lettere, Scienze Morali e Storiche.
- RIPh** : *Revue Internationale de Philosophie*. Paris: Presses Universitaires de France.
- RMeta** : *The Review of metaphysics: a philosophical quarterly*. Washington (DC): Catholic University of America Press.
- RM/M** : *Revue de métaphysique et de morale*. Paris: Presses Universitaires de France.
- RPhA** : *Revue de philosophie ancienne*. Paris: Vrin.
- RPhilos** : *Revue philosophique de la France et de l'étranger*. Paris: Presses Universitaires de France.
- RPL** : *Res Publica Litterarum*. Madrid: Instituto de Estudios Clásicos sobre la Sociedad y la Política "Lucio Anneo Séneca."
- RPTP** : *Revista de Filosofía y Teoría Política*. La Plata: UNLP-FaHCE.
- RSF** : *Rivista di storia della filosofia*. Milano: Angeli.
- SBArD** : *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*. Diyarbakır: Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği.
- SCO** : *Studi Classici e Orientali*. Pisa: Pisa University Press.
- SCS** : *The Southern Speech Communication Journal*. Auburn (AL): Southern Speech Communication Association.
- SJP** : *The Southern Journal of Philosophy*. Hoboken (NJ): Wiley-Blackwell.
- SLS** : *Sign Language Studies*. Hanover (PA): Gallaudet University Press.
- SPE** : *Studies in Philosophy and Education: An International Journal*. Dordrecht: Springer.

- SPhA* : *The Studia Philonica Annual*. Providence (RI): Brown University Press.
- SPP* : *Social Philosophy and Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SSL* : *Studi e Saggi Linguistici*. Pisa: Istituto di glottologia dell'Università di Pisa.
- Studium* : *Studium: rivista bimestrale di cultura*. Roma: Ministero della Pubblica Istruzione.
- StudStor* : *Studi Storici: Rivista trimestrale dell'Istituto Gramsci*. Roma: Carocci Editore.
- TAPA* : *Transactions (and Proceedings) of the American Philological Association*. Baltimore (MD): The Johns Hopkins University Press.
- Terminology* : *Terminology: International journal of theoretical and applied issues in specialized communication*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Tezkire* : *Tezkire Düşünce-Siyaset-Sosyal Bilim Dergisi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Tonos* : *Tonos Digital: Revista electrónica de estudios filológicos*. Murcia: Universidad de Murcia, Servicio de Publicaciones.
- Topoi* : *Topoi: An International Review of Philosophy*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Traditio* : *Traditio: Studies in Ancient and Medieval History, Thought, and Religion*. New York: Fordham University Press.
- WS* : *Wiener Studien: Zeitschrift für klassische Philologie, patristik und lateinische Tradition*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- ZMSKS* : *Zbornik Matice Srpske za Klasične Studije/Journal of Classical Studies*. Novi Sad: Matica Srpska.
- ZPhF* : *Zeitschrift für philosophische Forschung*. Frankfurt am Main: Klostermann.

GİRİŞ

Platon'un diğer diyaloglarında olduğu gibi *Kratylos* da ele aldığı sorunun Yunan düşüncesindeki geçmişini –Yunan düşünürleri arasında ilk defa Aristoteles'te gördüğümüz “bilimsel” bir sıradüzen içinde değilse de– o sorunun bağlamı olarak kabul ederek tartışmaya başlar. Diyalog Hermogenes'in adı aracılığıyla gündeme getirilen kişi adlarının yakıştırıldıkları kişiye ne kadar uygun olduğu sorunuyla başlayıp devamında da Homeros ve Hesiodos'taki adlandırma sorunlarına belirgin bir şekilde yer verilir.² Bu yaklaşım, MÖ 4. yüzyıl Atinası'ndaki entelektüel sohbetlerin ana temalarını gözler önüne sermekle kalmaz, aynı zamanda Platon'un tartışmasını bu ana temalardan bağımsız bir

- 2 Mistik yönden bakılsa da bakılmasa da, insani bir yönelim ve doğal bir zorunluluk olarak “şeyleri adlandırmak, insanın dilsel özü” (BENJAMIN, 2001, 171) olarak nitelenebilir. Bu nedenle Platon'un tartışmaya kökensel bir adlandırma edimini söz konusu ederek başlaması, Hellen kültürü için Homeros gibi bir başlangıç noktasına gönderme yapması beklenen bir durumdur.

şekilde yürütmeye niyeti olmadığını da belgeler. Platon'un ısrarcı olduğu bu kültürel bağlam onun metinlerini çok daha renkli hale getirdiği gibi, bir o kadar da okuyucunun metne nüfuz etmesini zorlaştırır. Çünkü onun felsefi kanıtlamalarının ayrıntılı bir incelemesini yapabilmek, sunduğu çok sayıda kültürel veriye vâkıf olmayı, sözlü kültür içinde filizlenen söylemindeki göndermelerinin uzandığı alana hiç değilse panoramik bir bakışla bakmayı gerektirir. Bu, sadece edebiyat bilimcinin üstleneceği “edebi” bir görev değil, aynı zamanda Platon'un düşüncesini derinlemesine anlamaya çalışan felsefe tarihçisinin sırtlanacağı “felsefi” bir yükümlülüktür.

Kratylos'un edebi veçhesi hemen hemen bütün Platon diyaloglarında olduğu gibi göz ardı edilemez şekilde ortaya koyduğu felsefi tartışmanın tamamlayıcısıdır. Ancak bu tamamlayıcı niteliğinden bağımsız bir şekilde de –bir edebi eser olarak ele alınabilecek diyalogda– varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle özelde *Kratylos*'u, genelde bütün Platon metinlerini anlamak üzere, düşüncenin “felsefi” bir sorular ve cevaplar bileşkesine hapsedme zihniyetinden kurtarılması zaruridir. Herakleitos *Kratylos*'un ortaya koyduğu sorunsalla ilgilenmiş bir düşünür olarak ne kadar filozofun öncelleri arasındaysa, yeni doğmuş çocuğunu bir Homeros dizesine dayanarak adlandırmanın doğruluğuna inanan MÖ 4. yüzyılda yaşamış Atinalı bir yurttaş da bir o kadar Platon'un çağdaşları arasında sayılmalıdır. Bu nedenle ikinci ciltte yalnızca diyalogdaki felsefi akıl yürütmenin gidişatı değil, Platon'un üslubuna sinmiş açılanmaya muhtaç deyimsele ifadeler, kültürel göndermeler de metnin temel öğeleri olarak dikkate alınmıştır.

Platon'un *Kratylos* diyalogunu bu türden bir düşünsel arka plan ve kültürel çevre bağlamında ele alırken günümüz araştırmacısı için bir ortak kaynak olan Aristoteles'in ve Aristotelesçi geleneğin Yunan düşüncesini aktarışıyla ilgili sorunlar kaçınılmaz bir şekilde gündeme gelmektedir. Zira erken dönemde Yunan felsefesinin

gelişimine ilişkin bilginin büyük kısmı Aristoteles'in bakış açısını yansıtan bir süzgeçten geçirilerek günümüze ulaşmıştır. Bu durum, Yunan düşünce tarihi hakkında aynı anda hem “ne mutlu ki...” hem de “ne yazık ki...” ile başlayarak ifade edebileceğimiz saptamaları ortaya çıkarabilmektedir. Aristoteles'in yapıtları Yunan düşüncesinin erken dönemdeki kaynaklarının hiç değilse parçalar halinde günümüze ulaşmasında etkin rol oynadığından onun sayesinde bu metinlerden haberdarız ve buna seviniyoruz. Ancak Aristoteles'in bu metinleri salt aktarmadığını ve kendi yorumuyla birlikte bir tür “felsefe tarihi” olarak sunduğunu bildiğimizden çağdaş felsefe tarihçilerinin düştüğü çıkmazı da görebiliyoruz ve aktarılan bilginin özünü ortaya çıkarmanın gerektirdiği özel çabayı fark edebiliyoruz.

Bu sorgulamanın yöneleceği hedef, Sokrates-öncesi düşüncenin tarihi konusunda şüphesiz en ön plana çıkan kaynaklar olan Aristoteles'in *Ta meta ta Physika*'sının *Alpha* kitabı ve onun öğrencisi Theophrastos'un devam ettirdiği *doxographi* geleneğidir. Aristoteles'in Avrupa ortaçağında, özellikle de 13. yüzyılda bütün haşmetiyle ülküselleştirilen düşüncesi 14. yüzyıldan itibaren aşama aşama eleştiri oklarının hedefi olmuştur. Öte yandan “Sokrates-öncesi” olarak nitelenen düşünürlerin düşünüş biçimleri ve düşüncelerinin tarihsel seyri konusunda bir kaynak kişi olarak otoritesi çağlar boyunca büyük ölçüde sorgulanmadan kabul edilen Aristoteles'in sarsılmaz konumu 19. yüzyıla kadar sürmüştür. Sokrates-öncesi düşüncenin 20. yüzyılda çağdaş felsefe tartışmalarında belirgin bir şekilde ön plana çıkmasının sebebi, Aristoteles'ten miras kabullere karşı sağlam eleştirilerin ancak bu yüzyılda dillendirilmeye başlamasıdır. CAPIZZI (1990, 2) bu sistemli eleştiri dinamiğinin temelde iki farklı yaklaşım olarak entelektüel çevreleri bir araya topladığını, bunlardan bir tanesinin *pars destruens* (yıkıcı kısım), diğ erinin ise *pars construens* (yapıcı kısım) üst başlığında değerlendirilebileceğini belirtir.

Öyle ki (1) *pars destruens* kapsamında yer alan Hermann DIELS, Karl REINHARDT, Harold CHERNISS, John Baptist McDIARMID ve Geoffrey KIRK gibi bilim insanları Aristoteles'in ifade ettiği her şeyin kendi zamanı, kendi zamanının sorunları, kendi çağının kültürü bağlamında geçerli olduğunu ve Theophrastos'un bütün doxographi geleneğinin de Aristoteles'e bağlı olduğunu, bu yüzden yetersiz olduğunu kabul ederken, (2) *pars construens* başlığında değerlendirilebilecek araştırma grubunun yaklaşımı erken dönem düşünürlere dair Platon'un tanıklığına etkin bir şekilde başvuru olarak, onların mantıksallaştırma-öncesinin (Guido CALOGERO ve Louis GERNET'in yaptığı gibi), insan-biçimli söylencenin (Francis Macdonald CORNFORD'un yaptığı gibi), sözlü aktarımın (Eric HAVELOCK'un yapıtların çerçevesinde olduğu gibi), "felsefe" ve "şiir" arasındaki bağlantının (Bruno GENTILI'nin ortaya koyduğu gibi), felsefe-öncesinin (1980'lerde Giorgio COLLI'de görüldüğü üzere) dünyası olarak niteleyen bir perspektif kazanmıştır. Kendine özgü tutumuyla farklı bir bakış açısı taşıyan CAPIZZİ'nin (1990, 4) tutumunun ana eksenine ise şu sözlerinde bulunabilir:

Sonuç olarak, Perikles öncesi yazarların üzerine çalıştığımızda, her seferinde, kendi bütünlüğü içindeki klasik bilgelikle kendi geniş çerçevesi içindeki klasik kent arasındaki (daha sonradan kazanılan ve sıklıkla onaylanan) yakınlığı bir kenara bırakarak her bir yazarla onun kendi kenti arasındaki ilişkinin yerinin önemini teslim etmemiz gerekir.

Bu bakış açısı Sokrates-öncesi düşünürler arasında yer alan –ve sıklıkla vezinli bir biçimde fikirlerini kaleme alan– her bir kişinin kendi bağlamı içinde değerlendirmesi ve evrenselleştirilmiş bir “bilgelik” ve “kent” anlayışına hapsedilmesinin oluşturduğu risklerin altını kalın çizgilerle çizmektedir. Bu indirgeyici kavrayışların yarattığı engel Platoncu düşüncenin kendi düşünsel arka planıyla hesaplaşarak ilerleyen diyalektik akıl yürütmelerini de tehdit etmektedir. Bu nedenle, bu tehdidin bilincinde olarak *Kratylos* bağlamında her bir kanıtlamayı anlamaya çalışırken,

yerel verilerin aydınlatıcılığından yararlanmaya çalıştık. Bu yerel veriler kimi zaman deyimisel bir ifadeyi açıklama çabasına girdiğimizde (v. 2. Cilt, Yorum, not 268), kimi zaman da *sophos* gibi kimi ezbere karşılıklarla (bilgelik) uzun yıllardır derinliği örtülen kavramları (v. 2. Cilt, Yorum, not 76) ya da *ksynthêkê* ile *homologia* arasındaki ayrımı (v. 2. Cilt, Yorum, not 21) açıklamaya çalıştığımızda ortaya çıktı. Çünkü Platon'un söylemini oluşturan öğeler arasında Attika lehçesinin söyleyiş biçimleri kadar, Atina'daki yaşama biçimi de sayılabilir. Hatta bu kültürel bağlam Atina'nın muazzam ticari ağı sayesinde Pan-Hellenik Yunan dünyasının her yanından gelen bilgi birikimiyle daha geniş bir ufuk kazanmıştır.

Tüm bu birikimin MÖ 6. yüzyılın başlarından itibaren, bir Ionia kentinde, Miletos'ta düşünsel bir yön kazanmaya başlamasının anlamı nedir? Aristoteles felsefi düşünmeyi geleneksel bilgeliliğin sembol kişilerinden, yani “yedi bilgeler”den (*hepta sophoi*) biri olan Thales'le başlatırken, ana temanın *physis* (doğa) olması sadece kendi düşüncesini üzerine kuracağı temellerle mi ilişkilidir? Yoksa felsefenin temel kaynağı geleneksel bilgeliliğin ürettiği soruların muhatabı edilen *physis*'in verdiği temel cevaplar nelerdir? Bu soruların cevapları “dil” ve “adlandırma” sorununu ele alan *Kratylos* diyalogunda Platon'un ne tür bir doğa kavrayışına sahip olduğuna dair aydınlanma sağlayabilir.³

Araştırmasını büyük ölçüde *physis* kavrayışına yoğunlaştıran NADDAF'a (2005, 11 sqq.) göre, Sokrates-öncesi düşüncenin temel metinlerinin çoğunun başlığı yer alan *Peri Physeôs* ifadesi, onların metinlerinin içeriğine dair oldukça önemli bir ipucu vermektedir. Dilbilimsel açıdan bakıldığında “doğa” (*physis*) kavrayışı

3 Parçalar halinde günümüze ulaşmış olan bu fikirlerin paylaştığı ortak bir nitelik olarak, özellikle geleneksel insani adlandırmaların nesnelere uymadığı konusunda genel bir rahatsızlık olduğunu söylemek mümkündür (JONGE – OPHUIJSEN, 2010, 487).

belirli bir süreçselliği kendi içinde barındırır. Hareketi merkeze alan bu nitelik sadece *physis* için değil, *-sis*'le biten bütün Eski Yunanca sözcükler için geçerlidir (HOLT, 1941, 46). Nitekim BENVENISTE (1938^{re}, 80) bu sözcüklerin “nesnel bir gerçekleşme olarak tasarlanan bir sürecin soyut kavrayışı” (*la notion abstraite du procès conçu réalisation objective*) olarak değer kazandığını vurgular. Öyle ki bu tür sözcükler “öznenen bağımsızmış gibi varolan bir kavrayış”a (*la notion comme étant hors du sujet*: BENVENISTE, 1938^{re}, 85) işaret ederler. Bu süreç, *phyein* fiiline yakından bakıldığında karşımıza çıkan “bitkinin büyümesi” metaforuyla tam olarak örtüşür. Bitkinin büyümesi, sürece tanık olanlar tarafından gözlemlenir, ancak bu büyüme gözlemcilerde bütünüyle kendiliğinden oluşma izlenimini bırakır. Herhangi bir öznenin müdahalesi söz konusu değildir. NADDAF (2005, 2) bu süreci üç aşamalı olarak ele alır:

- Kozmogoni (evrenin doğuşu)
- Anthropogoni (insanın doğuşu)
- Politogoni (toplumun, vatandaşın ya da polis sakininin doğuşu)

Bu üç aşamalı sürecin ilk adımı (*kozmogoni*) Sokrates-öncesi düşünürlerin günümüze ulaşan metinleriyle açıkça görünür hale gelmiştir. Sokrates-öncesi düşünürlerin kozmogonik açıklamaları, metnlerinin ana omurgasını oluşturur ve kendilerine yönelen başlıca eleştiri oklarının sebebidir. Nitekim Platon’un (Pl. *Sph.* 242c) eleştirel bir üslupla Sokrates-öncesi düşünürlerin düşünsel tutumlarını sınıfladığı “var-olanların⁴ nasıl bir doğası

4 Yalnızca çağdaş kavrayışımız çerçevesindeki var olmak fiiline ya da -dır bağ fiiline değil, Platon ve çağdaşları açısından kendi kültürel ve felsefi bağlamı için özelleşmiş bir alana işaret eden *ta onta* için kısa çizgi ile birleştirilmiş “var-olanlar” yazımını tercih ettik. Metin boyunca, bu tip özelleşmiş bir alana işaret eden sözcükleri kimi zaman “kesme işareti” (/), kimi zaman “kısa çizgi” (-) kullanarak terminolojik somluğu gözeterek çevirmeye gayret ettik. Bu yaklaşımımızın uygulamalarından biri olarak v. 2. Cilt, Yorum, not 59.

olduğunu ve kaç türlü olduğunu belirlemeye yeltenen herkes” (*pas hostis pôpote epi krisin hôrmêse tou ta onta diorisasthai posa te kai poia estin*) ifadesi, ilk bakışta onların söz konusu süreci oluşturan bireysel var-olanların her biriyle daha fazla ilgilendikleri izlenimini yaratmaktadır. Oysa “doğa” kavrayışı NADDAF’ın (2005) yaptığı gibi, bir şeyin ilk ortaya çıktığı andan “şimdi ve burada”ki (*hic et nunc*) bütün ilişkiler ağına kadar “ne olduğu” ve “nasıl geldiği” ele alınır, bir süreç olarak “doğa”nın (*physis*) önceliği daha netleşecektir. Devamında Platon’un (*Sph.* 242c) Sokrates-öncesi düşünürlerle yönelen eleştirisi “bunların her biri, sanki çocukmuşuz gibi bize bir mit anlatıyor” (*mython tina hekastos phainetai moi diêgeisthai paisin hôs ousin hêmin*) sözleriyle sürer. Sokrates-öncesi düşünürlerin kozmogonik anlatılarında “*mythos*-anlatma” (*mytheomai*) üslubunun korunduğu doğrudur. Nitekim “başlangıç” vurgusu bütün eski sözlü kültür geleneklerinin ürettiği kozmogonilerde olduğu gibi, Sokrates-öncesi düşünürlerde de – “ilke” (*arkhê*) kavrayışına dönüştürülerek– başat rolünü oynamayı sürdürür. Ancak arkaik *mythos*-anlatıcıları olan şairlerin kozmogonilerine Sokrates-öncesi düşünürlerin eklentisi *kozmogoni*’yi *anthropogoni*’ye en sonunda da *politogoni*’ye bağlayan bu yeni “doğa” (*physis*) kavrayışıdır.

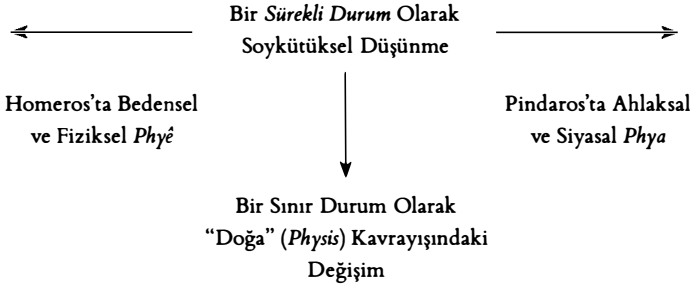
Konuya Sokrates-öncesi düşünceyle başlamamızın nedeni, *Kratylos*’un arka planına belirli bir tarihsel ve düşünsel sınır çizgisi çekmemizdir. Özellikle yukarıda değindiğimiz yeni “doğa” (*physis*) kavrayışı aracılığıyla çekilen bu sınır çizgisini daha önce ayrıntılarıyla temellendirdiğimizden ve aynı çalışmamızda bu sınırın öncesini –özellikle bir geçiş dönemi şairi olarak Pindaros merkezinde– ele aldığımızdan burada tekrar bütün ayrıntılarıyla tartışmayacağız (GÖREN, 2013, 4 sq.). Ancak ana çizgileriyle ortaya koymak gerekirse, adların araştırılmasına ilişkin çalışmaların geçmişi şiirsel bir bağlamda da olsa Homeros’a kadar geri götürülebilir. Özellikle koro lirikleri çerçevesindeki “vesileye bağlı”

şiiirlerde, adların özel bir yeri vardır.⁵ Zira “vesileye bağlı” şiiir türleri arasında *epinikion* şiiiri ve bu şiiir türünde en geniş külliyata sahip Pindaros’un ad koyma konusuna gösterdiği özen dikkat çekmektedir.⁶ Bunun temel nedenini PELLICCIA (2009, 249) şu şekilde ifade eder: “*Epinikion*’lar göze çarpar şekilde farklıdır: Her biri belirli, adı koyulmuş bir toplumdan gelen, adı koyulmuş, sıklıkla ünlü bir muzaffer için, adı koyulmuş bir etkinlikte, adı koyulmuş bir müsabaka için yazılmıştır.” Platon’un *Kratylos*’u ürettiği çağın hemen öncesinde bu türden bir edebi arka planın oluşmasında Yunan toplumunda dinsel/ritüel bağlamda “ad” (*onoma*) ile “şan” (*kleos*) arasında eş anlamlılığa kadar varabilecek bir bağlantı kurulmuş olması en önemli rolü oynamıştır.

Platon’un çağdaşı sayılabilecek Klasik Yunan tragedyasının bu konudaki yaklaşımları da kayda değerdir. Bu yaklaşımların temel itkisi antik tiyatro binasının sahnesinde “trajik” olanın özellikle kahramanın adı aracılığıyla ifşa edilmesidir. Kahramanın trajik “şan”ı, sadece meziyetleriyle değil, aynı zamanda zaafılarıyla da adında duyulur hale gelir (cf. GÖREN, 2014a, 237-264). Klasik Çağ Atinası’nın hayatında önemli bir yeri olan tragedyanın adlarla ilgili bu denli net yaklaşımlar ortaya koyması *Kratylos*’un tartışmalarının en önemli ilham kaynaklarından biri olarak değerlendirilebilir. O halde *Kratylos*’un adın doğruluğunun tartışılmasına bu kadar elverişli ortam sağlayan düşünsel arka planının sınırlarını nasıl belirliyoruz? Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, bu konudaki

- 5 Genelde bütün Arkaik Yunan şiiiri geleneği, özelde ise Pindaros’un zafer şarkılarında ad, adlandırma, hakikat ilişkisine dair v. GÖREN, 2015 (Kaynakça, İkincil Literatür’de).
- 6 NAGY (1990a, 382) *iambos* ve *elegeia*’yı hariç tutarak kabaca MÖ 650-450 arasında yer alan lirik şairler arasında, Pindaros’un “vesileye bağlı” şiiir ve şarkı alanında son ve en iyi bilinen şair olduğuna dikkati çeker. “Vesileye bağlı” şiiir ve şarkı türleri arasında *epinikia*’nın (pl. *epinikion*) yanı sıra, parçalı olarak günümüze ulaşmış olan *hymnoi*, *paianes*, *dithyramboi*, *prosôidia*, *partheneia*, *hyporkhêmata*, *enkômia*, *thênnoi* türleri de sayılabilir (NAGY, 1990a, 111).

tartışmanın Pindaros’a kadar olan kısmını ayrıntılarıyla ortaya koymuştuk ve Arkaik Yunan şiirindeki gelişimi biri “sürekli durum”u diğeri ise bu sürekliliği kesintiye uğratan bir “sınır durum”u ifade eden iki parametrenin oluşturduğu bir grafikte ifade etmiştik.



Doğa kavrayışındaki radikal değişikliğin *Kratylos*’un arka planın zamansal alt sınırını belirlemekteki önemi, diyalogdaki temel tartışmanın ekseniiyle de koşutluk taşır. Adlarla ilgili tartışma başından itibaren (v. 2. Cilt, Yorum, not 7) “doğaya göre” (*physei*) meydana gelip gelmediği ekseninde şekillenir. *Physei* olanın karşı-sından *Kratylos*’un adların “tayin etmeye göre” (*thesei*) biçimlendiği savı yer alır. “Ad”ın (*onoma*) “yasa”yla (*nomos*) arasındaki kopmaz bağlar (v. 2. Cilt, Yorum, not 58 ve 59) düşünüldüğünde, ad bağlamında da “tayin edilen”in bir tür yasa olduğu söylenebilir. Dolayısıyla *physis*’le (doğa) karşıtlık oluşturan *nomos*’tur (yasa). Ancak buradaki “karşıtlık” temasının kendine özgü bağlamı mutlaka hesaba katılmalıdır. Radikal bir Herakleitosçu olarak tanıdığımız *Kratylos*’un adıyla anılan bu diyalogda “karşıtlık” Herakleitosçu özel anlamını korur. Bu karşıtlığı anlamak üzere özellikle Sokrates-öncesi düşüncenin içinde yer alan ve Platon’un çağdaşı belli başlı düşünürlere daha yakından bakmamız gerekiyor. Bu bağlantıları 2. Cilt’te daha ayrıntılı bir şekilde gündeme getireceğiz.

KRATYLOS'UN ANAHATLARI

Her ne kadar, *Kratylos*'u indirgemeci bir yaklaşımla bölümlere ayırmanın bazı sakıncaları olduğunu düşünsek de, metnin ana-hatını derli toplu bir biçimde görmenin okuyucu için oldukça önemli bir kolaylık sağlayacağını hesaba katarak bilim dünyasında kabul gören, küçük farklarla hemen hemen aynı yerlerden geçiş yapan bir bölümlemeyi (cf. VAN DEN BERG, 2008, 2-8; SEDLEY, 2003a, 3-5) sunmak istiyoruz:

1. BÖLÜM (383A-390E/391B)

İlk bölüm Hermogenes ve Kratylos'un hararetli bir şekilde sürdürdükleri müzakereye Sokrates'i davet etmeleriyle başlamaktadır. Müzakerenin ana konusu "adların doğruluğu"dur (*orthotês onomatôn*). Kalkış noktası oluşturan temel soru da şudur: Bir adı doğru yapan nedir? Bu soruya, yorumcuların geliştirdiği terminolojiyle iki ayrı yaklaşımdan yola çıkarak cevap verilmektedir: Doğalcı ve uylaşımcı (bu terminoloji için v. KRETZMANN, 1971). Kratylos her adın doğal bir doğruluğu olduğu iddiasını temellendirmeye çalışmadan, Hermogenes'in adını alay konusu yapmıştır. Sokrates bu konuya açıklık getirmek üzere Hermogenes tarafından davet edilir. Hermogenes temel iddiasını köleleri ikame etmekle, onların adlarını ikame etmek arasında bir analogi kurarak şöyle dile getirir: "Sözleşme ve hemfikirlikten başka, adın bir doğruluğu olduğu sonucuna varamıyorum" (Pl. *Cra.* 384d5-7).

Sokrates'in müzakerenin ilerleyen aşamasında, Protagoras ve Euthydemus'un görüşleri eleştirerek ileri sürdüğü önerme şudur: "Açıktır ki şeylerin kendilerinde sabit bir özleri vardır" (Pl. *Cra.* 386d9-e1).⁷

Herhangi bir şeye onun doğal olarak ne olduğunu gözetmeden işlemde bulunmamız mümkün değildir. Dolayısıyla bu "kesin/ sabit öz" bize, ona uygun bir aletin varlığını da düşündürtecektir.

⁷ Bu önermeye ilişkin ayrıca v. 2. Cilt, Yorum, not 41, not 363.

Sokrates çok geçmeden bu sonucu şöyle ifade eder :

“Ad öğretici bir alet ve özün bir ayırıcısı/ayırt edicisi değil midir, tıpkı dokunmuş kumaş için mekik nasılsa?” (*Kratylos* 388b13-c1).⁸

Bu önerme kendi bütünlüğü içinde apaçık olmasına rağmen, unsurlarının çerçevesi tam olarak çizilmediğinden belirsizliğini korumaya devam etmektedir. “Öğretici olmak,” “özü ayırmak” ve onu “dokumak” ne anlama gelmektedir? Bu soruları tartışmayı ertelerek, metnin fikir akışı içinde yeni bir noktaya daha gelmekteyiz. Ad bir aletse, bunu kullanan biri olmalıdır. Ayrıca bu sıradan bir kişi değil, bu konuda mahir biri olmalıdır. Bu kişi “bakışını bizatihi ona, yani ada yöneltmesi”⁹ (Pl. Cra. 389d) gereken “ad/yasa-koyucu”dur (*nomothetês*). Bu sonuçlar dizisi mantıksal bir zorunlulukla adın kullanıcısını da düşündürmektedir. Adın kullanıcısı ise “soru sormasını ve cevap vermesini bilen”¹⁰ diyalektikçidir. Geldiğimiz nokta yeni bir araştırma alanının zemini oluşturmaktadır: Etimoloji.

2. BÖLÜM (390E/391B-427D)

Sokrates, adların doğal doğruluğunu temellendirmeye çalıştıktan sonra, bu doğruluğun nasıl ortaya çıktığını adları inceleyerek örnekleme çabası içine girer. Soylu kişilerin adlarından, tanrıların adlarına, bazı kavrayışların adlarından, bizatihi harflerin adlarına kadar çok geniş bir yelpazede ad/yasa-koyucunun işini hangi ölçütlere dayanarak yaptığını ve adın özünü harfler ve sesler aracılığıyla nasıl yansıttığını tanıtlamaya çalışır. Platon’un bu bölümde Sokrates’e yaptırdığını biz de zaman zaman “etimoloji” olarak adlandırsak da, etimolojiyle kast edilenin ne modern etimolojik yaklaşımlarla, ne de sözcüğün antikçağdaki kullanımıyla ilgisi olmadığı unutulmamalıdır.¹¹

8 Bu önermeye ilişkin ayrıca v. 2. Cilt, Yorum, not 55.

9 Bu ifadeye ilişkin v. 2. Cilt, Yorum, not 65.

10 Bu ifadeye ilişkin v. 2. Cilt, Yorum, not 72.

11 Plutarkhos (Plu. *de Is. et Os.* 29, 60) ve Halikarnassoslu Dionysios (D.H. *Comp.*

3. BÖLÜM (427D-440E)¹²

Sokrates yaptığı uzun etimolojik araştırmadan sonra, bu bölümde söz sırası Kratylos'a gelir. Kratylos Sokrates'in araştırmadaki doğalcı bakış açısını hoş karşılamaya hazırdır şüphesiz, ancak kendi yaklaşımını açıkça ifade etmek konusunda tereddütlüdür. Yine de bir önermede kesin olarak oydaşmaktadırlar: "Adın doğruluğu tam da şeye/olguya gönderme yapabilmesidir" (Pl. Cra. 428e). Bu ortak zeminde müzakere Sokrates'in sorularıyla

16.4) Platon'a gönderme yaparak, onun adlarla ilgi araştırmalardaki otoritesini teslim etmektedirler. Ancak bu araştırmanın Platon bağlamında tam olarak nasıl adlandırılabileceği konusu tartışmalıdır. Zira esasen *etymologia* sözcüğü Stoalılardan kaynaklanmaktadır. Diogenes Laertios (D.L. 7.200.9) Khryssippos'un "*Peri tón Etymologikón pros Dioklea*" ve "*Etymologikón pros Dioklea*" başlıklı iki eseri olduğunu kaydeder. Bu sözcüğün karşılık geldiği etkinlik, sıklıkla düşünüldüğü gibi, bir sözcüğün hakiki anlamını keşfetme bilimine işaret etmez, ancak bunun yerine sözcüklerde, onların adlandırdığı nesneler hakkındaki "hakiki unsurları" (*etyma*) bulma uğraşını ifade eder. Bu noktada *etymologia*'yı kurumsallaştıran Stoalılar ile Platon farklı yolları izlerler. Zira Platon, Stoalılar gibi, bu türden bir araştırmanın ad/yasa-koyucunun adın doğası konusundaki görüşlerini aydınlatılabileceğini düşünse de, bu yöntemin felsefi bakımdan yararlı olacağına inanmaz. Zira Platon, Stoalıların tersine, karamsar bir yaklaşım sergiler. Ona göre, ad/yasa-koyucunun adları koyarken odaklandığı, adların değişmez doğaları, bilginin değişmez nesneleri, değil, duyulur, daima değişen dünyadır. Oysa Stoalılar ilk insanların şeylerin doğasını bizden çok daha iyi bir şekilde anladığına inanırlardı. Stoalılar Kratylos'un "adları bilen kişi, şeyleri de bilir" (cf. Pl. Cra. 435d-436a) olarak özetlenebilecek radikal yaklaşımına katılmazlar. Zira adlar, Stoalılara göre, tarifleri bütünüyle sağlamazlar. (VAN DEN BERG, 2008, 34-35). *Etymologia*, işte bu örtülü kalan, perdelenmiş unsurları açığa çıkarma uğraşıdır. Platon'un gözünde ise bu uğraş bizi yanlış bir yere sevkeden, oldukça silikleşmiş bir define haritasını, okunur hale getirme işidir. Bu bağlamıyla, Platon'un yapmaya çalıştığı, modern etimoloji olmadığı gibi, Stoalı tarzda *etymologia* da değildir. *Etymologia*'nın anlamı için v. HERBERMANN, 1996², 153-176; Stoalılarda etimolojinin tesis edilmesi ve Stoalı bakış açısının Kratylos'un ortaya koyduğu sorunsal bağlamındaki konumu için ayrıca v. ALLEN, 2005, 14-35; LONG, 2005, 36-55.

- 12 Diyalogun bu son kısmında, kanıtlamaların art arda ifade edilmesinin artık bir kenara bırakılıp, bunun yerine Platon'un dille ilgili yaklaşımının ayrıntılarının

sürer. Sokrates'in alışıldık diyalektik yöntemi içinde sonuçlar ardı ardına dizilmektedir. Adların dile getirilmesi bir "öğretim"dir (*didaskalia*). Bu öğretim bir "zanaat"tır (*tekhnê*) ve bu zanaatın uygulayıcısı bir "zanaatkâr" (*démourgos*) olan ad/yasa-koyuculardır. Bu noktada, ressam ve mimar örnekleriyle adların kendi nesnelerinin taklitleri olduğu konusunda birleşirler,¹³ ancak Kratylos bu benzerliğin dereceleri olduğunu kabul etmez. Ona göre, bir ad nesnesinin kusursuz bir taklididir, aksi halde ortada bir ad yoktur ve bir kimsenin çıkardığı sesler "sanki tunç bir kazana vurarak hareket"¹⁴ (Pl. *Cra.* 430a) eden birinin çıkardığı bir gürültüden öteye gidemez.

Sokrates Kratylos'u ikna etme sürecinde, başlangıçta ileri sürdüğü bir savı adların nesnelerini nasıl taklit ettiklerini temellendirmek üzere kullanır (Pl. *Cra.* 385b):¹⁵ Bir şeyin bütünü doğruysa parçası da doğrudur :

SOKRATES: O halde, senin söylediğin sözün addan daha küçük bir parçası bulunur mu?

HERMOGENES: Bulunmaz, zira en küçük parçası odur.

O halde sözün en küçük parçası olan ad, doğru söz içinde

ortaya koyulduğu görülür. CARLISLE (1987, 67) yerinde bir şekilde *Kratylos*'un ortaya koyduğu kilidi açan anahtarın diyalogun son kısmı olduğunu iddia ederek incelemesini bu bağlamda yoğunlaştırır. Bu kısımda Sokrates'in tartışmayı bir tür "belki" söylemiyle kapatması oldukça kayda değerdir. Platon külliyyatının tamamında olduğu gibi, Sokrates'in metnin hangi kısmında tam olarak Platon'un ağızından konuştuğu bilmecemsiliğini koruduğundan, diyalogta geçen kimi önermeleri doğrudan Platon'un fikirleri sayan bir yorumlama pratiğine girişmek risklidir (cf. CORLETT, 2005, 19-37). Yine de *Kratylos*'taki kimi ironik yaklaşımlardan hareketle onun fikirlerinin ne olduğu kesin olarak anlaşılmasa da, hiç değilse ne olmadığı kestirilebilir. Örneğin Pl. *Cra.* 427e'de Kratylos kendi *logos*-merkezciliğinde ısrar ederken, hemen ardından (Pl. *Cra.* 427e-428a) gerek Hermogenes'in gerekse Sokrates'in cevapları bu yaklaşımı oldukça abartılı bulduklarını ortaya koyan ironik bir üsluba sahiptir.

13 Pl. *Cra.* 430a-b. Ayrıca v. 2. Cilt, Yorum, not 329.

14 Bu ifade için ayrıca v. 2. Cilt, Yorum, not 328.

15 Bu sav için ayrıca v. 2. Cilt, Yorum, not 27.

yer alıyorsa mutlaka doğrudur. O halde, tıpkı doğru –nesnesine uygun düşün– renkleri, çizgileri, biçimleri bileştiren bir ressam doğru bir taklit ortaya koyduğu gibi, adın temel unsurlarından doğru olanları seçen bir ad/yasa-koyucu da nesnenin doğru bir taklidini ortaya koyar. Ancak Sokrates bu sayede nesnenin bire-bir bir taklidinin yapıldığını reddedip nesnelerin ikileşmesi gibi bir riski devre dışı bırakır.¹⁶ Seslerin nesneleri taklit etmesi için ancak bazı seslerin bazı özlere karşılık geldiğine dair uyuşumsal bir kabul gereklidir.

Sokrates müzakereyi şüpheci bir çizgiye taşıyarak, adın adlandırıldığı nesneye, tam anlamıyla karşılık gelemeyeceği, hakikate giden yolun güvenli olmadığı konusundaki fikirlerini iki ana savla ortaya koyar: (1) Ad/yasa-koyucu hakikati bilmez, (2) ayrıca Kratylos’un anlattığı gibi bir tutarlılığı koruyamaz. Diyalogun *aporia*’sı ifade edilebilecek kadar olgunlaşmıştır artık : Sakın bunca araştırmamız beyhude bir çabadan ibaret, hakikate ulaşmanın yolu da adları değil, bizatihi şeyleri incelemekten geçiyor olmasın!

TÜRKÇEDE KRATYLOS ÇEVİRİLERİ

Aynı metnin, özellikle de antik metnin –farklı bir yaklaşım ortaya koymak şartıyla– defalarca çevirilmesi bizce kesinlikle beyhude bir iş değildir. *Kratylos* ilk olarak Suad BAYDUR (1944) tarafından Türkçeye kazandırılmıştır; bunu Teoman AKTÜREL’in 1960’ta ve daha sonra 1982’de tekrar yayımladığı çevirisi (AKTÜREL, 1993³), son olarak da Cenap KARAKAYA’nın (2000) çevirisi takip etmektedir (ÇELGİN, 1996, 32, 34). Bu çevirilere dair eleştirilerimizi ayrıntılarıyla ele almak gerektiğinden ve böyle bir incelemenin hacmi bu çalışmanın kapsamını oldukça aşacağından bunu müstakil bir çalışmada ele almak üzere erteliyoruz. Ancak özetle, Platon’un dil,¹⁷ ad ve adlandırma konusuna yoğunlaşan bir

16 Kanıtlamanın en can alıcı noktalarından birinde Sokrates’in yaptığı bu çok önemli uyarıya ilişkin v. 2. Cilt, Yorum, not 337.

17 *Kratylos* diyalogu ve arka planı bağlamındaki bu kısımda “dil” ile Ferdinand de

diyalogu olan Kratylos'un felsefi bir metin olarak terim somluğu-na özen gösteren yeni bir yaklaşımla yeniden çevrilmeye ihtiyacı olduğunu düşündüğümüz için bu çalışmaya Kratylos'un yeni bir çevirisini de eklemek istediğimizi ifade edebiliriz. Çeviriye, özellikle de Kratylos'un Türkçeye çevirilmesine ilişkin yaklaşımızı aşağıda daha ayrıntılarıyla ele almaya çalıştık. Bizim çevirimizde, Yunanca metin için Harvard Üniversitesi'nin hazırladığı Loeb Classical Library serisi dâhilindeki FOWLER, 1992⁵ basımı temel alınmıştır.¹⁸ Basımın eleştirel notları (*apparatus criticus*) dikkate alındığında çeviride oluşabilecek seçenekleri kimi zaman –bağlam uygun olduğunda– açılı ayraç “<>” içinde çeviriyle birlikte, kimi zaman da 2. Cilt, Yorum kısmındaki notların içinde sunduk. Ayrıca çalışmamızın çok ileri aşamalarında ulaştığımız Oxford Üniversitesi'nin hazırladığı Oxford Classical Texts serisi bünyesinde yayımlanan son eleştirel basımın (DUKE – HICKEN – NICOLL, et al., 1995) notlarından da yararlanarak başka kimi çeviri seçeneklerini okuyucuyla paylaştık.

SAUSSURE'ün (1995⁴, 21-35) yaptığı langue-langage ayrım çerçevesinde “dil yetisi”nden (langage) söz ettiğimizi belirtmek isteriz. Nitekim Saussure'ün tarif ettiği anlamda bir “dil” (langue) kavrayışından Platon'un metinleri bağlamında söz etmemiz mümkün değildir. Öte yandan Saussure'le birlikte bütün sosyal bilimlerin gündemine oturan langage sözcüğü 20. yüzyılda insanın “dil yetisi”nden daha da kapsayıcı bir çerçeveye, herhangi bir “anlatım yetisi”ne (sinema dili, şiir dili etc.) gönderme yapar hale gelmiştir (BAYRAV, 1998², 17-18). Kratylos bağlamında sözcüğün bu geniş anlamına gönderme yapıldığını söylemek de pek mümkün değildir. Son tahlilde söz konusu terimin sorunsalın –eskiçağa ve çağdaş düşünceye ilişkin– bütün veçhelerini kapsayıcılığından yararlanmak üzere–bazı özel durumlar haricinde– “dil” sözcüğünü kullanmaya devam edeceğiz. “Dil yetisi”ni Eski Yunan'daki söylensel kökenleriyle birlikte ele alan bir çalışma olarak ayrıca v. Gambarara, 1989, 81-97.

- 18 *Kratylos*'un metninin günümüze aktarımı konusunda v. MURPHY – NICOLL, 1993, 458-472.

ÇEVİRMENİN ÇEVİRİ ETKİNLİĞİNE VE *KRATYLOS*'U ÇEVİRMeye YAKLAŞIMI

Dillerin çeşitliliği göz önüne alındığında, bizce de RİCÆUR'un (2008, 22) belirttiği gibi, çeviri olgusunu olanaklı kılan bir “ortak alt katman” olmalıdır.¹⁹ Her çevirmen bilinçli ya da bilinçsiz olarak diller arasındaki bu “ortak alt katmanın” keşfine hizmet eder. Zira bizce de “dillerin çeşitliliğinin altında gizli yapılar vardır ve bu yapılar aranması gereken kaybolmuş bir ilk dilin izlerini taşıyabileceği gibi yeniden inşa etmemiz gereken *evrensel* yapılar olarak da karşımıza çıkabilirler” (ECE, 2008, 100). Bu “ortak alt katmanın” keşfi, özellikle de bilinçli bir şekilde –üstelik bir de ölü bir dilden– yapılmaya kalkıldığında kat be kat daha zorlu bir uğraş olarak karşımıza çıkacaktır kuşkusuz.

Her çeviri öncelikle, çevrilen kaynak metni –doğal olarak– yazıldığı dilden okuyamayan okuyucu için yapılıdır. Bu nedenle, kaynak metin çevirmenin bir tür “efendisi” olsa da, bu, okuyucunun metinle karşılaştığında “çeviri kokusunu” oldukça kesif bir şekilde algılamasına neden olabilecek düzeyde bir hâkimiyet olmamalıdır. SHAPIRO'nun (apud VENUTI, 1995, 1) çevirinin “şef-

- 19 Burada çeviri etkinliğine yaklaşımımızı derleyip toplamaya çalışırken, bunu kendi alanımızda, yani genelde Eski Yunanca metinlerin, özeldE Eski Yunanca felsefe metinlerinin, özellikle de *Kratylos*'un Türkçeye kazandırılması bağlamında yapmaya çalıştık. Özet bir biçimde ortaya koymaya çalıştığımız yaklaşımımız, çeviri eleştirisi ve çeviribilim alanında kesinlikle hiçbir iddia taşımamaktadır. Bizce, yorumbilimle iç içe geçen çeviribilim, klasik filolog olarak bizim uzmanlık alanımızın bütünüyle kapsamadığı bir alandır ve bizce üzerinde derinlemesine çalışılması gereken ve bilimsel ilerlemenin ivme kazanmasında başrolü oynayacak olan bilim dallarından biridir. Çeviri Eleştirisi ve Çeviribilim konusunda (teolojik çalışmaları dışarıda bırakarak) Türkçede yapılmış telif kitap düzeyinde çalışmalar arasında AKBULUT, 2004; AKSOY, 2002; AYDIN, 1984; BENLİ-ÖNER, 1999, 2001a, 2001b; BERK, 2005; BULUT, 2002, 2008; DOĞAN, 2003; ENGİNÜN, 1979; ERTEN, 2003; ERUZ, 2000, 2003; ESEN-ERUZ, 2008; GÖKTÜRK, 2006; GÜRÇAĞLAR, 2005; İNCE-BENLİ-ÖNER, 2009; İŞCEN, 2002; KARADAĞ, 2009; KAYAOĞLU, 1998; KERMAN, 1978; PINAR, 1984; SUÇİN, 2007; TOSUN, 2007; ÜLKEN, 1997; YAZICI, 2000, 2001, 2005, 2006; YÜCEL, 2007; sayılabilir.

faflığı” ve VENUTİ’nin (1995) çevirmenin “görünmezliği” olarak olarak terimleştirdiği bu iyi dengelenmiş ilişkiler ağını kurma görevi, özellikle son dönemdeki Anglo-Amerikan çeviri etkinliğinin akıl almaz boyutlardaki yaygınlığıyla, çevirmenin sırtına oldukça ağır bir yük bırakmıştır.

Aslında çevirmen “kaynak metin” ile “okuyucu” arasında, deyiş yerindeyse, bir tür ip cambazlığı yapmak zorunda kalır.²⁰ “Kaynak metne” sadakat²¹ ile “okuyucuya” duygudaşlık göstermek arasında gidip gelen bir sarkaçta hareket etmelidir. Bu ikilem içinde çevirmen belirli ilkeleri saptamak, belirli kurallardan da kendisini kurtarmak yükümlülüğünü sırtlanır. İlkeleri “kaynak metin,” kuralların esnekliğini ise “okuyucu” talep eder. Belirli ilkeleri olmayan bir çevirmen “kaynak metne” sadakatte, kuralları katı bir şekilde uygulamaya çalışan bir çevirmen ise “okuyucuya” duygudaş olmakta sınıfta kalmaya mahkûmdur. Ancak unutulmamalı ki çevirmen sadece bir aktarıcı ya da dönüştürücü değildir.²²

20 RİCŒUR (2008, 23), çevirmenin bu ikilemini iki temel terim arasında gidip gelmesi üzerinde temellendirir: “İhanete *karşı* sadakat.” Çevirmen bu ikilem içindeyken ancak ve ancak “tanıtlanabilir bir anlam *özdeşliği* içinde oluşmaması tahmini bir *eşdeğerlik* hedefleyebilir” (RİCŒUR, 2008, 31).

21 Çevirmenin en temel sorunsallarından biri olarak, “sadakat” ile “serbestlik” dinamikleri arasındaki gerilim için ayrıca v. BENJAMİN, 2000, 21-23. Ayrıca bu kuramsal tartışmalar bağlamda, John RAJCHMAN’ın “ötekinin efendi olduğu, sorunun onun sözcükleriyle özdeşleşme sorunu olduğu *sadakat*” ile “kişinin kendisini efendi olmaktan kurtaramadığı, sorunun diğerkâm bir sorun, öteki için neyin iyi ya da doğru olduğunu ya da olması gerektiğini bilme sorunu olduğu *yardımsızlık*” arasındaki gerilimi bütünüyle aşmak üzere geliştirdiği “efendisiz çeviri” kavrayışı da kayda değerdir (RAJCHMAN, 1991, 7 sq.; Türkçesi için v. KARATANI, 2010, 29-30). “Efendisiz çeviri” bir ülkü olarak bizi oldukça heyecanlandırmasına rağmen, Platon’un felsefe tarihindeki kaçınılmaz “efendi”liği karşısında bir çevirmen olarak RAJCHMAN’ın cesaretini göstermenin bize oldukça güç göründüğünü itiraf etmeliyiz.

22 BENJAMİN’in (2000, 15) temas ettiği gibi, “aktarıcı işlevini icra eden herhangi bir çeviri –haddi zatında önemsiz olan– malumat dışında bir şey aktaramaz. Bu da kötü çevirilerin alametifarikasıdır.”

Bizce de tıpkı GADAMER'in (2009, 170) işaret ettiği gibi, "her tercüme aynı zamanda, mütercimin kendisine verilen kelimelerle inşa ettiği yorumun zirvesidir."²³ Nesnel olmak adına ilkeleri sonuna kadar koysa da, çevirmen hiçbir zaman kendi yorumcu kimliğinden kaçamayacaktır. Nitekim SÖZER'in (2010, 42) de dikkati çektiği gibi, "çevirmenin konukseverlik,²⁴ duyarlık ve anlayış derecesine bağlı olarak, her çeviri bir yaratmadır."

Öncelikle ilkeler üzerinde ilerleyelim: Çevirmen her bir çeviri uğraşına, kaynak metnin kendi koşulları içinde kendine özgü ilkelere ihtiyacı olduğu ön bilinciyle girer. Aynı dilde, aynı yazarın ürünü, aynı konuları tartışan metinler olsa dahi her bir ayrı metin "kendine özgü" koşulları içinde kendi ilkelerini çevirmene gayet katı bir şekilde dayatır.

Eski Yunanca sözcüklere Türkçe karşılıklar ararken *Kratylos* gibi adları/sözcükleri teması yapmış bir metnin yaklaşımlarından bağımsız kalmamız düşünülemezdi. Bu nedenle metinde defalarca dile getirildiği üzere (Pl. *Cra.* 393e, 394a, 397c, 400b, 402e, 403b, 404e, 405a, 406a, 408a, 412e) sözcüklerin "gizil güçlerinden" (*dynamis*)²⁵ hareket etmek zorunda olduğumuzun farkında olarak, her bir sözcüğün iletmek istediği temel fikri yakalamaya gayret ettik.²⁶ Türkçede kimi zaman bağlamın gidişine ses ve anlam olarak daha iyi oturan karşılıklardan sakınarak bu ilkeye mümkün olduğunca uymaya çalıştık. Hiç şüphesiz

23 GADAMER, 1990, 388: "Jede Übersetzung ist daher schon Auslegung, ja man kann sagen, sie ist immer die Vollendung der Auslegung, die der Übersetzer dem ihm vorgegebenen Wort hat angedeihen lassen."

24 Bu "konukseverlik" vurgusu şüphesiz RİCŒUR'e gönderme yapmaktır. Ancak SÖZER'in (2003, 731-734, 732-733) başka bir makalesinde değindiği okuyucu için çevirilen metnin "eviymiş-gibi" olmasını sağlamak ve çeviriyi bir "yokluğunu duyurmama" olarak ele almak, çevirmenin yukarıda söz konusu ettiğimiz "ip cambazlığı"nın dengelerini kurmasında yardımcı olacaktır.

25 Platon bağlamında *dynamis* kavrayışı ve "gizil güç" karşılığı için v. 2. Cilt, Yorum, not 97.

26 Bu gayretimize bir örnek olarak v. 2. Cilt, Yorum, not 21.

bu “mümkün olduğunca” ifadesi, okuyucu karşısında kuralları esnetmek zorunda kaldığımız durumları hatırlatmak amacıyla özellikle kullanılmıştır. Öte yandan, özelde felsefi terimler²⁷ ve genelde metinler arasındaki eşdeğerliği “anlama” indirgemek yerine, metinlerin bütün veçhelerini (anlam, ses, hece, söz dizimi, noktalama etc.) dikkate alan bir yaklaşımı yine “mümkün olduğunca” çevirmize rehber kabul etmeye çalıştık. Bu nedenle kimi zaman, özellikle Yunanca terimin anlam alanını hesaba katarak çağdaş okuyucu tarafından arkaik olarak algılanabilecek bazı sözcükleri (basiret, feraset, hakkaniyet, itidal, idrak, müdrik, sarahat etc.) kullanırken, tercihlerimizde karşılıklı konuşma biçimindeki bu metnin akıcılığını da gözetmeye gayret ettik.

Çevirmen kararlarımızda kimi zaman öneri niteliğinde yaklaşımlarımız olduğunu kabul ediyoruz (örneğin *phronêsis*’i basiret, *synêsis*’i “feraset” ya da *akribologos*’u “sarahat” ile karşılarken).²⁸ Ancak bu kararları verirken, Yunanca sözcüğün ve onun için

27 Felsefenin ve bilimin terminolojisi söz konusu olduğunda GADAMER’in şu uyarısını çok önemsememiz gerektiğini düşünüyoruz: “...bilimsel metinleri yorumlarken, insan daima kelimenin teknik kullanımı ile serbest kullanımının yan yana getirilerek kullanılmasını dikkate almak durumundadır. Klasik metin yorumcuları, bir kavramın modern bilimsel kullanımı, hiçbir yabancı kelime yer almayan ve çok az sünî teknik terim bulunan antik dünyadakinden çok daha sünî ve dolayısıyla daha sabit olduğu için, böyle yapma gerekliliğini görmezden gelirler” (GADAMER, 2009, 214). Bu ilkeden hareketle kimi zaman, kesme işaretinden yararlanarak, sözcüklerin terimsel ve gündelik kullanımlarını okuyucuya aynı karşılık içinde aktarmaya çalıştık.

28 Ayrıca terimsel karşılıklar bulurken, üstelik kaynak metin antik bir dilde kaleme alınmışsa, çevirmenin yaklaşımının hemen hemen daima öneri niteliğinde olacağı unutulmamalıdır. Nitekim özenli bir çalışma ardından önerilen yeni karşılık kimileyin yapay ve zorlama durabilir. Özellikle felsefi terminoloji bağlamında bu sık rastlanan bir durumdur. Dil içinde saplandığımız bu bataklıkta çevirmenin kimi zaman kendisini çaresiz hissetmesi mümkündür. Ancak özellikle SÖZER’in (2010, 38-58) işaret ettiği gibi, dil, deneyim ve düşünce dinamikleri içinde çıkış yolu bulabilmek için çevirmenin yılmadan çalışmasının elzem olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.

kullandığımız karşılığın anlam alanlarına dair kapsamlı bir araştırma yaptığımızı, yeri geldiğinde işinin uzmanı akademisyenlerden rehberlik aldığımızı belirtmek isteriz. Bu süreçte Felsefe alanında dolaşımda olan kimi kavramların, çoğu zaman bunlar arasındaki ince anlam farkları gözetilmeden, birbirleri yerine kullanıldığını üzülererek fark ettik. Terminoloji ve Leksikografi çalışmalarının ilerleyen zamanda, gerek Platon'un gerekse onun ardıllarının (özellikle Aristoteles ve okulunun) terimlerinin Türkçe karşılıkları konusunda bizi daha sağlam sonuçlara ulaştıracığını ümit ediyoruz.

Son okuma esnasında okuyucuların haklı talebi olan kuralarda kimi esnekliklere gitme yükümlülüğümüzü yerine getirmek üzere, söz diziminde bazı değişiklikler yaptık. Sonuçta bu değişikliklerin okumayı kolaylaştırdığını ve yine de ilkelerimizi doğrudan ihlal etmediğini gözlemlemekten dolayı memnunuz. Bu memnuniyetin okuyucularımıza da yansımaları yürekten diliyor ve bütün bu çabalarımıza rağmen gözümüzden kaçmış olabilecek olası hatalarımız için affınıza sığınıyoruz.

İlk ciltte yer alan çevirinin sonuna Yer ve Kişi Adları Dizini yanı sıra bir de Yunanca Sözcük ve Kavram Dizini ekledik. Bütünüyle kendi çeviri sürecimizde oluşturduğumuz bu ikinci dizin, kavramları Yunan alfabesiyle takip edemeyecek okuyucu için Latin harf çevirisiyle birlikte sunuldu ve bu harf çevirisine göre alfabetik olarak dizildi. Bu dizinde temel amacımız felsefi kavramların kolaylıkla takip edilebilmesi olmasına rağmen, yoğun kültürel göndermeleriyle ön plana çıkan *Kratylos*'un sözcük dağarcığının önemli bir kısmını da sunmaya çalıştık. Gönderme yapılan eskiçağ metinleri Antik Yazarlar ve Yapıtları başlığı altında bir Index Locorum biçiminde sunuldu. Göndermeler için sunduğumuz Kaynakça'nın yanı sıra, bu konuda araştırma yapanlar

için kolaylık sağlayabileceğini düşündüğümüz İleri Okumalar İçin Öneri Niteliğinde Kaynakça'yı da okuyucuyla paylaşmak istedik. Kaynakçalarda alıntıladığımız eserin ilk basımı değilse, kaçınıcı basımın kullanıldığını üst simgeyle gösterdik (örn. DIELS – KRANZ, 1956⁸, FOWLER, 1992⁵ etc.). Bu öneri niteliğinde kaynakça hiç şüphesiz –özellikle en güncel yayınlara öncelik tanıyan– belirli bir seçkiyi sunmakta ve tam bir kaynakça olma iddiasını taşımamaktadır. Daha kapsamlı bir kaynakça çalışması için, örneğin DERBOLAV'ın (1972, 234-308) 1804-1972 tarihlerini kapsayan çalışmasından yararlanılabilir. Kaynakça'da başvuru kaynakların belirtildiği durumların haricinde, antik metinlere yapılan göndermelerde *Thesaurus Linguae Graecae*'ın (TLG) standart metinleri kullanıldı.

TEŞEKKÜRLER

Bu çalışmanın ilk satırları 2008 yılının Kasım ayında kaleme alındı. O günden bu yana geçen yaklaşık yedi yıllık süre içinde kimileyin başka çalışmalarıma dönmek zorunda kalmama rağmen, neredeyse istisnasız her gün bu proje için masa başına oturdum. Bu proje ilk dört yılında hemen hemen hiç bir kurumsal destek almadı. Projenin sonlandırılma aşamasında İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri'nin (BAP) sağladığı (41414 nolu YADOP projesi kapsamında) aynı yardım için teşekkür etmek isterim. Öte yandan bu emeğin elinizdeki ciltlerde cisimleşmesinde başından beri çok kıymetli meslektaşlarımın, hocalarımın, dostlarımla ve sevgili ailemin katkılarının hakkını teslim etmek isterim. Misafir araştırmacı olarak beş hafta boyunca bulduğum Ludwig-Maximilians Üniversitesi'ndeki (Münih/Almanya) çalışmalarım esnasındaki muazzam desteği için meslektaşım ve dostum Dr. Patrizia MARZILLO'ya; yine misafir araştırmacı olarak çalışmalarımı sürdürdüğüm *Bibliothèque Nationale de France*'taki (Paris/Fransa) yardımları için Dr. Brigitte TAMBRUN'a; kaynakçama Paris'ten yaptıkları çok önemli katkılar için felsefeci dostlarım

Hakan YÜCEFER (M.A.) ve Dr. Refik GÜREMEN'e; çalışmamın son aşamasında bir bursla ödüllendirilerek muhteşem imkânlarından yararlandığım *Fondation Hardt pour l'étude de l'Antiquité classique*'in tüm destekçileri ve çalışanlarına; Türkçede yerleşmiş Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin anlam alanları, İslam Düşüncesi'nden *Kratylos*'a ilişkin bilgi paylaşımı ve kaynakçama katkıları için Yrd. Doç. Dr. M. Nedim TAN'a; Osmanlıca basılı eserlerde *Kratylos*'a ilişkin akademik çalışmalar konusunda bilgi paylaşımı için felsefeci Doç. Dr. Ali UTKU'ya; yaptıkları son okumalar ve sundukları yapıcı eleştirilerinden dolayı editörüm de olan felsefeci Doç. Dr. Erdal YILDIZ'a ve yakın dostum felsefeci Yrd. Doç. Dr. Emre DAĞTAŞOĞLU'na, dizinlerin hazırlanmasında katkıda bulunan Sima ÜNSAL'a, Dilan TAŞTEKİN'e ve Eser YAVUZ'a; son olarak da üzerimdeki emeğine hiçbir zaman kıymet biçemeyeceğim ve bu çalışmanın bütün emeğini ithaf ettiğim sevgili anneme teşekkür ederim.

Erman GÖREN
İstanbul 4 Ağustos 2015

ÇEVİRİDEKİ AYRAÇ KULLANIMINA İLİŞKİN NOT

Köşeli Ayraç “[]” : Metnin bağlamından anlaşılan ve belirtilmediği takdirde belirsizliğe neden olabilecek kimi unsurları çevirmen notları [Ç.N.] olarak belirtmek için,

Yay Ayraç “()” : Zorunlu olarak sözcüğün Eski Yunancasının verilmesi gerektiği durumlarda, örneğin sözcük oyunlarındaki, sessel anıştırmalardaki ya da felsefe terimi olarak tescillenmiş sözcüklerin Türkçe karşılıklarını ya da etimolojik açıklama içeren kısımlarda sözcüğün Eski Yunancasını belirtmek için,

Açılı Ayraç “<>” : Metin eleştirisi aracılığıyla ortaya çıkan farklı okumaların metne yaptığı ekleme ve çıkarmaların bize sunduğu çeviri seçeneklerini belirtmek için kullanılmıştır.

ΚΡΑΤΥΛΟΣ [Ἡ ΠΕΡΙ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΟΡΘΟΤΗΤΟΣ·
ΛΟΓΙΚΟΣ] ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ
ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ, ΚΡΑΤΥΛΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ

1. ΕΡΜ. Βούλει οὖν καὶ Σωκράτει τῷδε ἀνακοινωσώμεθα τὸν λόγον;

ΚΡΑ. Εἴ σοι δοκεῖ.

ΕΡΜ. Κρατύλος φησὶν ὅδε, ὦ Σώκρατες, *ὀνόματος ὀρθότητα εἶναι* ἐκάστω τῶν ὄντων φύσει πεφυκυῖαν, καὶ οὐ *τοῦτο* εἶναι ὄνομα ὃ ἂν τινες ξυνθέμενοι καλεῖν καλῶσι, τῆς αὐτῶν φωνῆς
Β μόριον ἐπιφθεγγόμενοι, ἀλλὰ ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφυκέναι καὶ Ἑλλησι καὶ βαρβάροις τὴν αὐτὴν ἅπασιν. ἐρωτῶ οὖν αὐτὸν ἐγὼ, εἰ αὐτῷ Κρατύλος τῇ ἀληθείᾳ ὄνομα· ὃ δὲ ὁμολογεῖ. “τί δὲ Σωκράτει;” ἔφην. “Σωκράτης,” ἢ δ’ ὅς. “οὐκοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις πᾶσιν, ὅπερ καλοῦμεν ὄνομα ἕκαστον, τοῦτό ἐστιν ἐκάστω ὄνομα;” ὃ δέ· “οὐκ οὐν σοί γε,” ἢ δ’ ὅς, “ὄνομα Ἑρμογένους, οὐδὲ ἂν πάντες καλῶσιν
384 ἄνθρωποι.” καὶ ἐμοῦ ἐρωτῶντος καὶ προθυμουμένου εἰδέναι ὅτι ποτὲ λέγει, οὔτε ἀποσαφεῖ οὐδὲν εἰρωνεύεται τε πρὸς με, *προσποιούμενός τι αὐτὸς ἐν ἐαυτῷ διανοεῖσθαι* ὡς εἰδὼς *περὶ αὐτοῦ*,

1 ὄνομα T: ὄνομα ἐστὶν ἢ οὐ B.

KRATYLOS [ADLARIN DOĞRULUĞU ÜZERİNE: SÖYLEME DAİR] DİYALOĞUN KARAKTERLERİ: HERMOGENES, KRATYLOS, SOKRATES

383 1. HERMOGENES: Öyleyse ister misin, Sokrates'i de bu müzakereye ortak edelim mi?

KRATYLOS: Sen öyle uygun görüyorsan olur.

HERMOGENES: Kratylos şöyle diyor, ey Sokrates: Her şey doğal olarak ortaya çıkan en doğru bir ada sahipmiş ki bu ad insanların aralarında anlaşarak eşyayı çağırdıkları bir şey, onlara yakıştırılan bir ses parçası değilmiş, ancak her birinin doğuşundan ortaya çıkmış bir **B** doğruluğu varmış ve hem Hellenler hem de barbarlar için adların hepsi aynıymış. Ben de ona kendi adının hakikaten Kratylos olup olmadığını soruyorum, o da onaylıyor öyle olduğunu. “Ya Sokrates’inki nasıl?” diyorum. O da “Sokrates’tir,” diyor. “O halde acaba, diğer insanların hepsi için de, onları çağırdığımız adları, her birinin böyle [hakiki Ç.N.] adı mıdır?” [diyorum Ç.N.]. O da “Senin adın Hermogenes öyle değil” **384** diyor, “bütün insanlar seni öyle çağırırsa bile.” Ben de şimdi neyi kastettiğini bilmeyi arzulayıp sorunca, hem lafı dolandırıp duruyor, hem de hiçbir şey açıklamıyor. Bu konuda kendisinde, kafasında özel bir bilgi varmış kisvesine bürünerek, açıkça anlatmayı tercih ettiğinde tam da onunla hemfikir olmamı ve onun söylediğini söylememi sağlıyor.

ὁ εἰ βούλοιτο σαφῶς εἰπεῖν, ποιήσειεν ἄν καὶ ἐμὲ ὁμολογεῖν καὶ λέγειν ἅπερ αὐτὸς λέγει. εἰ οὖν πῃ ἔχεις συμβαλεῖν τὴν Κρατύλου μαντείαν, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι· μᾶλλον δὲ αὐτῷ σοι ὅπῃ δοκεῖ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος ἔτι ἂν ἥδιον πυθοίμην, εἴ σοι βουλομένῳ ἐστίν.

- B ΣΩ.** ὦ παῖ Ἱππονίκου Ἑρμόγενης, παλαιὰ παροιμία, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλὰ ἐστὶν ὅπῃ ἔχει μαθεῖν· καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῶν ὀνομάτων οὐ σμικρὸν τυγχάνει ὄν μάθημα. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ἤδη ἡκηκόη παρὰ Προδίκου τὴν πεντηκοντάδραχμον ἐπίδειξιν, ἣν ἀκούσαντι ὑπάρχει περὶ τοῦτο πεπαιδευῆσθαι, ὥς φησιν ἐκεῖνος, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν σε αὐτίκα μάλα εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν περὶ **C** ὀνομάτων ὀρθότητος· νῦν δὲ οὐκ ἀκήκοα, ἀλλὰ τὴν δραχμιαίαν. οὐκ οἶδα πῇ ποτε τὸ ἀληθὲς ἔχει περὶ τῶν τοιούτων· συζητεῖν μέντοι ἔτοιμός εἰμι καὶ σοὶ καὶ Κρατύλῳ κοινῇ. ὅτι δὲ οὐ φησί σοι Ἑρμογένῃ ὄνομα εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, ὥσπερ ὑποπτεύω αὐτὸν σκώπτειν· οἶεται γὰρ ἴσως σε *χρημάτων* ἐφιέμενον κτήσεως ἀποτυγχάνειν ἐκάστοτε.² ἀλλ', ὁ νῦν δὴ ἔλεγον, εἰδέναι μὲν τὰ τοιαῦτα χαλεπόν, εἰς τὸ κοινὸν δὲ καταθέντας χρὴ σκοπεῖν, εἴτε ὥς σὺ λέγεις ἔχει εἴτε ὥς Κρατύλος.

2. EPM. Καὶ μὴν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, πολλάκις δὴ καὶ τούτῳ

- D** διαλεχθεὶς καὶ ἄλλοις πολλοῖς, οὐ δύναμαι πεισθῆναι ὥς ἄλλῃ τις ὀρθότης ὀνόματος ἢ ξυνθήκη καὶ ὁμολογία. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, ὅ τι ἂν τίς τῳ θῇται ὄνομα, τοῦτο εἶναι τὸ ὀρθόν· καὶ ἂν αὐθίς γε ἕτερον μεταθῇται, ἐκεῖνο δὲ μηκέτι καλῇ, οὐδὲν ἦττον τὸ ὕστερον ὀρθῶς ἔχειν τοῦ προτέρου, ὥσπερ τοῖς οἰκέταις ἡμεῖς μετατιθέμεθα³· οὐ γὰρ φύσει ἐκάστῳ πεφυκέναι ὄνομα οὐδὲν οὐδενί, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει τῶν ἐθισάντων τε καὶ καλούντων.
- E** εἰ δέ πῃ ἄλλῃ ἔχει, ἔτοιμος ἔγωγε καὶ μανθάνειν καὶ ἀκούειν οὐ μόνον παρὰ Κρατύλου, ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλου ὁποιοῦν.

2 ἐκάστοτε om. T.

3 μετατιθέμεθα'dan sonrasını B şöyle okur: οὐδὲν ἦττον τοῦτ' εἶναι ὀρθόν τοῦ μετατεθέν τοῦ πρότερον κειμένου.

Şayet Kratylos'un kehanetini derleyip toparlayabilirsen, zevkle dinlerim seni. Aksi halde, şayet lütfedersen, yine de adların doğruluğu konusunun sana nasıl görüldüğünü senden dinleyerek öğrenmek zevk olur benim için.

SOKRATES: Ey delikanlı, Hipponikos oğlu Hermogenes, eski B bir atasözü der ki, zordur güzel şeyleri öğrenmeyi başarmak. Kuşku yok ki adlara dair öğretiler hiç de az sayılmaz. Prodikos'un elli *drakhmê*'lik dersini dinlemiş olsaydım –zira kendisinin söylediğine göre, onu dinleyenler bu konuda dört başı mamur bir şekilde eğitilmiş oluyorlarmış– o zaman senin adların doğruluğu hakkındaki hakikati bir çırpıda iyicene bilebilmeni hiçbir şey engelleyemezdi. Hâlbuki ben dinleyemedim, sadece bir *drakhmê*'lik dinleyebilmiştim.

C Bu nedenle, bilmiyorum böyle konulardaki doğrunun ne olduğunu. Ben yine de hazırım soruşturmak üzere seninle Kratylos'a katılmaya. Hermogenes'in senin hakiki adın olmadığını söylerken, sanki seninle dalga geçtiğinden kuşkulaniyorum. Belki de senin para kazanmaya yönelirken her seferinde başarısız olduğunu düşünüyordur. Ancak biraz evvel söylediğim gibi, böyle şeyleri bilmek zordur. Şimdi de kafa kafaya verip senin söylediğinin mi yoksa Kratylos'unkinin mi haklı olduğunu birlikte incelememiz gerekiyor.

2. HERMOGENES: Bana kalırsa, ey Sokrates, sık sık konuşmuş- D luğum var Kratylos'la da, başka pek çoklarıyla da, sözleşme ve hemfikirlikten başka, adın bir doğruluğu olduğu sonucuna varamıyorum. Zira bana öyle görünüyor ki bir şeye her ne ad koyarsan koy, o onun doğru adıdır. Yine bu ad bir başkasıyla ikame edildiğinde, artık eskisiyle çağırılmadığından, bir sonraki ad bir öncekinden daha az doğru olmaz, bu tıpkı evimizdeki bir köleyi bir diğeriyle ikame etmek gibidir. Çünkü hiçbir ad doğal olarak ortaya çıkmış olan bir şeye sahip değildir, bu sa- E dece onları koyanların ve de alıştırılanların âdeti ve alışkanlığıdır. Şayet başka türlüyse, yalnızca Kratylos'tan değil, herhangi başka birisinden de dinleyip öğrenmeye hazırım.

385 **ΣΩ.** Ἴσως μέντοι τὶ λέγεις, ὦ Ἑρμόγενης· σκεψώμεθα δέ.
ὁ ἂν θῆ καλεῖν⁴ τις ἕκαστον, τοῦθ' ἐκάστῳ ὄνομα;

ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Καὶ ἐὰν ἰδιώτης καλῇ καὶ ἐὰν πόλις;

ΕΡΜ. Φημί.

ΣΩ. Τί οὖν; ἐὰν ἐγὼ καλῶ ὅτιοῦν τῶν ὄντων, οἷον ὁ νῦν
καλοῦμεν ἄνθρωπον, ἐὰν ἐγὼ τοῦτο ἵππον προσαγορεύω, ὁ
δὲ νῦν ἵππον, ἄνθρωπον, ἔσται δημοσίᾳ μὲν ὄνομα ἄνθρωπος
τῷ αὐτῷ, ἰδίᾳ δὲ ἵππος; καὶ ἰδίᾳ μὲν αὖ ἄνθρωπος, δημοσίᾳ
δὲ ἵππος; οὕτω λέγεις;

B ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

3. ΣΩ. Φέρε δὴ μοι *τόδε εἶπέ.* καλεῖς τι ἀληθῆ λέγειν καὶ
ψευδῆ;

ΕΡΜ. Ἐγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴη ἂν λόγος ἀληθῆς, ὁ δὲ ψευδής;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν οὗτος ὃς ἂν τὰ ὄντα λέγῃ ὡς ἔστιν, ἀληθῆς·
ὃς δ' ἂν ὡς οὐκ ἔστιν, ψευδής;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἐστὶν ἄρα τοῦτο, λόγῳ λέγειν τὰ ὄντα τε καὶ μή;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

c ΣΩ. Ὁ λόγος δ' ἔστιν ὁ ἀληθῆς πότερον ὅλος μὲν ἀληθῆς,
τὰ μέρη δ' αὐτοῦ οὐκ ἀληθῆ;

ΕΡΜ. Οὐκ, ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη.

ΣΩ. Πότερον δὲ τὰ μὲν μεγάλα μέρη ἀληθῆ, τὰ δὲ σμικρὰ
οὐκ ἢ πάντα;

ΕΡΜ. Πάντα, οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐστὶν οὖν ὅτι λέγεις λόγου σμικρότερον μέρος ἄλλο
ἢ ὄνομα;

ΕΡΜ. Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο σμικρότατον.

ΣΩ. Καὶ τὸ ὄνομα ἄρα τὸ τοῦ ἀληθοῦς λόγου λέγεται;

4 θῆ καλεῖν B: φῆς καλεῖ T: φῆς καλῇ Hrischig

385 SOKRATES: Bunu söylemekle haklı olabilirsin, ey Hermogenes, ancak yakından bakalım bir de. Her bir şeye onun adı olarak neyi koymuşuz, her birini hangi adla adlandırmışız acaba?

HERMOGENES: Bence de [öyle yapalım Ç.N.].

SOKRATES: Acaba bir birey mi, yoksa kent devleti mi [koymuş adı Ç.N.]?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Öyleyse nedir? Ben herhangi bir var-olanı bir adla çağırdığımda, örneğin şimdi bir “at”ı kastederek onu “insan” diye ve yahut da “insan”ı kastederek onu “at” diye adlandırdığımda, kamu nezdinde o “at,” bireysel olarak benim nezdimde ise “insan” mıdır ya da kamu nezdinde o “insan,” bireysel olarak benim nezdimde ise “at” mıdır? Bunu mu kastediyorsun?

B HERMOGENES: Bana öyle gibi görünüyor.

3. SOKRATES: Öyleyse haydi söyle bana şunu. Herhangi bir şeyi doğru ve yanlış olarak adlandırır mısın hiç?

HERMOGENES: Ben öyle yaparım.

SOKRATES: O halde doğru söz olduğu gibi yanlış söz de var mıdır?

HERMOGENES: Tam da öyledir.

SOKRATES: Öyleyse, bizatihi var-olanları söyleyen [söz Ç.N.] doğru, söylemeyen ise yanlış mıdır?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Sözle hem var-olanları söylemek, hem de söylememek mümkün müdür peki?

HERMOGENES: Tam da öyledir.

C SOKRATES: Söz bir bütün olarak mı doğrudur, yoksa onun parçaları doğru olmayabilir mi?

HERMOGENES: Hayır, onun parçaları da doğru olur.

SOKRATES: Büyük parçaları doğru, küçükleri doğru değil midir, yoksa bütünü mü doğrudur?

HERMOGENES: Bana kalırsa, bütünü doğrudur.

SOKRATES: O halde, senin söylediğin sözün addan daha küçük bir parçası bulunur mu?

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἀληθές γε, ὥς φῆς.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ δὲ τοῦ ψεύδους μόριον οὐ ψεύδος;

ΕΡΜ. Φημί.

ΣΩ. Ἔστιν ἄρα ὄνομα ψεύδους καὶ ἀληθὲς λέγειν, εἴπερ καὶ λόγον;

ΕΡΜ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Ὁ ἂν ἄρα ἕκαστος φῇ τῷ ὄνομα εἶναι, τοῦτό ἐστιν ἐκάστω ὄνομα;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἡ καὶ ὅποσα ἂν φῇ τις ἐκάστω ὀνόματα εἶναι, τοσαῦτα ἔστιν καὶ τότε ὅποταν φῇ;

ΕΡΜ. Οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ὀνόματος ἄλλην ὀρθότητα ἢ ταύτην, ἐμοὶ μὲν ἕτερον εἶναι καλεῖν ἐκάστω ὄνομα, ὃ ἐγὼ ἐθέμην, σοὶ δὲ ἕτερον, ὃ αὖ σύ. οὕτω δὲ καὶ ταῖς πόλεσιν ὁρῶ ἰδίᾳ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς κείμενα ὀνόματα, καὶ Ἑλληνσι παρὰ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, καὶ Ἑλληνσι παρὰ βαρβάρους.

4. ΣΩ. Φέρε δὴ ἴδωμεν, ὦ Ἑρμόγενης, πότερον καὶ τὰ ὄντα οὕτως ἔχειν σοι φαίνεται, ἰδίᾳ αὐτῶν ἢ οὐσία εἶναι ἐκάστω, **386** ὥσπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν λέγων πάντων χρημάτων μέτρον εἶναι ἄνθρωπον—ὥς ἄρα οἷα μὲν ἂν ἐμοὶ φαίνηται τὰ πράγματα, τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί, οἷα δ' ἂν σοί, τοιαῦτα δὲ σοί—ἢ ἔχειν δοκεῖ σοι αὐτὰ αὐτῶν τινα βεβαιότητα τῆς οὐσίας;

ΕΡΜ. Ἦδη ποτὲ ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἀπορῶν καὶ ἐνταῦθα ἐξηνέχθην εἰς ἅπερ Πρωταγόρας λέγει· οὐ πάνυ τι μέντοι μοι δοκεῖ οὕτως ἔχειν.

HERMOGENES: Bulunmaz, zira en küçük parçası odur.

SOKRATES: Doğru sözün adı söylenir mi?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Söylediğine göre, bu da doğrudur.

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Yanlış olanın bir parçası da yanlıştır, öyle değil mi?

HERMOGENES: Öyledir.

SOKRATES: Acaba söz söyleyen biri hem doğru hem de yanlış bir ad söyleyebilir mi?

D HERMOGENES: Nasıl söylemesin?

SOKRATES: O halde her bir birey bir ad söylediğinde, bu ad o bireye mi aittir?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: O halde, her bir şeye ne kadar ad verilirse verisin, bu adlar ona verildiği andan itibaren o şeyin o kadar adı olur, öyle mi?

HERMOGENES: Evet, ey Sokrates, çünkü adların doğruluğu için başka bir şey yok benim kafamda. Ben bir şeyi bir adla çağırırım, benim koyduğum ad başkadır, sıran geldiğinde senin koyduğun başka.

E Benzer şekilde, kent-devletlerinde de belirli şeylere <i>içlerinden herbiri için</i> birbirinden farklı adlar yakıştırıldığını görüyorum. Bu Hellenlerle diğer Hellenler arasında olduğu gibi, Hellenlerle Barbarlar arasında da böyledir.

4. SOKRATES: Öyleyse bir bakalım, ey Hermogenes, sana uygun görüldüğü üzere var-olanlar böyle, yani ne oldukları her bir birey için başka başka mı –tıpkı Protagoras’ın “her şeyin ölçüsünün insan olduğu”nu söylediği sözündeki gibi, o bunu söylerken olguların bana nasıl görünüyorsa öyle, sana nasıl görünüyorsa öyle olduklarını kastediyordu– yoksa sence şeylerin kendilerinde özlerin bir sabitliği var mıdır?

HERMOGENES: Zaten ben de, ey Sokrates, kimileyin iki arada bir derede kalıp Protagoras’ın söylediklerine kaptırıyorum kendimi. Ancak tam olarak böylesi bir kanaate sahip değilim.

B ΣΩ. Τί δέ; ἐς τόδε ἤδη ἐξηνέχθης, ὥστε μὴ πάνυ σοι δοκεῖν εἶναί τινα ἄνθρωπον πονηρόν;

ΕΡΜ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἀλλὰ πολλάκις δὴ αὐτὸ πέπονθα, ὥστε μοι δοκεῖν πάνυ πονηροὺς εἶναί τινας ἀνθρώπους, καὶ μάλα συχνοὺς.

ΣΩ. τί δέ; πάνυ χρηστοὶ οὕπω σοι ἔδοξαν εἶναι;

ΕΡΜ. Καὶ μάλα ὀλίγοι.

ΣΩ. Ἔδοξαν δ' οὖν;

ΕΡΜ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Πῶς οὖν τοῦτο τίθεσαι; ἄρ' ὧδε· τοὺς μὲν πάνυ χρηστοὺς πάνυ φρονίμους, τοὺς δὲ πάνυ πονηροὺς πάνυ ἄφρονας;

C ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ οὕτως.

ΣΩ. Οἷόν τε οὖν, εἰ Πρωταγόρας ἀληθῆ ἔλεγεν καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀλήθεια, τὸ οἷα ἂν δοκῇ ἐκάστω τοιαῦτα καὶ εἶναι, τοὺς μὲν ἡμῶν φρονίμους εἶναι, τοὺς δὲ ἄφρονας;

ΕΡΜ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Καὶ ταῦτά γε, ὡς ἐγῴμαι, σοὶ πάνυ δοκεῖ, φρονήσεως οὔσης καὶ ἀφροσύνης μὴ πάνυ δυνατόν εἶναι Πρωταγόραν ἀληθῆ λέγειν· οὐδὲν γὰρ ἂν που τῇ ἀληθείᾳ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου **D** φρονημώτερος εἴη, εἴπερ ἂν ἐκάστω δοκῇ ἐκάστω ἀληθῆ ἔσται.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

5. ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατ' Εὐθύδημόν γε, οἶμαι, σοὶ δοκεῖ πᾶσι πάντα ὁμοίως εἶναι ἅμα καὶ ἀεὶ. οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως εἶεν οἱ μὲν χρηστοί, οἱ δὲ πονηροί, εἰ ὁμοίως ἅπασι καὶ ἀεὶ ἀρετὴ τε καὶ *κακία* εἴη.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μήτε πᾶσι πάντα ἐστὶν ὁμοίως ἅμα καὶ ἀεὶ, μήτε ἐκάστω ἰδίᾳ ἕκαστον, δῆλον δὲ ὅτι αὐτὰ αὐτῶν οὐσίαν **E** ἔχοντά τινα βέβαιόν ἐστι τὰ πράγματα, οὐ πρὸς ἡμᾶς οὐδὲ ὑφ' ἡμῶν, ἐλκόμενα ἄνω καὶ κάτω τῷ ἡμετέρῳ φαντάσματι, ἀλλὰ καθ' αὐτὰ πρὸς τὴν αὐτῶν οὐσίαν ἔχοντα ἥπερ πέφυκεν.

B SOKRATES: Peki, sen şimdiye kadar hiçbir kötü insan olmadığı kanaatine kaptırdın mı kendini?

HERMOGENES: Zeus adına, asla! Tersine defalarca, kesinlikle bütünüyle kötü, hem de çok kötü insanların olduğu kanaatine varacak kadar sıkıntı çektim onlardan.

SOKRATES: Ya bütünüyle iyi bir kimse olduğu kanaatine vardın mı hiç?

HERMOGENES: Oldukça az sayıda.

SOKRATES: Yine de böyle bir kanaate vardın mı?

HERMOGENES: Vardım.

SOKRATES: Bunu nasıl değerlendiriyorsun? Öyleyse, çok iyi kişiler çok da basiretli, öte yandan çok kötü kişiler de çok bön müdür?

C HERMOGENES: Bana öyle görünüyor.

SOKRATES: O halde, Protagoras doğruyu söylüyorsa ve şeylerin, bireylerin kendilerine görüldüğü gibi olduğu hakikatse, kimimiz basiretli, kimimiz de ahmak olabilir mi?

HERMOGENES: Olur mu hiç.

SOKRATES: Buna göre, kanımca, tam da senin kanaatin doğrultusunda, basiret ve bönlük varsa şayet, Protagoras'ın doğruyu söylüyor olması asla mümkün değildir. Şayet herkesin kendine uygun görünen,

D kendine göre doğru olsaydı, bir kimse diğerinden daha basiretli olamazdı.

HERMOGENES: Öyledir.

5. SOKRATES: Bu durumda sen, zannediyorum, Euthydemos gibi her şeyin, herkes için hep aynı olduğu görüşünde de değilsindir. Zira buna göre, şayet iyilik ve kötülük herkes için hep aynıysa, birileri iyi ve diğerleri kötü olamaz.

HERMOGENES: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Madem her şey herkes için daima, her bir şey her bir kimse için, aynı değilse, açıktır ki şeylerin kendilerinde sabit bir özleri vardır ve bu ne bizimle ilişki içindedir, ne de bizim içindir. Bizim izlenimlerimize göre bir yukarı bir aşağı dalgalanırlar, ancak kendilerinde doğuşlarından ortaya çıkan bir özleri vardır.

E

ΕΡΜ. Δοκεῖ μοι, ὦ Σώκρατες, οὕτω.

ΣΩ. Πότερον οὖν αὐτὰ μὲν ἂν εἴη οὕτω πεφυκότα, αἱ δὲ πράξεις αὐτῶν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον; ἢ οὐ καὶ αὐταῖς⁵ ἐν τι εἶδος τῶν ὄντων εἰσίν, αἱ πράξεις;

ΕΡΜ. Πάνυ γε καὶ αὐται.⁵

387 **ΣΩ.** Κατὰ τὴν αὐτῶν ἄρα φύσιν καὶ αἱ πράξεις πράττονται, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν δόξαν. οἷον ἐάν τι ἐπιχειρήσωμεν ἡμεῖς τῶν ὄντων τέμνειν, πότερον ἡμῖν τμητέον ἕκαστον ὥς ἂν ἡμεῖς βουλώμεθα καὶ ᾧ ἂν βουληθῶμεν, ἢ ἐὰν μὲν κατὰ τὴν φύσιν βουληθῶμεν ἕκαστον τέμνειν τοῦ τέμνειν τε καὶ τέμνεσθαι καὶ ᾧ πέφυκε, τεμοῦμέν τε καὶ πλέον τι ἡμῖν ἔσται καὶ ὀρθῶς πράξομεν τοῦτο, ἐὰν δὲ παρὰ φύσιν, ἐξαμαρτησόμεθά τε καὶ οὐδὲν πράξομεν;

Β ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ οὕτω.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐὰν κάειν τι ἐπιχειρήσωμεν, οὐ κατὰ πᾶσαν δόξαν δεῖ κάειν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀρθήν; αὕτη δ' ἐστὶν ἣ πέφυκει⁶ ἕκαστον κάεσθαι τε καὶ κάειν καὶ ᾧ πέφυκει⁶;

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα οὕτω;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

6. ΣΩ. Ἄρ' οὖν οὐ καὶ τὸ λέγειν μία τις τῶν πράξεων ἐστίν;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Πότερον οὖν ἢ ἂν τῷ δοκῇ λεκτέον εἶναι, ταύτῃ λέγων ὀρθῶς λέξει, ἢ ἐὰν μὲν ἢ πέφυκε τὰ πράγματα λέγειν τε καὶ λέγεσθαι καὶ ᾧ, ταύτῃ καὶ τούτῳ λέγῃ, πλέον τέ τι ποιήσει καὶ ἐρεῖ, ἂν δὲ μή, ἐξαμαρτησεται τε καὶ οὐδὲν ποιήσει;

ΕΡΜ. Οὕτω μοι δοκεῖ, ὥς λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦ λέγειν μόριον τὸ ὀνομάζειν ὀνομάζοντες γάρ που λέγουσι τοὺς λόγους.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

5 αὐται Heindorf: αὐται BT.

6 πέφυκει Hermann: ἐπεφύκει BT.

HERMOGENES: Bana da öyle görünüyor, ey Sokrates.

SOKRATES: Bu nedenle, şeyler böyle bir doğaya sahiplerse, onların edimleri de aynı tarza göre midir? Ya da edimler de var-olanların bir biçimi midir?

HERMOGENES: Tam da öyledirler.

387 SOKRATES: O halde edimler de onların kendi doğalarına göre yapırlar, bizlerin sanılarına göre değil. Örneğin biz bir şeyleri kesmeye girişirsek, istediğimiz bir tanesi, ne ile istiyorsak onunla mı, yoksa her birini kesmenin ve onun kesilmesinin doğasına uygun şekilde, doğasına uygun bir aletle mi kesilmelidir? Doğru bir biçimde yapılsa iyice kesmiş oluruz, doğasına ters bir şekilde yaparsak, hedefimizi kaçıırır, hiçbir şey başaramayız, öyle değil mi?

B HERMOGENES: Bana da öyle görünüyor.

SOKRATES: Keza bir şeyi yakmaya girişirsek bütün sanılara göre değil, doğru olana göre yapmaz mıyız? Her birini yakmanın ve yakılmanın doğasına göre, doğasına uygun bir aletle yakmaz mıyız?

HERMOGENES: Öyledir.

SOKRATES: Diğerleri de böyle yapılmaz mı?

HERMOGENES: Tam da öyle.

6. SOKRATES: Söylemek de edimlerden biri değil midir?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: O halde bir kimse kendine uygun görüldüğü üzere nasıl söylemesi gerekiyorsa öyle söylediğinde mi doğru bir biçimde söyleyecektir, yoksa olguları söylemenin ve onların söylenmesinin doğasına göre, bu yolla ve bu aletle mi söylerse, söylemekte daha iyi bir iş çıkaracaktır; aksi halde de, hedefini kaçırarak ve hiçbir şey başaramayacaktır?

HERMOGENES: Bana da söylediğin gibisi uygun görünüyor.

SOKRATES: Bu durumda, adlandırma söylemenin bir parçasıdır, çünkü adlandırırken sözleri söylerler.

HERMOGENES: Tam da öyle.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὀνομάζειν πράξις τίς ἐστιν, εἴπερ καὶ τὸ λέγειν πράξις τις ἦν περὶ τὰ πράγματα;

ΕΡΜ. Ναί.

Δ ΣΩ. Αἱ δὲ πράξεις ἐφάνησαν ἡμῖν οὐ πρὸς ἡμᾶς οὔσαι, ἀλλ' αὐτῶν τινα ἰδίαν φύσιν ἔχουσαι;

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὀνομαστέον ἥ πέφυκε τὰ πράγματα ὀνομάζειν τε καὶ ὀνομάζεσθαι καὶ ᾧ, ἀλλ' οὐχ ἥ ἂν ἡμεῖς βουλευθῶμεν, εἴπερ τι τοῖς ἔμπροσθεν μέλλει ὁμολογούμενον εἶναι; καὶ οὕτω μὲν ἂν πλέον τι ποιοῖμεν καὶ ὀνομάζοιμεν, ἄλλως δὲ οὐ;

ΕΡΜ. Φαίνεται μοι.

7. ΣΩ. Φέρε δῆ, ὃ ἔδει τέμνειν, ἔδει τῷ, φαμέν, τέμνειν;

ΕΡΜ. Ναί.

Ε ΣΩ. Καὶ ὃ ἔδει κερκίζειν, ἔδει τῷ κερκίζειν, καὶ ὃ ἔδει τρυπᾶν, ἔδει τῷ τρυπᾶν;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ ὃ ἔδει δὴ ὀνομάζειν, ἔδει τῷ ὀνομάζειν;

388 ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Τί δὲ ἦν ἐκεῖνο ᾧ ἔδει τρυπᾶν;

ΕΡΜ. Τρύπανον.

ΣΩ. Τί δὲ ᾧ κερκίζειν;

ΕΡΜ. Κερκίς.

ΣΩ. Τί δὲ ᾧ ὀνομάζειν;

ΕΡΜ. Ὀνομα.

ΣΩ. Εὖ λέγεις. ὄργανον ἄρα τί ἐστι καὶ τὸ ὄνομα.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἐροίμην· τί ἦν ὄργανον ἢ κερκίς; οὐχ ᾧ κερκίζομεν;

ΕΡΜ. Ναί.

SOKRATES: Mademki söyleme şeylere ilişkin bir edimdir, o halde adlandırma da bir edim değil midir?

HERMOGENES: Evet.

D SOKRATES: Bizim nezdimizde edimler bizimle bir ilişki içinde-
lermiş gibi görünmezler, ancak kendilerine ait bireysel doğalara sahip-
tirler, öyle değil mi?

HERMOGENES: Öyledir.

SOKRATES: Öyleyse şeyleri adlandırmanın ve onların adlan-
dırılmasının doğasına göre adlandırmamız gerekmez mi, mademki
önceden ulaştığımız sonuçlarda hemfikiriz, o halde kendi irademiz
doğrultusunda hareket etmemeliyiz, değil mi? Buna göre de işimizi
başaracak ve adlandıracak, aksi halde başarısız mı olacağız?

HERMOGENES: Bana öyle görünüyor.

7. SOKRATES: Haydi o zaman, bir şey kesmemiz gerektiğinde,
bir şeyle kesmemiz gerektiğini söylemiş miydik?

HERMOGENES: Evet.

E SOKRATES: Bir şey dokumamız gerektiğinde, bir şeyle dokumamız
gerekir; bir şeyi delmemiz gerektiğinde de, bir şeyle delmemiz mi gerekir?

HERMOGENES: Tam da öyle.

SOKRATES: Peki bir şeyi adlandırmamız gerektiğinde, bir şeyle
adlandırmamız mı gerekir?

388 HERMOGENES: Öyledir.

SOKRATES: Peki, neyle delmemiz gerekir?

HERMOGENES: Delgiyle.

SOKRATES: Neyle “dokunur” (*kerkizein*)?

HERMOGENES: “Mekik”le (*kerkis*).

SOKRATES: Neyle adlandırılır?

HERMOGENES: Adla.

SOKRATES: İyi söyledin. O halde ad da bir tür alettir.

HERMOGENES: Tam da öyle

SOKRATES: Öyleyse ben şöyle sorarsam: “Mekik neyin aletidir?
Bizim kendisiyle dokuduğumuz alet değil midir?”

HERMOGENES: Evet.

B **ΣΩ.** Κερκίζοντες δὲ τί δρῶμεν; οὐ τὴν κρόκην καὶ τοὺς στήμονας συγκεχυμένους διακρίνομεν;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τρυπάνου ἔξεις οὕτως εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ἄλλων;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐχεις δὴ καὶ περὶ ὀνόματος οὕτως εἰπεῖν; ὀργάνῳ ὄντι τῷ ὀνόματι ὀνομάζοντες τί ποιοῦμεν;

ΕΡΜ. Οὐκ ἔχω λέγειν.

ΣΩ. Ἄρ' οὐ διδάσκομέν τι ἀλλήλους καὶ τὰ πράγματα διακρίνομεν ἣ ἔχει;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

8. ΣΩ. Ὅνομα ἄρα διδασκαλικόν τί ἐστίν ὄργανον καὶ διακριτικὸν τῆς οὐσίας, ὥσπερ κερκὶς ὑφάσματος.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ὑφαντικὸν δέ γε ἡ κερκίς;

ΕΡΜ. Πῶς δ' οὔ;

ΣΩ. Ὑφαντικὸς μὲν ἄρα κερκίδι καλῶς χρήσεται· καλῶς δ' ἐστὶν ὑφαντικῶς διδασκαλικὸς δὲ ὀνόματι, καλῶς δ' ἐστὶ διδασκαλικῶς.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τῷ τίνος οὖν ἔργῳ ὁ ὑφάντης καλῶς χρήσεται, ὅταν τῇ κερκίδι χρῆται;

ΕΡΜ. Τῷ τοῦ τέκτονος.

ΣΩ. Πᾶς δὲ τέκτων ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων;

ΕΡΜ. Ὁ τὴν τέχνην.

D **ΣΩ.** Τῷ τίνος δὲ ἔργῳ ὁ τρυπητὴς καλῶς χρήσεται ὅταν τῷ τρυπάνῳ χρῆται;

ΕΡΜ. Τῷ τοῦ χαλκέως.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν πᾶς χαλκεὺς ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων;

ΕΡΜ. Ὁ τὴν τέχνην.

B SOKRATES: Biz mekikle dokurken ne yaparız? Birbirine dolaşmış çözümlerle atkıyı birbirinden ayırmak değil midir bu?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Delgiye ve diğer şeylere ilişkin de böyle şeyler söyleyemez misin?

HERMOGENES: Tam da öyle söylerim.

SOKRATES: Peki bir ada ilişkin böyle şeyler söyler misin? Adlandırırken yaptığımız şeyi, alet olarak bir adla mı yapıyoruz?

HERMOGENES: Bunu söyleyemem.

SOKRATES: Biz birbirimize bilgi veriyor ve şeyleri nasıl olduklarına göre birbirinden ayırmıyor muyuz?

HERMOGENES: Tam da öyle.

C 8. SOKRATES: Ad bilgi verici bir alet ve özün bir ayırıcısı değil midir, tıpkı dokunmuş kumaş için mekik nasılsa?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Ancak, mekik dokumacı için midir?

HERMOGENES: Nasıl olmasın?

SOKRATES: Dokuyan kişi mekiği güzel bir biçimde kullanırsa, güzel dokuyan biri olur, keza öğretene kişi adları güzel bir biçimde kullanırsa, güzel öğretene biri olur.

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Öyleyse, dokumacı mekiği güzel bir biçimde kullanırken kimin işiyle işler?

HERMOGENES: Marangozunkiyle.

SOKRATES: Herhangi bir marangozunkiyle mi, yoksa beceri sahibi birininkiyle mi?

HERMOGENES: Beceri sahibi birininkiyle.

D SOKRATES: Bir delici delgiyi güzel bir biçimde kullanırken kimin işiyle işler?

HERMOGENES: Demircininkiyle.

SOKRATES: Herhangi bir demircininkiyle mi, yoksa beceri sahibi birininkiyle mi?

HERMOGENES: Beceri sahibi birininkiyle.

ΣΩ. Εἶεν. τῷ δὲ τίνος ἔργῳ ὁ διδασκαλικὸς χρήσεται, ὅταν τῷ ὀνόματι χρήται;

ΕΡΜ. Οὐδὲ τοῦτ' ἔχω.

ΣΩ. Οὐδὲ τοῦτό γ' ἔχεις εἰπεῖν, τίς παραδίδωσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα οἷς χρῴμεθα;

ΕΡΜ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἄρ' οὐχὶ ὁ νόμος δοκεῖ σοι ὁ παραδιδούς αὐτά;

ΕΡΜ. Ὡοικεν.

Ε ΣΩ. Νομοθέτου ἄρα ἔργῳ χρήσεται ὁ διδασκαλικὸς, ὅταν ὀνόματι χρήται;

ΕΡΜ. Δοκεῖ μοι.

ΣΩ. Νομοθέτης δέ σοι δοκεῖ πᾶς εἶναι ἀνὴρ ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων;

ΕΡΜ. Ὁ τὴν τέχνην.

389 ΣΩ. οὐκ ἄρα παντὸς ἀνδρός, ὧ Ἑρμόγενης, ὄνομα θέσθαι, ἀλλὰ τίνος ὀνοματούργοῦ· οὗτος δ' ἐστίν, ὡς ὥοικεν, ὁ νομοθέτης, ὃς δὴ τῶν δημιουργῶν σπανιώτατος ἐν⁸ ἀνθρώποις γίγνεται.

ΕΡΜ. Ὡοικεν.

9. ΣΩ. Ἴθι δὴ, ἐπίσκεψαι ποῖ βλέπων ὁ νομοθέτης τὰ ὀνόματα τίθεται· ἐκ τῶν ἔμπροσθεν δὲ ἀνάσκει· ποῖ βλέπων ὁ τέκτων τὴν κερκίδα ποιεῖ; ἄρ' οὐ πρὸς τοιοῦτόν τι ὃ ἐπεφύκει κερκίζειν;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

Β ΣΩ. Τί δέ; ἂν καταγῇ αὐτῷ ἡ κερκὶς ποιοῦντι, πότερον πάλιν ποιήσῃ ἄλλην πρὸς τὴν κατεαγυῖαν βλέπων, ἢ πρὸς ἐκεῖνο τὸ εἶδος, πρὸς ὅπερ καὶ ἦν κατέαξεν ἐποίει;

ΕΡΜ. Πρὸς ἐκεῖνο, ὥμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκεῖνο δικαιοτάτ' ἂν αὐτὸ ὃ ἔστιν κερκὶς καλέσαιμεν;

ΕΡΜ. Ὡμοιγε δοκεῖ.

SOKRATES: Olsun bakalım, peki öğreten biri adı kullanırken kimin işiyle işler?

HERMOGENES: Bunu da söyleyemem.

SOKRATES: Bunu da, yani kullandığımız adları bize kimin sağladığını söyleyemiyor musun?

HERMOGENES: Hayır.

SOKRATES: Onları bize teslim eden sana âdet/yasa gibi görünmüyor mu?

HERMOGENES: Neredeyse öyle.

E SOKRATES: Öyleyse, öğreten biri adları kullanırken ad/yasa-koyucunun işiyle mi işler?

HERMOGENES: Bana öyle görünüyor.

SOKRATES: Peki, sana herhangi bir adam mı ad/yasa-koyucu olarak görünür, yoksa beceri sahibi biri mi?

HERMOGENES: Beceri sahibi biri.

389 SOKRATES: O halde her adam değil, ey Hermogenes, ancak ad-ustası biri ad koyabilir; bu adam, benzer biçimde, insanlar arasında çok nadir ortaya çıkan bir zanaatkâr, ad/yasa-koyan biridir.

HERMOGENES: Neredeyse öyle.

9. SOKRATES: Haydi, ad/yasa-koyucunun adları koyarken nasıl bir bakışı olduğunu kovuşturalım, öncekilerden hareketle iyice inceleyelim. Bir marangoz mekiği yaparken nasıl bir bakışa sahiptir? [Mekiğin Ç.N.] doğası gereği dokuma yapılacak bir şey olduğudur, değil mi?

HERMOGENES: Tam da öyle.

B SOKRATES: Pekâlâ, onu yaparken mekik kırılırsa, kırılana bakarak mı yeniden yapar yoksa onun biçimine, kırılmış olanı yaparken temel aldığına bakarak mı?

HERMOGENES: Kanaatimce, onun biçimine [bakar Ç.N.].

SOKRATES: Zaten biz de o biçime göre onu, en uygun bir şekilde tam da mekik diye çağırılmaz mıyız?

HERMOGENES: Bana da öyle görünüyor.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴν δέη λεπτῶ ἱματίῳ ἢ παχεῖ ἢ λινῶ ἢ ἐρεῶ ἢ ὁποιοῦν τινι κερκίδα ποιεῖν, πάσας μὲν δεῖ τὸ τῆς κερκίδος ἔχειν εἶδος, οἷα δ' ἐκάστω καλλίστη πέφυκε, ταύτην ἀποδιδόναι τὴν φύσιν εἰς τὸ ἔργον ἕκαστον;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὴ ὀργάνων ὁ αὐτὸς τρόπος· τὸ φύσει ἐκάστω πεφυκὸς ὄργανον ἐξευρόντα δεῖ ἀποδοῦναι εἰς ἐκεῖνο ἐξ οὗ ἂν ποιῇ⁹, οὐχ οἷον ἂν αὐτὸς βουλευθῇ, ἀλλ' οἷον ἐπεφύκει. τὸ φύσει γὰρ ἐκάστω, ὡς ἔοικε, τρύπανον πεφυκὸς εἰς τὸν σίδηρον δεῖ ἐπίστασθαι τιθέναι.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ τὴν φύσει κερκίδα ἐκάστω πεφυκυῖαν εἰς ξύλον.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Φύσει γὰρ ἦν ἐκάστω εἶδει ὑφάσματος, ὡς ἔοικεν, ἐκάστη κερκίς, καὶ τᾶλλα οὕτως.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν, ὦ βέλτιστε, καὶ τὸ ἐκάστω φύσει πεφυκὸς ὄνομα τὸν νομοθέτην ἐκείνον εἰς τοὺς φθόγγους καὶ τὰς συλλαβὰς δεῖ ἐπίστασθαι τιθέναι, καὶ βλέποντα πρὸς αὐτὸ ἐκεῖνο ὃ ἔστιν ὄνομα, πάντα τὰ ὀνόματα ποιεῖν τε καὶ τίθεσθαι, εἰ μέλλει κύριος εἶναι ὀνομάτων θέτης; εἰ δὲ μὴ εἰς τὰς αὐτὰς συλλαβὰς ἕκαστος ὁ νομοθέτης τίθησιν, οὐδὲν δεῖ τοῦτο
 Ε ἀγνοεῖν οὐδὲ γὰρ εἰς τὸν αὐτὸν σίδηρον ἅπας χαλκεὺς τίθησιν, τοῦ αὐτοῦ ἔνεκα ποιῶν τὸ αὐτὸ ὄργανον· ἀλλ' ὅμως, ἕως ἂν τὴν
 390 αὐτὴν ιδέαν ἀποδιδῶ, ἕαντε ἐν ἄλλῳ σιδήρῳ, ὅμως ὀρθῶς ἔχει τὸ ὄργανον, ἕαντε ἐνθάδε ἕαντε ἐν βαρβάροις τις ποιῇ. ἦ γάρ;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτως ἀξιώσεις καὶ τὸν νομοθέτην τὸν τε ἐνθάδε καὶ τὸν ἐν τοῖς βαρβάροις, ἕως ἂν τὸ τοῦ ὀνόματος εἶδος ἀποδιδῶ τὸ προσῆκον ἐκάστω ἐν ὁποιασοῦν συλλαβαῖς, οὐδὲν χεῖρω νομοθέτην εἶναι τὸν ἐνθάδε ἢ τὸν ὅπουοῦν ἄλλοθι;

SOKRATES: İnce ya da kalın, keten ya da yün bir giysi için bir C mekik yapmamız gerektiğinde, her birinin doğasına uygun, en güzel biçimi, her birinin işine yönelik doğasının ona geri kazandırılması gerekmez mi?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Diğer aletler için de aynı yordam vardır. Bir aletin kendi doğasına göre keşfedilerek yapılacağı malzemenin buna göre tayin edilmesi yapan kişinin iradesine göre değil, ancak onun doğasına göre yapılması gerekir. Çünkü benzer şekilde kendi doğasına göre, bir delgi için demirin uygun olduğunun bilinmesi gerekir.

HERMOGENES: Tam da öyle.

SOKRATES: Bir mekik de kendi doğasına göre ahşaptan olmalıdır.

HERMOGENES: Öyledir.

D **SOKRATES:** Her bir mekik, kendi doğasına göre dokumanın her biçimine uygun olur, benzer şekilde, diğer aletler de öyledir.

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: O halde, ey en aziz dostum, ad/yasa-koyucunun her bir şeye doğasına uygun sesi ve heceyi belirlemeyi bilmesi; bütün adları üretirken ve onları tayin ederken, bakışını onun kendisine, yani o ada yöneltmesi gerekmez mi, tabii eğer adları koyan biri olarak yetkin olmaya niyetliyse? Şayet her bir ad/yasa-koyucu aynı heceleri belirlemezse, bizim bunu asla garipsemememiz gerekir. Zira bütün demirciler E aynı demire biçim vermezler, ancak aynı amaç için aynı aleti yaparlar, 390 benzer şekilde aynı *idea*'yı yeniden üretirler; başka bir demir olsa bile, alet aynı doğruluktadır, burada biri de yapsa, Barbarların diyarında biri de yapsa, öyle değil mi?

HERMOGENES: Tam da öyle.

SOKRATES: Buna göre, burada da olsa, Barbarların diyarında da olsa, ad/yasa-koyucuyu değerlendirebilirsin, şayet, her bir şey için adın biçimini, her birinin kendisine ait hangi hecelerde olacağına göre yeniden üretirse, hiç de fena bir ad/yasa-koyucu olmaz, burada olsun, başka bir yerde olsun, öyle değil mi?

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

- Β 10. ΣΩ.** Τίς οὖν ὁ γνωσόμενος εἰ τὸ προσῆκον εἶδος κερκίδος ἐν ὁποιοῦν ξύλῳ κεῖται; ὁ ποιήσας, ὁ τέκτων, ἢ ὁ χρησόμενος, ὁ ὑφάντης;

ΕΡΜ. Εἰκὸς μὲν μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, τὸν χρησόμενον.

ΣΩ. Τίς οὖν ὁ τῷ τοῦ λυροποιοῦ ἔργῳ χρησόμενος; ἄρ' οὐχ οὗτος, ὃς ἐπίστατο ἂν ἐργαζομένῳ κάλλιστα ἐπιστατεῖν καὶ εἰργασμένον γνοίῃ εἴτ' εὖ εἵργασται εἴτε μή;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίς;

ΕΡΜ. Ὁ κιθαριστής.

ΣΩ. Τίς δὲ ὁ τῷ τοῦ ναυπηγοῦ;

- Γ ΕΡΜ.** Κυβερνήτης.

ΣΩ. Τίς δὲ τῷ τοῦ νομοθέτου ἔργῳ ἐπιστατήσκει τ' ἂν κάλλιστα καὶ εἰργασμένον κρίνειε καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις; ἄρ' οὐχ ὅσπερ χρήσεται;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν οὐχ ὁ ἐρωτᾶν ἐπιστάμενος οὗτός ἐστιν;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἀποκρίνεσθαι;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τὸν δὲ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμενον ἄλλο τι σὺ καλεῖς ἢ διαλεκτικόν;

ΕΡΜ. Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο.

- Δ ΣΩ.** Τέκτονος μὲν ἄρα ἔργον ἐστὶν ποιῆσαι πηδάλιον ἐπιστατοῦντος κυβερνήτου, εἰ μέλλει καλὸν εἶναι τὸ πηδάλιον.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Νομοθέτου δέ γε, ὥς ἔοικεν, ὄνομα, ἐπιστάτην ἔχοντος διαλεκτικὸν ἄνδρα, εἰ μέλλει καλῶς ὀνόματα θήσεσθαι.

HERMOGENES: Tam da öyle.

- B 10. SOKRATES:** Herhangi bir ahşaba mekiğin kendine ait biçimlerinden hangisinin uygun olduğunu kim ayırt edebilir? Onu yapan marangoz mu, yoksa onu kullanacak olan dokumacı mı?

HERMOGENES: Daha ziyade onu kullanacak olan gibi görünüyor, ey Sokrates.

SOKRATES: Peki, lir-yapımcısının işini kim kullanır? Acaba bu kişi işin yapılmasına nasıl nezaret edeceğini en iyi bilen ve iş tamamlandıktan sonra işin iyi icra edilip edilmediğini ayırt edebilecek biri olmaz mı?

HERMOGENES: Tam da öyle.

SOKRATES: Kim?

HERMOGENES: Kitara-çalan.

SOKRATES: Öyleyse, kimdir gemi-yapımcısının işini en iyi bilen?

- C HERMOGENES:** Dümenci.

SOKRATES: O halde kim ad/yasa-koyucunun işine en iyi biçimde nezaret edebilir ve iş tamamlandığında onun hakkında hüküm verebilir, burada ve Barbarların diyarında? Onu kullanan, öyle değil mi?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Öyleyse bu kimse nasıl soru soracağını bilen kişi değil midir?

HERMOGENES: Tam da öyle.

SOKRATES: Aynı kişi cevap vermesini de bilir mi?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Soru sormasını ve cevap vermesini bilen kişiye diyalektikçiden başka ne dersin?

HERMOGENES: Bundan başkası denemez.

- D SOKRATES:** Marangozun işi dümencinin nezareti altında bir dümen yapmaktır, tabii eğer dümenin güzel olması için niyet ettiyse.

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Benzer şekilde, ad/yasa-koyucunun [iş de Ç.N.] addır, diyalektikçi olan adamı bir idareci olarak alarak, tabii eğer güzel bir şekilde adlar koymak niyetindeyse.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Κινδυνεύει ἄρα, ὦ Ἑρμόγενης, εἶναι οὐ φαῦλον, ὥς
 σὺ οἶει, ἢ τοῦ ὀνόματος θέσις, οὐδὲ φαύλων ἀνδρῶν οὐδὲ
 τῶν ἐπιτυχόντων. καὶ Κρατύλος ἀληθῆ λέγει λέγων φύσει τὰ
 Ε ὀνόματα εἶναι τοῖς πράγμασι, καὶ οὐ πάντα δημιουργὸν
 ὀνομάτων εἶναι, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνον τὸν ἀποβλέποντα εἰς
 τὸ τῇ φύσει ὄνομα ὃν ἐκάστω καὶ δυνάμενον αὐτοῦ τὸ εἶδος
 τιθῆναι εἰς τε τὰ γράμματα καὶ τὰς συλλαβάς.

ΕΡΜ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ὅπως χρή πρὸς ἃ
 391 λέγεις ἐναντιοῦσθαι. ἴσως μέντοι οὐ ῥαδίον ἐστὶν οὕτως ἐξαίφνης
 πεισθῆναι, ἀλλὰ δοκῶ μοι ὥδε ἂν μᾶλλον πιθέσθαι σοι,¹⁰ εἴ
 μοι δεΐξιας ἦντινα φῆς εἶναι τὴν φύσει ὀρθότητα ὀνόματος.

ΣΩ. Ἐγὼ μὲν, ὦ μακάριε Ἑρμόγενης, οὐδεμίαν λέγω, ἀλλ'
 ἐπελάθου γε ὧν ὀλίγον πρότερον ἔλεγον, ὅτι οὐκ εἰδείην,
 ἀλλὰ σκεψοίμην μετὰ σοῦ. νῦν δὲ σκοπούμενοις ἡμῖν, ἐμοί τε
 καὶ σοί, τοσοῦτον μὲν ἤδη φαίνεται παρὰ τὰ πρότερα, φύσει
 Β τέ τινα ὀρθότητα ἔχον εἶναι τὸ ὄνομα καὶ οὐ παντὸς ἀνδρὸς
 ἐπίστασθαι καλῶς¹¹ αὐτὸ πράγματι ὀτρωοῦν θέσθαι· ἢ οὐ;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

11. ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο χρή ζητεῖν, εἴπερ ἐπιθυμεῖς
 εἰδέναι, ἥτις ποτ' αὐ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ ὀρθότης.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ μὴν ἐπιθυμῶ γε εἰδέναι.

ΣΩ. Σκόπει τοίνυν.

ΕΡΜ. Πῶς οὖν χρή σκοπεῖν;

ΣΩ. Ὅρθοτάτη μὲν τῆς σκέψεως, ὦ ἑταῖρε, μετὰ τῶν
 ἐπισταμένων, χρήματα ἐκείνοις τελοῦντα καὶ χάριτας
 C κατατιθέμενον. εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ σοφισταί, οἷσπερ καὶ ὁ
 ἀδελφός σου Καλλίας πολλὰ τελέσας χρήματα σοφὸς δοκεῖ
 εἶναι. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐγκρατὴς εἶ τῶν πατρῶων, λιπαρεῖν χρή
 τὸν ἀδελφὸν καὶ δεῖσθαι αὐτοῦ διδάξαι σε τὴν ὀρθότητα περὶ
 τῶν τοιούτων, ἣν ἔμαθεν παρὰ Πρωταγόρου.

10 ἀλλὰ . . . πιθέσθαι TG: om. B, Schanz: σοι Schanz'dan sonra Burnet:
 τίθεσθαί σε pr. T: πείθεσθαί σε pr. G.

11 καλῶς om. T.

HERMOGENES: Öyledir.

SOKRATES: Ey Hermogenes, göze alınan ad koyma işi, senin sandığın gibi, önemsiz bir iş değil, ne de önemsiz adamların, rastgele adamların işi. Kratylos adların doğal bir şekilde şeylere dayandığını ve herkesin adların ehli olamayacağını, ancak sadece doğaya göre olan ada bakışlarını yönelten ve her bir şeye harfler ve hecelerle kendi biçimine göre ad koyan birinin bunu yapabileceğini söylerken doğru söylüyor.

391 HERMOGENES: Ey Sokrates, sana nasıl bir karşılık vermem gerekir bilmiyorum doğrusu. Ancak böyle bir çırpıda ikna edilmek de kolay değil, zira adın doğal doğruluğunun ne olduğunu bana gösterirsen, daha da ikna edilmiş olacağım gibi geliyor bana.

SOKRATES: Ben, ey kutlu Hermogenes, hiç olmadığını söylemiyorum, ancak biraz önce söylediğimi unutmuşsun; bir şey bilmiyordum, fakat seninle inceledik. Şimdi bizim, yani benim ve senin, bunu incelememiz, daha önce olmayan bir şeyi ortaya çıkardı, ad doğal bir doğruluğa sahiptir ve her adam herhangi bir şeye onun olgusuna göre güzel bir biçimde ad koyamaz, öyle değil mi?

HERMOGENES: Tam da öyle.

11. SOKRATES: O halde bundan sonra araştırmamız gereken, tabii bunu bilmeyi koyduysan yüreğine, onunkinin ne tür bir doğruluk olduğudur.

HERMOGENES: Yüreğime koydum bunu bilmeyi.

SOKRATES: Öyleyse inceleyelim.

HERMOGENES: Bu durumda, nasıl incelememiz gerekiyor?

SOKRATES: En doğru bakış açısı, ey yoldaşım, bilenlerle birlikte [bunu yapmaktır Ç.N.]; parayı ödeyip onların lütfunu kazanabilirsin. Onlar sofistlerdir, tıpkı kardeşin Kallias gibi mahir/bilge olarak nam salmış olduklarından çok para kazanıyorlar. Şayet babadan kalacak mirasını çekip çeviremezsen, boynunu büküp kardeşine, bu konulardaki doğruluğa dair Protagoras'tan öğrendiği şeyleri sana öğretsin diye ricacı olmak zorunda kalırsın.

ΕΡΜ. Ἄτοπος μεντᾶν ἄν εἴη μου, ὦ Σώκρατες, ἡ δέησις, εἰ τὴν μὲν ἀλήθειαν τὴν Πρωταγόρου ὅλως οὐκ ἀποδέχομαι, τὰ δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀληθείᾳ ῥηθέντα ἀγαπῶν ὥς του ἄξια.

Δ ΣΩ. Ἄλλ' εἰ μὴ αὐτὸ σε ταῦτα ἀρέσκει, παρ' Ὀμήρου χρὴ μανθάνειν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ποιητῶν.

ΕΡΜ. Καὶ τί λέγει, ὦ Σώκρατες, Ὀμηρος περὶ ὀνομάτων, καὶ ποῦ;

ΣΩ. Πολλαχοῦ μέγιστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐν οἷς διορίζει ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἅ τε οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα καλοῦσι καὶ οἱ θεοί. ἢ οὐκ οἶε αὐτὸν μέγα τι καὶ θαυμάσιον λέγειν ἐν τούτοις περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος; δηλὸν γὰρ δὴ ὅτι οἱ γε θεοὶ αὐτὰ καλοῦσιν πρὸς ὀρθότητα ἅπερ ἔστι φύσει ὀνόματα· ἢ σὺ οὐκ οἶε;

ΕΡΜ. Εὖ οἶδα μὲν οὖν ἔγωγε, εἵπερ καλοῦσιν, ὅτι ὀρθῶς καλοῦσιν. ἀλλὰ ποῖα ταῦτα λέγεις;

ΣΩ. Οὐκ οἶσθα ὅτι περὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐν τῇ Τροίᾳ, ὃς ἔμονομάχει τῷ Ἥφαίστῳ, ὃν Ξάνθον, φησί, καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον;

ΕΡΜ. Ἐγώ γε.

392 ΣΩ. Τί οὖν δῆ; οὐκ οἶε τοῦτο σεμνόν τι εἶναι γυνῶναι, ὅπῃ ποτὲ ὀρθῶς ἔχει ἐκείνον τὸν ποταμὸν Ξάνθον καλεῖν μᾶλλον ἢ Σκάμανδρον; εἰ δὲ βούλει, περὶ τῆς ὄρνιθος ἦν λέγει ὅτι

χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν, φαῦλον ἡγῇ τὸ μάθημα, ὅσω ὀρθότερόν ἐστι καλεῖσθαι χαλκὶς κυμίνδιδος τῷ αὐτῷ ὀρνέῳ; ἢ τὴν Βατίειάν τε καὶ Μυρίνην, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ τούτων τοῦ ποιητοῦ καὶ ἄλλων; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως μείζω ἐστὶν ἢ κατ' ἐμὲ καὶ σὲ ἐξευρεῖν· ὁ δὲ Σκαμάνδριός¹² τε καὶ ὁ Ἀστυάναξ ἀνθρωπινώτερον διασκέψασθαι, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ῥᾶον, ἃ φησιν ὀνόματα εἶναι τῷ τοῦ Ἑκτορος ὑεῖ, τίνα ποτὲ λέγει τὴν ὀρθότητα αὐτῶν. οἶσθα γὰρ δήπου ταῦτα τὰ ἔπη, ἐν οἷς ἔνεστιν ἃ ἐγὼ λέγω.

HERMOGENES: Bu benim için, ey Sokrates, ben Protagoras'ın *Hakikat*'ini büsbütün kabul etmezken, böyle bir *Hakikat*'te neyin dillendirildiğini [öğrenmeyi Ç.N.], sanki bir değeri varmış gibi, arzulamam yersiz bir rica olurdu.

SOKRATES: Madem bunlar seni tatmin etmiyor, o halde D Homeros'tan ve başka şairlerden öğrenmen gerekir.

HERMOGENES: Neyi kastediyorsun, ey Sokrates, Homeros'ta adlara dair ne var ve nerede?

SOKRATES: Pek çok yerde; belli başlı ve en güzel bir biçimde onları insanların ve tanrıların çağırdığı adlar olarak ayırt eder. Sen de bunların adların doğruluğuna dair müthiş ve muazzam kısımlar olduğunu E nu düşünmüyor musun? Zira açıktır ki tanrılar şeyleri doğrulukla ilişkisi içinde adların doğasıyla çağırırlar. Sen de böyle düşünmüyor musun?

HERMOGENES: Ben de iyice biliyorum ki onlar bir şeyi çağırıyorlarsa, doğru bir biçimde çağırıyorlardır. Ancak bunlarla kastettiğin nedir?

SOKRATES: Troya'daki nehir için, o nehir ki Hephaistos'la teke tek dövüşmüştü, tanrıların Ksanthos, insanların ise Skamandros dediklerini bilmez misin?

HERMOGENES: Tabii bilirim.

392 **SOKRATES:** Nedir öyleyse? Sen de bunu, yani o nehrin Skamandros yerine Ksanthos diye çağırılmasının doğru olduğunu, ayırt ediyor olmanın muhteşem bir şey olduğunu düşünmüyor musun? Sen de istersen, kuşlara dair dediği:

khalkis diye adlandırır tanrılar, yiğitlerse *kymindis* diye sözlerinden önemsiz bir öğreti mi çıkıyor sence, aynı kuşun daha doğru bir biçimde *kymindis* yerine *khalkis* ile adlandırılmasından? Ya da, *Batieia*'nın B *Myrina* diye adlandırılmasından, pek çoklarının, bu şairin [Homeros Ç.N.] ve diğerlerinin aktardığına göre? Bunlar benim de senin de keşfedebileceğimizden daha büyük meseleler. *Skamandrios* olsun, *Astyanaks* olsun insani incelemenin sınırlarını aşıyor, bana öyle geliyor ki hem bunların *Hektor*'un oğlunun adları olduğunu söyleyip, onların bir zamanlar bir doğruluğu olduğunu dile getirmek daha kolaydır. Zira belki de benim kastettiklerim arasında bu sözcüklerin de olduğunu düşünüyorsundur.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Πότερον οὖν οἶει Ὅμηρον ὀρθότερον ἡγεῖσθαι τῶν ὀνομάτων κεῖσθαι τῷ παιδί, τὸν Ἀστυάνακτα ἢ τὸν Σκαμάνδριον;

ΕΡΜ. Οὐκ ἔχω λέγειν.

12. ΣΩ. Ὡδε δὴ σκόπει. εἴ τις ἔροιτό σε, πότερον οἶει ὀρθότερον καλεῖν τὰ ὀνόματα τοὺς φρονιμωτέρους ἢ τοὺς ἀφρονεστέρους;

ΕΡΜ. Δῆλον δὴ ὅτι τοὺς φρονιμωτέρους, φαίην ἄν.

ΣΩ. Πότερον οὖν αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς πόλεσιν φρονιμωτέραί σοι δοκοῦσιν εἶναι ἢ οἱ ἄνδρες, ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν γένος;

ΕΡΜ. Οἱ ἄνδρες.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἶσθα ὅτι Ὅμηρος τὸ παιδίον τὸ τοῦ Ἑκτορος ὑπὸ τῶν Τρώων φησὶν καλεῖσθαι Ἀστυάνακτα, Σκαμάνδριον δὲ δῆλον ὅτι ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἐπειδὴ οἱ γε ἄνδρες αὐτὸν Ἀστυάνακτα ἐκάλουν;

ΕΡΜ. Ὡοικέ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ Ὅμηρος τοὺς Τρῶας σοφωτέρους ἡγεῖτο ἢ τὰς γυναῖκας αὐτῶν;

ΕΡΜ. Οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Τὸν Ἀστυάνακτα ἄρα ὀρθότερον ᾤετο κεῖσθαι τῷ παιδί ἢ τὸν Σκαμάνδριον;

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Σκοπῶμεν δὴ διὰ τί ποτε. ἢ αὐτὸς ἡμῖν κάλλιστα ὑφηγεῖται τὸ διότι; φησὶν γάρ·

Ε οἷος γάρ σφιν ἔρυτο πόλιν καὶ τείχεα μακρά.

διὰ ταῦτα δὴ, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἔχει καλεῖν τὸν τοῦ σωτῆρος ὕὸν Ἀστυάνακτα τούτου ὃ ἔσωζεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὡς φησιν Ὅμηρος.

ΕΡΜ. Φαίνεται μοι.

HERMOGENES: Tam da öyle.

SOKRATES: Çocuğa koyulan bu iki addan hangisini Homeros'un daha doğru saydığını düşünürsün, Skamandros'u mu, yoksa Astyanaks'ı mı?

C HERMOGENES: Söyleyecek bir şeyim yok.

12. SOKRATES: Öyleyse incele bakalım. Birisi sana "daha basiretlilerin mi yoksa daha bönlerin mi daha doğru adlar koyabileceklerini düşünürsün?" diye soracak olursa, [ne dersin Ç.N.]?

HERMOGENES: Açıktır ki "daha basiretli" derdim.

SOKRATES: Bütün bir cins(iyet) olarak [ele alıp Ç.N.] söylersen, kent-devletlerinde kadınların mı yoksa erkeklerin mi daha basiretli olduğunu düşünürsün?

HERMOGENES: Erkeklerin.

SOKRATES: Homeros'un, Hektor'un küçük çocuğuna Troyalı
D yiğitler tarafından *Astyanaks* dendiğini söylediğini biliyor musun; öyleyse ona erkekler tarafından *Astyanaks* dendiği halde, kadınlar tarafından *Skamandrios* dendiği açık mıdır?

HERMOGENES: Öyleye benziyor.

SOKRATES: Bu durumda Homeros erkekleri kadınlardan daha mı mahir/bilge sayıyor?

HERMOGENES: Ben de öyle düşünüyorum.

SOKRATES: Acaba bir erkek çocuğuna *Astyanaks*, *Skamandrios*'tan daha doğru bir biçimde uyuyor olabilir mi?

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

SOKRATES: İnceleyelim şimdi bunun ne yüzünden böyle olduğunu. Ya da ne yüzünden olduğu konusunda bize kendisi [Homeros Ç.N.] en güzel bir biçimde rehberlik etsin mi? Zira diyor ki:

E Çünkü oydu tek başına savunan kentini ve azametli surlarını bunlar yüzünden, görüldüğü kadarıyla, doğru biçimde kurtarıcının oğlu *Astyanaks* olarak çağırılıyor, çünkü onun babası kurtardı bunu, Homeros'un dediği gibi.

HERMOGENES: Bana da öyle göründü.

ΣΩ. Τί δὴ ποτε; οὐ γάρ πω οὐδ' αὐτὸς ἔγωγε μανθάνω, ὦ Ἑρμόγενης· σὺ δὲ μανθάνεις;

ΕΡΜ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

393 **ΣΩ.** Ἄλλ' ἄρα, ὠγαθέ, καὶ τῷ Ἑκτορι αὐτὸς ἔθετο τὸ ὄνομα Ὅμηρος;

ΕΡΜ. Τί δὴ;

ΣΩ. Ὅτι μοι δοκεῖ καὶ τοῦτο παραπλήσιόν τι εἶναι τῷ Ἀστυάνακτι, καὶ ἔοικεν Ἑλληνικοῖς ταῦτα τὰ ὀνόματα. ὁ γάρ ἄναξ καὶ ὁ ἔκτωρ σχεδόν τι ταῦτὸν σημαίνει, βασιλικά ἀμφοτέρω εἶναι τὰ ὀνόματα· οὐ γάρ ἂν τις ἄναξ ἦ, καὶ ἔκτωρ
B δῆπου ἐστὶν τούτου· δῆλον γάρ ὅτι κρατεῖ τε αὐτοῦ καὶ κέκτηται καὶ ἔχει αὐτό. ἢ οὐδὲν σοι δοκῶ λέγειν, ἀλλὰ λανθάνω καὶ ἑμαυτὸν οἰόμενός τινος ὥσπερ ἵχνους ἐφάπτεσθαι τῆς Ὀμήρου δόξης περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος;

ΕΡΜ. Μὰ Δί' οὐ σύ γε, ὥς ἐμοὶ δοκεῖς, ἀλλὰ ἴσως τοῦ ἐφάπτεται.

13. **ΣΩ.** Δίκαιόν γέ τοι ἐστίν, ὥς ἐμοὶ φαίνεται, τὸν λέοντος ἔκγονον λέοντα καλεῖν καὶ τὸν ἵππου ἔκγονον ἵππον. οὐ τι λέγω
C ἐὰν ὥσπερ τέρας γένηται ἐξ ἵππου ἄλλο τι ἢ ἵππος, ἀλλ' οὐ ἂν ἦ τοῦ γένους ἔκγονον τὴν φύσιν, τοῦτο λέγω· ἐὰν βοὸς ἔκγονον φύσει ἵππος παρὰ φύσιν τέκη μόσχον, οὐ πῶλον κλητέον ἀλλὰ μόσχον· οὐδ' ἂν ἐξ ἀνθρώπου, οἶμαι, μὴ τὸ ἀνθρώπου ἔκγονον γένηται, ἀλλο ἂν¹³ τὸ ἔκγονον ἀνθρωπος κλητέος· καὶ τὰ δένδρα ὡσαύτως καὶ τὰλλα ἅπαντα· ἢ οὐ ξυνδοκεῖ;

ΕΡΜ. Συνδοκεῖ.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις· φύλαττε γάρ με μή πη παρακρούσωμαί σε. κατὰ γάρ τὸν αὐτὸν λόγον κἂν ἐκ βασιλέως γίγνηται
D τι ἔκγονον, βασιλεὺς κλητέος· εἰ δὲ ἐν ἐτέραις συλλαβαῖς ἢ ἐν ἐτέραις τὸ αὐτὸ σημαίνει, οὐδὲν πρᾶγμα· οὐδ' εἰ πρόσκειται τι γράμμα ἢ¹⁴ ἀφήρηται, οὐδὲν οὐδὲ τοῦτο, ἕως ἂν ἐγκρατὴς ἦ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος δηλουμένη ἐν τῷ ὀνόματι.

13 ἄλλο ἂν] ἄλλ' οὐ ἂν BT: secl. Peipers.

14 ἢ T: οὐδ' B: οὐδ' εἰ al.

SOKRATES: Gerçekten öyle mi? Zira ben kendi adıma daha bir şey öğrenemedim, ey Hermogenes, sen öğrendin mi?

HERMOGENES: Zeus adına, ben de öyle.

393 SOKRATES: O halde, azizim, acaba *Hektor*'a da ona ait adı mı vermiştir Homeros?

HERMOGENES: Neden sordun bunu?

SOKRATES: Bana öyle geliyor ki bu da *Astyanaks*'ın durumuna benziyor, bunlar Hellence adlar gibi görünüyor. Zira “efendi” (*anaks*) ve “sahip/elinde tutan” (*hektôr*) hemen hemen aynı şeye, her ikisi de krala özgü adlara, işaret ediyor; zira bir “efendi” (*anaks*) aynı zamanda muhtemelen o şeye “sahip/elinde tutan” (*hektôr*) kişi de değil midir?

B Açıktır ki hem onu yönetir, hem de onu elinde tutar ve ona sahip olur. Öyleyse sana nasıl görünüyor, benim söylediğim bir hiç mi, yoksa adların doğruluğuna dair Homeros'un sanısının ayak izlerini sürdüğümü zannedip kendimi mi kandırıyorum?

HERMOGENES: Zeus adına, kanımca, sen kandırmıyorsun kendini, tam da izini sürmekteisin.

13. SOKRATES: Bana da öyle geliyor ki, aslandan doğanı aslan, attan doğanı da at diye çağırmak yerindedir. Attan at ya da başka bir [mahlûkun Ç.N.] doğduğu bir tür hilkat garibesinden söz etmiyorum

C tabii, ancak doğal olarak her cinsten kendi cinsi doğar, bunu söylüyorum. Şayet bir at, ineğin doğal olarak doğurduğu buzağıyı, doğaya aykırı bir biçimde doğurursa, onu tay değil, buzağı olarak çağırmamız gerekir; insandan da insan olmayanın doğması durumunda, doğan [mahlûkun Ç.N.] insandan başka bir biçimde çağırılması gerekir; ağaçlar ve diğer her şey de aynı tarzdadır, sen de hemfikir değil misin bununla?

HERMOGENES: Hemfikirim.

SOKRATES: Güzel söylüyorsun; savun kendini bana karşı ki bir şekilde seni yanlış yola sokmayayım. Aynı muhakemeye göre,

D kraldan doğanın da, kral olarak çağırılması gerekir; aynı şeye şu ya da bu hecelerle işaret edilmesinin, hiçbir farkı yoktur. Ona bir harf eklense ya da ondan bir harf çıkarılsa bile, yine de bir fark etmez, tabii adın içindeki olgunun özü güçlü ve açık olduğu sürece.

ΕΡΜ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Οὐδὲν ποικίλον, ἀλλ' ὥσπερ τῶν στοιχείων οἶσθα ὅτι ὀνόματα λέγομεν ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, πλὴν τεττάρων, τοῦ ε καὶ τοῦ υ καὶ τοῦ ο καὶ τοῦ ω· τοῖς δ' ἄλλοις φωνήσῃ τε **Ε** καὶ ἀφώνοις οἶσθα ὅτι περιτιθέντες ἄλλα γράμματα λέγομεν, ὀνόματα ποιοῦντες· ἀλλ' ἕως ἂν αὐτοῦ δηλουμένην τὴν δύναμιν ἐντιθῶμεν, ὀρθῶς ἔχει ἐκεῖνο τὸ ὄνομα καλεῖν ὃ αὐτὸ ἡμῖν δηλώσει. οἷον τὸ βῆτα· ὀρθῶς ὅτι τοῦ η καὶ τοῦ τ καὶ τοῦ α προστεθέντων οὐδὲν ἐλύπησεν, ὥστε μὴ οὐχὶ τὴν ἐκείνου τοῦ στοιχείου φύσιν δηλῶσαι ὅλῳ τῷ ὀνόματι οὐ ἐβούλετο ὁ νομοθέτης· οὕτως ἡπιστήθη καλῶς θέσθαι τοῖς γράμμασι τὰ ὀνόματα.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν.

394 ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ βασιλέως ὁ αὐτὸς λόγος; ἔσται γάρ ποτε ἐκ βασιλέως βασιλεύς, καὶ ἐξ ἀγαθοῦ ἀγαθός, καὶ ἐκ καλοῦ καλός, καὶ τᾶλλα πάντα οὕτως, ἐξ ἐκάστου γένους ἕτερον τοιοῦτον ἔκγονον, ἐὰν μὴ τέρας γίγνηται· κλητέον δὴ ταῦτα ὀνόματα. ποικίλλειν δὲ ἔξεστι ταῖς συλλαβαῖς, ὥστε δόξαι ἂν τῷ ἰδιωτικῶς ἔχοντι ἕτερα εἶναι ἀλλήλων τὰ αὐτὰ ὄντα· ὥσπερ ἡμῖν τὰ τῶν ἱατρῶν φάρμακα χρώμασιν ἢ ὁσμαῖς **Β** πεποικιλμένα ἄλλα φαίνεται τὰ αὐτὰ ὄντα, τῷ δέ γε ἱατρῷ, ἅτε τὴν δύναμιν τῶν φαρμάκων σκοπούμενῳ, τὰ αὐτὰ φαίνεται, καὶ οὐκ ἐκπλήττεται ὑπὸ τῶν προσόντων. οὕτω δὲ ἴσως καὶ ὁ ἐπιστάμενος περὶ ὀνομάτων τὴν δύναμιν αὐτῶν σκοπεῖ, καὶ οὐκ ἐκπλήττεται εἴ τι πρόσκειται γράμμα ἢ μετάκειται ἢ ἀφήρηται, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις παντάπασιν γράμμασιν ἐστὶν ἢ τοῦ ὀνόματος δύναμις. ὥσπερ ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, Ἀστυάναξ τε καὶ **Γ** Ἐκτωρ οὐδὲν τῶν αὐτῶν γραμμάτων ἔχει πλὴν τοῦ τ, ἀλλ' ὅμως ταῦτόν σημαίνει. καὶ Ἀρχέπολις γε τῶν μὲν γραμμάτων τί ἐπικοινωνεῖ; δηλοῖ δὲ ὅμως τὸ αὐτό· καὶ ἄλλα πολλά ἐστίν, ἃ οὐδὲν ἀλλ' ἢ βασιλέα σημαίνει· καὶ ἄλλα γε αὖ στρατηγόν,

HERMOGENES: Bununla neyi kastediyorsun?

SOKRATES: Hiç de karmaşık değil, tıpkı, bizzat harfleri/ses unsurlarını değil, onların adlarını söylediğimizi bildiğin üzere, şu dördü hariç: “ei” (epsilon), “ü” (υ), “o” (ο) ve “ô” (ω). Sesli olsun sessiz olsun, bildiğin üzere, başka bir harf ekleyerek diğer [harflerin Ç.N.] adlarını oluştururuz. Ancak, onun içine yerleştirdiğimiz gizil gücü açık kıldığımız sürece, onu doğru bir biçimde kendi adıyla çağırabilir, kendimiz için onu ifşa edebiliriz/açık kılabiliriz. Örneğin “beta”yı (β) alalım ele; gördüğün üzere, “ê” (η), “t” (τ) ve “a” (α) harflerinin/ses unsurlarının birbirine bağlanması bir sıkıntı oluşturmaz. Bizzat harfin doğasının ad/yasa-koyucunun tayin etmek istediği adın bütününde ifşa edilmesine engel olmaz. Böylece o [ad/yasa-koyucu Ç.N.] harflere güzel bir biçimde nasıl ad koyulacağını bilir.

HERMOGENES: Bana da doğru söylüyorsun gibi göründü.

394 SOKRATES: Aynı muhakeme kralla ilgili de yürütülemez mi? Zira çoğu zaman kraldan doğan kral olur, iyiden doğan iyi, güzelden doğan güzel ve diğer bütün şeyler için de öyledir, tabii hilkat garibelerini bir kenara bırakırsak, her bir cinsten doğan o cinsten olur; bunların aynı adlarla çağırılmaları gerekir. Öte yandan, hecelerde çeşitleme yapmak mümkündür, sonuçta birbirleri arasında farklı gibi görünenler tek tek ele alındıklarında aynı olabilirler. Tıpkı hekimlerin ilaçlarının renkleri ve kokularının çeşitli olmasına rağmen, onların aynı olması gibi, ancak bir hekimin nezdinde, ki o, ilaçların yalnızca gizil gücünü dikkate aldığından, onlar aynı görünür ve eklenen şeyler yüzünden kafası karışmaz. Tıpkı bunun gibi, adlara ilişkin bilgi sahibi olan birisi onların gizil güçlerini dikkate alır; bazı harflerin sırası değiştirilse de, bazı harfler eklense ya da çıkarılsa da, hatta adın gizil gücü bütünüyle başka harflerle ifade edilse bile, kafası karışmaz. Tıpkı şimdi söylediğimiz Astyanaks ve Hektor adları gibi, “t” (τ) hariç hiçbir ortak harfleri yok, oysa işaret ettikleri şey aynıdır. “Arkhepolis” (*kentin reisi*) hangi ortak harflere sahip peki? Ancak açıktır ki aynı şeydir; “kral”dan başka bir şeye işaret etmeyen pek çok ad vardır zaten. Keza yine “komutan”a

οἷον ἼΑγῖς καὶ Πολέμαρχος καὶ Εὐπόλεμος. καὶ ἱατρικά γε ἕτερα, Ἰατροκλῆς καὶ Ἀκεσίμβροτος· καὶ ἕτερα ἂν ἴσως συχνὰ εὕροιμεν ταῖς μὲν συλλαβαῖς καὶ τοῖς γράμμασι διαφωνοῦντα, τῇ δὲ δυνάμει ταὐτὸν φθεγγόμενα. φαίνεται οὕτως ἢ οὐ;

D **ΕΡΜ.** Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Τοῖς μὲν δὴ κατὰ φύσιν γιγνομένοις τὰ αὐτὰ ἀποδοτέον ὀνόματα.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

14. **ΣΩ.** Τί δὲ τοῖς παρὰ φύσιν, οἳ ἂν ἐν τέρατος εἶδει γένωνται; οἷον ὅταν ἐξ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ θεοσεβοῦς ἀσεβῆς γένηται, ἄρ' οὐχ ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, κἂν ἵππος βοὸς ἔκγονον τέκη, οὐ τοῦ τεκόντος δήπου ἔδει τὴν ἐπωνυμίαν ἔχειν, ἀλλὰ τοῦ γένους οὗ εἶη;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

E **ΣΩ.** Καὶ τῷ ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς ἄρα γενομένῳ ἀσεβεῖ τὸ τοῦ γένους ὄνομα ἀποδοτέον.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐ Θεόφιλον, ὥς ἔοικεν, οὐδὲ Μνησίθεον οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλ' ὅτι τὰναντία τούτοις σημαίνει, ἔανπερ τῆς ὀρθότητος τυγχάνῃ τὰ ὀνόματα.

ΕΡΜ. Παντός γε μᾶλλον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ὡσπερ γε καὶ ὁ Ὀρέστης, ὦ Ἑρμόγενης, κινδυνεύει ὀρθῶς ἔχειν, εἴτε τις τύχῃ ἔθeto αὐτῷ τὸ ὄνομα εἴτε καὶ ποιητής τις, τὸ *θηριῶδες* τῆς φύσεως καὶ τὸ *ἄγριον* αὐτοῦ καὶ τὸ *ὀρεινὸν* ἐνδεικνύμενος τῷ ὀνόματι.

395 **ΕΡΜ.** Φαίνεται οὕτως, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἔοικεν δέ γε καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ κατὰ φύσιν τὸ ὄνομα εἶναι.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Κινδυνεύει γὰρ τοιοῦτός τις εἶναι ὁ Ἀγαμέμνων, οἷος ἂν δόξειεν αὐτῷ διαπνεῖσθαι καὶ καρτερεῖν,

işaret eden “Agis” (önder), “Polemarkhos” (savaşın reisi) ve “Eupolemos” (iyi savaşçı) gibi adlar; “hekimlik”e işaret eden “Iatrokles” (şanlı hekim), “Akesimbrotos” (ölümlülerin şifacısı) ve diğerleri gibi, hecelerin ve harflerin uyuşmadığı ancak aynı gizil gücün dillendirildiği [adlardan Ç.N.] çok sayıda bulunabilir, sana da öyle görünüyor mu, yoksa görünmüyor mu?

D HERMOGENES: Bu durumda, tam da öyledir.

SOKRATES: O halde, doğaya göre aynı doğanlara, aynı adların verilmesi gerekir.

HERMOGENES: Tam da öyle.

14. SOKRATES: Bu durumda, doğaya aykırı bir şekilde, bir hilkat garibesi biçiminde doğana ne demeli? Örneğin, iyi ve tanrı korkusu taşıyan bir adamın dinsiz bir oğlu olursa, tıpkı önceki örnekteki gibi, at ineğin doğuracağını doğurduğunda, doğduğu cinse göre değil ait olduğuna göre ona ad takılması gerekmez mi?

HERMOGENES: Tam da öyle.

E SOKRATES: Bu durumda, dindar bir adamdan doğan dinsiz bir oğula kendi cinsine göre ad verilmesi gerekir.

HERMOGENES: Öyledir.

SOKRATES: Benzer şekilde, böylelerine ne “Theophilos” (tanrının dostu), ne “Mnesitheos” (tanrıyı hatırlıktan çıkarmayan), ne de buna benzer bir şey denebilir. Ancak aksine, şayet doğru adlar isabet ettiyse, karşıtlarına işaret ederler.

HERMOGENES: Daha ziyade öyle, ey Sokrates.

SOKRATES: Tıpkı “Orestes” (dağ adamı) gibi doğru olabilir, ey Hermogenes, bu ona tesadüfen koyulan ya da bir şair tarafından verilmiş bir ad olsun, ad aracılığıyla onun doğasının vahşiliğine, kırsallığına, “dağlılığına” (or-einon) gönderme yapılmaktadır.

395 HERMOGENES: Öyle görünüyor, ey Sokrates.

SOKRATES: Keza onun babasının adı da doğasına uygundur.

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Zira “Agamemnon” (istikrarıyla takdire şayan) da kendine iyi görünen yolda azmeden ve sebatla çalışan,

τέλος ἐπιτιθεῖς τοῖς δόξασι δι' ἀρετὴν. σημεῖον δὲ αὐτοῦ ἢ ἐν
 Τροίᾳ μονὴ τοῦ πάθους τε καὶ καρτερία.¹⁵ ὅτι οὖν ἀγαστὸς κατὰ
 B τὴν ἐπιμονὴν οὗτος ὁ ἀνὴρ, ἐνσημαίνει τὸ ὄνομα ὁ Ἀγαμέμνων.
 ἴσως δὲ καὶ ὁ Ἀτρεὺς ὀρθῶς ἔχει. ὅ τε γὰρ τοῦ Χρυσίππου
 αὐτῷ φόνος καὶ ἅ πρὸς τὸν Θυέστην ὡς ὡμὰ διεπράττετο, πάντα
 ταῦτα ζημιώδη καὶ ἀτηρὰ πρὸς ἀρετὴν. ἢ οὖν τοῦ ὀνόματος
 ἐπωνυμία σμικρὸν παρακλίνει καὶ ἐπικεκάλυπται, ὥστε μὴ
 πᾶσι δηλοῦν τὴν φύσιν τοῦ ἀνδρός· τοῖς δ' ἐπαΐουσι περὶ
 ὀνομάτων ἱκανῶς δηλοῖ ὁ βούλεται ὁ Ἀτρεὺς. καὶ γὰρ κατὰ
 C τὸ ἀτειρὲς καὶ κατὰ τὸ ἄτρεστον καὶ κατὰ τὸ ἀτηρὸν πανταχῇ
 ὀρθῶς αὐτῷ τὸ ὄνομα κεῖται. δοκεῖ δέ μοι καὶ τῷ Πέλοπι τὸ
 ὄνομα ἐμμέτρως κεῖσθαι· σημαίνει γὰρ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸν τὰ
 ἐγγὺς ὀρῶντα ἄξιον εἶναι ταύτης τῆς ἐπωνυμίας.¹⁶

ΕΡΜ. Πῶς δῆ;

ΣΩ. Οἷόν που καὶ κατ' ἐκείνου λέγεται τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῷ τοῦ
 Μυρτίλου φόνῳ οὐδὲν οἷου¹⁷ τε γενέσθαι προνοηθῆναι οὐδὲ
 προῖδεῖν τῶν πόρρω τῶν εἰς τὸ πᾶν γένος, ὅσης αὐτοῦ¹⁸ δυστυχίας
 D ἐνεπίμπλη, τὸ ἐγγὺς μόνον ὀρῶν καὶ τὸ παραχρῆμα—τοῦτο δ'
 ἐστὶ πέλας—ἡνίκα προεθυμεῖτο λαβεῖν παντὶ τρόπῳ τὸν τῆς
 Ἴπποδαμείας γάμον. τῷ δὲ Ταντάλῳ καὶ πᾶς ἂν ἡγήσαιτο *τοῦνομα*
 ὀρθῶς καὶ κατὰ φύσιν τεθῆναι, εἰ ἀληθῆ τὰ περὶ αὐτὸν λεγόμενα.

ΕΡΜ. Τὰ ποῖα ταῦτα;

ΣΩ. Ἄ τέ που ἔτι ζῶντι δυστυχήματα ἐγένετο πολλὰ
 καὶ δεινὰ, ὧν καὶ τέλος ἢ πατὴρ αὐτοῦ ὅλη ἀνετράπετο,
 E καὶ τελευτήσαντι ἐν Ἄιδου ἢ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ
 λίθου ταλαντεία¹⁹ θαυμαστῶς ὡς σύμφωνος τῷ ὀνόματι· καὶ
 ἀτεχνῶς ἔοικεν, ὥσπερ ἂν εἴ τις βουλόμενος ταλάντατον ὀνομάσαι

15 καρτερία E. Hermann al.: καρτερίας BT.

16 ἄξιον . . . ἐπωνυμίας om. hemen hemen bütün editörler tarafından.

17 οἷου b: οἷω BT.

18 αὐτὸ b: αὐτῷ BT.

19 ταλαντεία Spalding: τανταλεία BT.

meziyetinin marifetiyle azmettiğinin sonuna kadar peşinden giden biri olmalıdır. Troya'da uzun vadeli kalışı ve sebatı bunun bir işaretidir. O halde, Agamemnon adı onun "istikrarıyla" (*epimônên*) "takdire şayan" B (*agastos*) bir adam olmasına işaret etmektedir. Keza Atreus da doğru bir [ada Ç.N.] sahiptir. Zira onun Khryssippos'u katletmesi ve Thyestes'e karşı zalimce dolap çevirmesi meziyetine karşı yıkıcı ve muzırdı (*atêra*); onun "adından" (*onomatos*) "türeyen adlar" (*epônymia*) küçük sapmalar ve muğlâklaşmalar yaşasa da, bunlar adamın doğasının herkes için açık olmasını engelleyecek kadar değildir. Adlara dair bilgi sahibi olanlar Atreus'un neyi kastettiğini yetkin bir biçimde açıkça ortaya koyar. Zira C onun "inatçı" (*ateires*), "gözü kara" (*atreston*), "muzır" (*atêron*) yönlerinden herhangi birine göre adını doğru bir biçimde temellendirmek mümkündür. Bana öyle geliyor ki Pelops'a da kendi adı uygun bir biçimde yakıştırılmıştır. Bu ad sadece "yakını gören"e (*engys horônta*) işaret eder ki bu türemiş ad ona yakışır.

HERMOGENES: Nasıl olur bu?

SOKRATES: Yiğitlerin onun hakkında böyle söylemeleri, Myrtilos'un katledilmesi esnasında onun bütün soyun/zürriyetin nasıl olacağını, onu bahtsızlığa boğacak geleceği ön görememesi ya da önünü D görememesi yüzündedir. Her yolu kullanarak Hippodameia ile evlenme hakkını elde etmeyi arzuladığı zamanlarda, o sadece yakını ve hâlihazırda görüyordu –buna da zaten "burnunun dibi" (*pelas*) denir–. Keza onun hakkında söylenenler doğruysa, bir kimse Tantalos'un adının da onun doğasına göre doğru bir biçimde koyulduğunu düşünebilir.

HERMOGENES: Nasıl oldu bunlar?

SOKRATES: Henüz yaşarken başına gelen onca amansız, talihsiz olayın yanı sıra, sonunda vatanına geri dönünce, yani yaşamının sonuna E nuna erdiğinde Hades'te başının üzerine bir taşın "asılma"sı (*talanteia*) da onun adıyla muhteşem bir uyum oluşturuyor. Öyle görünüyor ki birileri düpedüz onu "perperişan" (*talantaton*) olarak adlandırmak istemiş,

ἀποκρυπτόμενος ὀνομάσειε καὶ εἴποι ἀντ' ἐκείνου Τάνταλον, τοιοῦτόν τι καὶ τούτῳ τὸ ὄνομα ἔοικεν ἐκπορίσαι ἢ τύχη τῆς φήμης. φαίνεται δὲ καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ λεγομένῳ τῷ Διὶ παγκάλως τὸ ὄνομα κεῖσθαι· ἔστι δὲ οὐ ῥάδιον κατανοῆσαι.

- 396 ἀτεχνῶς γάρ ἐστιν οἶον λόγος τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα· διελόντες δὲ αὐτὸ διχῇ οἱ μὲν τῷ ἐτέρῳ μέρει, οἱ δὲ τῷ ἐτέρῳ χρώμεθα· οἱ μὲν γὰρ Ζῆνα, οἱ δὲ Δία καλοῦσιν· συντιθέμενα δ' εἰς ἓν δηλοῖ τὴν φύσιν τοῦ θεοῦ, ὃ δὴ προσήκειν φαμέν ὀνόματι οἷω τε εἶναι ἀπεργάζεσθαι. οὐ γὰρ ἔστιν ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅστις ἐστὶν αἴτιος μᾶλλον τοῦ ζῆν ἢ ὁ ἄρχων τε καὶ
- B βασιλεὺς τῶν πάντων. συμβαίνει οὖν ὀρθῶς ὀνομάζεσθαι οὗτος ὁ θεὸς εἶναι, δι' ὃν ζῆν ἀεὶ πᾶσι τοῖς ζῶσιν ὑπάρχει. διείληπται δὲ δῖχα, ὥσπερ λέγω, ἓν ὃν τὸ ὄνομα, τῷ Διὶ καὶ τῷ Ζηνί. τοῦτον δὲ Κρόνου ὕδον ὑβριστικὸν μὲν ἂν τις δόξειεν εἶναι ἀκούσαντι ἐξαίφνης, εὐλογον δὲ μεγάλης τινὸς διανοίας ἔκγονον εἶναι τὸν Δία· κόρον γὰρ σημαίνει οὐ παῖδα, ἀλλὰ τὸ καθαρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκήρατον τοῦ νοῦ. ἔστι δὲ οὗτος Οὐρανοῦ υἱός, ὡς λόγος· ἡ δὲ αὖ ἐς τὸ ἄνω ὄψις
- C καλῶς ἔχει τοῦτο τὸ ὄνομα καλεῖσθαι, οὐρανία, ὁρῶσα τὰ ἄνω, ὅθεν δὴ καὶ φασιν, ὧ Ἑρμόγενες, τὸν καθαρὸν νοῦν παραγίνεσθαι οἱ μετεωρολόγοι, καὶ τῷ οὐρανῷ ὀρθῶς τὸ ὄνομα κεῖσθαι· εἰ δ' ἑμεννήμην τὴν Ἑσιόδου γενεαλογίαν, τίνας ἔτι τοὺς ἀνωτέρω προγόνους λέγει τούτων, οὐκ ἂν ἐπαυόμην διεξιὼν ὡς ὀρθῶς αὐτοῖς τὰ ὀνόματα κεῖται, ἕως ἀπεπειράθην τῆς σοφίας ταυτησὶ τί ποιήσῃ, εἰ ἄρα ἀπερεῖ
- D ἢ οὐ, ἢ ἐμοὶ ἐξαίφνης νῦν οὕτωςι προσπέπτωκεν ἄρτι οὐκ οἶδ' ὁπόθεν.

ΕΡΜ. Καὶ μὲν δή, ὦ Σώκρατες, ἀτεχνῶς γέ μοι δοκεῖς ὥσπερ οἱ ἐνθουσιῶντες ἐξαίφνης χρησασθαι.

15. ΣΩ. Καὶ αἰτιῶμαί γε, ὦ Ἑρμόγενες, μάλιστα αὐτὴν ἀπὸ Εὐθύφρονος τοῦ Προσπαλτίου προσπεπτωκέναι μοι.

- ancak bu adlandırmayı saklı tutarak ona “Tantalos” (*asılmış*) demiştir; bu böyledir işte, onun hikâyesinin gidişatına göre adı planlanmış gibi görünüyor. Babası olduğu söylenen Zeus’a da bütününüyle güzel bir ad
- 396 koyulmuştur; ancak bunu kavramak pek kolay değildir. Zeus’un adı düpedüz bir tür beyanat gibidir; onu iki parçaya ayırabiliriz, kimisi bir parçayı, kimisi ise diğer parçayı kullanır; kimisi onu *Zéna* diye, kimisi ise *Dia* diye çağırır. Ancak ikisinin birlikte bulunması tanrının doğasını ifşa eder ki bunu biraz önce adın ait olduğu ve başarması gereken şey olarak ifade etmiştik. Başka hiç kimse ondan daha fazla “yaşamın”
- B (*zén*) müsebbibi olamaz, ne de her şeyin reisi ve kralı. Öyleyse hem-fikiriz ki tanrı doğru bir biçimde adlandırılmıştır, “onun vasıtasıyla” (*di’ hon*) bütün canlılara daima “yaşam” (*zén*) verilir. Tıpkı söylediğim gibi, onun adı bir tek ad olmasına rağmen, ikiye ayrılır: *Deus* ve *Zeus*. İlk iştirilişinde ve görünüşünde, büyük bir kibirle, ona Kronos’un oğlu olduğu, iyi bir muhakemeyeyle büyük bir “düşünme yetisinden” (*ano-ias*) doğmuş olduğu söylenebilir. Zira “kóros” sözcüğü oğlan ocuğa/delikanlıya değil, onun “arınmışlığına” (*katharon*) ve “dimağının” (*nou*) somluğuna işaret eder. Söylendiğine göre, o Ouranos’un oğludur. Yu-
- C karıya yönelen bir bakış güzel bir biçimde bu adla çağırılır: *Ourania*, bu da “yukarıdakileri görme”dir (*horósa ta anó*). Ey Hermogenes, gök olaylarından anlayanların söylediğine göre, böyle bir bakışla arınmış bir dimağa/izana kavuşulduğundan, “göğün” (*ouranó*) adı da doğru bir şekilde koyulmuştur. Şayet Hesiodos’un orada daha gerideki ataları dillendirdiği soy kütüğünü hatırlasaydım, onların adlarının doğru bir şekilde koyulup koyulmadığının üzerine gitmekten yılmazdım, hem böylece bende aniden ortaya çıkan bu mahareti tepeden tırnağa –şimdi şaşırp kalır mıyım ya da biraz öncekilerden hangilerini bilmeyeceğim
- D acaba diye– sınanmış olurdum.

HERMOGENES: Ey Sokrates, bana öyle geliyor ki sen düpedüz birdenbire vecde gelip kehanet terennüm edenlerden biri gibisin.

15. SOKRATES: Kânîyim ki, ey Hermogenes, bendeki [vecd hali Ç.N.] özellikle Prospalta halkından olan Euthyphron’dan kaynaklanıyor.

ἔωθεν γὰρ πολλὰ αὐτῷ συνῆ καὶ παρεῖχον τὰ ὦτα. κινδυνεύει οὖν ἐνθουσιῶν οὐ μόνον τὰ ὦτά μου ἐμπλήσαι τῆς δαιμονίας σοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς ἐπειληφθαι. δοκεῖ οὖν μοι χρῆναι
 E οὕτως ἡμᾶς ποιῆσαι· τὸ μὲν τήμερον εἶναι χρήσασθαι αὐτῇ καὶ τὰ λοιπὰ περὶ τῶν ὀνομάτων ἐπισκέψασθαι, αὔριον δέ, ἂν καὶ ὑμῖν ξυδοκῇ, ἀποδιοπομπησόμεθ' αὐτὴν καὶ καθαρούμεθα
 397 ἐξευρόντες ὅστις τὰ τοιαῦτα δεινὸς καθαίρειν, εἴτε τῶν ἱερέων τις εἴτε τῶν σοφιστῶν.

ΕΡΜ. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν συγχωρῶ· πάνυ γὰρ ἂν ἡδέως τὰ ἐπίλοιπα περὶ τῶν ὀνομάτων ἀκούσαιμι.

ΣΩ. Ἄλλὰ χρὴ οὕτω ποιεῖν. πόθεν οὖν βούλει ἀρξώμεθα διασκοποῦντες, ἐπειδὴ περ εἰς τύπον τινὰ ἐμβεβήκαμεν, ἵνα εἰδῶμεν εἰ ἄρα ἡμῖν ἐπιμαρτυρήσει αὐτὰ τὰ ὀνόματα μὴ πάνυ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου οὕτως ἕκαστα κεῖσθαι, ἀλλ' ἔχειν τινὰ
 B ὀρθότητα; τὰ μὲν οὖν τῶν ἡρώων καὶ ἀνθρώπων λεγόμενα ὀνόματα ἴσως ἂν ἡμᾶς ἐξαπατήσειεν. πολλὰ μὲν γὰρ αὐτῶν κεῖται κατὰ προγόνων ἐπωνυμίας, οὐδὲν προσῆκον ἐνίοις, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἐλέγομεν, πολλὰ δὲ ὥσπερ εὐχόμενοι τίθενται, οἷον Εὐτυχίδην καὶ Σωσίαν καὶ Θεόφιλον καὶ ἄλλα πολλά. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα δοκεῖ μοι χρῆναι εἶναι· εἰκὸς δὲ μάλιστα ἡμᾶς εὑρεῖν τὰ ὀρθῶς κείμενα περὶ τὰ αἰὲ ὄντα καὶ πεφυκότα. ἐσπουδάσθαι γὰρ ἐνταῦθα μάλιστα πρέπει τὴν
 C θέσιν τῶν ὀνομάτων· ἴσως δ' ἓν αὐτῶν καὶ ὑπὸ θειοτέρας δυνάμεως ἢ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐτέθη.

ΕΡΜ. Δοκεῖς μοι καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες.

16. ΣΩ. Ἄρ' οὖν οὐ δίκαιον ἀπὸ τῶν θεῶν ἄρχεσθαι σκοπούμενους, πῇ ποτε αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα οἱ θεοὶ ὀρθῶς ἐκλήθησαν;

ΕΡΜ. Εἰκός γε.

ΣΩ. Τοιόνδε τοίνυν ἔγωγε ὑποπτεύω· φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους
 D τοὺς θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὔσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων,

Zira seher vaktinden beri, onunla beraberdim ve onu dinledim durdum. Bunun için vecde geldim, o benim sadece kulaklarımı ilahi maharetiyle doldurup taşırmakla kalmadı, aynı zamanda ruhumu da ele geçirdi. Bana E öyle geliyor ki şimdi yapmamız gereken şey bugün bunu kullanmamız ve adlara dair geri kalan meseleleri kovuşturmamızdır; yarın ise, şayet hemfikirsek, bunu devre dışı bırakacağız ve böyle bir arındırmada usta 397 birini bulunca da kendimizi arındıracağız, bu kişi rahiplerden biri de olsa, sofistlerden biri de.

HERMOGENES: Ben uyarım; zaten adlara dair geri kalan meseleleri zevkle dinlerim.

SOKRATES: O halde öyle yapmalıyız. Bunun için, ayak izlerinin peşinden adım adım ilerlerken, adların onlara kendiliğinden koyulup koyulmadığı, öte yandan bir doğruluğa sahip olup olmadıkları hususlarında bizzat adların bize nasıl şahadet ettiğini bilmek üzere incelememize B nereden başlayalım istersin? İnsanların ve kahramanların adları bizi yanıltabilir. Onların çok koyulması atalarına takılan adlara göre olur. Ancak başlangıçta da söylediğimiz üzere, bazı durumlarda hiç de onlara ait değildir, çoğunlukla tıpkı hayırdüa ediyormuş gibi koyulurlar. Tıpkı “Eutykhides”te (*bahtı açık*), “Sosias”ta (*kurtarıcı*), “Theophilos”ta (*tanrının dostu*) ve başka pek çoklarında olduğu gibi. Bana öyle geliyor ki böylelerinin varlığına göz yummalıyız. Ancak benzer şekilde özellikle de daima var-olan ve doğal olarak ortaya çıkmış olan şeylere ilişkin ko- C yulan [adların Ç.N.] doğruluğunu bulmalıyız. Şevkle çalışmak burada özellikle adların koyulması hususuna uygun düşer. Belki de onlardan bazıları insanlarınkinden daha tanrısal bir gizli güçle koyulur.

HERMOGENES: Bana da güzel söylüyorsun gibi görünüyor, ey Sokrates.

16. SOKRATES: Öyleyse incelememize tanrılarınkilerle ve tanrıların bu adlarla nasıl doğru biçimde çağırıldığıyla başlamamız uygun değil mi?

HERMOGENES: Öyleye benziyor.

SOKRATES: Benim de kuşkulandığım böyle bir şeydi. Bana öyle D görünüyor ki Hellas’taki ilk insanlar tıpkı şimdilerde Barbarların çoğunun

ἥλιον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν· ἅτε οὖν αὐτὰ ὀρῶντες πάντα αἰεὶ ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως τῆς τοῦ θεῖν θεοῦς αὐτοὺς ἐπονομάσαι· ὕστερον δὲ κατανοοῦντες τοὺς ἄλλους, πάντας ἤδη τούτῳ τῷ ὀνόματι προσαγορεύειν. ἔοικέ τι ὃ λέγω τῇ ἀληθείᾳ ἢ οὐδέν;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν ἔοικεν.

ΣΩ. Τί οὖν ἂν μετὰ τοῦτο σκοποῖμεν;

Ε **ΕΡΜ.** Δῆλον δὴ ὅτι δαίμονας.²⁰

ΣΩ. Καὶ ὡς ἀληθῶς, ὦ Ἑρμόγενης, τί ἂν ποτε νοοῖ τὸ ὄνομα οἱ δαίμονες; σκέψαι, ἂν τί σοι δόξω εἰπεῖν.

ΕΡΜ. Λέγε μόνον.

ΣΩ. Οἶσθα οὖν τίνας φησὶν Ἑσίοδος εἶναι τοὺς δαίμονας;

ΕΡΜ. Οὐκ ἐννοῶ.

ΣΩ. Οὐδὲ ὅτι χρυσοῦν γένος τὸ πρῶτόν φησιν γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων;

ΕΡΜ. Οἶδα τοῦτό γε.

ΣΩ. Λέγει τοίνυν περὶ αὐτοῦ·

αὐτὰρ ἐπειδὴ τοῦτο γένος κατὰ μοῖρ' ἐκάλυψεν,

398 οἱ μὲν δαίμονες ἀγνοὶ ὑποχθόνιοι²¹ καλέονται, ἐσθλοί, ἀλεξίκακοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.

ΕΡΜ. Τί οὖν δῆ;

ΣΩ. Ὅτι οἶμαι ἐγὼ λέγειν αὐτὸν τὸ χρυσοῦν γένος οὐκ ἐκ χρυσοῦ πεφυκὸς, ἀλλ' ἀγαθὸν τε καὶ καλόν. τεκμήριον δέ μοί ἐστιν ὅτι καὶ ἡμᾶς φησιν σιδηροῦν εἶναι γένος.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

Β **ΣΩ.** Οὐκοῦν καὶ τῶν νῦν οἷε ἂν φάναι αὐτὸν εἴ τις ἀγαθός ἐστιν, ἐκείνου τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι;

ΕΡΜ. Εἰκός γε.

20 Δῆλον δὴ ὅτι δαίμονας. Burnet: δῆλον δὴ ὅτι δαίμονάς τε καὶ ἥρωας καὶ ἀνθρώπους δαίμονας. BT. (Son sözcük genellikle Sokrates'e atfedilir.)

21 ὑποχθόνιοι BT: ἐπιχθόνιοι vulg

güneşe, aya, yere, yıldızlara ve göğe inandığı gibi, sadece böyle tanrılara inanıyorlardı. Zira onların daima kendi çevrimlerinde akıp gittiklerini ve “seyirttiklerini” (*theonta*) gördükleri için, “seyirtmenin” (*thein*) bu doğasından hareketle onlara “tanrılar” (*theoi*) adını takmışlardı. Sonrasında diğerlerini de kavrayınca, hepsine aynı adı atfettiler. Hakikati söylüyorum gibi mi görünüyor, yoksa tersi mi?

HERMOGENES: Tam da öyle görünüyor.

SOKRATES: Bundan sonra neyi inceleyeceğiz peki?

HERMOGENES: Açıkça belli ki “ilahları” (*daimonas*).

SOKRATES: O halde, ey Hermogenes, hakikaten ne anlam taşıyor “ilahlar” (*daimones*) adı/sözcüğü? Söyleyeceklerim arasından bir tanesi sana doğru görünüyor mu diye incele bakalım.

HERMOGENES: Yalnızca söyle.

SOKRATES: Hesiodos’un ilahlarla ilgili neler söylediğini biliyor musun?

HERMOGENES: Aklıma gelmedi.

SOKRATES: İnsanlardan doğan ilk soyun altın soy olduğunu da mı bilmiyorsun?

HERMOGENES: Onu biliyorum.

SOKRATES: Onunla ilgili şöyle söyler:

Öte yandan nasip takdis etti o soyu,
onlar yeraltındaki kutsal ilahlar diye çağırıldılar,
iyiler, kötülüğü men edenler, ölümlü insanların muhafızları olarak

HERMOGENES: O halde ne çıkar bundan?

SOKRATES: Ben onun altın soyun altından değil, ancak iyiden ve güzelden meydana geldiğini kastettiğini düşünüyorum. Bize demir soy demesi bana bu düşüncenin bir karinesi gibi geliyor.

HERMOGENES: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Şayet, Hesiodos’un altın soya dâhil ettiği gibi iyi birisi varsa, şimdiki insanlardan sana böyle görünen hiç kimse yok mu?

HERMOGENES: Buna benzeri var.

ΣΩ. Οἱ δ' ἀγαθοὶ ἄλλο τι ἢ φρόνιμοι;

ΕΡΜ. Φρόνιμοι.

ΣΩ. Τοῦτο τοίνυν παντὸς μᾶλλον λέγει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοὺς δαίμονας· ὅτι φρόνιμοι καὶ δαήμονες ἦσαν, δαίμονας αὐτοὺς ὠνόμασεν· καὶ ἔν γε τῇ ἀρχαίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ φωνῇ αὐτὸ συμβαίνει τὸ ὄνομα. λέγει οὖν καλῶς καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι
 C ποιηταὶ πολλοὶ ὅσοι *λέγουσιν* ὡς, *ἐπειδάν τις ἀγαθὸς ὦν τελευτήσῃ, μεγάλην μοῖραν καὶ τιμὴν ἔχει* καὶ γίγνεται δαίμων κατὰ τὴν τῆς φρονήσεως ἐπωνυμίαν. ταύτῃ οὖν τίθεμαι καὶ ἐγώ²² πάντ' ἄνδρα, ὃς ἂν ἀγαθὸς ᾦ, δαιμόνιον εἶναι καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὀρθῶς δαίμονα καλεῖσθαι.

ΕΡΜ. Καὶ ἐγὼ μοι δοκῶ, ὦ Σώκратες, τούτου πάνυ σοι σύμψηφος εἶναι. ὁ δὲ δὴ ἥρως τί ἂν εἴη;

ΣΩ. Τοῦτο δὲ οὐ πάνυ χαλεπὸν ἐννοῆσαι. σμικρὸν γὰρ παρῆκται αὐτῶν τὸ ὄνομα, δηλοῦν τὴν ἐκ τοῦ ἔρωτος γένεσιν.

ΕΡΜ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Οὐκ οἶσθα ὅτι ἡμίθεοι οἱ ἥρωες;

ΕΡΜ. Τί οὖν;

D **ΣΩ.** Πάντες δῆπου γεγόνασιν ἐρασθέντος ἢ θεοῦ θνητῆς ἢ θνητοῦ θεᾶς.²³ ἐὰν οὖν σκοπῆς καὶ τοῦτο κατὰ τὴν Ἀττικὴν τὴν παλαιὰν φωνήν, μᾶλλον εἴσει· δηλώσει γάρ σοι ὅτι παρὰ τὸ τοῦ ἔρωτος ὄνομα, ὅθεν γεγόνασιν οἱ ἥρωες, σμικρὸν παρηγμένον ἐστὶν ὀνόματος χάριν.²⁴ καὶ ἦτοι τοῦτο λέγει τοὺς ἥρωας, ἢ ὅτι σοφοὶ ἦσαν καὶ ῥήτορες δεινοὶ²⁵ καὶ διαλεκτικοί, ἐρωτᾶν ἱκανοὶ ὄντες· τὸ γὰρ εἶρειν λέγειν ἐστίν· ὅπερ οὖν ἄρτι λέγομεν, ἐν τῇ Ἀττικῇ φωνῇ
 E λεγόμενοι οἱ ἥρωες ῥήτορές τινες καὶ ἐρωτητικοὶ συμβαίνουσιν,

22 ἐγὼ Hermann: ἐγὼ τὸν δαήμονα BT.

23 ἐρασθέντος ἢ θεοῦ θνητῆς ἢ θνητοῦ θεᾶς] ἐρασθέντες ἢ θεοὶ θνητῆς ἢ θνητοῦ θεᾶς BTG.

24 ὀνόματος BT, ancak muhtemelen tahrif edilmiştir.

25 δεινοὶ T (ancak bir silintiyi takip etmektedir) καὶ δεινοὶ B.

SOKRATES: Ancak iyiler aynı zamanda basiretli midir?

HERMOGENES: Basiretlidirler.

SOKRATES: Bana öyle geliyor ki o “ilahların” (*daimonas*) daha ziyade basiretli ve “tecrübeli” (*daémônes*) olduklarını kastetmiştir, bundan dolayı onları “ilahlar” (*daimonas*) diye adlandırmıştır. Bizim telaffuzumuzun eski halinde bu adlar aynı kapıya çıkar. Bunun ve diğer pek çok C şairin söylediği üzere, iyi birisi yaşamının sonuna erdiğinde, büyük bir nasip ve itibar sahibi olur ve basirete takılan ada göre bir “ilah” (*daimôn*) haline gelir. Bunun için, ben, yaşamakta olsun, yaşamının sonuna ermiş olsun, iyi olan her adamın “ilahi” (*daimonion*) olduğunu ve onun doğru bir şekilde “ilah” (*daimona*) olarak çağırılmasını ben de kabul ediyorum.

HERMOGENES: Bana da öyle geliyor ki, ey Sokrates, bu konuda oyum tam da seninle aynıdır. Peki, o zaman “kahraman” (*hêrôs*) nedir?

SOKRATES: Aklın bunu alması pek de zor değil. Onların adı pek az değişme uğramıştır; onun kökeninin “aşk” (*erôs*) olduğu açıktır.

HERMOGENES: Nasıl söylüyorsun bunu?

SOKRATES: Bilmez misin “yarı-tanrılar”ı (*hêmitheoi*) ve “kahramanlar”ı (*hêrôes*)?

HERMOGENES: Bilirim, ne olmuş?

D **SOKRATES:** Zira hepsi de ya bir tanrının ölümlü bir kadına ya da ölümlü bir adamın bir tanrıçaya âşık olması vesilesiyle dünyaya gelmiştir. Bundan dolayı, eski Attika telaffuzuna göre incellersen, daha iyi idrak edeceksin. Zira bu sana “kahramanlar”ın (*hêrôes*) kendisinin neşet ettiği “aşk”ın (*erôtos*) adından ad yapmak üzere, küçük bir değişime uğradığını açıkça gösterecektir. Ya bu nedenle onlara “kahramanlar” (*hêrôes*) ya da “soru sormak”ta (*erôtan*) yetkin birileri oldukları için de mahir/bilge kişiler, usta hatipler (*rhêtores*) ve diyalektikçiler denmiştir. Zira “hitap etmek” (*eirein*) “söylemek”tir (*legein*) zaten. Ancak biraz önce söylediklerimi Attika telaffuzunda söylersek, “kahramanlar” (*hêrôes*) E bir tür “hatip” (*rhêtores*) ve “sorgucu”yla (*erôtêtikoi*) aynı kapıya çıkar.

ὥστε ῥητόρων καὶ σοφιστῶν γένος γίγνεται τὸ ἥρωικὸν φύλον. ἀλλὰ οὐ τοῦτο χαλεπὸν ἐστὶν ἐννοῆσαι, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τί ποτε ἄνθρωποι καλοῦνται· ἡ²⁶ σὺ ἔχεις εἰπεῖν;

17. EPM. Πόθεν, ὠγαθέ, ἔχω; οὐδ' εἴ τι οἰός τ' ἂν εἶην εὐρεῖν, οὐ συντείνω διὰ τὸ ἡγεῖσθαι σὲ μᾶλλον εὐρήσειν ἢ ἐμαυτόν.

⁹ **ΣΩ.** Τῇ τοῦ Εὐθύφρονος ἐπιπνοίᾳ πιστεύεις, ὥς ἔοικας.

EPM. Δῆλα δῆ.

ΣΩ. Ὅρθῳς γε σὺ πιστεύων· ὥς καὶ νῦν γέ μοι φαίνομαι κομψῶς ἐννεοηκέναι, καὶ κινδυνεύσω, ἐὰν μὴ εὐλαβῶμαι, ἔτι τήμερον σοφώτερος τοῦ δέοντος γενέσθαι. σκόπει δὴ ὁ λέγω. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ τοιόνδε δεῖ ἐννοῆσαι περὶ ὀνομάτων, ὅτι *πολλάκις ἐπεμβάλλομεν γράμματα, τὰ δ' ἐξαιροῦμεν, παρ' ὃ βουλόμεθα ὀνομάζοντες, καὶ τὰς ὀξύτητας μεταβάλλομεν.* ^B οἷον Διὶ φίλος· τοῦτο ἵνα ἀντὶ ῥήματος ὄνομα ἡμῖν γένηται, τό τε ἕτερον αὐτόθεν ἰῶτα ἐξείλομεν καὶ ἀντὶ ὀξείας τῆς μέσης συλλαβῆς βαρεῖαν ἐφθεγξάμεθα. ἄλλων δὲ *τοῦναντίον ἐμβάλλομεν γράμματα, τὰ δὲ βαρύτερα ὀξύτηρα*²⁷ φθεγγόμεθα.

EPM. Ἀληθῇ λέγεις.

ΣΩ. Τούτων τοίνυν ἓν καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ὄνομα πέπονθεν, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ. ἐκ γὰρ ῥήματος ὄνομα γέγονεν, ἐνὸς γράμματος τοῦ ἄλφα ἐξαιρεθέντος καὶ βαρυτέρας τῆς τελευτῆς γενομένης.

EPM. Πῶς λέγεις;

^C **ΣΩ.** Ὡςδε. σημαίνει τοῦτο τὸ ὄνομα ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα θηρία ὧν ὀρᾷ οὐδὲν ἐπισκοπεῖ οὐδὲ ἀναλογίζεται οὐδὲ ἀναθρεῖ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἅμα ἐώρακεν—τοῦτο δ' ἐστὶ²⁸ ὅπως—

26 ἡ add. Heindorf: om. BT.

27 ὀξύτηρα add. Buttman: om. BT.

28 ἐστὶ Eusebius al.: ἐστὶ τὸ BT.

Sonuç itibarıyla, kahraman oymağı hatipler ve sofistler soylarından meydana gelir. Asıl aklın almasının daha zor olduğu “insanlar” (*anthrôpoi*) adıdır, onlar için “insanlar” (*anthrôpoi*) diye çağırılırlar, senin söyleyecek bir şeyin var mı?

17. HERMOGENES: Nerden olsun, azizim? Senin benden daha iyi bulup çıkarabileceğine inandığım için, bulabileceğimi kestirsem bile, bunun için çabalamazdım.

399 SOKRATES: Göründüğü kadarıyla, Euthyphron’un esinine itimat ediyorsun.

HERMOGENES: Kuşkusuz.

SOKRATES: Doğru yapıyorsun itimat etmekle. Tam da şu anda, sanırım aklıma çok parlak bir fikir geldi. Kendime mukayyet olmazsam, daha bugünden olmam gerekenden daha mahir/bilge olduğumu sana-
cağım diye çekiniyorum. Söylediklerime dikkatini ver bakalım! Zira ilkin adlar konusunda şunu dikkate almalısın: Adlandırmak isterken sıklıkla harfleri sözcükler arasından çıkarıyoruz ya da onların arasına
B sokuyoruz ve aksanınin/vurgusunun yerini değiştiriyoruz. Örneğin *Dii philos*’ta (Zeus’un dostu) olduğu gibi. Bunu bir tabir yerine bir ad haline getirmek üzere, biz ikinci *iota*’yı (ι) atarız ve ortadaki heceyi “keskin” (*okseias*) yerine, “ağır” (*bareian*) [bir vurguyla Ç.N.] telaffuz ederiz. Başka durumlarda bunun tersine araya harfler sokar ya da daha ağır yerine daha keskin telaffuz ederiz.

HERMOGENES: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Bana öyle geliyor ki, bunlardan biri olan “insanlar”ın (*anthrôpoi*) adı da bu türden bir duruma maruz kalmıştır. Zira bir harfin, “alpha”nın (α), çıkarılması ve son hecenin daha ağır bir vurgu alması marifetiyle bir tabirden bir ad meydana gelmiştir.

HERMOGENES: Nasıl söylüyorsun bunu?

C SOKRATES: Şöyle ki bu “insan” (*anthrôpos*) adı şuna işaret eder. Hayvanlar gördükleri şeylere hiç de dikkatlice bakmadıkları, onlar için kafa yormadıkları ya da onları gözlerini dikerek incelemedikleri halde; insan bir şeyi görür görmez –ki bu da *opôpê*’dir zaten–

καὶ ἀναθρεῖ καὶ λογίζεται τοῦτο ὃ ὅπωπεν. ἐντεῦθεν δὴ μόνον τῶν θηρίων ὀρθῶς ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὠνομάσθη, ἀναθρῶν ἃ ὅπωπε.

ΕΡΜ. Τί οὖν; τὸ μετὰ τοῦτο ἔρωμαί σε, ὃ ἡδέως ἂν πυθοίμην;

ΣΩ. Πάνυ γε.

ΕΡΜ. Ὡσπερ τοίνυν μοι δοκεῖ τούτοις ἐξῆς εἶναί τι χρῆμα. ψυχὴν γάρ που καὶ σῶμα καλοῦμεν τοῦ ἀνθρώπου.

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΕΡΜ. Πειρώμεθα δὴ καὶ ταῦτα διελεῖν, ὥσπερ τὰ ἔμπροσθεν.

ΣΩ. Ψυχὴν λέγεις ἐπισκέψασθαι, ὡς εἰκότως τούτου τοῦ ὀνόματος τυγχάνει, ἔπειτ' αὖ τὸ σῶμα;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ὡς μὲν τοίνυν ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγειν, οἶμαί τι τοιοῦτον νοεῖν τοὺς τὴν ψυχὴν ὀνομάσαντας, ὡς τοῦτο ἄρα, **Ε** ὅταν παρῇ τῷ σώματι, αἴτιόν ἐστι τοῦ ζῆν αὐτῷ, τὴν τοῦ ἀναπνεῖν δύναμιν παρέχον καὶ ἀναψύχον, ἅμα δὲ ἐκλείποντος τοῦ ἀναψύχοντος τὸ σῶμα ἀπόλλυται τε καὶ τελευτᾷ· ὅθεν δὴ μοι δοκοῦσιν αὐτὸ ψυχὴν καλέσαι. εἰ δὲ βούλει, ἔχε ἡρέμα· **400** δοκῶ γάρ μοί τι καθορᾶν πιθανώτερον τούτου τοῖς ἀμφὶ Εὐθύφρονα. τούτου μὲν γάρ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καταφρονήσαιεν ἂν καὶ ἡγήσαιντο φορτικὸν εἶναι· τόδε δὲ σκόπει, ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ ἀρέσῃ.

ΕΡΜ. Λέγε μόνον.

ΣΩ. Τὴν φύσιν παντὸς τοῦ σώματος, ὥστε καὶ ζῆν καὶ περιέναι, τί σοι δοκεῖ ἔχειν τε καὶ ὀχεῖν ἄλλο ἢ ψυχῇ;

ΕΡΜ. Οὐδὲν ἄλλο.

ΣΩ. Τί δέ; καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀπάντων φύσιν οὐ πιστεύεις Ἀναξαγόρα νοῦν καὶ ψυχὴν εἶναι τὴν διακοσμοῦσαν καὶ ἔχουσαν;

onu “gözlerini dikerek inceler” (*anathrei*) ve gördüğü bu şey üzerine derin düşünür. Bundan hareketle, bütün hayvanlar arasında yalnızca insan “insan” (*anthrôpos*) olarak adlandırılmıştır, çünkü “gördüğü” (*opôpe*) şeyleri “gözlerini dikip inceler” (*anathrôn*).

HERMOGENES: O halde ne çıkar bundan? Artık zevkle öğrenmek istediğim bir şey sorayım mı sana?

SOKRATES: Tabii sor bakalım.

D HERMOGENES: Sonuçta, bana öyle geliyor ki bunların ardından bir şey çıkıyor ortaya. Zira biz insanın ruhundan ve bedeninden söz ediyoruz.

SOKRATES: Evet öyledir, nasıl yapmayız?

HERMOGENES: O halde tıpkı daha önce yaptıklarımız gibi, bunları birbirinden ayırmaya girişelim.

SOKRATES: “Ruh”un (*psykhê*) bu adı uygun bir şekilde alıp almadığını kovuşturmayı mı kastediyorsun, sonra da “beden”in (*sôma*)?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Hâlihazırdan hareketle söylemek, “ruh”u (*psykhê*) adlandıranların da akıllarında böyle bir şey olduğunu sanıyorum. Herhalde, **E** “beden” deyken (*sôma*) onun yaşamın müsebbibi olduğunu, ona “soluk alıp verme” (*anapneô*) gücünü bağışladığını ve onu “canlı kıldığını” (*anapsykhô*) düşünmüşlerdir. Canlı kılan bu şey onu terk edince, beden sonuna erer ve yok olur. Bana öyle görünüyor ki bundan dolayı onu *psykhê* diye çağır-
400 mışlardır. Şimdi istersen biraz bekle! Euthyphron ve onun çevresindekiler için daha ikna edici bir şeyi müşahade ettiğimi sanıyorum. Bana öyle geliyor ki bunu hor görüp avam olarak değerlendireceklerdir. Şimdi bir diğere dikkatini ver bakalım, hoşuna giderse tabii.

HERMOGENES: Sen söyle hele.

SOKRATES: Senin kanaatine göre, bedenın bütün doğasını “idame ettiren” (*ekhei*) ve “taşıyan” (*okhei*), sonuçta onu yaşatan ve hareket ettiren şey ruhtan başka ne olabilir?

HERMOGENES: Başka bir şey olamaz asla.

SOKRATES: Öyleyse sen de Anaksagoras’ın *nous*’unun ve ruhun diğer bütün şeylerin de doğasını “idame ettirdiği” (*ekhousan*) ve düzenlediği fikrine itimat etmiyor musun?

ΕΡΜ. Ἔγωγε.

- Β ΣΩ.** Καλῶς ἄρα ἂν τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχοι τῇ δυνάμει ταύτῃ ἢ φύσιν ὅχεϊ καὶ ἔχει, φυσέχην ἐπονομάζειν. ἔξεστι δὲ καὶ ψυχὴν κομψευόμενον λέγειν.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν, καὶ δοκεῖ γέ μοι τοῦτο ἐκείνου τεχνικώτερον εἶναι.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἔστιν· γελοῖον μέντοι φαίνεται ὡς ἀληθῶς ὀνομαζόμενον ὡς ἐτέθη.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο πῶς φῶμεν ἔχειν;

ΣΩ. Τὸ σῶμα λέγεις;

ΕΡΜ. Ναί.

- ΣΩ.** Πολλαχῇ μοι δοκεῖ τοῦτό γε· ἂν μὲν καὶ σμικρόν τις **Γ** παρακλίνη, καὶ πάνυ. καὶ γὰρ σῆμά τινές φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι· καὶ διότι αὐτὸ τούτῳ σημαίνει ἃ ἂν σημαίνει ἡ ψυχὴ, καὶ ταύτῃ σῆμα ὀρθῶς καλεῖσθαι. δοκοῦσι μέντοι μοι μάλιστα θέσθαι οἱ ἀμφὶ Ὀρφέα τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς δίκην διδούσης τῆς ψυχῆς ὧν δὴ ἕνεκα δίδωσιν, τοῦτον δὲ περίβολον ἔχειν, ἵνα σώζηται, δεσμοτηρίου εἰκόνα· εἶναι οὖν τῆς ψυχῆς τοῦτο, ὥσπερ αὐτὸ ὀνομάζεται, ἕως ἂν ἐκτείσῃ τὰ ὀφειλόμενα, τὸ σῶμα, καὶ οὐδὲν δεῖν παράγειν οὐδὲ²⁹ γράμμα.

- Δ 18. ΕΡΜ.** Ταῦτα μὲν μοι δοκεῖ ἱκανῶς, ὦ Σώκρατες, εἰρησθαι· περὶ δὲ τῶν θεῶν τῶν ὀνομάτων, οἷον καὶ περὶ τοῦ Διὸς νῦν δὴ ἔλεγες, ἔχοιμεν ἂν που κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπισκέψασθαι, κατὰ τίνα ποτὲ ὀρθότητα αὐτῶν τὰ ὀνόματα κεῖται;

ΣΩ. Ναὶ μὰ Δία ἡμεῖς γε, ὦ Ἑρμόγενης, εἴπερ γε νοῦν ἔχοιμεν, ἕνα μὲν τὸν κάλλιστον τρόπον, ὅτι περὶ θεῶν οὐδὲν ἴσμεν, οὔτε περὶ αὐτῶν οὔτε περὶ τῶν ὀνομάτων, ἅττα ποτὲ ἑαυτοὺς καλοῦσιν· δηλὸν γὰρ ὅτι ἐκείνοί γε τάλῃθι καλοῦσι.

HERMOGENES: Ediyorum.

B SOKRATES: Herhalde “doğa”yı (*physis*) “idame ettirme” (*ekhei*) ve “taşımaya” (*okhei*) gücüne sahip bu şeye güzel bir biçimde *physekhê* (doğayı idame ettiren) adının takılmış ve daha zarif hale getirilip ona *psykhê* denmiş olması gerekir.

HERMOGENES: Tam da öyle olması gerekir, bana öyle geliyor ki bu diğerine göre daha usta işi [bir açıklama Ç.N.] oldu.

SOKRATES: Evet öyle; ancak diğer biçimde adlandırılan adın hakikaten böyle olması gülünç görünüyor.

HERMOGENES: O halde bir sonraki için ne söyleyebiliriz?

SOKRATES: “Beden”i (*sôma*) mi kastediyorsun?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Bana öyle geliyor ki küçük hatta çok küçük bir sap-
C mayla bunun pek çok açıklaması olabilir. Kimileri bedeninin hâlihazırda orada bulunan ruhun içinde gömüldüğü bir “mezar” (*sêma*) olduğunu söylüyor; kimileri ise ruh kendi işaret ettiği şeylere ancak onun aracılığıyla işaret ettiğinden, doğru bir şekilde ona “işaret” (*sêma*) diyorlar. Bana öyle geliyor ki bu adın böyle koyulduğunu özellikle, ruhun bu yüzden bir şeylerin cezasını çektiğini ileri süren Orpheusçular düşünür. Onlara göre, bu [beden Ç.N.] onu “muhafaza etmek” (*sôzêtai*) üzere çevresi duvarlarla çepeçevre örülü bir zindana benzer bir yer sağlar. Bunun için, adlandırılmasıyla uygun bir biçimde, çekmesi gereken cezanın tamamını ödeyene kadar beden bir “muhafaza” (*sôma*) gibidir, hem de tek bir harf bile değiştirmeye gerek kalmadan.

D 18. HERMOGENES: Ey Sokrates, bana öyle geliyor ki yeterince konuştuk bu konularda. Ancak az önce Zeus hakkında sözünü ettiklerin gibi tanrıların adlarına dair, aynı yordama sahipler mi diye ya da adların doğruluğu neye göre tayin edilmiş diye kovuşturamaz mıyız?

SOKRATES: Evet, ey Hermogenes, Zeus adına eğer “dimağımız” (*nous*) yerli yerindeyse, tanrılara, ne onlara ne de adlarına dair hiçbir şey bilmesek de, onların kendilerini her ne şekilde çağırdıklarına ilişkin muhteşem bir yordamımız var. Ancak açıkça ortada ki onlar

Ε δεύτερος δ' αὖ τρόπος ὀρθότητος, ὥσπερ ἐν ταῖς εὐχαῖς νόμος ἐστὶν ἡμῖν εὐχεσθαι, οἵτινές τε καὶ ὀπόθεν χαίρουσιν
 401 ὀνομαζόμενοι, ταῦτα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καλεῖν, ὡς ἄλλο μηδὲν εἰδότας· καλῶς γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ νενομίσθαι. εἰ οὖν βούλει, σκοπῶμεν ὥσπερ προειπόντες τοῖς θεοῖς ὅτι περὶ αὐτῶν οὐδὲν ἡμεῖς σκεψόμεθα—οὐ γὰρ ἀξιούμεν οἰοί τ' ἂν εἶναι σκοπεῖν—ἀλλὰ περὶ τῶν ἀνθρώπων, ἦν ποτέ τινα³⁰ δόξαν ἔχοντες ἐτίθεντο αὐτοῖς τὰ ὀνόματα· τοῦτο γὰρ ἀνεμέσθητον.

ΕΡΜ. Ἀλλά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, μετρίως λέγειν, καὶ οὕτω ποιῶμεν.

Β **ΣΩ.** Ἄλλο τι οὖν ἀφ' Ἑστίας ἀρχώμεθα κατὰ τὸν νόμον;

ΕΡΜ. Δίκαιον γοῦν.

ΣΩ. Τί οὖν ἂν τις φαίη διανοούμενον τὸν ὀνομάσαντα Ἑστίαν ὀνομάσαι;

ΕΡΜ. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐδὲ τοῦτο οἶμαι ῥάδιον εἶναι.

ΣΩ. Κινδυνεύουσι γοῦν, ὡγαθὲ Ἑρμόγενης, οἱ πρῶτοι τὰ ὀνόματα τιθέμενοι οὐ φαῦλοι εἶναι, ἀλλὰ μετεωρολόγοι καὶ ἀδολέσχει τινές.

ΕΡΜ. Τί δή;

ΣΩ. Καταφαίνεται μοι ἡ θέσις τῶν ὀνομάτων τοιούτων
 C τινῶν ἀνθρώπων, καὶ ἂν τις τὰ ξενικὰ ὀνόματα ἀνασκοπῇ, οὐχ ἥττον ἀνευρίσκεται ὃ ἕκαστον βούλεται. οἷον καὶ ἐν τούτῳ ὃ ἡμεῖς “οὐσίαν” καλοῦμεν, εἰσὶν οἱ “ἐσσίαν” καλοῦσιν, οἱ δ' αὖ “ὠσίαν.” πρῶτον μὲν οὖν κατὰ τὸ ἕτερον ὄνομα τούτων ἢ τῶν πραγμάτων οὐσία “Ἑστία” καλεῖσθαι ἔχει λόγον· καὶ ὅτι γε αὖ ἡμεῖς τὸ τῆς οὐσίας μετέχον “ἔστιν”³¹ φαμέν, καὶ κατὰ τοῦτο ὀρθῶς ἂν καλοῖτο Ἑστία· εἰκότα γὰρ καὶ ἡμεῖς τὸ παλαιὸν “ἐσσίαν” καλεῖν τὴν οὐσίαν. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰς θυσίας ἂν τις
 D ἐννοήσας ἡγήσαιτο οὕτω νοεῖν ταῦτα τοὺς τιθεμένους· τὸ γὰρ πρὸ πάντων θεῶν τῇ Ἑστίᾳ πρώτη προθύειν εἰκὸς ἐκείνους

30 ἦν ποτέ τινα BT: ἦντινά ποτε vulg

31 ἔστιν Burnet: ἔστι Badham: ἐστίαν B: ἐστίαν T.

E doğru adlarla çağırırlar. Ayrıca bir ikinci doğruluk tarzı daha var; dua ederken dualarımızdaki âdetimizde vardır bu. Hangi adlarla ya da yer adıyla adlandırmak hoşlarına gidiyorsa, onları öyle çağırırız, başkasını bilmeyiz. Böyle bir âdet edinmek bana hayli güzel görünüyor. Öyleyse istersen tanrılara, onlar hakkında hiçbir inceleme yapmaya-çağımızı –zira böyle bir şeyi incelemenin boyumuzu aştığını– bunun yerine insanların hangi sanıdan hareketle adları onlara koyduklarını inceleyeceğimizi beyan ederek inceleyelim. Bu da gazaba neden olmayan bir şeydir.

HERMOGENES: Bana öyle geliyor ki, ey Sokrates, yerli yerince söylüyorsun, o halde biz de öyle yapalım.

B SOKRATES: Âdet olduğu üzere, Hestia ile başlayalım mı?

HERMOGENES: Her yönden uygundur bu.

SOKRATES: O halde, ad verirken Hestia'ya ad veren kişinin kafasında ne vardı sana göre?

HERMOGENES: Zeus adına, sanırım bu [soru Ç.N.] diğerinden daha kolay değil.

SOKRATES: Azizim Hermogenes, adları koyanların ilkleri önemsiz kişiler değil, ancak ya gök olaylarından anlayan ya da ağzı laf yapan birileri olmalı herhalde.

HERMOGENES: Ne çıkar bundan?

SOKRATES: Adların ancak bu türden insanlarca koyulması [gerek-
C tiği Ç.N.] açıkça görünüyor. Yabancı adlara göz gezdirilecek olursa, her birinin neyi kastettiğinin bulup çıkartılması pek güç değildir. Örneğin biz “ousia” (öz/varlık/mahiyet) derken, başkaları “essia,” kimileri ise “ôsia” der. Yine mademki biz varlıktan pay aldığı için “estin” (vardır) diyoruz, o halde “Hestia” olarak çağırılması doğruya benziyor, zira biz eskiden “özü” (ousia) “essia” diye çağırıyormuşuz. Kurbanları aklına ge-
D tirirsen, bu adı koyanların aklında bunların olduğu ortaya çıkacaktır. Zira bütün tanrılar arasında ilk önce Hestia'ya kurban takdim etmek,

οἵτινες τὴν πάντων οὐσίαν “ἐσσίαν”³² ἐπωνόμασαν. ὅσοι δ’ αὖ “ὠσίαν,” σχεδόν τι αὖ οὗτοι καθ’ Ἡράκλειτον ἂν ἡγοῖντο τὰ ὄντα ἵεναι τε πάντα καὶ μένειν οὐδέν· τὸ οὖν αἴτιον καὶ τὸ ἀρχηγὸν αὐτῶν εἶναι τὸ ὠθοῦν, ὅθεν δὴ καλῶς ἔχειν αὐτὸ Ε “ὠσίαν” ὠνομάσθαι. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ὥς παρὰ μηδὲν εἰδότες *εἰρήσθω*· μετὰ δ’ Ἑστίαν δίκαιον ῥέαν καὶ Κρόνον ἐπισκέψασθαι. καίτοι τό γε τοῦ Κρόνου ὄνομα ἤδη διήλθομεν. ἴσως μέντοι οὐδὲν λέγω.

19. EPM. Τί δή, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὡγαθέ, ἐννενόηκά τι σμήνος σοφίας.

EPM. Ποῖον δὴ τοῦτο;

402 ΣΩ. Γελοῖον μὲν πάνυ εἰπεῖν, οἶμαι μέντοι τινὰ πιθανότητα ἔχον.

EPM. Τίνα ταύτην;

ΣΩ. Τὸν Ἡράκλειτόν μοι δοκῶ καθορᾶν παλαί’ ἅττα σοφὰ λέγοντα, ἀτεχνῶς τὰ ἐπὶ Κρόνου καὶ ῥέας, ἃ καὶ Ὅμηρος ἔλεγεν.

EPM. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Λέγει που Ἡράκλειτος ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει, καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὥς δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.

EPM. Ἔστι ταῦτα.

B ΣΩ. Τί οὖν; δοκεῖ σοι ἀλλοιότερον Ἡρακλείτου νοεῖν ὁ τιθέμενος τοῖς τῶν ἄλλων θεῶν προγόνους “ῥέαν” τε καὶ “Κρόνον”; ἄρα οἷε ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου αὐτὸν ἀμφοτέροις ῥευμάτων ὀνόματα θέσθαι; ὥσπερ αὖ Ὅμηρος “Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσίν” φησιν “καὶ μητέρα Τηθύν” οἶμαι δὲ καὶ Ἡσίοδος. λέγει δέ που καὶ Ὀρφεὺς ὅτι

Ὠκεανὸς πρῶτος καλλίρροος³³ ἤρξε γάμοιο,

C ὅς ῥα κασιγνήτην ὁμομήτορα Τηθύν ὄπυιεν.

32 ἐσσίαν Burnet: ἐστίαν T: ἐστίαν B.

33 καλλίρροος] καλλιρόους B: καλλιρόους T.

her şeyin özüne “essia” adını takan kişilere yaraşır. Öte yandan, “*ósia*”yı ileri sürenler neredeyse var olan her şeyin hareket halinde olduğu, hiçbir şeyin durmadığı doğrultusunda Herakleitos gibi düşünüyorlar. Bunun için onların müsebbibinin ve ilk nedeninin “itme” (*ôthoun*) olduğunu, bundan hareketle de onun güzel bir biçimde “*ósia*” olarak adlandırdığını düşünürler. Bu konularda hiçbir şey bilmeyenlere bu kadarı yeterlidir. Hestia’dan sonra, Rhea’ya ve Kronos’a daha yakından bakmamız uygun olacak. Kronos’un adından zaten söz etmiştik. Ancak belki de söylediğim bir hiçtir.

19. HERMOGENES: Neden, ey Sokrates?

SOKRATES: Azizim, kafamdaki maharetin/bilgeliliğin bir tür arı kovanıdır.

HERMOGENES: Nasıl bir şey bu?

402 SOKRATES: Dile getirmesi oldukça gülünç gelebilir, ancak zannediyorum gayet ikna edici bir tarafı da var.

HERMOGENES: Neymiş bu ikna edici taraf?

SOKRATES: Sanki Herakleitos’un rüyetini görüyor gibiyim, düpedüz Kronos ve Rhea hakkında eski mahir sözler söylüyor, Homeros’un da söylediği gibi.

HERMOGENES: Bununla neyi kastediyorsun?

SOKRATES: Herakleitos “her şey diğerinin yerini alır, hiçbir şey yerinde durmaz” diyor ya, tıpkı var olanları bir nehrin akışına benzeterek “aynı nehre iki kez girilmez” dediği gibi.

HERMOGENES: Evet böyle [diyor Ç.N.].

B SOKRATES: Öyleyse diğer tanrıların atalarına “Rhea” ve “Kronos” adlarını koyan Herakleitos’un kafasında bundan çok başka bir şey olduğunu mu sanıyorsun? Acaba her ikisine de akarsu adları koymasının kendiliğinden mi olduğunu düşünüyorsun? Tıpkı Homeros’un “tanrıların kökeni Okeanos’tur, anası ise Tethys” dediği gibi. Hesiodos’un da böyle olduğunu düşünüyorum ben. Keza Orpheus da şöyle der:

İlkin güzel-akışlı Okeanos başlattı düğünü,

C aldı karı olarak anası bir kız kardeşi Tethys’ü

ταῦτ' οὖν σκόπει ὅτι καὶ ἀλλήλοις συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ τοῦ Ἡρακλείτου πάντα τείνει.

ΕΡΜ. Φαῖνη τί μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες· τὸ μέντοι τῆς Τηθύος οὐκ ἐννοῶ ὄνομα τί βούλεται.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ὀλίγου αὐτὸ λέγει ὅτι πηγῆς ὃ ὄνομα ἐπικεκρυμμένον ἐστίν. τὸ γὰρ διαττώμενον καὶ τὸ ἡθούμενον πηγῆς ἀπείκασμά ἐστιν· ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων ἡ Τηθύς τὸ ὄνομα ξύγκειται.

ΕΡΜ. Τοῦτο μέν, ὦ Σώκρατες, κομψόν.

ΣΩ. Τί δ' οὐ μέλλει³⁴; ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο; τὸν μὲν Δία εἵπομεν.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τοὺς ἀδελφοὺς δὴ αὐτοῦ λέγωμεν, τόν τε Ποσειδῶ καὶ τὸν Πλούτωνα καὶ τὸ ἕτερον ὄνομα ὃ ὀνομάζουσιν αὐτόν.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὸ μὲν τοίνυν τοῦ Ποσειδῶνός μοι φαίνεται ὠνομάσθαι ἔκ³⁵ τοῦ πρώτου ὀνομάσαντος, ὅτι αὐτὸν βαδίζοντα ἐπέσχεν ἡ τῆς θαλάττης φύσις καὶ οὐκέτι εἴασεν προελθεῖν, ἀλλ' ὥσπερ δεσμὸς τῶν ποδῶν αὐτῷ ἐγένετο. τὸν οὖν ἄρχοντα τῆς δυνάμεως ταύτης θεὸν ὠνόμασεν Ποσειδῶνα, ὡς ποσίδεσμον ὄντα· τὸ δὲ εἴκειται ἴσως εὐπρεπείας ἕνεκα. τάχα δὲ οὐκ ἂν τοῦτο λέγοι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ σῖγμα δύο λάβδα τὸ πρῶτον 403 ἐλέγετο, ὡς πολλὰ εἰδότης τοῦ θεοῦ. ἴσως δὲ ἀπὸ τοῦ σείειν ὃ σείων ὠνόμασται· πρόσκειται δὲ τὸ πῖ καὶ τὸ δέλτα. τὸ δὲ Πλούτωνος, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς κάτωθεν ἀνίεται ὁ πλοῦτος, ἐπωνομάσθη· ὁ δὲ Ἄιδης, οἱ πολλοὶ μὲν μοι δοκοῦσιν ὑπολαμβάνειν τὸ ἀειδὲς προσειρησθαι τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ φοβούμενοι τὸ ὄνομα Πλούτωνα καλοῦσιν αὐτόν.

Β ΕΡΜ. Σοὶ δὲ πῶς φαίνεται, ὦ Σώκρατες;

34 μέλλει] μέλλω BT.

35 ὑπὸ cod. Gudianus: om. BT.

şimdi buna dayanarak dikkatini ver bakalım nasıl da birbirleriyle uyum içindeler ve her şeyde nasıl da Herakleitos'un görüşlerine mey-
lediyorlar.

HERMOGENES: Söylenenlerden bir şeyler ortaya çıkıyor, ey Sokrates, ancak Tethys'ün adıyla neyin kastedildiğini aklım almıyor.

SOKRATES: Oysa adın kendisi, neredeyse bir pınarın adı olduğunu
D örtük olarak ifade ediyor. Zira “süzülen” (*diattômenon*) ve “kalburdan geçirilen” (*éthoumenon*) şey bir pınarın temsilidir. İşte bu iki addan Tethys adı
bileştirilmiştir.

HERMOGENES: Bu çok parlak bir fikir, ey Sokrates.

SOKRATES: Olmaz mı? Bir sonraki neydi? Zeus'tan bahsetmiştik.

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Onun kardeşlerinden söz edelim o halde, Poseidon'dan, Plouton'dan ve onu adlandırdıkları diğer addan.

HERMOGENES: Tam da öyle yapalım.

SOKRATES: Bana öyle geliyor ki Poseidon onu ilk adlandıran
E kişi tarafından adlandırılmış, zira denizin doğası onun yürüyüşünü kısıtlar ve daha fazla ilerlemesine izin vermez; yani tıpkı “ayakların-
daki” (*podôn*) “pranga” (*desmos*) gibidir. Bunun için, bu gizil gücün reisi olarak tanrıya, “ayak-prangası” (*posi-desmon*) anlamında Poseidon adı verilmiştir. Belki de “e” (ε), alımlılık kazandırmak amacıyla araya sıkıştırılmıştır. Hızlıca söylediğinde böyle olmaz, belki de ilk başta, tanrının “çok bilmesinden” (*polla eidotos*) dolayı, “sigma” (σ) yerine çift
403 “labda” (λ) telaffuz ediliyordu. Belki de “sarsmasından” (*seiein*) hareketle “sarsıcı” (*ho seión*) adı verilmiş, birer “pi” (π) ve “delta” (δ) eklenmiştir. Plouton'a gelince, bu onun “servet” (*ploutou*) bahşetmesinden kaynakla-
nır; “servet” (*ploutos*) yerin altından geldiği için, bu ad takılmıştır ona. Hades ise, bana öyle geliyor ki bu adla ona “görünmez”liğin (*aeidês*) atfedildiği ve korktukları için onun “Plouton” adıyla çağrıldığı pek
çokları tarafından destekleniyor.

B HERMOGENES: Sana nasıl görünüyor peki, ey Sokrates?

20. ΣΩ. Πολλαχῇ ἔμοιγε δοκοῦσιν ἄνθρωποι διημαρτηκέναι περὶ τούτου τοῦ θεοῦ τῆς δυνάμεως καὶ φοβεῖσθαι αὐτὸν οὐκ ἄξιον ὄν.³⁶ ὅτι τε γάρ, ἐπειδὰν ἅπαξ τις ἡμῶν ἀποθάνῃ, αἰὲ ἐκεῖ ἐστίν, *φοβοῦνται*, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ γυμνὴ τοῦ σώματος παρ' ἐκεῖνον ἀπέρχεται, καὶ τοῦτο πεφόβηνται· τὰ δ' ἔμοι δοκεῖ πάντα ἐς ταῦτόν τι συντείνειν, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ὄνομα.

ΕΡΜ. Πῶς δῆ;

- ΣΩ.** Ἐγὼ σοι ἔρῳ ἃ γέ μοι φαίνεται. εἰπὲ γάρ μοι, δεσμός ζῶν ὁτῶν ὥστε μένειν ὅπου οὖν, πότερος ἰσχυρότερός ἐστιν, ἀνάγκη ἢ ἐπιθυμία;

ΕΡΜ. Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἢ ἐπιθυμία.

ΣΩ. Οἶει οὖν τὸν Ἄιδην οὐκ ἂν πολλοὺς ἐκφεύγειν, εἰ μὴ τῷ ἰσχυροτάτῳ δεσμῷ ἔδει τοὺς ἐκεῖσε ἰόντας;

ΕΡΜ. Δῆλα δῆ.

ΣΩ. Ἐπιθυμία ἄρα τινὲς αὐτούς, ὡς ἔοικε, δεῖ, εἴπερ τῷ μεγίστῳ δεσμῷ δεῖ, καὶ οὐκ ἀνάγκη.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπιθυμαὶ αὖ πολλαὶ εἰσιν;

ΕΡΜ. Ναί.

- ΣΩ.** Τῇ μεγίστῃ ἄρα ἐπιθυμίᾳ τῶν ἐπιθυμιῶν δεῖ αὐτούς, εἴπερ μέλλει τῷ μεγίστῳ δεσμῷ κατέχειν.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἔστιν οὖν τις μείζων ἐπιθυμία ἢ ὅταν τίς τῳ συνὼν οἴηται δι' ἐκεῖνον ἔσεσθαι ἀμείνων ἀνὴρ;

ΕΡΜ. Μὰ Δί' οὐδ' ὅπως οἶσιν, ὦ Σώκρατες.

- ΣΩ.** Διὰ ταῦτα ἄρα φῶμεν, ὦ Ἑρμόγενης, οὐδένα δεῦρο ἐθελῆσαι ἀπελθεῖν τῶν ἐκεῖθεν, οὐδὲ αὐτὰς τὰς Σειρῆνας, **Ε** ἀλλὰ κατακεκλησθαι ἐκείνας τε καὶ τοὺς ἄλλους πάντας οὕτω καλοῦς τινας, ὡς ἔοικεν, ἐπίσταται λόγους λέγειν ὃ Ἄιδης, καὶ ἔστιν, ὡς γ' ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ὁ θεὸς οὗτος τέλεος σοφιστής

20. SOKRATES: Bana öyle geliyor ki insanlar bu tanrının gizil gücü hakkında pek çok hata yapıyor ve kendisi korkulmaya müstahak değildir. Korkulur zira bir kez ölününce, hep orada olunur; korkulur, çünkü ruh bedenden yoksun bir biçimde oraya gider, işte bundan dolayı korkulmuştur. Bence bu konudaki her şey, tanrının başlangıcı/özü de, onun adı da bu yöne meylediyor gibi görünüyor.

HERMOGENES: Nasıl oluyor bu?

C SOKRATES: Bana uygun görüneni sana ifade edeceğim. Söyle şimdi bana: Acaba herhangi bir canlıyı zaptetmek için ihtiras mı yoksa zorunluluk mu daha güçlü bir pranga gibidir?

HERMOGENES: Ey Sokrates, ihtiras açık ara fark atar değerine.

SOKRATES: O halde, şayet oraya gidenler çok sağlam bir prangayla bağlanmamış olsalardı, çoklarının Hades'ten kaçacağını düşünmez misin?

HERMOGENES: Öyle olacağı apaçık ortada.

SOKRATES: Öyleyse, görüldüğü kadarıyla, mademki onları çok büyük bir prangayla bağlaması gerekiyor, bu zorunluluk değil, bir ihtiras olmalıdır.

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Pek çok ihtiras vardı, öyle değil mi?

HERMOGENES: Evet.

D SOKRATES: Mademki onları çok büyük bir prangayla bağlamak niyetinde, o halde bunu ihtiraslar içinde en büyük ihtirasla yapması gerekir.

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Daha iyi bir adam olmak için birisiyle birlikte olmaktan daha büyük bir ihtiras var mı sanıyorsun?

HERMOGENES: Zeus adına yoktur, ey Sokrates.

SOKRATES: İşte tam da bu nedenle, ey Hermogenes, hiç kimsenin, hatta bizzat Sirenlerin bile, oradan ayrılıp buraya gelmeyi istemediğini, Sirenlerin de diğerlerinin de böylesine güzellikler karşısında büyüldüğünü beyan etmeliyiz. Öyle görünüyor ki Hades söz söylemeyi biliyor, bu kanıttan hareketle, tanrı burada

τε καὶ μέγας εὐεργέτης τῶν παρ' αὐτῷ, ὅς γε καὶ τοῖς ἐνθάδε τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀνίησιν· οὕτω πολλὰ αὐτῷ τὰ περιόντα ἐκεῖ ἐστίν, καὶ τὸν Πλούτωνα ἀπὸ τούτου ἔσχε τὸ ὄνομα. καὶ τὸ αὐτὸ μὴ ἐθέλειν συνεῖναι τοῖς ἀνθρώποις ἔχουσι τὰ σώματα, ἀλλὰ
 404 τότε συγγίγνεσθαι, ἐπειδὴν ἡ ψυχὴ καθαρὰ ἢ πάντων τῶν περὶ τὸ σῶμα κακῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, οὐ φιλοσόφου δοκεῖ σοι εἶναι καὶ εὖ ἐντεθυμημένου³⁷ ὅτι οὕτω μὲν ἂν κατέχοι αὐτοὺς δήσας τῇ περὶ ἀρετὴν ἐπιθυμίᾳ, ἔχοντας δὲ τὴν τοῦ σώματος πτοίησιν καὶ μανίαν οὐδ' ἂν ὁ Κρόνος δύναιτο ὁ πατὴρ συγκατέχειν αὐτῷ ἐν τοῖς δεσμοῖς δήσας τοῖς αὐτοῦ λεγομένοις;

ΕΡΜ. Κινδυνεύεις τι λέγειν, ὦ Σώκρατες.

Β ΣΩ. Καὶ τό γε ὄνομα ὁ Ἄιδης, ὦ Ἑρμόγενης, πολλοῦ δεῖ ἀπὸ τοῦ αἰδοῦς³⁸ ἐπωνομάσθαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πάντα τὰ καλὰ εἰδέναι, ἀπὸ τούτου ὑπὸ τοῦ νομοθέτου Ἄιδης ἐκλήθη.

21. ΕΡΜ. Εἶεν· τί δὲ Δήμητρά τε καὶ Ἥραν καὶ Ἀπόλλω καὶ Ἀθηναῖαν καὶ Ἥφαιστον καὶ Ἄρη καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, πῶς λέγομεν;

ΣΩ. Δημήτηρ μὲν φαίνεται κατὰ τὴν δόσιν τῆς ἐδωδῆς
 C διδοῦσα ὡς μήτηρ Δημήτηρ κεκληθῆσθαι, Ἥρα δὲ ἐρατὴ τις, ὥσπερ οὖν καὶ λέγεται ὁ Ζεὺς αὐτῆς ἐρασθεὶς ἔχειν.³⁹ ἴσως δὲ μετεωρολογῶν ὁ νομοθέτης τὸν ἀέρα Ἥραν ὠνόμασεν ἐπικρυπτόμενος, θεὸς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τελευτῇ· γνοίης δ' ἂν, εἰ πολλάκις λέγοις τὸ τῆς Ἥρας ὄνομα. **Φερρέφαττα** δέ, πολλοὶ μὲν καὶ τοῦτο φοβοῦνται τὸ ὄνομα καὶ τὸν Ἀπόλλω, ὑπὸ ἀπειρίας, ὡς ἔοικεν, ὀνομάτων ὀρθότητος. καὶ γὰρ μεταβάλλοντες σκοποῦνται τὴν Φερσεφόνην, καὶ δεινὸν
 D αὐτοῖς φαίνεται· τὸ δὲ μηνύει σοφὴν εἶναι τὴν θεόν· ἅτε γὰρ φερομένων τῶν πραγμάτων τὸ ἐφαπτόμενον καὶ ἐπαφῶν καὶ

37 φιλοσόφου . . . ἐντεθυμημένου Heusde: φιλοσόφον . . . ἐντεθυμημένον BT.

38 αἰδοῦς P: αἰδοῦς BT.

39 ἐρασθεὶς ἔχειν liber Bessarionis: ὁ ἐρασθεὶς ἔχειν BT.

yeryüzündekilere bile böylesine iyilikler göndererek kendi çevresindekiler için mükemmel bir sofist ve büyük bir velinimet haline geliyor. Bu nedenle aşağıda bunca insan onun çevresini sarıyor; bundan dolayı “Plouton” adını taşıyor. Onlar bedenliken insanlarla bir arada olma-
 404 yı istemez, ancak bedenin bütün kötülüklerinden ve ihtiraslarından arınmış bir ruhu huzuruna kabul eder. Senin kanaatine o, bedenin coşkusu ve deliliğiyle dolu olduklarından Kronos babanın bile ün salmış prangalarıyla dizginleyemeyeceği bu kişileri ancak meziyet tutkusuyla bağlayıp böyle zapt edebileceğini iyice idrak etmiş biri ve bir filozof gibi değil midir?

HERMOGENES: Önemli bir şey söylüyor gibisin, ey Sokrates.

B SOKRATES: Hades adının, ey Hermogenes, en azından “görünmez”den (*aeidês*) türemiş olması gerekir, fakat daha ziyade güzel her şeyi “bilmek”ten (*eidenai*) dolayı, ad/yasa-koyucu tarafından Hades olarak çağırılmıştır.

21. HERMOGENES: Öyledir. O halde Demeter, Hera, Apollon, Athena, Hephaistos, Ares ve diğer tanrılar için ne diyeceğiz?

SOKRATES: Demeter yiyecek vermesinden hareketle “ana gibi veren” (*didousa hôs mêtêr*) [anlamında Ç.N.] “Demeter” adıyla çağırılmış gibi görünüyor. Hera ise “sevimli” (*eratê*) birisidir, bunun için Zeus’un onu “severek” (*erastheis*) aldığı söylenir. Belki de ad/yasa-koyucu göksel oluşumlardan “hava”yla (*aêra*) örtük bir biçimde başlangıcı ve sonu ortaya koyarak, bunu Hera’yı adlandırmakta kullanmıştır. Hera’nın adını tekrarlayıp durursan bunu anlarsın o zaman. Pherrhephatta’ya gelince, nasıl da korkar pek çokları bu addan ve tabii bir de Apollon’dan. Öyle görünüyor ki bu, o adların doğruluğuna dair tecrübesizlikten kaynaklanıyor. Zira onlara korkunç geldiğinden, Phersephone’in [harflerinin Ç.N.] yerini değiştirdikleri müşahede ediliyor. Hâlbuki bu ad tanrıçanın mahir/bilge olduğunu ifşa ediyor. Çünkü şeyler “hareket halinde” (*pheromena*) olduklarından onları “yakalamak” (*ephaptomenon*), onlara “temas etmek” (*epaphôn*) ve

δυνάμενον ἐπακολουθεῖν σοφία ἂν εἴη. Φερέπαφα οὖν διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπαφὴν τοῦ φερομένου ἢ θεὸς ἂν ὀρθῶς καλοῖτο, ἢ τοιοῦτόν τι—δι' ὅπερ καὶ σύνεστιν αὐτῇ ὁ Ἄιδης σοφὸς ὢν, διότι τοιαύτη ἐστίν—νῦν δὲ αὐτῆς ἐκκλίνουσι τὸ ὄνομα εὖστομίαν περὶ πλείονος ποιούμενοι τῆς ἀληθείας, ὥστε
 Ε Φερρέφατταν αὐτὴν καλεῖν. ταῦτόν δὲ καὶ περὶ τὸν Ἀπόλλω, ὅπερ λέγω, πολλοὶ πεφόβηται περὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ὡς τι δεινὸν μηνύοντος· ἢ οὐκ ἦσθησαι;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν, καὶ ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Τὸ δέ γ' ἐστίν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κάλλιστα κείμενον πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

ΕΡΜ. Πῶς δῆ;

405 **ΣΩ.** Ἐγὼ πειράσομαι φράσαι ὅ γέ μοι φαίνεται· οὐ γὰρ ἔστιν ὅτι ἂν μᾶλλον ὄνομα ἤρμοσεν ἐν ὃν τέτταρσι δυνάμεσι ταῖς τοῦ θεοῦ, ὥστε πασῶν ἐφάπτεσθαι καὶ δηλοῦν τρόπον τινὰ μουσικὴν τε καὶ μαντικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ τοξικὴν.

ΕΡΜ. Λέγε δῆ· ἄτοπον γάρ τί μοι λέγεις τὸ ὄνομα εἶναι.

22. ΣΩ. Εὐάρμοστον μὲν οὖν, ἅτε μουσικοῦ ὄντος τοῦ θεοῦ· πρῶτον μὲν γὰρ ἢ κάθαρσις καὶ οἱ καθαρμοὶ καὶ κατὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ κατὰ τὴν μαντικὴν καὶ αἱ τοῖς ἰατρικοῖς φαρμάκοις
 Β καὶ αἱ τοῖς μαντικοῖς περιθειώσεις τε καὶ τὰ λουτρά τὰ ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ αἱ περιρράνσεις, πάντα ἐν τι ταῦτα δύναται ἂν, καθαρὸν παρέχειν τὸν ἄνθρωπον καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν· ἢ οὐ;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ καθαίρων θεὸς καὶ ὁ ἀπολούων τε καὶ ἀπολύων τῶν τοιούτων κακῶν οὗτος ἂν εἴη;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

С **ΣΩ.** Κατὰ μὲν τοίνυν τὰς ἀπολύσεις τε καὶ ἀπολούσεις, ὡς ἱατρὸς ὢν τῶν τοιούτων, Ἀπολούων ἂν ὀρθῶς καλοῖτο· κατὰ δὲ τὴν μαντικὴν καὶ τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ἀπλοῦν— ταῦτόν γάρ ἐστιν—,

onları takip edebilmek maharet/bilgelik ister. Bunun için onun mahareti/bilgeliği ve “hareket eden şeylere temas etmesi” (*epaphên tou pheromenou*) yüzünden tanrıça Pherepapha ya da buna benzer bir şeyle doğru bir biçimde çağırılmıştır. Tam da bundan dolayı mahir/bilge Hades onunla birliktedir. Şimdilerde ise onun adının biçimini değiştiriyor, hakikatten daha ziyade ses uyumuna önem verip, onu Pherrhephatta E olarak çağırıyorlar. Keza Apollon’un durumu da böyle, söylediğim üzere, sanki korkunç bir şey bildiriyormuş gibi pek çokları tanrının adından korkuyorlar. Yoksa sen fark etmedin mi bunu?

HERMOGENES: Bu durumda tam da öyle olmalı, doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Hâlbuki kanaatimce, ne kadar da güzel yakıştırılmış tanrının gizil gücüne.

HERMOGENES: Nasıl uyuyor?

SOKRATES: Ben bununla ilgili hangi kanaatte olduğumu ifade 405 etmeye çalışacağım. Hiçbir ad tanrının dört gizil gücünü birden kavrayıp müzik, kâhinlik, hekimlik ve okçuluktaki tarzını açıklığa kavuşturarak onunla bundan daha fazla ahenkli olamazdı.

HERMOGENES: Devam et sözüne. Bana söylediğin sıra dışı bir ad gibi göründü.

22. SOKRATES: Tam bir ahenk içinde aslında, öyle ki o bir müzik tanrısıdır. İlk olarak, hekimliğe ve kâhinliğe göre arındırma ve arınma- B lar, yani hekimliğin devaları ve kâhinliğin tütsülemeleri, bunlara ilişkin banyolar ve su serpmelerinin hepsi tek bir işleve, insanın bedeninin ve ruhunun arındırılmasına hizmet etmez mi?

HERMOGENES: Tam da öyledir.

SOKRATES: O halde arındıran tanrı “yıkayan/temizleyen” (*apolouôn*) ve bu tür kötülüklerden “arî kılan/sağaltan” (*apolyôn*) olmaz mı?

HERMOGENES: Tam da öyle olur.

C SOKRATES: O halde bu “sağaltmalar”a (*apolyseis*) ve “temizlemelere” (*apolouseis*) dayanarak, bu tür şeylerin hekimi olduğu için, o doğru bir şekilde Apollon olarak çağırılabilir. Kâhinliğinin hakiki ve “yalın” (*haploun*) –bu ikisi öyledir– olmasından hareketle, sonuçta Thessalialıların onu çağırdığı gibi, doğru bir şekilde çağırılabilir.

ὥσπερ οὖν οἱ Θετταλοὶ καλοῦσιν αὐτόν, ὀρθότατ' ἂν καλοῖτο· Ἄπλουν⁴⁰ γάρ φασι πάντες Θετταλοὶ τοῦτον τὸν θεόν. διὰ δὲ τὸ αἰεὶ βολῶν ἐγκρατὴς εἶναι τοξικῇ Ἀειβάλλων ἐστίν. κατὰ δὲ τὴν μουσικὴν δεῖ ὑπολαβεῖν⁴¹ ὅτι τὸ ἄλφα σημαίνει πολλαχοῦ τὸ ὁμοῦ, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁμοῦ πόλησιν καὶ περὶ τὸν οὐρανόν, οὓς δὴ πόλους καλοῦσιν, καὶ⁴² περὶ τὴν ἐν τῇ

D ᾠδῇ ἀρμονίαν, ἥ δὴ συμφωνία καλεῖται, ὅτι ταῦτα πάντα, ὥς φασιν οἱ κομποὶ περὶ μουσικὴν καὶ ἀστρονομίαν, ἀρμονία τινὶ πολεῖ ἅμα πάντα· ἐπιστατεῖ δὲ οὗτος ὁ θεὸς τῇ ἀρμονίᾳ ὁμοπολῶν αὐτὰ πάντα καὶ κατὰ θεοὺς καὶ κατ' ἀνθρώπους· ὥσπερ οὖν τὸν ὁμοκέλευθον καὶ ὁμόκοιτιν ἀκόλουθον καὶ ἄκοιτιν ἐκαλέσαμεν, μεταβαλόντες ἀντὶ τοῦ ὁμοῦ ἄλφα,⁴³

E οὕτω καὶ Ἀπόλλωνα ἐκαλέσαμεν ὃς ἦν Ὅμοπολῶν, ἕτερον λάβδα ἐμβαλόντες,⁴⁴ ὅτι ὁμώνυμον ἐγένετο τῷ χαλεπῷ ὀνόματι. ὅπερ καὶ νῦν ὑποπτεύοντές τινες διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς σκοπεῖσθαι τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος φοβοῦνται αὐτὸ ὥς

406 σημαῖνον φθοράν τινα· τὸ δὲ⁴⁵, ὥσπερ ἄρτι ἐλέγετο, πασῶν ἐφαπτόμενον κεῖται τῶν τοῦ θεοῦ δυνάμεων, ἀπλοῦ, αἰεὶ βάλλοντος, ἀπολούοντος, ὁμοπολοῦντος. τὰς δὲ Μούσας τε καὶ ὅλως τὴν μουσικὴν ἀπὸ τοῦ μῶσθαι, ὥς ἔοικεν, καὶ τῆς ζητήσεώς τε καὶ φιλοσοφίας τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπωνόμασεν. Λητῶ δὲ ἀπὸ τῆς πραότητος τῆς θεοῦ, κατὰ τὸ ἐθελήμονα εἶναι ὦν ἂν τις δέηται. ἴσως δὲ ὥς οἱ ξένοι καλοῦσιν—πολλοὶ γὰρ Ληθῶ καλοῦσιν—ἔοικεν οὖν πρὸς τὸ μὴ τραχὺ τοῦ ἥθους ἀλλ'

B ἡμερόν τε καὶ λεῖον Ληθῶ κεκληθῆσθαι ὑπὸ τῶν τοῦτο καλούντων.

40 Ἄπλουν Boeckh: ἀπλῶν B: ἀπλόν T.

41 ὑπολαβεῖν·den sonra elyazmalarındaki "ὥσπερ τὸν ἀκόλουθόν τε καὶ τὴν ἄκοιτιν" ifadesi Ast tarafından parantez içinde verilmiştir.

42 καὶ t: καὶ τὴν BT.

43 ἀντὶ τοῦ ὁμοῦ ἄλφα Hermann: ἀντὶ τοῦ ἄλφα B: ἀντὶ τοῦ ω α T.

44 ἐμβαλόντες G: ἐμβάλλοντες BT.

45 τὸ δὲ codex Gudianus: τὸ δὲ πολὺ BT.

Zira bu tanrıya Thessalialıların çoğu “Aploun” der. Okçulukta atışların daimî denetçisi olması nedeniyle o “Daima-atan”dır (*Aeiballôn*). Müziğe gelince, “alpha”nın (α) çoğu yerde “birlikte olma”ya (*homou*) işaret ettiği-ni kavramış olmamız gerekir, burada da “deveran” (*polos*) diye de çağırılan, gökyüzündeki “birlikte hareket”e (*homou polêsın*) [işaret eder Ç.N.].

D Buna “uyum” (*symphonia*) diye de çağırılan, şarkıdaki “ahenk” (*harmonia*) denir. Zira müzikte ve yıldızbilimde çok parlak zekâların söylediği kadarıyla bunların hepsi aynı anda bir deveranda ahenk içindedirler. İnsanlar ya da tanrılar nezdinde bütün bu “birlikte hareket edenlerin” (*homopolôn*) ahengine bizzat tanrı nezaret eder. Bundan dolayı tıpkı “birlikte”yi (*homo*) “alpha” (α) ile ikame ederek “birlikte giden” (*homokeleuthon*) ve “birlikte yatan” (*homokoitis*) yerine, “yoldaş” (*akolouthon*) ve “eş” (*akoitıs*) diye çağırduğumuz gibi, “Birlikte hareket ettiren”i (*Homopolôn*) de

E Apollon diye çağırmışız. O feci adla [*apolôn* (*apollymi*)=katleden Ç.N.] aynı olmasın diye de, ikinci bir “labda” (λ) eklenmiş olabilir. Hatta şimdilerde bundan [bu adın feci bir anlamı olduğundan Ç.N.] kuşkulanan kimileri adın gizil gücünü doğru bir şekilde incelemediklerinden onun bir yıkımın alameti olduğundan korkuyorlar. Ancak az önce söylen-

406 diği gibi, bu ad aslında tanrının gizil güçlerinin hepsine, hem “yalın” (*haplou*), hem “daima atan” (*aei ballontos*), hem “temizleyen” (*apolouôn*), hem de “birlikte hareket ettiren” (*homopolountos*) oluşuna birden temas etmektedir. *Mousa*’lara ve bütün olarak müziğe ise, “araştırmak”tan (*môsthai*), öyle görünüyor ki “soruşturma” (*zêtêsis*) ve “maharet/bilgelik sevgisinden” (*philosophias*) hareketle bu ad takılmıştır. Leto’nun [adı Ç.N.] ise tanrıçanın yumuşak huyluluğundan, kendisinden her ne rica edilirse “gönüllü/ragıp” (*ethelêmôn*) olmasından gelir. Belki de yabancıların çağırıldığı gibi –zira çokları Letho diye çağırır– öyle görünüyor ki onu

B böyle çağırınlar “karakterinin” (*êthos*) *haşin olmayıp* “uysal” (*hêmeron*) ve “mülayim” (*leion*) olmasından dolayı ona Letho adını veriyorlar.

Ἄρτεμις δὲ διὰ τὸ⁴⁶ ἄρτεμὲς φαίνεται καὶ τὸ κόσμιον, διὰ τὴν τῆς παρθενίας ἐπιθυμίαν ἴσως δὲ ἀρετῆς ἵστορα τὴν θεὸν ἐκάλεσεν ὁ καλέσας, τάχα δ' ἂν καὶ ὡς τὸν ἄροτον μισησάσης τὸν ἀνδρὸς ἐν γυναικί· ἢ διὰ τούτων τι ἢ διὰ πάντα ταῦτα τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ τιθέμενος ἔθετο τῇ θεῷ.

23. EPM. Τί δὲ ὁ Διόνυσος τε καὶ ἡ Ἀφροδίτη;

ΣΩ. Μεγάλα, ὦ παῖ Ἴππονίκου, ἐρωτᾷς. ἀλλὰ ἔστι γὰρ καὶ σπουδαίως εἰρημένος ὁ τρόπος τῶν ὀνομάτων τούτοις τοῖς θεοῖς καὶ παιδικῶς. τὸν μὲν οὖν σπουδαῖον ἄλλους τινὰς ἐρώτα, τὸν δὲ παιδικὸν οὐδὲν κωλύει διελθεῖν φιλοπαίσιμονες γὰρ καὶ οἱ θεοί. ὅ τε γὰρ Διόνυσος εἶη ἂν ὁ διδούς τὸν οἶνον Διδοίνυσος ἐν παιδιᾷ καλούμενος, οἶνος δ', ὅτι οἶεσθαι νοῦν ἔχειν ποιεῖ τῶν πινόντων τοὺς πολλοὺς οὐκ ἔχοντας, οἰόνους δικαιοτάτ' ἂν καλούμενος. περὶ δὲ Ἀφροδίτης οὐκ ἄξιον Ἡσιόδῳ ἀντιλέγειν, ἀλλὰ συγχωρεῖν ὅτι διὰ τὴν ἐκ⁴⁷ τοῦ ἀφροῦ γένεσιν Ἀφροδίτη ἐκλήθη.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' Ἀθηνᾶς Ἀθηναίος γ' ὦν, ὦ Σώκρατες, ἐπιλήσῃ, οὐδ' Ἡφαίστου τε καὶ Ἄρεως.

ΣΩ. Οὐδὲ εἰκός γε.

ΕΡΜ. Οὐ γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἕτερον ὄνομα αὐτῆς οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν δι' ὃ κεῖται.

ΕΡΜ. Τὸ ποῖον;

ΣΩ. Παλλάδα που αὐτὴν καλοῦμεν.

ΕΡΜ. Πῶς γὰρ οὐ;

Ε ΣΩ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ὀρχήσεως ἡγούμενοι τεθῆναι ὀρθῶς ἂν, ὡς ἐγώ μαι, ἡγοίμεθα· τὸ γάρ που ἡ αὐτὸν ἢ τι ἄλλο μετεωρίζειν ἢ ἀπὸ τῆς γῆς ἢ ἐν ταῖς χερσὶν πάλλιν τε καὶ πάλλεσθαι καὶ ὀρχεῖν καὶ ὀρχεῖσθαι καλοῦμεν.

46 δὲ διὰ τὸ Stephanus: δὲ τὸ BT.

47 ἐκ add. Hermann.

Artemis'e gelince, [bu ad da onun Ç.N.] "bekâret" (*parthenia*) sevdasından kaynaklanan "sapasağlamlık"ından (*to artemes*) ve iffetliliğinden ileri geliyor. Belki de tanrıçayı bu adla çağırın kişi onu "meziyetin erbabı" (*aretês historia*) biri ya da bir çırpıda onu kadınla erkeğin "çift sürmesinden nefret eden" (*aroton misêsasês*) biri olarak çağırılmış olabilir. Bu adı koyan bunlardan birinden ya da hepsinden ötürü tanrıçaya bu adı koymuş olabilir.

23. HERMOGENES: Peki Dionysos'un ve Aphrodite'ninki nedir?

SOKRATES: Çetin sorular soruyorsun, ey Hipponikos oğlu. Tan-
C rılara, bu adlar koyulurken [izlenen Ç.N.] biri ciddi, biri de oyunbazca iki yolu var. Ciddi olanı başka birilerine sorarsın, oyunbazca olana gelince, hiçbir şey onun sözünü etmemi engelleyemez. Zira tanrılar oynamaya düşkündür. Dionysos "şarap veren" (*didous... oinon*) olarak çocukça "Didoinsyos" diye çağırılır; çünkü şarap, onu içenlerin çoğunun "dimağ"ları (*nous*) yerine gelmiş gibi "sanma"larını (*oiesthai*) sağlar. Bu nedenle gayet haklı bir biçimde "dimağını yerinde sanan" (*oionous*) diye çağırılabilir. Aphrodite hakkındaysa, Hesiodos'a karşı çıkmaya değmez,
D onun "köpükten" (*aphrou*) meydana gelmesinden ötürü Aphrodite olarak çağırıldığını kabul edebiliriz.

HERMOGENES: O halde, bir Atinalı olarak ne Athene'yi ne de Hephaistos'u unutmazsın herhalde.

SOKRATES: Olur mu öyle şey!

HERMOGENES: Olmaz tabii.

SOKRATES: Onun [Athena'nın Ç.N.] diğer adının ona neden ötürü verilmiş olduğunu söylemek pek de zor değildir.

HERMOGENES: Hangi adının?

SOKRATES: Biz ona Pallas deriz ya.

HERMOGENES: Nasıl demeyiz, deriz tabii?

E SOKRATES: Bu adın, kanımca, silahlarla yapılan dansından hareketle koyulduğunu düşünenlerimiz doğru bir biçimde düşünüyor. Zira
407 bir şeyi bir şey vasıtasıyla ya da kendi ellerinde yerden havaya kaldırmaya "sallamak" (*pallein*) ve "sallanmak" (*pallesthai*) ya da "dans ettirmek/hoplatmak" (*orkhein*) ve "dans etmek/hoplamak" (*orkheisthai*) deriz.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Παλλάδα μὲν τοίνυν ταύτη.

ΕΡΜ. Καὶ ὀρθῶς γε. ἀλλὰ δὴ τὸ ἕτερον πῶς λέγεις;

ΣΩ. Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τοῦτο ἐμβριθέστερον, ὦ φίλε. εἰκόασι δὴ καὶ οἱ
 Β παλαιοὶ τὴν Ἀθηνᾶν νομίζειν ὥσπερ οἱ νῦν περὶ Ὅμηρον
 δεινοί. καὶ γὰρ τούτων οἱ πολλοὶ ἐξηγούμενοι τὸν ποιητὴν
 φασὶ τὴν Ἀθηνᾶν αὐτὸν νοῦν τε καὶ διάνοιαν πεποιηκέναι, καὶ ὁ
 τὰ ὀνόματα ποιῶν ἔοικε τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς διανοεῖσθαι, ἔτι
 δὲ μειζόνως λέγων θεοῦ νόησιν ὥσπερ εἰ λέγει ὅτι ἁ θεονόα⁴⁸
 ἐστὶν αὕτη, τῷ ἄλφα ξενικῶς ἀντὶ τοῦ ἦτα χρησάμενος καὶ τὸ
 ἰῶτα καὶ τὸ σῖγμα ἀφελών. ἴσως δὲ οὐδὲ ταύτη, ἀλλ' ὥς τὰ θεῖα
 νοούσης αὐτῆς διαφερόντως τῶν ἄλλων Θεονόην ἐκάλεσεν.
 C οὐδὲν δὲ ἀπέχει καὶ τὴν ἐν τῷ ἦθει νόησιν ὥς οὕσαν τὴν θεὸν
 ταύτην Ἡθονόην μὲν βούλεσθαι προσειπεῖν· παραγαγὼν δὲ
 ἦ αὐτὸς ἢ τινες ὕστερον ἐπὶ τὸ κάλλιον ὥς ὤοντο, Ἀθηνάαν
 ἐκάλεσαν.

ΕΡΜ. Τί δὲ δὴ τὸν Ἡφαιστον, πῇ λέγεις;

ΣΩ. Ἡ τὸν γενναῖον τὸν "φάεος ἴστορα" ἐρωτᾷς;

ΕΡΜ. Ἔοικα.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος μὲν παντὶ δῆλος Φαῖστος ὢν, τὸ ἦτα
 προσελκυσάμενος;

ΕΡΜ. Κινδυνεύει, ἐὰν μὴ πῇ σοι, ὥς ἔοικεν, ἔτι ἄλλη δόξη.

ΣΩ. Ἀλλ' ἵνα μὴ δόξη, τὸν Ἄρη ἐρώτα.

ΕΡΜ. Ἐρωτῶ.

D **ΣΩ.** Οὐκοῦν, εἰ μὲν βούλει, κατὰ τὸ ἄρρεν τε καὶ κατὰ
 τὸ ἀνδρεῖον Ἄρης ἂν εἴη· εἰ δ' αὖ κατὰ τὸ σκληρόν τε καὶ
 ἀμετάστροφον, ὃ δὴ ἄρρατον καλεῖται, καὶ ταύτη ἂν πανταχῇ
 πολεμικῷ θεῷ πρέποι Ἄρη καλεῖσθαι.

48 ἁ θεονόα Buttmann: ἡ θεονόη B: ἡ θονόη T.

HERMOGENES: Tam da öyledir.

SOKRATES: *Pallas* (*sallanan*) denmesi bu yüzdendir işte.

HERMOGENES: Doğrudur da, peki diğer adı için ne diyorsun?

SOKRATES: Athena için mi?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: En önemlisi budur, ey dostum. Öyle görünüyor ki B eskiler Athena hakkında tıpkı şimdiki Homeros ustaları gibi düşünüyorlarmış. Şairi izah edenlerin pek çoğu Athena'nın "dimağ"ı (*nous*) ve bir de "düşünme yetisi"ni (*dianoia*) temsil ettiğini, adları yapanın kafasında ona ilişkin böyle bir şey olduğunu, ancak ona "tanrının idraki/anlayış gücü" (*hê theou noêsis*) gibi fevkinde sözlerle sanki o bir *theonoa*'ymuş gibi hitap eder. [Attika kullanımına Ç.N.] yabancı bir biçimde "eta" (η) yerine "alpha" (α) kullanarak "iota" (ι) ve "sigma" (σ) atılmış olabilir. Belki asıl kastettiği bu değildir; ancak o "tanrısal şeyleri idrak etmede" (*ta theia noousês*) diğerlerine fark attığından onu Theonoe diye çağırmıştır. Belki de hiç de uzağa gitmeden, "karakterindeki müdrilik" (*hê en tô êthei noêsis*) yüzünden bu tanrıya Ethonoe diye seslenmeyi istemiş olabilir. Ya kendisi, ya da başka birileri daha sonra adı güzelleştirmek amacıyla değiştirerek Athenaa diye çağırmıştır.

HERMOGENES: Peki Hephaistos için ne diyeceksin?

SOKRATES: "[Gün] ışığının" soylu "üstadını" (*phaeos historia*) mı soruyorsun yoksa?

HERMOGENES: Öyleye benziyor.

SOKRATES: Bunu herkes, açıkça çekici kılmak amacıyla bir "êta" (η) eklenmiş *Phaistos* (ışıldayan) saymaz mı?

HERMOGENES: Kuvvetle muhtemel öyledir; tabii bu konuda başka bir sanın/görüşün yoksa.

SOKRATES: O halde öyle sanmamak için bana Ares'i sor bakalım.

HERMOGENES: Sorayım.

D **SOKRATES:** O halde, sen de razıysan, acaba o "erkeklik"inden (*arrhên*) ve "erkekçe cesaretli" (*andreios*) olmasından ötürü Ares olamaz mı? "Katılık" (*arrhatos*) da denilen, "sertliği" (*sklêron*) ve "değiştirilemezliği" (*ametaastrophos*) yüzünden Ares diye çağırılması cengâver tanrıya her yerde uygun düşmektedir.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐκ μὲν οὖν τῶν θεῶν πρὸς θεῶν ἀπαλλαγῶμεν, ὡς ἐγὼ δέδοικα περὶ αὐτῶν διαλέγεσθαι· περὶ δὲ ἄλλων ὦντινων⁴⁹ βούλει προβαλλέ μοι, ὅφρα ἴδῃαι οἰοι Εὐθύφρωνος ἵπποι.

Ε **ΕΡΜ.** Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα, ἔτι γε ἔν ἐρόμενός σε περὶ Ἑρμοῦ, ἐπειδὴ με καὶ οὗ φησιν Κρατύλος Ἑρμογένη εἶναι. πειρώμεθα οὖν τὸν Ἑρμῆν σκέψασθαι τί καὶ νοεῖ τὸ ὄνομα, ἵνα καὶ εἰδῶμεν εἰ τί ὅδε λέγει.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἔοικε περὶ λόγον τι εἶναι ὁ Ἑρμῆς,
 408 καὶ τὸ ἐρμηνεῖα εἶναι καὶ τὸ ἄγγελον καὶ τὸ κλοπικόν τε καὶ τὸ ἀπατηλὸν ἐν λόγοις καὶ τὸ ἀγοραστικόν, περὶ λόγου δύναμιν ἐστὶν πᾶσα αὕτη ἡ πραγματεία· ὅπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, τὸ εἶρην λόγου χρεῖα ἐστί, τὸ δέ, οἷον καὶ Ὅμηρος πολλαχοῦ λέγει, ἐμήσατό φησιν, τοῦτο δὲ μηχανήσασθαι ἐστὶν. ἐξ ἀμφοτέρων οὖν τούτων τὸν τὸ λέγειν τε καὶ τὸν λόγον μησάμενον—τὸ δὲ λέγειν δὴ ἐστὶν εἶρην—τοῦτον τὸν θεὸν
 B ὥσπερ ἐπιτάττει ἡμῖν ὁ νομοθέτης· ὥ ἄνθρωποι, ὃς τὸ εἶρην ἐμήσατο, δικαίως ἂν καλοῖτο ὑπὸ ὑμῶν Εἰρέμης· νῦν δὲ ἡμεῖς, ὡς οἰόμεθα, καλλωπίζοντες τὸ ὄνομα Ἑρμῆν καλοῦμεν καὶ ἢ γε Ἴρις ἀπὸ τοῦ εἶρην ἔοικεν κεκλημένη, ὅτι ἄγγελος ἦν.⁵⁰

ΕΡΜ. Νῆ τὸν Δία, εὖ ἄρα μοι δοκεῖ Κρατύλος λέγειν τὸ ἐμὲ μὴ εἶναι Ἑρμογένη· οὐκ οὖν εὐμήχανός γέ εἰμι λόγου.

24. ΣΩ. Καὶ τό γε τὸν Πᾶνα τοῦ Ἑρμοῦ εἶναι ὕον διφυῆ ἔχει τὸ εἰκός, ὥ ἐταῖρε.

C ΕΡΜ. Πῶς δῆ;

ΣΩ. Οἶσθα ὅτι ὁ λόγος τὸ πᾶν σημαίνει καὶ κυκλεῖ καὶ πολεῖ ἀεί, καὶ ἔστι διπλοῦς, ἀληθής τε καὶ ψευδής.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

49 ἄλλων ὦντινων codex Parisinus 1813: ἄλλων τινῶν B: ἄλλων εἴ τινων T.

50 καὶ ἢ γε Ἴρις . . . ἄγγελος ἦν" ifadesi Heindorf ve diğerleri tarafından parantez içine alınmıştır.

HERMOGENES: Tam da öyledir.

SOKRATES: Tanrılar adına, şimdi tanrıları bir kenara bırakalım; zira ben onlar hakkında konuşmaktan korkuyorum. Arzu edersen, bana başka sorular yönelt; gör bak nasılmış Euthyphron'un atları.

E HERMOGENES: Tamam, bunları yapacağım, ancak deminden beri, Kratylos benim Hermogenes (Hermes'in soyundan) olmadığını söylediğinden bu yana, hâlâ [tanrılardan Ç.N.] bir tanesini, Hermes'i sana sorup duruyorum. Haydi, bunlarla neyi kastettiğini anlamak üzere, Hermes'e yakından bakmaya ve adını idrak etmeye çalışalım.

SOKRATES: Bu Hermes adı bir şekilde söyleme ilişkin gibi görünüyor. O hem bir "tercüman" (*hermêneus*) hem de "haberci"dir (*angelos*); 408 cingöz/eli uzun, söylemde aldatıcı ve ticarete işini bilir biridir. Bütün bu işler sözün gizil gücüne dairdir. Şimdi önceden de söylediğim gibi, "hitap etmek" (*eirein*) sözün kullanılmasıdır. Keza Homeros da sıklıkla *emêsato* (planladı) derken, bununla kastettiği "bir yolunu bulup yapıp/uydurmak"tır (*mêkhanaomai*). Öyleyse, bu iki sözden, söylemek değil "söylemek" (*legein*) "hitap etmek"tir (*eirein*) de— ve sözü uydur naktar. **B** hareketle bu tanrının adını ad/yasa-koyucu bize şöyle buyurmuştur: "Ey insanlar, "hitap etmeyi uyduran" (*eirein emêsato*) birinin sizin tarafınızdan *Eiremês* diye çağırılması uygundur." Şimdi biz de, tahmin edebileceğimiz üzere, adı güzelleştirerek Hermes diye çağırıyoruz. Iris de "hitap etmek"ten (*eirein*) hareketle çağırılmışa benziyor; zira o da bir "haberci"ydi.

HERMOGENES: Zeus adına, şimdi iyice hak verdim benim Hermogenes olmadığını söyleyen Kratylos'a; ben hiç de iyi söz uydurabilen biri değilim.

24. SOKRATES: Ey yoldaş, Hermes'in oğlu şu Pan'ın da iki biçimli olduğu doğru gibi görünüyor.

C HERMOGENES: Peki, nasıl?

SOKRATES: Biliyorsun ki söz her-şeye işaret eder ve her-şeyi devridaim ettirir ve daima birbirinin peşi sıra döndürür; bir de iki veçhesi vardır: Doğru ve yanlış.

HERMOGENES: Tam da öyle.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἀληθὲς αὐτοῦ λεῖον καὶ θεῖον καὶ ἄνω οἰκοῦν ἐν τοῖς θεοῖς, τὸ δὲ ψεῦδος κάτω ἐν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τραχὺ καὶ τραγικόν· ἐνταῦθα γὰρ πλεῖστοι οἱ μῦθοί τε καὶ τὰ ψεύδη ἐστίν, περὶ τὸν τραγικὸν βίον.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

- Δ** **ΣΩ.** Ὅρθως ἄρ' ἂν⁵¹ ὁ πᾶν μηνύων καὶ ἀεὶ πολλῶν Πάν αἰπόλος εἴη, διφυῆς Ἑρμοῦ υἱός, τὰ μὲν ἄνωθεν λεῖος, τὰ δὲ κάτωθεν τραχὺς καὶ τραγοειδής. καὶ ἔστιν ἥτοι λόγος ἢ λόγου ἀδελφὸς ὁ Πάν, εἴπερ Ἑρμοῦ υἱὸς ἐστίν· ἀδελφῷ δὲ εἰοικέναι ἀδελφὸν οὐδὲν θαυμαστόν. ἀλλ' ὅπερ ἐγὼ ἔλεγον, ὦ μακάριε, ἀπαλλαγῶμεν ἐκ τῶν θεῶν.

ΕΡΜ. Τῶν γε τοιούτων, ὦ Σώκρατες, εἰ βούλει. περὶ δὲ τῶν τοιῶνδε⁵² τί σε κωλύει διελθεῖν, οἷον ἡλίου τε καὶ σελήνης καὶ **Ε** ἄστρον καὶ γῆς καὶ αἰθέρος καὶ ἀέρος καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ὠρῶν καὶ ἐνιαυτοῦ;

ΣΩ. Συχνὰ μὲν μοι προστάτεις, ὅμως δέ, εἴπερ σοι κεχαρισμένον ἔσται, ἐθέλω.

ΕΡΜ. Καὶ μὴν χαριεῖ.

ΣΩ. Τί δὴ οὖν πρῶτον βούλει; ἢ ὥσπερ εἶπες, τὸν ἥλιον διέλθωμεν;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

- ΣΩ.** Ὡς οἶκε τοίνυν κατάδηλον γενόμενον ἂν μᾶλλον, **409** εἰ τῷ Δωρικῷ τις ὀνόματι χρῶτο· ἄλιον γὰρ καλοῦσιν οἱ Δωριῆς· ἄλιος οὖν εἴη μὲν ἂν κατὰ τὸ ἀλίζειν εἰς ταῦτόν τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴν ἀνατείλῃ, εἴη δ' ἂν καὶ τῷ περὶ τὴν γῆν ἀεὶ εἰλεῖν ἰών, εἰκοί δ' ἂν καὶ ὅτι ποικίλλει ἰών τὰ γινόμενα ἐκ τῆς γῆς· τὸ δὲ ποικίλλειν καὶ αἰολεῖν ταυτόν.

ΕΡΜ. Τί δὲ ἡ σελήνη;

51 ἂν add. Stallbaum.

52 περὶ δὲ τῶν τοιῶνδε b: περὶ τῶν τοιῶνδε B: περὶ τῶν τοιούτων δὲ T: περὶ δὲ τῶν τοιούτων G.

SOKRATES: Onun doğru veçhesi düzgün/pürüzsüz ve tanrısaldır; yukarıda tanrıların arasındadır. Yanlış veçhesi ise aşağıda insanların çoğunluğunun arasında, kaba saba/pürüzlü ve “tekevari”dir (*tragikos*). Söylenlerin pek çoğu ve yalanlar işte burada “trajik” (*tragikos*) bir hayatta ortaya çıkar.

HERMOGENES: Tam da öyle.

SOKRATES: Her şeyi ifşa eden ve “daima birbirinin peşi sıra döndüren” (*aei pollôn*) Pan doğru bir biçimde “keçi çobanı” (*aiolos*) olarak çağırılır; Hermes’in oğlu iki veçheli olduğundan, üst tarafı düzgün/pürüzsüz, alt tarafı ise kaba saba/pürüzlü ve tekevaridir. Şayet Pan Hermes’in oğluysa, söz olsun ya da sözün kardeşi olsun; kardeşin kardeşe benzemesi hiç de mucizevî/şaşılası bir durum değildir. O halde söylediğim gibi, ey kutlu dostum, şimdi tanrıları bir kenara bırakalım.

HERMOGENES: Ey Sokrates, bu türden olanları [bir kenara bırakalım tamam Ç.N.], ancak şayet sen de istersen güneş, ay, yıldızlar, yer, “esir” (*aithêr*), hava, ateş, su, mevsimler ve yıl gibilerinden söz etmekten seni ne alıkoyabilir?

SOKRATES: Bir hayli etraflı meseleler koydun önüme. Yine de, seni memnun etmek için razıyım buna.

HERMOGENES: Memnun olurum.

SOKRATES: İlk önce hangisini istersin? Mademki önce onu söyledin, “güneş”in (*hêlios*) sözünü edelim mi?

HERMOGENES: Tamam öyle yapalım.

SOKRATES: Öyle görünüyor ki Dor lehçesindeki adı kullanırsak durum ziyadesiyle apaçık bir biçimde ortaya çıkıyor. Dorlar onu *Halios* diye çağırırlar. Öyle ki *Halios* [adı Ç.N.], o doğduğunda insanların oraya “toplanmasından” (*halizein*) yahut onun “daima yuvarlanmasından” (*aei heilein*) çıkmış olabilir ve yahut da topraktan çıkan mahsullere çeşitli renkler kazandırması yüzündendir; zaten “çeşitli renkler kazandırmak” (*n*) da “*aiolein*”dir.

HERMOGENES: Ya “ay” (*selênê*) için ne diyeceksin?

ΣΩ. Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα φαίνεται τὸν Ἀναξαγόραν πιέζειν.

ΕΡΜ. Τί δῆ;

- Β ΣΩ.** Ἔοικε δηλοῦντι⁵³ παλαιότερον ὃ ἐκεῖνος νεωστὶ ἔλεγεν, ὅτι ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἔχει τὸ φῶς.

ΕΡΜ. Πῶς δῆ;

ΣΩ. Τὸ μὲν που σέλας καὶ τὸ φῶς ταυτόν.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Νέον δέ που καὶ ἔνον αἰεῖ ἐστὶ περὶ τὴν σελήνην τοῦτο τὸ φῶς, εἵπερ ἀληθῆ οἱ Ἀναξαγόρειοι λέγουσιν· κύκλῳ γάρ που αἰεὶ αὐτὴν περιῶν νέον αἰεὶ ἐπιβάλλει, ἔνον δὲ ὑπάρχει τὸ τοῦ προτέρου μηνός.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Σελαναίαν δέ γε καλοῦσιν αὐτὴν πολλοί.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

- Γ ΣΩ.** Ὅτι δὲ σέλας νέον καὶ ἔνον ἔχει αἰεῖ, Σελαενοεοάεια⁵⁴ μὲν δικαιοτάτ' ἂν τῶν ὀνομάτων καλοῖτο, συγκεκροτημένον δὲ σελαναία κέκληται.

ΕΡΜ. Διθυραμβῶδές γε τοῦτο τοῦνομα, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ τὸν μῆνα καὶ τὰ ἄστρα πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ὁ μὲν μεῖς ἀπὸ τοῦ μειοῦσθαι εἴη ἂν μείης ὀρθῶς κεκλημένος, τὰ δ' ἄστρα ἔοικε τῆς ἀστραπῆς ἐπωνυμίαν ἔχειν. ἡ δὲ ἀστραπή, ὅτι τὰ ὦπα ἀναστρέφει, ἀναστρωπὴ ἂν εἴη, νῦν δὲ ἀστραπὴ καλλωπισθεῖσα κέκληται.

ΕΡΜ. Τί δὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ;

- Δ ΣΩ.** Τὸ πῦρ ἀπορῶ· καὶ κινδυνεύει ἥτοι ἡ τοῦ Εὐθύφρονός με *μοῦσα* ἐπιλελοιπέναι, ἢ τοῦτό τι παγχάλεπον εἶναι· σκέψαι οὖν ἦν εἰσάγω μηχανὴν ἐπὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἃ ἂν ἀπορῶ.

ΕΡΜ. Τίνα δῆ;

ΣΩ. Ἐγὼ σοι ἐρῶ· ἀπόκρινα γάρ μοι· ἔχοις ἂν εἰπεῖν πῦρ κατὰ τίνα τρόπον καλεῖται;

53 δηλοῦντι Heusde: δηλοῦν τι BT.

54 Σελαενοεοάεια Heindorf: σελαενοεοάεια B: σελλαενοεοάεια T.

SOKRATES: Bu ad ise Anaksagoras'ı köşeye sıkıştırarak gibi görünüyor.

HERMOGENES: Nasıl?

B SOKRATES: Bu, onun daha yeni yeni söylediği ayın ışığını güneşten aldığına çok daha eskiden geldiğini açık edeceği benziyor.

HERMOGENES: Nasıl oluyor bu?

SOKRATES: “Parıltı” (*selas*) “ışık” (*phós*) aynı şeyler değil midir?

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Anaksagorasçıların söyledikleri doğruysa, “ışık” (*phós*) ayın çevresinde daima yeni ve eskidir. Güneş çevrimi sırasında daima onun üzerine yeni ışık gönderir, bir önceki ayın ışığı ise orada kalmaya devam eder.

HERMOGENES: Tam da öyledir.

SOKRATES: Çokları onu *Selanaia* diye çağırırlar.

HERMOGENES: Tam da öyledir.

SOKRATES: Zira “parıltı hem yeni hem de eski”dir (*selas neon te kai henon*) daima, öyleyse *Selaenoveoeia* adıyla çağırılması en uygun olanıdır; o da sıkıştırılıp *selanaia* diye çağırılmıştır.

HERMOGENES: Ey Sokrates, *dithyrambos*’lara yakışır bir ad gibi duruyor bu. Peki, ay ve yıldızlar için neler söyleyeceksin?

SOKRATES: “Ay” (*meis*) “ufalmak”tan (*meiousthai*) gelir ve doğrusu *meiês* diye telaffuz edilir; yıldızlar ise “şimşek”ten (*astrapê*) türemiş bir ada benziyor. “Şimşek” (*astrapê*) ise, “gözlerimizi yukarı çevirdiğinden” (*ta ôpa anastrephô*) dolayı, *anastrophê* olacaktı, ancak güzelleştirerek *astrapê* diye çağırılmıştır.

HERMOGENES: Ya “ateş” (*pyr*) ve “su” (*hydôr*) nedir?

D SOKRATES: Ateş için iki arada bir derede kaldım. Ya Euthyphron’un *mousa*’sı terk etti beni ya da bu aşırı zorlu bir şeydir. Böyle iki arada bir derede kaldığım bütün meselelerde hangi tertibi öne sürdüğüme dikkat et.

HERMOGENES: Hangisini?

SOKRATES: Ben sana söyleyeceğim. Fakat sen de cevap ver bana: “Ateş”in (*pyr*) hangi yolla adlandırıldığını söyleyebilir misin?

ΕΡΜ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

25. ΣΩ. Σκέψαι δὴ ὃ ἐγὼ ὑποπτεύω περὶ αὐτοῦ. ἔννοω
 Ε γὰρ ὅτι πολλὰ οἱ Ἕλληνες ὀνόματα ἄλλως τε καὶ οἱ ὑπὸ τοῖς
 βαρβάροις οἰκοῦντες παρὰ τῶν βαρβάρων εἰλήφασιν.

ΕΡΜ. Τί οὖν δῆ;

ΣΩ. Εἴ τις ζητοῖ ταῦτα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν ὡς
 εἰκότως κεῖται, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐκείνην ἐξ ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει
 ὄν, οἶσθα ὅτι ἀποροῖ ἄν.

ΕΡΜ. Εἰκότως γε.

410 ΣΩ. Ὅρα τοίνυν καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ πῦρ μή τι βαρβαρικὸν
 ᾗ. τοῦτο γὰρ οὔτε ῥάδιον προσάψαι ἐστὶν Ἑλληνικῇ φωνῇ,
 φανεροί τ' εἰσὶν οὕτως αὐτὸ καλοῦντες Φρύγες σμικρόν τι
 παρακλίνοντες· καὶ τό γε ὕδωρ καὶ τὰς κύνας καὶ ἄλλα πολλά.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν δεῖ ταῦτα προσβιάζεσθαι, ἐπεὶ ἔχει γ' ἄν
 Β τις εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. τὸ μὲν οὖν πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ταύτη
 ἀπωθοῦμαι· ὁ δὲ δὴ⁵⁵ ἀὴρ ἄρά γε, ὃ Ἑρμόγενης, ὅτι αἶρει
 τὰ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀὴρ κέκληται; ἢ ὅτι ἀεὶ ῥεῖ; ἢ ὅτι πνεῦμα ἐξ
 αὐτοῦ γίγνεται ῥέοντος; οἱ γὰρ ποιηταί που τὰ πνεύματα ἀήτας
 καλοῦσιν· ἴσως οὖν λέγει, ὥσπερ ἄν εἰ εἴποι πνευματορροῦν,
 ἀητόρροον.⁵⁶ τὸν δὲ αἰθέρα τῇδέ πη ὑπολαμβάνω, ὅτι ἀεὶ
 θεῖ περὶ τὸν ἀέρα ῥέων ἀειθεὴρ δικαίως ἄν καλοῖτο. γῇ δὲ
 C μᾶλλον σημαίνει ὃ βούλεται ἔάν τις γαῖαν ὀνομάσῃ· γαῖα γὰρ
 γεννήτειρα ἄν εἴη ὀρθῶς κεκλημένη, ὡς φησιν Ὅμηρος· τὸ γὰρ
 γεγάσιν γεγεννησθαι λέγει. εἶεν· τί οὖν ἡμῖν ᾗν τὸ μετὰ τοῦτο;

ΕΡΜ. ὦραι, ὃ Σώκρατες, καὶ ἐνιαυτὸς καὶ ἔτος.

55 δὴ G: om. BT.

56 ἀητόρροον'dan sonra elyazmasında "ὅθεν δὴ βούλεται αὐτὸν οὕτως
 εἰπεῖν, ὅτι ἐστὶν ἀήρ" [bununla kastedilmek istenen bunun hava
 olduğudur.] ifadesi yer alır. Heindorf bu ifadeyi parantez içine al-
 mıştır.

HERMOGENES: Zeus adına, ben yapamam.

25. SOKRATES: Bu konuda neden kuşkulandığıma iyice bak bakalım. Hellenlerin özellikle de Barbarların tebası olarak yaşayanların Barbarlardan pek çok yabancı adlar aldığı aklıma geldi.

HERMOGENES: Ne çıkar bundan?

SOKRATES: Şayet birisi bu adların uygun olup olmadığını Hellen diline göre araştırırsa ve muhtemelen adın gelmekte olduğu dile göre yapmazsa, çıkmaza gireceğini biliyorsa.

HERMOGENES: Makul olarak böyledir.

410 SOKRATES: Belki de bu *pyr* (ateş) sözcüğü Barbarlara ait bir şey olmayabilir. Bunu Hellen diliyle ilişkilendirmek pek de kolay değil, Phrygialıların da ufak bir değişiklik yaparak böyle çağırdığı apaçık ortada. “Su” (*hydôr*) da böyle, “köpek” (*kyôn*) de, daha pek çokları da.

HERMOGENES: Böyledirler.

SOKRATES: Bunlara ilişkin bir şeyler daha söylenebilse de, daha fazla üzerlerine varmaya gerek yok. Bu yüzden, “ateş” (*pyr*) ve “su”yu (*hydôr*) bir kenara koyuyorum. Ancak “hava”ya (*aér*) gelince, ey Hermogenes, yerdekileri “yukarı kaldırdığı” (*airei*) için mi o “hava” (*aér*) diye çağırılmıştır yahut “daima aktığı” (*aei rhei*) için mi ve yahut da rüzgâr onun akımlarından meydana geldiği için mi? Zira şairler bundan dolayı rüzgârları *aétai* (boralar) diye çağırırlar. Belki de onlar “rüzgâr halinde akan” (*pneumatorrhous*) derken, kastettikleri “hava halinde akan”dır (*aétorrhous*). “Esir”i (*aithêr*) ise şu şekilde ele alıyorum. Zira o “daima havada seyir halinde olduğu ve aktığı” (*aei thei peri ton aera rheôn*) için haklı olarak ona *aeitheêr* (daima seyreden/akan) adı verilmiştir. “Toprak”ı (*gê*) ise *gaia* (toprak/yeryüzü) diye adlandıran biri murat ettiği şeye daha iyi bir şekilde işaret eder. Zira *gaia* “annelik”i (*gennêteira*) daha doğru bir şekilde adlandırır. Tıpkı Homeros’un söylediği gibi, çünkü o “meydana gelmek” (*gēgaasin*) ile “doğurulmuş/peyda edilmiş olmayı” (*gēgennêsthai*) kastediyor. Peki, bizim için sırada ne var?

HERMOGENES: “Mevsimler” (*hōrai*), ey Sokrates, “yıl” (*eniautos*) ve “sene” (*etos*).

ΣΩ. Αἱ μὲν δὴ ὥραι Ἀττικιστὶ ὡς τὸ παλαιὸν ῥητέον, εἵπερ βούλει τὸ εἰκὸς εἰδέναι· ὅραι γάρ εἰσι διὰ τὸ ὀρίζειν χειμῶνάς τε καὶ θέρη καὶ πνεύματα καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐκ τῆς γῆς·
 D ὀρίζουσαι δὲ δικαίως ἂν ὅραι καλοῖντο. ἐνιαυτὸς δὲ καὶ ἔτος κινδυνεύει ἓν τι εἶναι. τὸ γὰρ τὰ φυόμενα καὶ τὰ γιγνόμενα ἐν μέρει ἕκαστον προάγον εἰς φῶς καὶ αὐτὸ ἐν αὐτῷ ἐξετάζον, τοῦτο, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα δίχα διηρημένον οἱ μὲν Ζῆνα, οἱ δὲ Δία ἐκάλουν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οἱ μὲν ἐνιαυτόν, ὅτι ἐν ἑαυτῷ, οἱ δὲ ἔτος, ὅτι ἐτάζει· ὁ δὲ ὅλος λόγος ἐστὶν τὸ ἐν ἑαυτῷ ἐτάζον τοῦτο προσαγορεύεσθαι ἐν ὃν δίχα, ὥστε δύο
 E ὀνόματα γεγονέναι, ἐνιαυτόν τε καὶ ἔτος, ἐξ ἐνὸς λόγου.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ δῆτα, ὦ Σώκρατες, πολὺ ἐπιδίδως.

ΣΩ. Πόρρω ἤδη, οἶμαι, φαίνομαι σοφίας ἐλαύνειν.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Τάχα μᾶλλον φήσεις.

411 **26. ΕΡΜ.** Ἀλλὰ μετὰ τοῦτο τὸ εἶδος ἔγωγε ἡδέως ἂν θεασαίμην ταῦτα τὰ καλὰ ὀνόματα τίни ποτὲ ὀρθότητι κεῖται, τὰ περὶ τὴν ἀρετὴν, οἷον φρόνησίς τε καὶ σύνεσις καὶ δικαιοσύνη καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα πάντα.

ΣΩ. Ἐγείρεις μὲν, ὦ ἐταῖρε, οὐ φαῦλον γένος ὀνομάτων· ὅμως δὲ ἐπειδὴ περ τὴν λεοντὴν ἐνδέδουκα, οὐκ ἀποδειλιάτεον, ἀλλ' ἐπισκεπτέον, ὥς ἔοικε, φρόνησιν καὶ σύνεσιν καὶ γνώμην
 B καὶ ἐπιστήμην καὶ τᾶλλα δὴ ἃ φῆς πάντα ταῦτα τὰ καλὰ ὀνόματα.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν οὐ δεῖ ἡμᾶς προαποσθῆναι.

ΣΩ. Καὶ μήν, νῆ τὸν κύνα, δοκῶ γέ μοι οὐ κακῶς μαντεύεσθαι, ὃ καὶ νῦν δὴ ἐνενόησα, ὅτι οἱ πάνυ παλαιοὶ ἄνθρωποι οἱ τιθέμενοι τὰ ὀνόματα παντὸς μᾶλλον, ὥσπερ καὶ τῶν νῦν οἱ πολλοὶ τῶν σοφῶν ὑπὸ τοῦ πυκνὰ περιστρέφεσθαι ζητοῦντες ὅπῃ ἔχει τὰ ὄντα ἀεὶ⁵⁷ εἰλιγγιώσιν,

SOKRATES: Uygun anlamını bilmek istersen, “mevsimler”i (*hōrai*) eski Attika telaffuzuyla söylemek gerekir. Zira “mevsimler” (*hōrai*) kışlarla yazları, rüzgârlarla topraktan gelen mahsulü “birbirinden ayırmasından” (*horizein*) ötürü vardır. Mademki “birbirinden ayırıyor” (*horizousi*) “mevsimler” (*hōrai*) diye çağırılması uygundur. “Yıl” (*eniautos*) ve “sene” (*etos*) ise aslında tek bir şey olabilir. Çünkü mahsullerin ve mahlûkatın her birini kendi payına göre sırasıyla ışığa getiren ve onu “kendi kendisinde” (*en hautô*) “dikkatle inceleyen” (*eksetazon*) bu şey, tıpkı daha önce Zeus’un adının, onu kimilerinin *Zêna*, kimilerinin ise *Dia* diye çağırmasıyla, ikiye ayrıldığı gibi, [ikiye ayrılmış olabilir Ç.N.]. Burada da böyle işte, bazıları “kendi kendisinde” (*en hautô*) olduğu için “yıl” (*eniautos*), bazıları da “incelediği” (*etazei*) için, “sene” (*etos*) demiştir. Bütün bu “kendi kendisinde inceler” (*to en hautô etazon*) ifadesi ikiye bölünmüş tek bir şeyi kasteder, sonuçta tek bir ifadeden “yıl” (*eniautos*) ve “sene” (*etos*) gibi iki ad meydana gelmiştir.

HERMOGENES: Ey Sokrates, nasıl da büyük bir aşama kaydettin.

SOKRATES: Maharet/bilgelik yolunda şimdiden daha da ötelere sürebilirim gibi geliyor bana.

HERMOGENES: Bence de öyle.

SOKRATES: Birazdan daha da emin söyleyeceksin bunu.

411 **26. HERMOGENES:** Öyleyse bu cinsten adlardan sonra, bu soylu adların nasıl bir doğruluğu olduğunu temaşa etmek benim için çok zevkli olurdu, mesela “basiret” (*phronêsis*), “feraset” (*synesis*), “hakkaniyet” (*dikaio synê*) gibi “meziyet”le (*aretê*) ilgili adlar ve bunlar gibi olan diğerlerinin hepsi.

SOKRATES: Ey yoldaşım, hiç de önemsiz olmayan bir ad soyunu ayağa kaldırıyorsun. Yine de aslan postunu kuşanıp korkaklık etmeden, kovuşturmaya girişmem gerekli; mesela “basiret”i (*phronêsis*), “feraset”i (*synesis*), B “yargı”yı (*gnômê*), “bilgi”yi (*epistêmê*) ve senin söylediğin diğer bütün adları.

HERMOGENES: Öyleyse geri çekilmemeliyiz.

SOKRATES: Köpek adına ant olsun ki, şimdi aklıma gelen, eski insanların adları, büyük oranda şimdilerdeki mahirlerin/bilgelerin pek çoğu gibi koydukları fikrini, hiç de fena bir kehanet/öngörü olarak değerlendirmiyorum. Şimdi bu mahirlerin/bilgelerin çoğu var-olanları araştırırken hep dar bir çevrede dolap beygiri gibi döndükleri için,

κᾷπεται αὐτοῖς φαίνεται περιφέρεισθαι τὰ πράγματα καὶ
 C πάντως φέρεσθαι. αἰτιῶνται δὴ οὐ τὸ ἔνδον τὸ παρὰ σφίσιν
 πάθος αἴτιον εἶναι ταύτης τῆς δόξης, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ πράγματα
 οὕτω πεφυκέναι, οὐδὲν αὐτῶν μόνιμον εἶναι οὐδὲ βέβαιον,
 ἀλλὰ *ρεῖν καὶ φέρεσθαι καὶ* μεστὰ εἶναι πάσης φορᾶς καὶ
 γενέσεως ἀεὶ. λέγω δὴ ἐννοήσας πρὸς πάντα τὰ νῦν δὴ
 ὀνόματα.

ΕΡΜ. Πῶς δὴ τοῦτο, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Οὐ κατενόησας ἴσως τὰ ἄρτι λεγόμενα, ὅτι παντάπασιν
 ὡς φερομένοις τε καὶ ρέουσι καὶ γιγνομένοις τοῖς πράγμασι
 τὰ ὀνόματα ἐπικείται.

ΕΡΜ. Οὐ πάνυ ἐνεθυμήθην.

D **ΣΩ.** Καὶ μὴν πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ πρῶτον εἵπομεν
 παντάπασιν ὡς ἐπὶ τοιούτων ἐστίν.

ΕΡΜ. Τὸ ποῖον;

ΣΩ. Ἡ φρόνησις· φορᾶς γάρ ἐστι καὶ ῥοῦ νόησις. εἴη δ' ἂν
 καὶ ὄνησιν ὑπολαβεῖν φορᾶς· ἀλλ' οὖν περὶ γε τὸ φέρεσθαί
 ἐστίν. εἰ δὲ βούλει, ἡ γνώμη παντάπασιν δηλοῖ γονῆς σκέψιν
 καὶ νόμησιν· τὸ γὰρ νωμᾶν καὶ τὸ σκοπεῖν ταυτόν. εἰ δὲ βούλει,
 αὐτὸ ἡ νόησις τοῦ νέου ἐστὶν ἕσις· τὸ δὲ νέα εἶναι τὰ ὄντα
 E σημαίνει γιγνόμενα ἀεὶ εἶναι· τούτου οὖν ἐφίεσθαι τὴν ψυχὴν
 μηνύει τὸ ὄνομα ὃ θέμενος τὴν νεόεσιν. οὐ γὰρ νόησις τὸ
 ἀρχαῖον ἐκαλεῖτο, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἦτα εἰῆδει λέγειν δύο, νοέεσιν.
 412 σωφροσύνη δὲ σωτηρία οὗ νῦν δὴ ἐσκέμμεθα, φρονήσεως.

C şeyler de dönüp duruyor ve her şey hareket halinde gibi görünüyor onlara. Buna kendi içlerinde bir şeyin sebep olmadığını, bu sanının müsebbibinin kendi duygulanımları olmadığını, ancak bizatihi şeylerin doğasının böyle ortaya çıktığını, bunlardan hiç birinin kalıcı ve sabit olmadığını, tersine her şeyin aktığını, hareket halinde olduğunu ve bütünüyle hareket ve daima oluşla dolu olduğunu düşünürler. Bunu söylüyorum, zira aklımda bunun şimdi [konuşacağımız Ç.N.] adlarla ilişkili olduğu var.

HERMOGENES: Nasıl olur bu, ey Sokrates?

SOKRATES: Sen belki de biraz önce söylediklerimizi kavrayamadın, adlar şeylere, onların bütünüyle hareket halinde, akmakta ve oluşa geliyor oldukları hesaba katılarak verilir.

HERMOGENES: Bunu hiç idrak etmemiştim.

D **SOKRATES:** Bu türden adlardan biri üzerine bütünlüklü bir şey söyleyeceksek ilk önce bu birincisinden söz etmeliyiz.

HERMOGENES: Hangisiymiş o?

SOKRATES: “Basiret” (*phronêsis*). Zira o “hareketin ve akışın idraki”dir (*phoras... kai rhou noêsis*). Yahut da “hareketin getirisi” (*onêsis... phoras*) olarak ele alınabilir. Ancak her durumda hareket etmekle ilgilidir. [Başka bir örnek Ç.N.] istersen, “yargı” (*gnômê*) bütünüyle “doğuş”un (*gonê*) bir “müşahedesı” (*skepsis*) ve “mülahazası”dır (*nômêsis*). Zira “mülahaza etmek” (*nôman*) ve “müşahade etmek” (*skopein*) aynıdır. Ya da [başka açıklamalar da Ç.N.] istersen, “idrak” (*noêsis*) tam da “yeniye meyletme”dir (*neou hesis*). Var-olanların yeni

E olması, onların daima oluş halinde olduğuna işaret eder. Öyleyse *neosis* adını koyan kişi ruhun buna yöneldiğini açık etmiştir. Başlangıçta *noêsis* diye çağırılmazdı, ancak “êta” (η) yerine iki “ei” (epsilon) telaffuz edilmesi gerekiyordu: *Neoesis*. “İtidal”i (*sôphrosynê*) de şimdi-
412 lerde “basiretin kurtarışı” (*sôtêria... phronêseôs*) olarak değerlendiririz.

- καὶ μὴν ἢ γε ἐπιστήμη μηνύει ὡς φερομένοις τοῖς πράγμασιν ἐπομένης τῆς ψυχῆς τῆς ἀξίας λόγου, καὶ οὔτε ἀπολειπομένης οὔτε προθεούσης· διὸ δὴ ἐμβάλλοντας δεῖ τὸ εἶ ἐπεϊστήμην⁵⁸ αὐτὴν ὀνομάζειν. σύνεσις δ' αὖ οὕτω μὲν δόξειεν ἂν ὥσπερ συλλογισμὸς εἶναι· ὅταν δὲ συνιέναι λέγῃ, ταῦτόν παντάπασιν τῷ ἐπίστασθαι
- B** συμβαίνει λεγόμενον· συμπορεύεσθαι γὰρ λέγει τὴν ψυχὴν τοῖς πράγμασι τὸ συνιέναι. ἀλλὰ μὴν ἢ γε σοφία φορᾶς ἐφάπτεσθαι σημαίνει. σκοτωδέστερον δὲ τοῦτο καὶ ξενικώτερον· ἀλλὰ δεῖ ἐκ τῶν ποιητῶν ἀναμνησθεσθαι ὅτι πολλοῦ λέγουσιν περὶ ὅτου ἂν τύχωσιν τῶν ἀρχομένων ταχὺ προιέναι ἐσύθη φασίν. Λακωνικῷ δὲ ἀνδρὶ τῶν εὐδοκίμων καὶ ὄνομα ἦν Σοῦς· τὴν γὰρ ταχέϊαν ὁρμὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῦτο καλοῦσιν. ταύτης οὖν τῆς φορᾶς ἐπαφὴν σημαίνει ἢ σοφία, ὡς φερομένων τῶν ὄντων. καὶ
- C** μὴν τό γε ἀγαθόν, τοῦτο τῆς φύσεως πάσης τῷ ἀγαστῷ βούλεται τὸ ὄνομα ἐπικεῖσθαι. ἐπειδὴ γὰρ πορεύεται τὰ ὄντα, ἔνι μὲν ἄρ' αὐτοῖς τάχος, ἔνι δὲ βραδυτής· ἔστιν οὖν οὐ πᾶν τὸ ταχὺ, ἀλλὰ τὶ αὐτοῦ ἀγαστόν. τοῦ θοοῦ⁵⁹ δὴ τῷ ἀγαστῷ αὕτη ἢ ἐπωνυμία ἐστίν, τὰγαθόν.
- 27.** Δικαιοσύνη δέ, ὅτι μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ δικαίου συνέσει τοῦτο κεῖται τὸ ὄνομα, ῥάδιον συμβαλεῖν· αὐτὸ δὲ τὸ δίκαιον χαλεπόν. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἔοικε μέχρι μὲν του
- D** ὁμολογεῖσθαι παρὰ πολλῶν, ἔπειτα δὲ ἀμφισβητεῖσθαι. ὅσοι γὰρ ἡγοῦνται τὸ πᾶν εἶναι ἐν πορείᾳ,⁶⁰ τὸ μὲν πολὺ αὐτοῦ ὑπολαμβάνουσιν τοιοῦτόν τι εἶναι οἷον οὐδὲν ἄλλο ἢ χωρεῖν, διὰ δὲ τούτου παντός εἶναι τι διεξιόν, δι' οὗ πάντα τὰ γιγνόμενα γίνεσθαι· εἶναι δὲ τάχιστον τοῦτο καὶ λεπτότατον. οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι ἄλλως διὰ τοῦ ὄντος ἰέναι παντός, εἰ μὴ λεπτότατόν τε ἦν ὥστε αὐτὸ μηδὲν στέγειν, καὶ τάχιστον ὥστε χρῆσθαι ὥσπερ ἐστῶσι τοῖς
- E** ἄλλοις. ἐπεὶ δ' οὖν ἐπιτροπεύει τὰ ἄλλα πάντα διαῖόν,

58 ἐπεϊστήμην Heindorf: ἐπιστήμην BT.

59 τοῦ θοοῦ Baiter: τοῦτο οὐ BT.

60 ἐν πορείᾳ liber Bessarionis: εὐπορία B: εὐπορία T.

- “Bilgi” (*epistémē*) ise uygun bir sözle ruhun hareket halindeki şeylere —onların ne peşinden ne de önünden giderek— “eşlik ettiği”ni (*epomenés*) açığa vuruyor. Bundan dolayı, bizim bir “ei” (*epsilon*) ekleyerek *epeistémē* diye adlandırmamız icap eder. “Feraset” in (*synesis*) ilk bakışta “hesap etme” (*sylogismos*) gibi olduğu sanılır. “Bir araya getirmek/anlamak” (*synienai*, *syniēmi*’den) dediğimizde sözlerimiz “bilmek” (*epistasthai*) ile bütünüyle aynı kapıya çıkar. Keza
- B** “birlikte gitmek” (*synienai*, *syniemi*’den) ruhun şeylerle birlikte ilerlemesidir. Ancak “maharet/bilgelik” (*sophia*) kesinlikle hareketin izini sürmeye işaret eder. Bu sözcük daha müphemdir ve daha yabancılara özgüdür. Ancak şairlerin şans eseri başlayıp birdenbire giden şeylere dair *esythé* (seğirtti/akın etti) dediğini hatırlamamız icap ediyor. İyi nam salmış kişilerden Lakonialı bir adamın adı *Sous* (Akın) idi. Zira Lakedaimonialılar hızlı bir hamle için böyle derler. Mademki var-olanlar hareket halindedir, öyleyse “maharet/bilgelik” (*sophia*) bu [hızlı Ç.N.] harekete “dokunuş” (*epaphé*) anlamına gelir.
- C** “İyi şey”e (*agathon*) gelince, bu, doğanın hepsinin “takdire şayan” (*agastos*) olmasını arzulayarak ad koymaktır. Zira madem var-olanlar ilerlemektedir, onlarda hem bir hız hem de bir yavaşlık vardır. Ancak hepsi değil, sadece hızlı olan, onun “takdire şayan” (*agastos*) kısmıdır. Bizzat *agathon* adının takılması “hızlının takdire şayanlığı” (*touthoou tó agastó*) yüzündendir.
27. “Hakkaniyet”e (*dikaiosynē*) gelince, bu adın “adil olanın feraset”i (*tou dikaion synesis*) olarak koyulduğunu kestirmek kolaydır. Ancak bizatihi “adil olan”ı (*to dikaion*) [kestirmek Ç.N.] zordur. Ona gelinceye kadar insanlar pek çok konuda anlaşırırlar, ancak sıra ona gelince
- D** tutuşurlar münazaraya. Her-şey’in hareket halinde olduğunu düşünenler, onun büyük kısmını başka bir şey değil, bu türden bir şey olarak ele alırlar ya da var olan her şeyin meydana gelmesi aracılığıyla her-şey’in içinden bir baştan ötekine giden bir şeyin bir diğerinin yerini aldığına [hareket ettiğine Ç.N.]; bu şeyin de gayet hızlı ve hafif olduğuna inanırlar. Aksi halde var-olan her-şeyin içinden geçemezdi; çok hafif olmasaydı hiçbir şeyin içine giremezdi; zira çok hızlı olmasıdır ki diğerleri ona nispetle durağan kalsınlar. Bundan ötürü, diğer
- E** her şeyi yönlendirdiğinden ve onların “içinden geçtiğinden” (*diaion*)

τοῦτο τὸ ὄνομα ἐκλήθη ὀρθῶς δίκαιον, εὐστομίας ἔνεκα τὴν τοῦ κάππα δύναμιν προσλαβόν. μέχρι μὲν οὖν ἐνταῦθα, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, παρὰ πολλῶν ὁμολογεῖται τοῦτο εἶναι τὸ

413 δίκαιον· ἐγὼ δέ, ὧς Ἑρμόγενης, ἄτε λιπαρῆς ὦν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα μὲν πάντα διαπέπυσμαι ἐν ἀπορρήτοις, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ δίκαιον καὶ τὸ αἴτιον—δι' ὃ γὰρ γίγνεται, τοῦτ' ἔστι τὸ αἴτιον—καὶ Δία⁶¹ καλεῖν ἔφη τις τοῦτο ὀρθῶς ἔχειν διὰ ταῦτα· ἐπειδὴν δ' ἡρέμα αὐτοὺς ἐπανερωτῶ ἀκούσας ταῦτα μηδὲν ἦττον· “Τί οὖν ποτ' ἔστιν, ὧς ἄριστε, δίκαιον, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει;” δοκῶ τε ἤδη μακρότερα τοῦ προσήκοντος

B ἐρωτᾶν καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἄλλεσθαι. ἱκανῶς γάρ μέ φασι πεπύσθαι⁶² καὶ ἐπιχειροῦσιν βουλόμενοι ἀποπιμπλάναι με ἄλλος ἄλλα ἤδη λέγειν, καὶ οὐκέτι συμφωνοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ τίς φησιν τοῦτο εἶναι δίκαιον, τὸν ἥλιον· τοῦτον γὰρ μόνον διαϊόντα καὶ κάοντα ἐπιτροπεύειν τὰ ὄντα. ἐπειδὴν οὖν τῷ λέγω αὐτὸ ἄσμενος ὡς καλόν τι ἀκηκοώς, καταγελαῖ μου οὗτος ἀκούσας καὶ ἐρωτᾷ εἰ οὐδὲν δίκαιον οἶμαι εἶναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐπειδὴν ὁ ἥλιος δύῃ. λιπαροῦντος οὖν

C ἐμοῦ ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνος λέγει αὐτό, τὸ πῦρ φησιν· τοῦτο δὲ οὐ ῥάδιόν ἐστιν εἰδέναι· ὁ δὲ οὐκ αὐτὸ τὸ πῦρ φησιν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θερμὸν τὸ ἐν τῷ πυρὶ ἐνόν. ὁ δὲ τούτων μὲν πάντων καταγελαῖν φησιν. εἶναι δὲ τὸ δίκαιον ὃ λέγει Ἀναξαγόρας, νοῦν εἶναι τοῦτο· αὐτοκράτορα γὰρ αὐτὸν ὄντα καὶ οὐδενὶ μεμειγμένον πάντα φησὶν αὐτὸν κοσμεῖν τὰ πράγματα διὰ πάντων ἰόντα. ἐνταῦθα δὴ ἐγώ, ὧς φίλε, πολὺ ἐν πλείονι ἀπορίᾳ εἰμὶ ἢ πρὶν ἐπιχειρῆσαι μαθάνειν περὶ τοῦ δικαίου

D ὅτι ποτ' ἔστιν. ἀλλ' οὖν οὐπὲρ ἔνεκα ἐσκοποῦμεν, τό γε ὄνομα τοῦτο φαίνεται αὐτῷ διὰ ταῦτα κεῖσθαι.

ΕΡΜ. Φαίνει μοι, ὧς Σώκρατες, ταῦτα μὲν ἀκηκοέναι του καὶ οὐκ αὐτοσχεδιάζειν.

61 Δία Hermann: ἰδίᾳ BT.

62 πεπύσθαι Schanz: πεπύσθαι ἀκηκοέναι BT.

- dolayı, ses uyumu uğruna bir “kappa” (κ) ekleyip, gizil gücü dikkate alınarak doğru bir biçimde *dikaion* (adil şey) diye çağırılmıştır. Biraz önce de söylediğimiz gibi, buradaki bu noktaya gelinceye kadar, pek
- 413 çokları bunun *dikaion* olduğu konusunda hemfikiridir. Oysa ben, ey Hermogenes, bu konuda çok azimliyim/yorulmak bilmem. Bütün sırları soruşturup durdum. Sonuçta “adil şey”in (*dikaion*) “müsebbip” (*aition*) olduğunu –zira “bir şeyden ötürü” (*di’ ho*) meydana gelinir, bu da “müsebbip”tir (*aition*)– öğrendim. Birisi tam da bundan ötürü doğru bir şekilde *Dia* (Zeus) dendiğini söyledi bana. Bunları işittikten sonra usulca ancak hiç de zayıf olmayan bir soruyu yineleyerek “Madem bu böyle, nedir öyleyse “adil olan” (*dikaion*), ey muhteşem dostum?” dedim. Fakat bana öyle geliyor ki bu durumda üzerime vazife olandan
- B çok daha fazlasını sormuş ve kazılan hendeğin ötesine atlamış oluyorum. Bana hepsini yeterince dinleyip öğrendiğimi söylüyorlar ve sonra başka başka şeyler söyleyip, hem de hiç birinde uyum içinde olmadan, isteyerek bana doyurucu bir cevap vermeye yelteniyorlar. Biri “adil olan”ın (*dikaion*) “güneş” (*hêlios*) olduğunu; zira onun “içinden geçerek ve yakarak” (*diaionta kai kaionta*) var-olanları yönlendirdiğini söylüyor. Güzel bir şey işittiğimden dolayı bu kanıttan hoşnut kalırsam, bunu işiten kişi, güneş battığında insanlar arasında hiç bir “adil şey”in (*dikaion*) kalmadığını mı düşündüğümü sorup üzerime gülüyor. Ben
- C rica edip onun ne olduğunu söylemesini istediğimde bana “ateş” (*pyr*) diyor. Ancak bunu idrak etmek kolay değil. O ise bizatihi ateş değil, ancak ateşin içinde bulunan sıcaklıktır diyor. Bir diğeri ise, bunların hepsinin üzerine gülerek “adil olan”ın (*dikaion*) Anaksogoras’ın dediği gibi, “dimağ” (*nous*) olduğunu söylüyor. Zira onun [“dimağı”nın (*nous*) Ç.N.] kendi kendisini idare ettiğini, hiçbir şeyle karışmadığını ve her şeyin içinden geçerek onları düzenlediğini söylüyor. Tam da burada ben, ey dostum, “adil olan”ı (*dikaion*) öğrenmeye giriştiğimden çok
- D daha fazla açmazdayım. Ancak yine de incelediğimiz şeyin, yani bu ad, bunlardan ötürü verilmiş gibi görünüyor.

HERMOGENES: Bana öyle geliyor ki, ey Sokrates, sen bunları birisinden işitmişsin, irticalen söyleyorsun.

ΣΩ. Τί δὲ τᾶλλα;

ΕΡΜ. Οὐ πάνυ.

28. ΣΩ. Ἄκουε δὴ ἴσως γὰρ ἂν σε καὶ τὰ ἐπίλοιπα ἐξαπατήσαιμι ὥς οὐκ ἀκηκοὺς λέγω. μετὰ γὰρ δικαιοσύνην **Ε** τί ἡμῖν λείπεται; ἀνδρείαν, οἶμαι, οὐπω διήλθομεν. ἀδικία μὲν γὰρ δῆλον ὅτι ἐστὶν ὄντος ἐμπόδισμα τοῦ διαϊόντος, ἀνδρεία δὲ σημαίνει ὥς ἐν μάχῃ ἐπονομαζομένης τῆς ἀνδρείας· μάχην δ' εἶναι ἐν τῷ ὄντι, εἴπερ ρεῖ, οὐκ ἄλλο τι ἢ τὴν ἐναντίαν ροήν· ἐὰν οὖν τις ἐξέλῃ τὸ δέλτα τοῦ ὀνόματος τῆς ἀνδρείας, αὐτὸ μηνύει τὸ ἔργον τὸ ὄνομα ἢ ἀνρεία. δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάση **414** ροῇ ἢ ἐναντία ροῇ ἀνδρεία ἐστίν, ἀλλὰ τῇ παρὰ τὸ δίκαιον ῥεοῦσῃ· οὐ γὰρ ἂν ἐπηνεῖτο ἢ ἀνδρεία. καὶ τὸ ἄρρεν καὶ ὁ ἀνὴρ ἐπὶ παραπλησίῳ τινὶ τούτῳ ἐστί, τῇ ἄνω ροῇ. γυνὴ δὲ γονὴ μοι φαίνεται βούλεσθαι εἶναι. τὸ δὲ θῆλυ ἀπὸ τῆς θηλῆς τι φαίνεται ἐπωνομάσθαι· ἢ δὲ θηλὴ ἄρα γε, ὧ Ἑρμόγενης, ὅτι τεθληέναι ποιεῖ ὥσπερ τὰ ἀρδόμενα;

ΕΡΜ. Ἐοικέν γε, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Καὶ μὴν αὐτό γε τὸ θάλλειν τὴν αὔξην μοι δοκεῖ **Β** ἀπεικάζειν τὴν τῶν νέων, ὅτι ταχεῖα καὶ ἐξαιφνιδία γίγνεται. οἶόνπερ οὖν μεμίμηται τῷ ὀνόματι, συναρμόσας ἀπὸ τοῦ θεῖν καὶ ἄλλεσθαι τὸ ὄνομα. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπισκοπεῖς με ὥσπερ ἐκτὸς δρόμον φερόμενον, ἐπειδὴν λείου ἐπιλάβωμαι· ἐπίλοιπα δὲ ἡμῖν ἔτι συχνὰ⁶³ τῶν δοκούντων σπουδαίων εἶναι.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ὦν γ' ἔστιν ἐν καὶ τέχνην ἰδεῖν ὅτι ποτὲ βούλεται εἶναι.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦτό γε ἕξιν νοῦ σημαίνει, τὸ μὲν ταῦ **Γ** ἀφελόντι, ἐμβαλόντι δὲ οὗ μεταξὺ τοῦ χι καὶ τοῦ νυ καὶ⁶⁴ τοῦ ἦτα;

63 ἐπίλοιπα . . . συχνὰ Burnet: λοιπὰ . . . συχνὰ BT.

64 τοῦ νυ καὶ add. Stephanus.

SOKRATES: Ya diğer söylediklerim?

HERMOGENES: Hepsı böyle değildi.

28. SOKRATES: Dinle öyleyse. Belki de geri kalanları birisinden işitmeden söylediğim konusunda seni ikna edebilirim. “Hakkaniyet”ten **E** (*dikaiosynê*) sonra bizim için geriye ne kaldı? Sanırım, henüz “yiğitlik”ten (*andreia*) söz etmedik. Açıkça ortada ki “haksızlık” (*adikia*) “içinden geçme” (*tou diaïontos*) için tek gerçek ayak bağıdır. “Yiğitlik” (*andreia*) ise yiğitlik adının muharebede takıldığına işaret eder. Madem [var-olanlar Ç.N.] akmaktadır, o halde muharebe var-olanda bir karşıt “akıntı”dan (*rhoê*) başka bir şey değildir. Şayet birisi *andreia* adındaki “delta”yı (δ) çıkarırsa, *anreia* tam da adın işini ifşa eder. Tabii açıktır ki “yiğitlik” (*andreia*) bütün akıntılara karşı **414** duran bir akıntı değildir. Ancak sadece “adil şey”e (*dikaion*) karşıt olanların tersi yönde akar. Aksi halde “yiğitlik” (*andreia*) övülmezdi. “Erkek” (*arrhên*) ve “adam” (*anêr*) birbirine çok yakındır, “yukarı akış” (*anô rhoê*) [anlamındadırlar Ç.N.]. “Kadın” (*gynê*) ve “doğum” (*gonê*) ise aynı şeyi demek istiyorlarmış gibi görünürler bana. “Dişi”ye (*thêly*) ise “meme başı”ndan (*thêlē*) hareketle bu ad takılmış gibi görünüyor. Zira *thêlē*, ey Hermogenes, şeylerin sulanmış [bitkiler Ç.N.] gibi “çiçek açmasını” (*tethêlenai*) sağlamaz mı?

HERMOGENES: Öyleye benziyor, ey Sokrates.

SOKRATES: Ve yine bizatihi “çiçek açmak” (*thallein*) gençlerin büyümesinin çabucak ve birdenbire meydana gelmesini tasvir eder. **B** Bundan dolayı, [ad/yasa-koyucu Ç.N.] adda bu türden bir şeyi taklit etmiş; *thein* (koşmak) ile *hallesthai*’ı (atlamak) kaynaştırarak adı koymuş olabilir. Ancak belki de düze çıkar çıkmaz benim nasıl da koşu yolunun dışına çıktığımı fark etmedin. Hâlbuki bizim için geride ciddi gibi görünen pek çok mesele hâlâ öylece duruyor.

HERMOGENES: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Bunlardan biri *tekhne* (zanaat/hüner) ile ne denmek istendiğini görmektir.

HERMOGENES: Evet, tam da öyledir.

SOKRATES: “Tau”ı (τ) çıkarıp, “khi” (χ) ile “ny” (ν) ve “ny” (ν) ile “êta”ın (η) ortalarına, yani aralarına birer “o” (ο) sokulursa (*ekkhonê*), **C** bu “dimağa sahip olma”ya (*heksis nou*) işaret etmez mi?

ΕΡΜ. Καὶ μάλα γε γλίσχρως, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. ὦ μακάριε, οὐκ οἶσθ' ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα τεθέντα κατακέχωσται ἤδη ὑπὸ τῶν βουλομένων τραγωδεῖν αὐτά, περιτιθέντων γράμματα καὶ ἐξαιρούντων εὐστομίας ἔνεκα καὶ πανταχῇ στρεφόντων, καὶ ὑπὸ καλλωπισμοῦ καὶ ὑπὸ χρόνου. ἐπεὶ ἐν τῷ κατόπτρῳ οὐ δοκεῖ σοι ἄτοπον εἶναι τὸ ἐμβεβλησθαι
 D τὸ ῥῶ; ἀλλὰ τοιαῦτα, οἶμαι, ποιοῦσιν οἱ τῆς μὲν ἀληθείας οὐδὲν φροντίζοντες, τὸ δὲ στόμα πλάττοντες, ὥστ' ἐπεμβάλλοντες πολλὰ ἐπὶ τὰ πρῶτα ὀνόματα τελευτῶντες ποιοῦσιν μὴδ' ἂν ἓνα ἀνθρώπων συνεῖναι ὅτι ποτὲ βούλεται τὸ ὄνομα· ὥσπερ καὶ τὴν σφίγγα ἀντὶ φικὸς⁶⁵ σφίγγα καλοῦσιν, καὶ ἄλλα πολλά.

ΕΡΜ. Ταῦτα μὲν ἔστιν οὕτως, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Εἰ δ' αὖ τις ἐάσει καὶ ἐντιθέσθαι καὶ ἐξαιρεῖν ἅττ' ἂν βούληται τις εἰς τὰ ὀνόματα, πολλὴ εὐπορία ἔσται καὶ πᾶν ἂν παντί τις ὄνομα πράγματι προσαρμόσειεν.

E **ΕΡΜ.** Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀληθῆ μέντοι. ἀλλὰ τὸ μέτριον, οἶμαι, δεῖ φυλάττειν καὶ τὸ εἰκὸς σὲ τὸν σοφὸν ἐπιστάτην.

ΕΡΜ. Βουλοίμην ἄν.

415 **29. ΣΩ.** Καὶ ἐγὼ σοι συμβούλομαι, ὦ Ἑρμόγενης. ἀλλὰ μὴ λίαν, ὦ δαιμόνιε, ἀκριβολογοῦ, μή μ' ἀπογυιώσης μένεος. ἔρχομαι γὰρ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ὧν εἴρηκα, ἐπειδὴν μετὰ τέχνην μηχανὴν ἐπισκεψώμεθα. μηχανὴ γάρ μοι δοκεῖ τοῦ ἄνειν ἐπὶ πολὺ σημεῖον εἶναι· τὸ γὰρ μῆκός πως τὸ πολὺ σημαίνει· ἐξ ἀμφοῖν οὖν τούτοις σύγκειται, μήκους τε καὶ τοῦ ἄνειν, τὸ ὄνομα ἢ μηχανή. ἀλλ', ὅπερ νῦν δὴ⁶⁶ εἶπον, ἐπὶ τὴν κορυφὴν δεῖ τῶν εἰρημένων ἐλθεῖν· ἀρετὴ γὰρ καὶ
 B κακία ὅτι βούλεται τὰ ὀνόματα ζητητέα. τὸ μὲν οὖν ἕτερον οὕτω καθορῶ, τὸ δ' ἕτερον δοκεῖ μοι κατάδηλον εἶναι.

65 Hesiodos'tan sonra φικὸς (Theogonia 326): σφιγγὸς B: φηγὸς T.

66 νῦν δὴ] δὴ νῦν BT.

HERMOGENES: Biraz fazla zorlama olur, ey Sokrates.

SOKRATES: Ey kutlu dostum, adları ilk koyanların onları allayıp pullamak isteyerek nasıl da tepeleme ıvır zıvırla doldurulduğunu, ses uyumu uğruna harfler eklendiğini ve çıkarıldığını, süsleme arzusu ve geçen zaman yüzünden nasıl da altının üstüne getirildiğini düşünemiyor musun? Örneğin *katoptron*'a (aynaya) bir "rhô"nun (ρ) eklenmesi D sana da yersiz gelmiyor mu? Ancak ben böyle şeyleri yapanların hakikati hiç umursamadıklarını, sadece ağza belirli bir şekil verdiklerini düşünüyorum. Sonuçta o adın ne demek istediğini tek bir insan dahi anlamayana kadar ilk adı koyanın yaptıklarına pek çok şeyler ekleyip duruyorlar. Böylece *sphinks*'e, *phiks* yerine *sphinks* deniyor, daha pek çok başka örnek de var.

HERMOGENES: Bunlar böyledir, ey Sokrates.

SOKRATES: Şayet birisinin canın istediği gibi [harfleri Ç.N.] ekleyip çıkarmasına göz yumulursa, o kişinin her adı her şeye uydurmasının yolu açılmış olur.

E HERMOGENES: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Hem de nasıl doğru şeyler. Ancak, sanırım senin, mahir bir idareci olarak, "ölçüyü" (*metrion*) ve "doğruya benzerliği" (*eikos*) muhafaza etmen gerekir.

HERMOGENES: Böyle yapmak isterim.

415 **29. SOKRATES:** Ben de senin gibi istiyorum, ey Hermogenes. Ancak, ilahi dostum, aşırıya kaçıp sarahat [bekleme Ç.N.], "kudretimi zaafa uğratma." Mademki "zanaat/hüner" (*tekhne*) ile birlikte "tertip" (*mékhanê*) kovuşturuyoruz, demek ki söylediklerimin doruğuna varmak üzereyim. Zira bana öyle geliyor ki "tertip" (*mékhanê*) "pek çok şeyi başarmanın" (*anein epi poly*) işaretidir. "Büyüklik" (*mêkos*) de "çokluk" (*to poly*) ile aynı şeye işaret eder. *Mékhanê* adı bu ikisinin, *mêkos* ve *anein*'in, bileştirilmesinden oluşur. Tam da biraz önce söylediklerimle, bahsimizin doruk noktasına gelmiş olmamız gerekir. Zira artık istenilen adları, "meziyet"i (*aretê*) ve "kötülüğü" (*kakia*) B soruşturmamız gerekiyor. Bunlardan birini henüz müşahade etmedim.

συμφωνεῖ γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν πᾶσιν. ἅτε γὰρ *ἰόντων* τῶν πραγμάτων, πᾶν τὸ κακῶς ἰὸν κακία ἂν εἴη· τοῦτο δὲ ὅταν ἐν ψυχῇ ἧ τὸ κακῶς ἰέναι ἐπὶ τὰ πράγματα, μάλιστα τὴν τοῦ ὅλου ἐπωνυμίαν ἔχει τῆς κακίας. τὸ δὲ κακῶς ἰέναι ὅ τι ποτ' ἔστιν, δοκεῖ μοι δηλοῦν καὶ ἐν τῇ δειλίᾳ, ὃ οὕτω διήλθομεν
 C ἀλλ' ὑπερέβημεν, δέον αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνδρείαν σκέψασθαι· δοκοῦμεν δέ μοι καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπερβεβηκέναι. ἡ δ' οὖν δειλία τῆς ψυχῆς σημαίνει δεσμὸν εἶναι ἰσχυρόν· τὸ γὰρ λίαν ἰσχύς τίς ἐστιν· *δεσμὸς οὖν ὁ λίαν καὶ ὁ μέγιστος τῆς ψυχῆς ἡ δειλία ἂν εἴη*· ὥσπερ γε καὶ ἡ ἀπορία κακόν, καὶ πᾶν, ὡς ἔοικεν, ὅ τι ἂν ἐμποδῶν ἧ τῷ ἰέναι⁶⁷ καὶ πορεύεσθαι. τοῦτ' οὖν φαίνεται τὸ κακῶς ἰέναι δηλοῦν, τὸ ἰσχομένως τε καὶ ἐμποδιζομένως πορεύεσθαι, ὃ δὴ ψυχὴ ὅταν *ἔχῃ*, κακία μεστὴ γίγνεται. εἰ δ' ἐπὶ τοιούτοις ἡ κακία ἐστὶν τοῦνομα, τούναντίον τούτου ἡ ἀρετὴ ἂν εἴη, σημαῖνον
 D πρῶτον μὲν εὐπορίαν, ἔπειτα δὲ λελυμένην τὴν ῥοὴν τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς εἶναι αἰεὶ, ὥστε τὸ ἀσχέτως καὶ τὸ ἀκωλύτως αἰεὶ ῥέον ἐπωνυμίαν εἴληφεν, ὡς ἔοικε, τοῦτο τοῦνομα, ὀρθῶς μὲν ἔχει ἀειρείτην καλεῖν, ἴσως δὲ αἰρετὴν λέγει, ὡς οὔσης ταύτης τῆς ἔξεως αἰρετωτάτης· συγκεκριμένη δὲ καὶ καλεῖται ἀρετὴ. καὶ ἴσως με αὖ φήσεις πλάττειν· ἐγὼ
 E δέ φημι, εἴπερ ὃ ἔμπροσθεν εἶπον ὀρθῶς ἔχει, ἡ κακία, καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὴν ἀρετὴν ὀρθῶς ἔχειν.

416 **ΕΡΜ.** Τὸ δὲ δὴ κακόν, δι' οὗ πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν εἴρηκας, τί ἂν νοοῖ τοῦνομα;

ΣΩ. Ἄτοπόν τι νῆ Δία ἔμοιγε δοκεῖ καὶ χαλεπὸν συμβαλεῖν. ἐπάγω οὖν καὶ τούτῳ ἐκείνην τὴν μηχανήν.

ΕΡΜ. Ποίαν ταύτην;

67 ἰέναι b: εἶναι BT.

- Ancak diğeri apaçık ortada gibi görünüyor bana. Önceki [söylediklerimizin Ç.N.] hepsiyle de uyum içindedir. Zira madem şeyler hareket halindedir, her-şey “kötü bir şekilde hareket ettiğinde” (*kakôs ion*) “kötülük” (*kakia*) olur. Bu, olgular çerçevesinde “kötü bir şekilde hareket etme” (*kakôs ienai*) ruhta meydana geldiği zaman, özellikle genel olarak ona “kötülük” (*kakia*) adı takılır. Öte yandan “kötü bir şekilde hareket etmek” (*kakôs ienai*), bana öyle geliyor ki henüz sözünü etmeyip, “yiğitlik”ten (*andrea*) sonra ona da yakından bakmamız gerekirken, ihmal ettiğimiz C “korkaklık”ı (*deilia*) da ifşa ediyor; başka pek çok şeyi daha ihmal ettik gibi göründü bana. Bundan dolayı, “korkaklık” (*deilia*) “ruhun kuvvetli bir prangasına/kösteğine” (*tês psikhês... desmoniskhyron*) işaret eder; zira “aşırı” (*lian*) bir tür “kuvvet”tir (*iskhys*); bundan ötürü “korkaklık” (*deilia*) ruhun en aşırı ve en büyük “prangasıdır/kösteğidir.” (*desmos*). Sonuçta “açmaz/çıkma” (*aporia*) da; görünen o ki “hareket etmenin ve ilerlemenin” (*ienai kai poreuesthai*) yolunu tıkayan her şey kötüdür. Böylece “kötü bir şekilde hareket etmek” (*kakôs ienai*) “ilerlemenin” (*poreuesthai*) önünü tıkayan ve ona köstek olan bir şeyi ifşa ediyor gibi görünüyor. Ruhta da böyle bir şey olunca, “kötülük”le (*kakia*) dolu hale gelir. Şayet “kötülük” (*kakia*) adı bunlar yüzündense, “meziyet” (*aretê*) bunun tam tersi olur, birincisi “yolu D açıklık”ın (*euporia*), sonrasında ise iyi ruhun akışının daima serbest olduğunun işaretidir. Sonuçta öyle görünüyor ki dayanılmaz ve engellenmez bir şekilde “daima aktığı” (*aeirheon*) için bu ad bir takma ad olarak kabul edilmiştir. Doğru bir şekilde, *aeireitês* (daima akan) denmesiyle, belki de *hairêtês* (seçilen) ile bu durumun “en çok seçilen şey” (*airetôtâtês*) olduğu kastediliyordu; ancak sıkıştırılarak *aretê* diye telaffuz edilmektedir. Belki de bana kendimce şekillendirdiğimi söyleyeceksin. Ben de sana şunu derim: E Şayet öncekiler, “kötülük” (*kakia*) ile ilgili söylediklerim doğruysa, bu adla yani “meziyet”le (*aretê*) ilgili söylediklerim de doğrudur.
- 416 **HERMOGENES:** Peki, daha öncekilerde de bahsettiğin bu “kötü şey” (*kakon*) ne anlam taşıyor?

SOKRATES: Zeus adına, bence, bu tuhaf ve kestirilmesi zor bir şeydir. Bundan ötürü bu tertibi uyguluyorum.

HERMOGENES: Ne ki bu [tertip Ç.N.]?

ΣΩ. Τὴν τοῦ βαρβαρικόν τι καὶ τοῦτο φάναι εἶναι.

ΕΡΜ. Καὶ ἔοικας γε ὀρθῶς λέγοντι. ἀλλ' εἰ δοκεῖ, ταῦτα μὲν ἔωμεν, τὸ δὲ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν πειρώμεθα ἰδεῖν πῇ εὐλόγως ἔχει.

- Β ΣΩ.** Τὸ μὲν τοίνυν αἰσχρὸν καὶ δὴ κατάδηλόν μοι φαίνεται ὁ νοεῖ· καὶ τοῦτο γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται. τὸ γὰρ ἐμποδίζον καὶ ἴσχον τῆς ῥοῆς τὰ ὄντα λοιδορεῖν μοι φαίνεται διὰ παντὸς ὃ τὰ ὀνόματα τιθείς, καὶ νῦν τῷ αἰεῖ ἴσχοντι τὸν ῥοῦν τοῦτο τὸ ὄνομα ἔθετο ἀεισχοροῦν· νῦν δὲ συγκροτήσαντες αἰσχρὸν καλοῦσιν.

ΕΡΜ. Τί δὲ τὸ καλόν;

ΣΩ. Τοῦτο χαλεπώτερον κατανοῆσαι· καίτοι λέγει⁶⁸ γε αὐτό· ἀρμονία μόνον καὶ μήκει τοῦ οὗ παρῆκται.

- Γ ΕΡΜ.** Πῶς δῆ;

ΣΩ. Τῆς διανοίας τις ἔοικεν ἐπωνυμία εἶναι τοῦτο τὸ ὄνομα.

ΕΡΜ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Φέρε, τί οἶε σὺ εἶναι τὸ αἴτιον κληθῆναι ἐκάστω τῶν ὄντων; ἄρ' οὐκ ἐκεῖνο τὸ τὰ ὀνόματα θέμενον;

ΕΡΜ. Πάντως που.

ΣΩ. Οὐκοῦν διάνοια ἂν εἴη τοῦτο ἥτοι θεῶν ἢ ἀνθρώπων ἢ ἀμφοτέρω;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ καλέσαν τὰ πράγματα καὶ τὸ καλοῦν⁶⁹ ταυτόν ἐστιν τοῦτο, διάνοια;

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὅσα μὲν ἂν νοῦς τε καὶ διάνοια ἐργάσθαι, ταυτά ἐστι τὰ ἐπαινετά, ἃ⁷⁰ δὲ μή, ψεκτά;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

68 λέγει BT: λέγουσι G.

69 καλοῦν Badham: καλὸν BT.

70 ἃ Heindorf: τὰ BT.

SOKRATES: Bunun da Barbarlara ait [bir ad Ç.N.] olduğunu söylemek.

HERMOGENES: Evet, doğru söylüyorsa benziyorsun. Ancak sana da uygun görünürse, bunları da atlayıp, “güzel/soylu” (*kalon*) ve “çirkin/bayağı” (*aiskhron*) [adlarının Ç.N.] iyi bir muhakemeye sahip olup olmadığını görmeye çalışalım.

SOKRATES: Aklımdaki şey bana öyle görünüyor ki *aiskhron* tam anlamıyla apaçık ortada. Zira bu da daha önce söylediklerimizle uyuyor. Bana öyle geliyor ki adları koyan bütün bunlar yüzünden var-olanların akışının önünü tıkayan ve onlara köstek olanları yeriyor; şimdi ise, “daima akışın önünü tıkayana” (*aeiskheiton poun*) *aeiskhoroun* (daima-önünü-tıkayan) adını koymuştur. Tabii şimdilerde sıkıştırılarak *aiskhron* olarak çağırılmaktadır.

HERMOGENES: Ya “güzel” (*kalon*) için ne diyelim?

SOKRATES: Kastettiği şeyin kendisinde olduğu kesin olsa da, bunu kavramak daha da zordur; yalnızca ahenk ve “o”nun (o) uzunluğu yüzünden değişime uğramıştır.

C HERMOGENES: Nasıl?

SOKRATES: Bu ad “düşünme yetisi”nin (*dianoia*) bir tür takma adına benziyor.

HERMOGENES: Neyi kastediyorsun?

SOKRATES: Haydi söyle, var-olan her bir şeyin bir adla çağırılmasının müsebbibinin ne olduğunu düşünüyorsun? Bu, adları koyan şey değil midir?

HERMOGENES: Bütünüyle öyle.

SOKRATES: Bu şey ya tanrıların ya insanların ya da her ikisinin birden “düşünme yetisi” (*dianoia*) değil midir?

HERMOGENES: Evet bunlardır.

SOKRATES: Acaba şeyleri çağırarak ve adla “çağırma” (*to kaloun*) “düşünme yetisi” (*dianoia*) değil midir?

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Öyleyse “dimağ” (*nous*) ve “düşünme yetisi” (*dianoia*) tarafından icra edilen şeyler övgüye layık, onlar tarafından icra edilmeyenler ise suçlanmaya müstahak şeyler değil midir?

HERMOGENES: Tam da öyle.

D **ΣΩ.** Τὸ οὖν ἱατρικὸν ἱατρικὰ ἐργάζεται καὶ τὸ τεκτονικὸν τεκτονικά; ἢ πῶς λέγεις;

ΕΡΜ. Οὕτως ἔγωγε.

ΣΩ. Καὶ τὸ καλοῦν ἄρα καλά;

ΕΡΜ. Δεῖ γέ τοι.

ΣΩ. Ἔστι δέ γε τοῦτο, ὥς φαμεν, διάνοια;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὅρθως ἄρα φρονήσεως αὕτη ἡ ἐπωνυμία ἐστὶν τὸ καλὸν τῆς τὰ τοιαῦτα ἀπεργαζομένης, ἃ δὲ καλὰ φάσκοντες εἶναι ἀσπαζόμεθα.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

E **30. ΣΩ.** Τί οὖν ἔτι ἡμῖν λοιπὸν τῶν τοιούτων;

417 **ΕΡΜ.** Ταῦτα τὰ περὶ τὸ ἀγαθὸν τε καὶ καλόν, συμφέροντά τε καὶ λυσιτελοῦντα καὶ ὠφέλιμα καὶ κερδαλέα καὶ τάναντία τούτων.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μὲν συμφέρον ἤδη που κἂν σὺ εὖροις ἐκ τῶν πρότερον ἐπισκοπῶν· τῆς γὰρ ἐπιστήμης ἀδελφόν τι φαίνεται. οὐδὲν γὰρ ἄλλο δηλοῖ ἢ τὴν ἅμα φορὰν τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ τοιούτου πραττόμενα συμφέροντά τε καὶ σύμφορα κεκληθῆσθαι ἀπὸ τοῦ συμπεριφέρεσθαι ἔοικε, τὸ

B δέ γε κερδαλέον ἀπὸ τοῦ κέρδους. κέρδος δὲ νῦν ἀντὶ τοῦ δέλτα ἀποδιδόντι ἐς τὸ ὄνομα δηλοῖ ὃ βούλεται· τὸ γὰρ ἀγαθὸν κατ' ἄλλον τρόπον ὀνομάζει. ὅτι γὰρ κεράννυται ἐς πάντα διεξιόν, ταύτην αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπονομάζων ἔθετο τοῦνομα· δέλτα δ' ἔνθ' ἐνθ' ἀντὶ τοῦ νῦν κέρδος ἐφθέγγατο.

ΕΡΜ. Λυσιτελοῦν δὲ τί δή;

ΣΩ. Ἔοικεν, ὦ Ἑρμόγενης, οὐχὶ καθάπερ οἱ κάπηλοι
C αὐτῷ χρῶνται, ἐὰν τὸ ἀνάλωμα ἀπολύῃ, οὐ ταύτη λέγειν μοι δοκεῖ τὸ λυσιτελοῦν, ἀλλ' ὅτι τάχιστον ὄν τοῦ ὄντος

D SOKRATES: O halde hekimliğe özgü olan hekimliğe özgü şeyleri, dülgerliğe özgü olan ise dülgerliğe özgü şeyleri icra etmez mi? Sen ne dersin buna?

HERMOGENES: Bence de böyledir.

SOKRATES: Bu durumda güzel olan da güzel şeyleri icra eder, öyle mi?

HERMOGENES: Böyle olması gerekir.

SOKRATES: Bu da, söylediğimiz üzere, “düşünme yetisi” (*dia-noia*) midir?

HERMOGENES: Tam da öyledir.

SOKRATES: Güzel şeyler olarak kabul ettiğimiz ve selamladığımız bu gibi şeyleri başardığı için, “güzel” (*kalon*), tam da “basiret”e (*phronêsis*) takılmış bir addır.

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

E 30. SOKRATES: Geriye bu türden hangileri kaldı bizim için?

HERMOGENES: “İyi şey”e (*agathon*) ve “güzel şey”e (*kalon*) ilişkin 417 olanlar: “Getirisi olan” (*sympheronta*), “tazmin eden” (*lysitelounta*), “faydalı” (*ôphelima*), “kazanç getiren” (*kerdalea*) şeyler ve bunların karşıtları.

SOKRATES: Önceki gözlemlerimizden hareketle, “getirisi olan”ın (*sympheron*) ne olduğunu zaten sen de bulabilirsin. Zira “bilgi”nin (*epistêmê*) bir tür kardeşi gibi görünüyor. Zira açıkça ortada ki bu, ruhun olgularla birlikte “aynı anda hareketinden” (*hama phora*) başka bir şey değildir; bu türden bir şey tarafından yapılanlar da “çevresinde hareket ettiğinden” (*symperipheresthai*) dolayı, hem “getirisi olan” (*sympheronta*) hem de “ran-

B dımanlı” (*symphora*) diye çağırılır. *Kerdaleos* ise “kazanç”tan (*kerdos*) gelir. Adda “delta” (δ) yerine “ny”yü (ν) ikame edersek, “kazanç” (*kerdos*) ile ne demek istendiği açıkça ortaya çıkar. Zira o da “iyi şey”i (*agathon*) adlandırır, ancak başka bir yordamla. Çünkü o “birbirine karıştırarak” (*keramnytai*) her şeyi kat eder. Adını koyan, bu gizil gücüne göre ona ad takmıştır. Ancak içine “ny” (ν) yerine “delta” (δ) yerleştirmiş ve *kerdos* olarak dillendirmiştir.

HERMOGENES: “Tazmin etmek” (*lysiteloun*) de neyin nesi o zaman?

SOKRATES: Öyle görünüyor ki, ey Hermogenes, “tazmin etmek” (*lysiteloun*) ile perakende tüccarların kullandığı biçimde maliyeti “kurtar-
C mayı” (*apolyô*) kastettiğini sanmıyorum. Ancak onun var-olan en hızlı şey

ἵστασθαι οὐκ ἔα τὰ πράγματα, οὐδὲ τέλος λαβοῦσαν τὴν φορὰν τοῦ φέρεσθαι στήναί τε καὶ παύσασθαι, ἀλλ' αἰεὶ λύει αὐτῆς, ἄν τι ἐπιχειρῇ τέλος ἐγγίγνεσθαι, καὶ παρέχει ἄπαυστον καὶ ἀθάνατον αὐτήν· ταύτη μοι δοκεῖ ἐπιφημίσαι τὸ ἀγαθὸν λυσιτελοῦν· τὸ γὰρ τῆς φορᾶς λύον τὸ τέλος λυσιτελοῦν καλέσαι. ὠφέλιμον δὲ ξενικὸν τοῦνομα, ᾧ καὶ Ὅμηρος πολλαχοῦ κέχρηται, τῷ ὀφέλλειν· ἔστι δὲ τοῦτο τοῦ αὔξειν καὶ ποιεῖν ἐπωνυμία.

D 31. EPM. Τὰ δὲ δὴ τούτων ἐναντία πῶς ἔχει ἡμῖν;

ΣΩ. Ὅσα μὲν ἀπόφησιν αὐτῶν, ὥς γέ μοι δοκεῖ, οὐδὲν δεῖ ταῦτα διεξιέναι.

EPM. Ποῖα ταῦτα;

ΣΩ. Ἀσύμφορον καὶ ἀνωφελὲς καὶ ἀλυσιτελὲς καὶ ἀκερδές.

EPM. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλὰ βλαβερὸν γε καὶ ζημιῶδες.

EPM. Ναί.

E ΣΩ. Καὶ τὸ μὲν γε βλαβερὸν τὸ βλάπτον τὸν ροῦν εἶναι λέγει· τὸ δὲ βλάπτον αὐ σημαίνει βουλόμενον ἄπτειν· τὸ δὲ ἄπτειν καὶ δεῖν ταυτόν ἐστι, τοῦτο δὲ πανταχοῦ ψέγει. τὸ βουλόμενον οὖν ἄπτειν ροῦν ὀρθότατα μὲν ἂν εἴη βουλαπτεροῦν, καλλωπισθὲν δὲ καλεῖσθαι μοι φαίνεται βλαβερὸν.

EPM. Ποικίλα γέ σοι, ᾧ Σώκρατες, ἐκβαίνει τὰ ὀνόματα. καὶ γὰρ νῦν μοι ἔδοξας ὥσπερ τοῦ τῆς Ἀθηναίας νόμου
418 προαύλιον στομαυλῆσαι, τοῦτο τὸ ὄνομα προειπὼν τὸ βουλαπτεροῦν.

ΣΩ. Οὐκ ἐγώ γε, ᾧ Ἑρμόγενης, αἴτιος, ἀλλ' οἱ θέμενοι τὸ ὄνομα.

EPM. ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ δὴ τὸ ζημιῶδες τί ἂν εἴη;

ΣΩ. Τί δ' ἂν εἴη ποτὲ ζημιῶδες; θάεσαι, ᾧ Ἑρμόγενης, ὥς ἐγὼ ἀληθῆ λέγω λέγων ὅτι προστιθέντες γράμματα καὶ ἐξαιροῦντες σφόδρα ἀλλοιοῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων

olduğunu ve bir hareket, hareketini “son” una (*telos*) erdirmedikçe, durmadıkça ya da durdurulmadıkça şeylerin durmasına izin vermediğini, fakat ortaya çıkan her bir hareketi sona erdirmeye girişiminden onu “kurtardığını” (*apolyô*), onu durdurulamaz ve ölümsüz kıldığını kast eder. Bana öyle görünüyor ki “iyi şey” e (*agathon*) *lyseloun* unvanı verilmiştir. Zira hareketi “sona” (*telos*) ermekten “kurtaran” (*lyon*) *lyseloun* olarak çağrılır. “Faydalı” (*ôphelimos*) ise, *Homeros’un pek çok yerde kullandığı to ophellein* gibi yabancı bir addır; bu da “büyüme” nin (*aukseîn*) ve “yapma” nın (*poieîn*) bir takma adıdır.

D 31. HERMOGENES: Ya bunları karıştırları, onlar nedir bizim için?

SOKRATES: Bana kalırsa, bunları olumsuzlayanların üzerine gitmeye hiç gerek yok.

HERMOGENES: Hangilerinin?

SOKRATES: “Külfetli” (*asymphoron*), “faydasız” (*anôpheles*), “zararı kurtarmayan” (*alysiteles*) ve “kazanç getirmeyen” (*akerdes*).

HERMOGENES: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: Ancak “zararlı” (*blaberon*) ve “yıkıcı” (*zêmiôdes*) olur.

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: “Zararlı” (*blaberon*) da, “akış” a (*rhoun*) “zarar verme” yi

E (*blapton*) kast eder. “Zarar verme” (*blapton*) “bağlamayı isteme” ye (*boulomenon aptein*) işaret eder. *Aptein* ise *dein* (bağlamak) ile aynıdır; bunlarda her yerde bir kınama vardır. Öyleyse “akışı bağlamayı isteme” (*boulomenon... aptein rhoun*) en doğru bir şekilde *boulapteroun* olur; bana kalırsa sadece güzelleştirmek amacıyla *blaberon* diye çağrılıyor.

HERMOGENES: Senin dediklerinden, ey Sokrates, bunların rengarenk adlar olduğu sonucu çıkıyor. Zira tam da şimdi *boulapteroun* sözcüğünü söylerken, sanki Athena usûlünde bir *aulos* peşrevi çalmak

418 üzere dudaklarını ıslık çalar gibi yuvarlaklaştırdın gibi geldi bana.

SOKRATES: Bunun müsebbibi ben değilim, ey Hermogenes, ancak adı koyanlardır.

HERMOGENES: Doğru söylüyorsun; peki “yıkıcı” (*zêmiôdes*) ne olabilir?

SOKRATES: “Yıkıcı” (*zêmiôdes*) ne olabilir? Temaşa et de gör bakalım, ey Hermogenes, harflerin birbirine eklenmesi ya da çıkarılmasıyla adların

διανοίας, οὕτως ὥστε σμικρὰ πάνυ παραστρέφοντες ἐνίστε
 B τάναντία ποιεῖν σημαίνειν· οἷον καὶ ἐν τῷ δέοντι· ἐνενόησα γὰρ
 αὐτὸ καὶ ἀνεμνήσθην ἄρτι ἀπὸ τοῦδε, ὃ ἔμελλόν σοι ἐρεῖν, ὅτι
 ἢ μὲν νέα φωνὴ ἡμῖν ἢ καλὴ αὕτη καὶ τούναντίον περιέτρεψε
 μηνύειν τὸ δέον καὶ τὸ ζημιῶδες, ἀφανίζουσα ὅτι νοεῖ, ἢ δὲ
 παλαιὰ ἀμφοτέρων δηλοῖ ὃ βούλεται τοῦνομα.

ΕΡΜ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ἐγὼ σοι ἐρῶ. οἶσθα ὅτι οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι τῷ ἰῶτα
 C καὶ τῷ δέλτα εὖ μάλα ἐχρῶντο, καὶ οὐχ ἥκιστα αἱ γυναῖκες,
 αἵπερ μάλιστα τὴν ἀρχαίαν φωνὴν σῶζουσι. νῦν δὲ ἀντὶ μὲν
 τοῦ ἰῶτα ἢ εἰ ἢ ἦτα μεταστρέφουσιν, ἀντὶ δὲ τοῦ δέλτα ζῆτα,
 ὥς δὴ μεγαλοπρεπέστερα ὄντα.

ΕΡΜ. Πῶς δῆ;

ΣΩ. Οἷον οἱ μὲν ἀρχαιοτάτοι ἡμέραν τὴν ἡμέραν ἐκάλουν,
 οἱ δὲ ἑμέραν, οἱ δὲ νῦν ἡμέραν.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οἶσθα οὖν ὅτι μόνον τούτων δηλοῖ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα
 τὴν διάνοιαν τοῦ θεμένου; ὅτι γὰρ ἀσμένους τοῖς ἀνθρώποις καὶ
 D ἰμείρουσιν ἐκ τοῦ σκότους τὸ φῶς ἐγίγνετο, ταύτη ὠνόμασαν
 ἡμέραν.⁷²

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Νῦν δέ γε τετραγωδημένον οὐδ' ἂν κατανοήσῃς ὅτι
 βούλεται ἡ ἡμέρα. καίτοι τινὲς οἴονται, ὥς δὴ ἡ ἡμέρα ἡμέρα
 ποιεῖ, διὰ ταῦτα ὠνομάσθαι αὐτὴν οὕτως.

ΕΡΜ. Δοκεῖ μοι.

ΣΩ. Καὶ τό γε ζυγὸν οἶσθα ὅτι δυογὸν οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

E **ΣΩ.** Καὶ τὸ μὲν γε ζυγὸν οὐδὲν δηλοῖ, τὸ δὲ τοῖν δυοῖν
 ἕνεκα τῆς δέσεως ἐς τὴν ἀγωγὴν ἐπωνόμασται δυογὸν δικαίως·
 νῦν δὲ ζυγόν. καὶ ἄλλα πάμπολλα οὕτως ἔχει.

72 ἡμέραν dt: ἡμέραν BT.

anlamalarının nasıl da kökten değişikliğe uğradığını ve sonuçta küçücük bir şeyin kimi zaman onun işaret ettiği şeyi tam tersine çevirdiğini söylerken benim doğru söyleyip söylemediğimi. Tıpkı *deon*'da (bağlayan/gereken) olduğu gibi. Zira sana ne söyleyeceğimi planlarken, aklıma geldi ve bu biraz önce hatırıma şunu getirdi: Bizim yeni güzel dilimiz “bağlayan/gereken” (*deon*) ve “yıkıcı”nın (*zēmiôdes*) ifşa ettiğini ters yüz ediyor, düşünülen şeyi muğlâklaştırıyor. Hâlbuki eski dilimizde her iki adın da demek istediği açıkça ortadadır.

HERMOGENES: Neyi kast ediyorsun?

SOKRATES: Ben şimdi sana söyleyeceğim. Bildiğin üzere, atalarımız C “iôta” (ι) ve “delta” (δ) oldukça iyi bir şekilde kullanırlardı, kadınlar da onlardan aşağı kalmaz, özellikle kadim dili muhafaza edenler. Şimdilerde ise daha ihtişamlı olsun diye “iôta”nın (ι) yerine, “ei” (*epsilon*) ya da “êta” (η); “delta”nın (δ) yerine ise “zêta” (ζ) yerleştirip değiştiriyorlar.

HERMOGENES: Nasıl?

SOKRATES: Örneğin en eskiler “gün”ü (*hêmëra*) *himera* diye çağırırlardı, bazıları *hemera* diye çağırmıştır, şimdikiler ise *hêmëra* diyorlar.

HERMOGENES: Böyledir.

SOKRATES: Sadece kadim adların, onu koyanın niyetini açıkça ortaya serdiğini bilmiyor musun? Zira gün karanlıktan ışığa çıkardığı D için, insanlar mutlu olur ve onun “hasretini çekerler” (*himeirousi*), bunun için ona *himera* adını vermişlerdir.

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Şimdi ise öyle allayıp pullanmış ki *hêmëra*'nın ne demek istediğini asla kavrayamazsın. Bazıları “gün” (*hêmëra*) şeyleri “uysal” (*hêmëra*) kıldığı için onun böyle adlandırıldığını düşünüyor.

HERMOGENES: Bana da öyle geliyor.

SOKRATES: Yine bildiğin üzere, eskiler “boyunduruk” (*zygon*) için *dyogon* derlerdi.

HERMOGENES: Öyledir.

E **SOKRATES:** *Zygon* ise hiç açık değildir, oysa “iki” (*dyoin*) hayvanın “çift sürmek üzere birbirine bağlandığını” (*deseôs... agonên*) ifade etmek üzere yerinde bir şekilde *dyogon* adı takılmıştır. Bundan başka daha çok sayıda böyle örnek verilebilir.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Κατὰ ταυτὰ τοίνυν πρῶτον μὲν τὸ δέον οὕτω λεγόμενον τούναντίον σημαίνει πᾶσι τοῖς περὶ τὸ ἀγαθὸν ὀνόμασιν· ἀγαθοῦ γὰρ ἰδέα οὕσα τὸ δέον φαίνεται δεσμὸς εἶναι καὶ κώλυμα φορᾶς, ὥσπερ ἀδελφὸν ὄν τοῦ βλαβεροῦ.

ΕΡΜ. Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, οὕτω φαίνεται.

- 419 **ΣΩ.** Ἄλλ' οὐκ ἐὰν τῷ ἀρχαίῳ ὀνόματι χρῆ, ὃ πολὺ μᾶλλον εἰκὸς ἐστὶν ὀρθῶς κεῖσθαι ἢ τὸ νῦν, ἀλλ' ὁμολογήσει τοῖς πρόσθεν ἀγαθοῖς, ἐὰν ἀντὶ τοῦ εἶ τὸ ἰῶτα ἀποδιδῶς, ὥσπερ τὸ παλαιόν· διὸν γὰρ αὖ σημαίνει, ἀλλ' οὐ δέον, τ' ἀγαθόν, ὅπερ δὴ ἐπαινεῖ. καὶ οὕτω οὐκ ἐναντιοῦται αὐτὸς αὐτῷ ὃ τὰ ὀνόματα τιθέμενος, ἀλλὰ δέον καὶ ὠφέλιμον καὶ λυσιτελοῦν καὶ κερδαλέον καὶ ἀγαθὸν καὶ συμφέρον καὶ εὖπορον τὸ αὐτὸ φαίνεται, ἑτέροις ὀνόμασι σημαῖνον τὸ διακοσμοῦν καὶ ἰόν⁷³
- Β** πανταχοῦ ἐγκεκωμιασμένον, τὸ δὲ ἴσχον καὶ δοῦν ψεγόμενον. καὶ δὴ καὶ τὸ ζημιῶδες, ἐὰν κατὰ τὴν ἀρχαίαν φωνὴν ἀποδῶς ἀντὶ τοῦ ζητα δέλτα, φανεῖταί σοι κεῖσθαι τὸ ὄνομα ἐπὶ τῷ δοῦντι τὸ ἰόν, ἐπονομασθὲν ζημιῶδες.

32. ΕΡΜ. Τί δὲ δὴ ἡδονὴ καὶ λύπη καὶ ἐπιθυμία καὶ τὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες;

- ΣΩ.** Οὐ πάνυ χαλεπά μοι φαίνεται, ὦ Ἑρμόγενης. ἢ τε γὰρ ἡδονή, ἢ πρὸς τὴν ὄνησιν ἔοικε τείνουσα πρᾶξις τοῦτο ἔχειν τὸ ὄνομα—τὸ δέλτα δὲ ἔγκειται, ὥστε ἡδονὴ ἀντὶ ἡόνῃς
- Γ** καλεῖται— ἢ τε λύπη ἀπὸ τῆς διαλύσεως τοῦ σώματος ἔοικεν ἐπωνομάσθαι, ἣν ἐν τούτῳ τῷ πάθει ἴσχει τὸ σῶμα. καὶ ἢ γε ἀνία τὸ ἐμποδίζον τοῦ ἰέναι. ἢ δὲ ἀλγηδὼν ξενικόν τι φαίνεται μοι, ἀπὸ τοῦ ἀλγεινοῦ ὠνομασμένον. ὁδύνη δὲ ἀπὸ τῆς ἐνδύσεως τῆς λύπης κεκλημένη⁷⁴ ἔοικεν. ἀχθηδὼν δὲ, καὶ παντὶ

73 ἰόν Becker: ὄν BT.

74 κεκλημένη Stallbaum: κεκλημένη BT.

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Keza *deon* (bağlayan) da ilk olarak, bu şekilde söylenince “iyi”ye (*agathon*) ilişkin bütün adların karşısına işaret ediyor gibidir. Zira “bağlayan/gereken” (*deon*) “iyi”nin (*agathou*) bir vechesi olmasına rağmen, hareketi engelleyen ve ona köstek olan bir şey olarak sanki “zararlı”nın (*blabrou*) bir kardeşi gibi görünüyor.

HERMOGENES: Tam da öyle görünüyor, ey Sokrates.

419 **SOKRATES:** Hâlbuki adın kadim halini kullanırsan, hiç de öyleye benzemiyor ve kaldı ki şimdikinden de çok daha doğru bir şekilde çağırılmıştır. Şayet, tıpkı eskisi gibi, “ei” (*epsilon*) yerine bir “iôta” (ι) ikame edersen, “iyi”ye (*agathon*) ilişkin önceki adlarla uyuyacak. Çünkü *dion* (arasından geçen), ancak *deon* (bağlayan/gereken) değil, yine övülen bir şey olan “iyi”ye (*agathon*) işaret eder. Adları koyan bu konuda böyle kendisiyle çelişiyor olamaz herhalde. Ancak “bağlayan/gereken” (*deon*), “faydalı” (*ôphelimon*), “tazmin eden” (*lysiteloun*), “kazanç getiren” (*kerdaleon*), “iyi” (*agathon*) “getirisi olan” (*sympheron*) ve “bayındır” (*euporon*) aynı şeyler gibi görünüyor; başka başka adlarla her yerde övülen düzenlemenin ve B ilerlemenin bir işaretidir, oysa “önünü tıkama” (*iskhon*) ve “bağlama” (*doun*) kınanır. Keza “yıkıcı”ya (*zêmiôdes*) gelince, şayet kadim dile göre “zêta”nın (ζ) yerine bir “delta” (δ) tayin edersen, “ilerlemeye ket vurduğu” (*dounti to ion*) yüzünden onun bu adla çağırıldığı, böylece ona *dêmiôdes* (halka özgü) adının takıldığı senin nezdinde de ortaya çıkacak.

32. **HERMOGENES:** O halde “haz” (*hêdonê*), “acı/ağrı” (*lypê*) ve “ihtiras” (*epithymia*) ve bunlar gibiler nedir, ey Sokrates?

SOKRATES: Hiç de zor gelmedi bana, ey Hermogenes, zira “haz” (*hêdonê*) “kazanca yönelen bir eylem” (*hê pros tên onêsın... teinousa praxis*) olduğu için bu ada sahip gibi görünüyor – “delta” (δ) araya sıkıştırılmış, böylece *hêonê* yerine *hêdonê* diye çağırılıyor–. Ya C da “acı” (*lypê*) ise beden “ayrışması”ndan (*dialysis*) hareketle bu adı almıştır, zira böyle bir durumda bedeni [acı Ç.N.] kaplar. “Keder” (*ania*) harekete köstek olan bir şeydir. “Kahr” (*algêdôn*) ise bana yabancı kökenli gibi görünüyor, “kahredici”den (*algeinos*) hareketle adlandırılmış olabilir. “İzdirap” (*odynê*) ise acının “içe işlemesi”nden (*endysis*) hareketle böyle çağırılmıştır. “Yüreği ağırlaşma” (*akthêdôn*) herkese

- δῆλον ἀπεικασμένον τὸ ὄνομα τῷ τῆς φορᾶς βάρει. χαρὰ δὲ τῇ διαχύσει καὶ εὐπορίᾳ τῆς ῥοῆς τῆς ψυχῆς ἔοικε κεκλημένη.⁷⁴
- D τέρπισι δὲ ἀπὸ τοῦ τερπνοῦ· τὸ δὲ τερπνὸν ἀπὸ τῆς διὰ τῆς ψυχῆς ἔρψεως πνοῇ ἀπεικασθὲν κέκληται, ἐν δίκῃ μὲν ἂν ἔρπνουν καλούμενον, ὑπὸ χρόνου δὲ τερπνὸν παρηγμένον. εὐφροσύνη δὲ οὐδὲν προσδεῖται τοῦ διότι ῥηθῆναι· παντὶ γὰρ δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ εὖ τοῖς πράγμασι τὴν ψυχὴν ξυμφέρεσθαι τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα, εὐφεροσύνην,⁷⁵ τό γε δίκαιον· ὅμως δὲ αὐτὸ καλοῦμεν
- E εὐφροσύνην. οὐδ' ἐπιθυμία χαλεπὸν· τῇ γὰρ ἐπὶ τὸν θυμὸν ἰούση δυνάμει δῆλον ὅτι τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα. θυμὸς δὲ ἀπὸ τῆς θύσεως καὶ ζέσεως τῆς ψυχῆς ἔχει ἂν τοῦτο τὸ ὄνομα. ἀλλὰ μὴν ἴμερός γε τῷ μάλιστα ἔλκοντι τὴν ψυχὴν ῥῶ ἐπωνομάσθη·
- 420 ὅτι γὰρ ἴμενος ῥεῖ καὶ ἐφίμενος τῶν πραγμάτων, καὶ οὕτω δὴ ἐπισπᾷ σφόδρα τὴν ψυχὴν διὰ τὴν ἔσιν τῆς ῥοῆς, ἀπὸ ταύτης οὖν πάσης τῆς δυνάμεως ἴμερος ἐκλήθη. καὶ μὴν πόθος αὖ καλεῖται σημαίνων οὐ τοῦ παρόντος εἶναι,⁷⁶ ἀλλὰ τοῦ ἄλλοθι που ὄντος καὶ ἀπόντος, ὅθεν πόθος ἐπωνόμασται, ὃς τότε, ὅταν παρῇ οὐ τις ἐφίετο, ἴμερος ἐκαλεῖτο· ἀπογενομένου δὲ ὁ αὐτὸς οὗτος πόθος ἐκλήθη. ἔρως δέ, ὅτι ἐσρεῖ ἔξωθεν καὶ οὐκ οἰκεία ἐστὶν
- B ἡ ῥοὴ αὕτη τῷ ἔχοντι, ἀλλ' ἐπείσακτος διὰ τῶν ὁμμάτων, διὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἐσρεῖν ἔσρος τό γε παλαιὸν ἐκαλεῖτο—τῷ γὰρ οὐ ἂντι τοῦ ὦ ἐχρώμεθα—, νῦν δ' ἔρως κέκληται διὰ τὴν τοῦ ὦ ἂντι τοῦ οὐ μεταλλαγὴν. ἀλλὰ τί ἔτι σὺ⁷⁷ λέγεις ὅτι σκοπῶμεν;
- ΕΡΜ.** Δόξα καὶ τὰ τοιαῦτα πῇ σοι φαίνεται;
- ΣΩ.** Δόξα δὴ ἦτοι⁷⁸ τῇ διώξει ἐπωνόμασται, ἣν ἡ ψυχὴ διώκουσα τὸ εἰδέναι ὅπῃ ἔχει τὰ πράγματα πορεύεται,

75 εὐφεροσύνην Becker: εὐφροσύνην B: εὐφερωσύνην T.

76 εἶναι·dan sonra elyazmalarında yer alan “ἴμερου τε καὶ ῥεύματος” [özlemin ve akarsuyun] ifadesini Ast ve diğerleri parantez içine almıştır.

77 σὺ Heindorf: οὐ BT.

78 δὴ ἦτοι cod. Laurentinus 85. 17: δὲ ἦτοι BT: δὴ τοι Schanz.

- göre açıktır ki hareket için bir “ağırlığın” (*baros/akthos*) adına benzetilmektedir. “Neşe” (*khara*) ise ruhun akışının “nüfuz etmesi” (*diakhysis*)
- D ve yolunun açılmasından dolayı böyle çağırılmışa benziyor. “Keyif” (*terpsis*), “keyifli”den (*terpnon*) hareketledir; “keyifli” (*terpnon*) ise “ruhun arasına sızan soluğu” (*psykhês herpseôs pnoê*) tasvir etmesinden hareketle böyle çağırılmıştır. Bundan dolayı yerinde bir şekilde *herpnoun* (sızan soluk) denmiştir, ancak zamanla değişime uğrayarak *terpnon* olmuştur.
- “Şenlik”in (*euphrosynê*) ise hangi nedenle böyle [çağırıldığını Ç.N.] konuşmaya hiç ihtiyaç yok. Herkes için açıkça ortada ki ruhun şeylerle “iyi bir şekilde birlikte hareket etme”sinden (*eu... sympheresthai*) ötürü yerinde olarak bunu, yani *euphrosynê* adını almıştır; ancak biz onu
- E *euphrosynê* diye çağırırız. “İhtiras” (*epithymia*) da hiç zor değil. “Yüreğe doğru giden” (*epi ton thymon iouse*) gizil güçten dolayı bu adla çağırıldığı açıkça ortadadır. “Yürek” (*thymos*) ise, ruhun “kızmasından” (*thysis*) ve kaynamasından hareketle bu adı taşımaktadır. Ancak “özlem”e (*himeros*) özellikle ruhu teşvik eden bir akış olduğu için bu ad takılmıştır. Çünkü
- 420 “aceleyle şeylerin peşinden aktığından” (*hiemenos rhei kai ephimenos tôn pragmatôn*) ve akışın koşullarıyla ruhu peşinden sürüklediğinden, bütün bu gizil güçlerden ötürü *himeros* diye çağırılır. “Hasret” (*pothos*) ise, bir şeyin “herhangi bir yerde olduğuna” (*allothi pou ontos*) ya da mevcut olmadığına işaret ettiğinden böyle çağırılır; zaten bundan hareketle “hasret” (*pothos*) adı takılmıştır. Bu nedenle, yöneldiği şey mevcut olduğu zaman *himeros* (özlem), bulunmadığında ise *pothos* (hasret) diye çağırılır. “Aşk” (*erôs*) ise, dıştan “içe doğru akan” (*esrei*) bir şeydir ve bu akış buna sahip olan kişinin kendisinde var olan bir şey değildir.
- B Ancak gözler aracılığıyla dışarıdan getirilmiş olduğundan, bu yüzden *esrein*’den (içe doğru akmak) hareketle atalar onu *esros* (içe doğru akan) diye çağırılmışlardır –zira “ömega” (ω) yerine “o” (ο) kullanıyormuşuz-, şimdi ise “ömega”nın (ω) “o”nun (ο) yerini alması sayesinde *erôs* diye çağırıyoruz. Pekâlâ, inceleyelim diye şimdi hangisini seçeceksin bakalım?

HERMOGENES: Peki “sanı” (*doksa*) ve bu gibi şeyler sana nasıl görünüyor?

SOKRATES: “Sanı”ya (*doksa*) ya ruhun, bilmenin peşinden giderek olguların gidişatına vakıf olduğu “peşinde olma”dan (*diôksis*)

ἢ τῇ ἀπὸ τοῦ τόξου βολῇ. ἔοικε δὲ τούτῳ μᾶλλον. ἡ γοῦν οἴησις
 C τούτῳ συμφωνεῖ. οἷσιν γὰρ⁷⁹ τῆς ψυχῆς ἐπὶ πᾶν⁸⁰ πρᾶγμα, οἷόν
 ἐστὶν ἕκαστον τῶν ὄντων, δηλοῦσθαι προσέοικεν, ὥσπερ γε καὶ ἡ
 βουλή πως⁸¹ τὴν βολήν, καὶ τὸ βούλεσθαι τὸ ἐφίεσθαι σημαίνει
 καὶ τὸ⁸² βουλευέσθαι· πάντα ταῦτα δόξῃ ἐπόμεν' ἅττα φαίνεται
 τῆς βολῆς ἀπεικασματα, ὥσπερ αὖ καὶ τούναντίον ἡ ἀβουλία
 ἀτυχία δοκεῖ εἶναι, ὡς οὐ βαλόντος οὐδὲ τυχόντος οὐ τ'⁸³ ἔβαλλε⁸⁴
 καὶ ὃ ἐβούλετο καὶ περὶ οὗ ἐβουλευέτο καὶ οὗ ἐφίετο.

D **ΕΡΜ.** Ταῦτα ἤδη μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πυκνότερα
 ἐπάγειν.

ΣΩ. Τέλος γὰρ ἤδη θέω.⁸⁵ ἀνάγκην δ' οὖν ἔτι βούλομαι
 διαπερᾶναι, ὅτι τούτοις ἐξῆς ἐστὶ, καὶ τὸ ἐκούσιον. τὸ μὲν οὖν
 ἐκούσιον, τὸ εἶκον καὶ μὴ ἀντιτυποῦν, ἀλλ', ὥσπερ λέγω, εἶκον
 τῷ ἰόντι δεδηλωμένον ἂν εἴη τούτῳ τῷ ὀνόματι, τῷ κατὰ τὴν
 βούλησιν γιγνομένῳ· τὸ δὲ ἀναγκαῖον καὶ ἀντίτυπον, παρὰ τὴν
 βούλησιν ὄν, τὸ περὶ τὴν ἀμαρτίαν ἂν εἴη καὶ ἀμαθίαν, ἀπεικασται
 E δὲ τῇ κατὰ τὰ ἄγκη⁸⁶ πορεία, ὅτι δύσπορα καὶ τραχέα καὶ λάσια
 ὄντα ἴσχει τοῦ ἰέναι. ἐντεῦθεν οὖν ἴσως ἐκλήθη ἀναγκαῖον, τῇ
 διὰ τοῦ ἄγκους ἀπεικασθὲν πορεία. ἕως δὲ πάρεστιν ἡ ῥώμη,
 μὴ ἀνιῶμεν αὐτήν· ἀλλὰ καὶ σὺ μὴ ἀνίει, ἀλλὰ ἐρώτα.

421 **33. ΕΡΜ.** Ἐρωτῶ δὴ τὰ μέγιστα καὶ τὰ κάλλιστα, τήν τε
 ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ὄν καὶ αὐτὸ τοῦτο περὶ ὧν νῦν
 ὁ λόγος ἡμῖν ἐστίν, ὄνομα, δι' ὅ τι τὸ ὄνομα ἔχει.

ΣΩ. Μαίεσθαι οὖν καλεῖς τι;

79 οἷσιν γὰρ t. in marg.: οἷσειν· ἴσως γὰρ B: εἰσιν γὰρ T: οἷσιν· ἴσως γὰρ W.

80 πᾶν T: τὸ B.

81 πως Hermann: πρὸς BT.

82 τὸ add. Heindorf.

83 οὐ τ' Burnet: οὐτ' B: οὐτ' b: οὐ T.

84 ἔβαλλε Heindorf: ἐβάλλετο BT.

85 θέω Adam: θεῶ T: θεω B. θεῶ vulg.

86 ἄγκη b: ἀνάγκην BT.

ya da “yay”ın (*tokson*) atışından hareketle bu ad takılmıştır; Sonuncusu doğruya daha yakın gibidir. Her yönden “görüş”le (*oiésis*) uyum içindedir. Var-olanların her birinin bütün aslının ne olduğuna yönelik ruhun “ivme”sini (*oisis*) ifşa ediyorsa benziyor. Tıpkı “irade” (*boulê*) “atış”ı (*bolê*) nasıl [ifşa ediyorsa Ç.N.]; “isteme”nin (*to boulesthai*) “yönelme” (*to ephiesthai*) kadar “tasarlama/öğütleşme”ye (*to bouleuesthai*) işaret ettiği gibi. Bunların hepsi “sanı”ya (*doksa*) eşlik eder ve “atış”ın (*bolê*) tasvirleri gibi görünürler. Tıpkı bunun karşıtı olarak, sanki birinin niyet ettiği, tasarladığı, yöneldiği, atış yaptığı hedefi rast getirememesi, ıskalamasından hareketle “ihtiyatsızlık”ın (*aboulia*) da “rast getireme-me/ıskalama” (*atykhia*) gibi görüldüğü üzere.

D **HERMOGENES:** Bana öyle geliyor ki, ey Sokrates, sen bunları oldukça dar bir çerçeveye sıkıştırdın.

SOKRATES: Son turu koşuyorum zaten. Bu yüzden, bu arın hemen ardından gelen “zorunluluk” (*anankê*) ve “gönüllü”yi (*hekousios*) işlemek istiyorum. Öyleyse “gönüllü” (*hekousios*), razı olan ve direnmeyendir. Ancak, tıpkı söylediğimiz gibi, “harekete razı olan” (*eikon tô ionti*) bu adın, “irade”nin (*boulêsis*) meydana gelmesine göre ifşa edilmiştir. “Zorunlu” (*anankaïos*) ve “direnen” (*anatypos*), “irade”ye (*boulêsis*) karşıdır, “kusurluluk/hedefi kaçıрма” (*hamartia*) ve “cehalet”le (*amathia*) ilişkilidir. Bununla “koyaklar” (*ta ankê*) boyunca ilerleme tasvir edilir. Çünkü onlar [koyaklar Ç.N.] geçit vermez, engeli ve gür çalılıklarla kaplı olduklarından hareket etmeyi engeller. O halde bundan hareketle, belki de “zorunlu” (*anankaïos*) koyaklar arasında ilerleme ile tasvir edilmiştir. Hâlihazırdaki direncimizi kırmayalım o zaman, sen de geri durma, sor!

33. **HERMOGENES:** Tamam, soruyorum [adların Ç.N.] en muh-
421 teşemlerini ve soylularını, “hakikat”i (*alêtheia*), “yanlışlık”ı (*pseudos*), “var-olan”ı (*to on*) ve bizzat söyleşimizin konusu olan adın niçin “ad” (*onoma*) adına sahip olduğunu.

SOKRATES: *Maiesthai* sana neyi çağırıştırıyor?

ΕΡΜ. Ἐγωγε, τό γε ζητεῖν.

ΣΩ. Ἐοικε τοίνυν ἐκ λόγου ὀνόματι συγκεκροτημένῳ, λέγοντος ὅτι τοῦτ' ἔστιν ὄν, οὐ τυγχάνει ζήτημα ὄν,⁸⁷ τὸ ὄνομα. μᾶλλον δὲ ἂν αὐτὸ γνοίης ἐν ᾧ λέγομεν τὸ ὀνομαστόν· ἐνταῦθα
Β γὰρ σαφῶς λέγει τοῦτο εἶναι ὄν οὐ μάσμα ἐστίν.⁸⁸ ἢ δ' ἀλήθεια, καὶ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἔοικε⁸⁹ ἢ γὰρ θεία τοῦ ὄντος φορὰ ἔοικε προσειρηθῆναι τούτῳ τῷ ῥήματι, τῇ ἀληθείᾳ, ὡς θεία οὖσα ἄλη. τὸ δὲ⁹⁰ ψευδὸς τοῦναντίον τῇ φορᾷ· πάλιν γὰρ αὐτὸ λοιδορούμενον ἥκει τὸ ἰσχύμενον καὶ τὸ ἀναγκαζόμενον ἡσυχάζειν, ἀπείκασται δὲ τοῖς καθεύδουσι· τὸ ψῖ δὲ προσγενόμενον ἐπικρύπτει τὴν βούλησιν τοῦ ὀνόματος· τὸ δὲ ὄν καὶ ἡ οὐσία ὁμολογεῖ τῷ ἀληθεῖ,
Γ τὸ ἰῶτα ἀπολαβόν· ἰὸν γὰρ σημαίνει· καὶ τὸ οὐκ ὄν αὐτῷ, ὡς τινες καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸ οὐκ ἰόν.

ΕΡΜ. Ταῦτα μὲν μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ἀνδρείως πάνυ διακεκροτηκέναι· εἰ δέ τις σε ἔροιτο τοῦτο τὸ ἰὸν καὶ τὸ ῥέον καὶ τὸ δοῦν, τίνα ἔχει ὀρθότητα ταῦτα τὰ ὀνόματα—

ΣΩ. Τί ἂν αὐτῷ ἀποκρινάμεθα, λέγεις; ἢ γάρ;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐν μὲν τοίνυν ἄρτι που ἐπορισάμεθα ὥστε δοκεῖν τὶ λέγειν ἀποκρινόμενοι.

ΕΡΜ. Τὸ ποῖον τοῦτο;

Δ **ΣΩ.** Φάναι, ὃ ἂν μὴ γιγνώσκωμεν, βαρβαρικόν τι τοῦτ' εἶναι. εἴη μὲν οὖν ὥσως ἂν τι τῇ ἀληθείᾳ καὶ τοιοῦτον αὐτῶν, εἴη δὲ καὶ ὑπὸ παλαιότητος τὰ πρῶτα τῶν ὀνομάτων ἀνεύρετα εἶναι· διὰ γὰρ τὸ πανταχῇ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα οὐδὲν θαυμαστόν ἂν εἴη, εἰ ἢ⁹¹ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ βαρβαρικῆς μῆδεν διαφέρει.⁹²

87 ὄν add. Burnet.

88 ὄν οὐ μάσμα ἐστίν Heusde (μάσμα Buttmann): ὀνομασμά ἐστίν BT.

89 ἔοικε Hermann: ἔοικε συγκεκροτηθῆναι BT.

90 δὲ om. BT.

91 εἴη, εἰ ἢ bt: εἴη BT.

92 διαφέρει bt: διαφέρειν BT.

HERMOGENES: Bana göre, “araştırmayı” (*zêtein*).

SOKRATES: Ad sözcüğü de anlaşıldığı kadarıyla sıkıştırılmış bir halde, “bu, araştırılmış var-olana denk gelen bir var-olandır” (*on, houtynkhanei zêtêma on*) ifadesinin adıdır. Bunu “adlandırılmış” (*onomastos*) B ifadesinde daha iyi ayırt edebilirsin. Zira kimileyin açıkça bunun “araştırmanın ta kendisi olan var-olan” (*on hout masma estin*) olduğunu da ifade eder. Ve “hakikat” (*alêtheia*) da tıpkı diğerlerine “benziyor” <benzer şekilde sıkıştırılmış>. Zira öyleye benziyor ki var-olanın tanrısal hareketine bu tabirle, “hakikat”le (*alêtheia*), “tanrısal bir gezinme” (*theia... alê*) olduğu atfedilmiştir. “Yanlışlık” (*pseudos*) ise harekete karşıt olandır. Sonuçta yine bir kere daha burada da [hareketin Ç.N.] önünü tıkamak ve hareketsiz kalmaya zorlamak yeriliyor ve “uyuklayanlar” (*katheudousi*) ile tasvir ediliyor. “Psi”nin (ψ) iliştirilmesi adın niyetini örtük hale getiriyor. “Var-olan” (*to on*) ve “öz” (*ousia*) de “hakiki olan” (*alêthes*) ile uyumaktadır. Bir “iôta”nın (*ι*) yerini alması sayesinde, “gidene/hareket C edene” (*ion*) işaret eder. “Var-olmayan” (*to ouk on*) ise yine, bazılarının onu adlandırdığı üzere “gitmeyen”dir (*ouk ion*).

HERMOGENES: Bana öyle geliyor ki, ey Sokrates, bunları oldukça yiğitçe bileşenlerine ayırdın. Ancak şayet birisi sana “giden” (*to ion*), “akan” (*to rheon*) ve “ket vuran/bağlayan”ın (*to down*), işte bu adlarının ne tür doğruluklara sahip olduklarını sorarsa—

SOKRATES: Ona ne cevap vereceğimizi kast ediyorsun, öyle değil mi?

HERMOGENES: Evet, tam da onu.

SOKRATES: Tam da az önce verdiğimiz cevap bir şey ifade ediyormuş gibi [bir çıkar yol Ç.N.] bulmuştuk.

HERMOGENES: Nasıl bir şey bu?

D **SOKRATES:** Bir şeyi anlayamadığımızda, bunun Barbarlara ait olduğunu söylemek. Bu onlardan bazıları için belki hakikat olabilir ya da onların eskimişliği yüzünden adların ilk unsurları bulup çıkarılamaz hale getirilmiştir. Zira mademki her yerde adların altı üstüne getirilmiştir; öyleyse eski dilin şimdilerdeki Barbar dilin arasında ön plana çıkmaması hiç de şaşkınlık verici bir durum değildir.

ΕΡΜ. Καὶ οὐδέν γε ἀπὸ τρόπου λέγεις.

ΣΩ. Λέγω γὰρ οὖν εἰκότα. οὐ μέντοι μοι δοκεῖ προφάσεις ἀγὼν δέχεσθαι, ἀλλὰ προθυμητέον ταῦτα διασκέψασθαι. **Ε** ἐνθυμηθῶμεν δέ, εἴ τις αἰεί, δι' ὧν ἂν λέγεται τὸ ὄνομα, ἐκεῖνα ἀνερήσεται⁹³ τὰ ῥήματα, καὶ αὖθις αὖ, δι' ὧν ἂν τὰ ῥήματα λεχθῇ, ἐκεῖνα πεύσεται, καὶ τοῦτο μὴ παύσεται ποιῶν, ἄρ' οὐκ ἀνάγκη τελευτῶντα ἀπειπεῖν τὸν ἀποκρινόμενον;

ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Πότε οὖν ἀπειπὼν ὁ ἀπαγορεύων δικαίως παύοιτ' ἄν; ἄρ' οὐκ ἐπειδὰν ἐπ' ἐκείνοις γένηται τοῖς ὀνόμασιν, ἃ ὥσπερ εἰ στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἐστὶ καὶ λόγων καὶ ὀνομάτων; ταῦτα γάρ που οὐκέτι δίκαιον φανῆναι ἐξ ἄλλων ὀνομάτων συγκείμενα, ἂν οὕτως ἔχη. οἷον νῦν δὴ τὸ ἀγαθὸν ἔφαμεν ἐκ τοῦ ἀγαστοῦ καὶ ἐκ τοῦ θοοῦ συγκεῖσθαι· τὸ δὲ θοὸν ἴσως φαῖμεν ἂν ἐξ **Β** ἐτέρων, ἐκεῖνα δὲ ἐξ ἄλλων· ἀλλ' ἐάν ποτέ γε λάβωμεν ὃ οὐκέτι ἔκ τινων ἐτέρων ζύγεται ὀνομάτων, δικαίως ἂν φαῖμεν ἐπὶ στοιχείῳ τε ἤδη εἶναι καὶ οὐκέτι τοῦτο ἡμᾶς δεῖν εἰς ἄλλα ὀνόματα ἀναφέρειν.

ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν καὶ νῦν ἃ ἐρωτᾷς τὰ ὀνόματα στοιχεῖα ὄντα τυγχάνει, καὶ δεῖ αὐτῶν ἄλλω τινὶ τρόπῳ ἤδη τὴν ὀρθότητα ἐπισκέψασθαι, ἥτις ἐστίν;

ΕΡΜ. Εἰκὸς γε.

ΣΩ. Εἰκὸς δὴτα, ὧ Ἑρμόγενης· πάντα γοῦν φαίνεται τὰ **Κ** ἔμπροσθεν εἰς ταῦτα ἀνεληλυθέναι. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὥς μοι δοκεῖ ἔχειν, δεῦρο αὖ συνεπίσκεψαι μετ' ἐμοῦ, μή τι παραληρήσω λέγων οἷαν δεῖ τὴν τῶν πρώτων ὀνομάτων ὀρθότητα εἶναι.

ΕΡΜ. Λέγε μόνον, ὥς ὅσον γε δυνάμεως παρ' ἐμοί ἐστιν συνεῖσκέψομαι.

93 ἀνερήσεται Bekker: ἐρήσεται B: ἂν ἐρήσεται T.

HERMOGENES: Söylediğin tarzımızın dışında bir şey değil.

SOKRATES: Öyle ki oldukça doğruya yakın şeyler söylüyorum.

Ancak bana öyle geliyor ki ileri sürülen müsabakayı/mücadeleyi kabul etmeli; bunları incelerken yürekli olmalıyız. Şunu da idrak edelim ki

E şayet birisi daima bir adın neden, hangi ifadelerden ötürü söylendiğini, sonra yine ifadelerin neden ötürü söylenmiş olduğunu sorarsa, bunlardan vazgeçmez, bunları yapmaktan vazgeçmezse, ona cevap veren kişinin karşılık vermeye son vermesi bir zorunluluk olmaz mı?

HERMOGENES: Bana da öyle görünüyor.

422 **SOKRATES:** Öyleyse ne zaman karşılık vermekten cayıp bundan vazgeçmek yerinde olur? Başka sözlerin ve adların temel unsurları olan adlara ulaştığı zaman, değil mi? Mademki bunlar böyle [temel unsurlardır Ç.N.], bunların başka adlardan bileştirilmeleri artık yerinde olmaz. Örneğin “iyi”nin (*agathos*) “takdire şayan”dan (*agastos*) ve “hızlı”dan (*thoou*) bileştirildiğini söyledik. Belki “hızlı”nın (*thoon*) da başkalarından B [bileştirildiğini Ç.N.] söyleyebiliriz, onların da başkalarından. Ancak artık başka adlardan bileştirilemeyecek bir adı ele alırsak, artık başka adlarla ilişkilendirmek üzere gönderme yapamayacağımız temel unsura ulaştığımızı yerinde bir şekilde söyleyebiliriz.

HERMOGENES: Bana da doğru bir biçimde ifade ettin gibi geliyor.

SOKRATES: Öyleyse, şimdi sorduğun temel unsur olan adların doğruluklarını başka bir yordamla kovuşturmamız gerekir, öyle değil mi?

HERMOGENES: Öyle gibi duruyor.

SOKRATES: Öyleye benziyor ey Hermogenes. Görüldüğü kadarıyla, daha önceki [adlar Ç.N.] bunların peşinden geliyor. Eğer bu böyleyse, bana görüldüğü kadarıyla, buraya gelip bir kere daha benimle birlikte dikkatini yoğunlaştır da, ilk adların doğruluklarına dair konuşurken abuk sabuk şeyler söylemeyeyim.

HERMOGENES: Sadece söyle, gücüm yettiğince seninle birlikte dikkatimi yoğunlaştıracam.

34. ΣΩ. “Οτι μὲν τοίνυν μία γέ τις ἡ ὀρθότης παντὸς ὀνόματος καὶ πρώτου καὶ ὑστάτου, καὶ οὐδὲν διαφέρει τῷ ὄνομα εἶναι οὐδὲν αὐτῶν, οἶμαι καὶ σοὶ ξυνδοκεῖ.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

Δ ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ὦν γε νῦν δι⁹⁴ διεληλύθαμεν τῶν ὀνομάτων ἡ ὀρθότης τοιαύτη τις ἐβούλετο εἶναι, οἷα δηλοῦν οἷον ἕκαστόν ἐστι τῶν ὄντων.

ΕΡΜ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τοῦτο μὲν ἄρα οὐδὲν ἦττον καὶ τὰ πρώτα δεῖ ἔχειν καὶ τὰ ὕστερα, εἴπερ ὀνόματα ἔσται.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὕστερα, ὡς ἔοικε, διὰ τῶν προτέρων οἷά τε ἦν τοῦτο ἀπεργάζεσθαι.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Εἶεν· τὰ δὲ δὴ πρῶτα, οἷς οὔπω ἔτερα ὑπόκειται, τίνοι
Ε τρόπῳ κατὰ τὸ δυνατόν ὅτι μάλιστα φανερά ἡμῖν ποιήσῃ τὰ ὄντα, εἴπερ μέλλει ὀνόματα εἶναι; ἀποκρίναι δέ μοι τόδε· εἰ φωνὴν μὴ εἶχομεν μηδὲ γλῶτταν, ἐβουλόμεθα δὲ δηλοῦν ἀλλήλοις τὰ πράγματα, ἄρ' οὐκ ἂν, ὥσπερ νῦν οἱ ἐνεοί, ἐπεχειροῦμεν ἂν σημαίνειν ταῖς χερσὶ καὶ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι;

ΕΡΜ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως, ὦ Σώκρατες;

423 ΣΩ. Εἰ μὲν γ' οἶμαι τὸ ἄνω καὶ τὸ κοῦφον ἐβουλόμεθα δηλοῦν, ἥρομεν ἂν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν χεῖρα, μιμούμενοι αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος· εἰ δὲ τὰ⁹⁵ κάτω καὶ τὰ βαρέα, πρὸς τὴν γῆν· καὶ εἰ ἵππον θέοντα ἢ τι ἄλλο τῶν ζώων ἐβουλόμεθα δηλοῦν, οἴσθα ὅτι ὡς ὁμοίότατ' ἂν τὰ ἡμέτερα αὐτῶν σώματα καὶ σχήματα ἐποιοῦμεν ἐκείνοις.

ΕΡΜ. Ἀνάγκη μοι δοκεῖ ὡς λέγεις ἔχειν.

94 διῇ add. Heindorf.

95 τὰ G: om. BT.

34. SOKRATES: Sanırım, ilk [adlar Ç.N.] olsun, en sonuncusu olsun onlardan hiçbirinin diğerleri arasında ön plana çıkmadığı, adların hepsinin en azından bir doğruluğu olduğu konusunda sizinle hemfikiriz.

HERMOGENES: Tam da öyle.

D SOKRATES: O halde az önce sözünü ettiğimiz adların bu doğruluğunun olmak istediği şey var-olanların her birinin nasıl olduğunu ifşa etmektedir.

HERMOGENES: Tabii nasıl olmasın?

SOKRATES: İşte bu [doğruluk Ç.N.] eğer gerçekten ad iseler, ilk adlar da olsalar, sonrakiler de onlarda bulunmak zorundadır.

HERMOGENES: Tam da öyle.

SOKRATES: Ancak öyle görünüyor ki sonrakiler bunu ilk adlar aracılığıyla başarıyorlar.

HERMOGENES: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Öyleyse herhangi bir yordamla başka adlara dayandırılmayan ilk adlar, nasıl olur da adlar olmak üzere bizim için mümkün olduğu kadar apaçık kılınabilir? Peki, şu soruma cevap ver bakalım: Sesimiz ya da dilimiz olmasaydı; birbirimize şeyleri tarif etmek isteseydik; sanki dilsizmişiz gibi, elimizle, kafamızla ya da bedenimizin başka bir kısmıyla işaret etmeye çalışmaz mıydık?

HERMOGENES: Başka nasıl yapılabilir, ey Sokrates?

423 SOKRATES: Yukarıdaki ve hafif bir şeyi tarif etmek istersek, bu şeyin doğasını taklit ederek ellerimizi göğe doğru kaldırırız; [bu tarif, Ç.N.] aşağıdaki ve ağır bir şey içinse [aynı hareketleri Ç.N.] yere doğru yaparız; keza koşmakta olan bir atı ya da başka bir canlı varlığı tarif etmek istersek, bedenimizi ve hareketlerimizi onlarınkine olabildiğince benzer kılmamız gerektiğini biliriz.

HERMOGENES: Söylediğin gibi olduğu bana zorunlu gibi geliyor.

- B ΣΩ.** Οὕτω γὰρ ἂν οἶμαι δῆλωμά του⁹⁶ ἐγίγνετο, μιμησαμένου, ὥς ἔοικε, τοῦ σώματος ἐκεῖνο ὃ ἐβούλετο δηλῶσαι.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ φωνῇ τε καὶ γλώττῃ καὶ στόματι βουλόμεθα δηλοῦν, ἄρ' οὐ τότε ἐκάστου δῆλωμα ἡμῖν ἔσται τὸ ἀπὸ τούτων γιγνόμενον, ὅταν μίμημα γένηται διὰ τούτων περὶ ὁτιοῦν;

ΕΡΜ. Ἀνάγκη μοι δοκεῖ.

ΣΩ. Ὅνομ' ἄρ' ἐστίν, ὥς ἔοικε, μίμημα φωνῇ ἐκείνου ὃ μιμεῖται, καὶ ὀνομάζει ὁ μιμούμενος τῇ φωνῇ ὃ ἂν μιμῇται

ΕΡΜ. Δοκεῖ μοι.

- C ΣΩ.** Μὰ Δί' ἀλλ' οὐκ⁹⁷ ἔμοί πω δοκεῖ καλῶς λέγεσθαι, ὧ ἑταῖρε.

ΕΡΜ. Τί δή;

ΣΩ. Τοὺς τὰ πρόβατα μιμουμένους τούτους καὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ἀναγκαζοίμεθ' ἂν ὁμολογεῖν ὀνομάζειν ταῦτα ἅπερ μιμοῦνται.

ΕΡΜ. Ἀληθῇ λέγεις.

ΣΩ. Καλῶς οὖν ἔχειν δοκεῖ σοι;

ΕΡΜ. Οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ τίς ἄν, ὧ Σώκρατες, μίμησις εἴη τὸ ὄνομα;

- D ΣΩ.** Πρῶτον μὲν, ὥς ἔμοι δοκεῖ, οὐκ ἔαν καθάπερ τῇ μουσικῇ μιμούμεθα τὰ πράγματα οὕτω μιμώμεθα, καίτοι φωνῇ γε καὶ τότε μιμούμεθα· ἔπειτα οὐκ ἔαν ἅπερ ἡ μουσικὴ μιμεῖται⁹⁸ καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα, οὐ μοι δοκοῦμεν ὀνομάσκειν. λέγω δέ τοι τοῦτο·⁹⁹ ἔστι τοῖς πράγμασι φωνῇ καὶ σχῆμα ἐκάστω, καὶ χρῶμά γε πολλοῖς;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἔοικε τοίνυν οὐκ ἔάν τις ταῦτα μιμῇται, οὐδὲ περὶ ταύτας τὰς μιμήσεις ἡ τέχνη ἡ ὀνομαστικὴ εἶναι. αὗται μὲν γάρ εἰσιν ἡ μὲν μουσικὴ, ἡ δὲ γραφικὴ· ἡ γάρ;

96 δῆλωμά του σώματος BT: σώματος Schanz tarafından parantez içinde verilmiştir.

97 ἀλλ' οὐκ Hermann (γρ. T): οὐκ ἀλλ' B: οὐκ ἀλλ' T.

98 μιμεῖται g: μιμῇται BGT.

99 δέ τοι τοῦτο G: δέ τι τοῦτο BT.

B SOKRATES: Zira öyle ki, bence, tarif edilmek istenen şey bedenin taklit edilmesi aracılığıyla işte böyle ortaya çıkmaktadır.

HERMOGENES: Evet.

SOKRATES: Bir şeyi sesle, dille ve ağızla tarif etmek istediğimizde, bunlar sayesinde herhangi bir şeye dair taklit meydana geldiğinde, bunlardan hareketle her birinin bilinme aracı bizde ortaya çıkmaz mı acaba?

HERMOGENES: Bu bana zorunlu görünüyor.

SOKRATES: Öyleyse ad, öyle görünüyor ki taklit edilmiş bir şeyin sessel taklididir ve sesle taklit eden taklit ederek adlandırır.

HERMOGENES: Bana da öyle geliyor.

C SOKRATES: Zeus adına, ancak henüz pek de öyle yerinde bir şekilde ifade etmişiz gibi gelmiyor bana, ey yoldaşım.

HERMOGENES: Neden ki?

SOKRATES: Bu durumda, koyunların, horozların ya da başka canlıların taklit edildiğini ve onları taklit edenler tarafından adlandırıldıklarını kabul etmek zorunda kalırız.

HERMOGENES: Doğru söylüyorsun.

SOKRATES: İyi de, bu sana yerinde gibi geliyor mu?

HERMOGENES: Bence yerinde değil. Öyleyse, ey Sokrates, ad ne türden bir taklittir acaba?

D SOKRATES: Bana öyle geliyor ki ilk olarak şeyleri tıpkı müzikte yaptığımız gibi taklit ediyorsak, sesle taklit ediliyor olsa bile, bu ad değildir; sonrasında müzik taklit edildiğinde ve biz taklit ettiğimizde bu bana adlandırma gibi görünmüyor. Bununla kastettiğim şu: Şeylerin her birinin sesi ve biçimi, pek çoklarının ise rengi vardır, öyle değil mi?

HERMOGENES: Tam da öyledir.

SOKRATES: Öyleyse öyle görünüyor ki birisi bunları taklit ettiğinde adlandırmış olmaz; adlandırma hünere bunların taklitleri değildir. Zira bunlar müzik hünere ya da [resim Ç.N.] çizme hünere ilişkindir, öyle değil mi?

ΕΡΜ. Ναί.

Ε **ΣΩ.** Τί δὲ δὴ τόδε; οὐ καὶ οὐσία δοκεῖ σοι εἶναι ἐκάστω, ὥσπερ καὶ χρῶμα καὶ ἄ νῦν δὴ ἐλέγομεν; πρῶτον αὐτῷ τῷ χρώματι καὶ τῇ φωνῇ οὐκ ἔστιν οὐσία τις ἐκατέρῳ αὐτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅσα ἡξίωται ταύτης τῆς προσρήσεως, τοῦ εἶναι;

ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Τί οὖν; εἴ τις αὐτὸ τοῦτο μιμεῖσθαι δύναιτο ἐκάστου, τὴν οὐσίαν, γράμμασί τε καὶ συλλαβαῖς, ἄρ' οὐκ ἂν δηλοῖ ἕκαστον ὃ ἔστιν; ἢ οὐ;

424 ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Καὶ τί ἂν φαίης τὸν τοῦτο δυνάμενον, ὥσπερ τοὺς προτέρους τὸν μὲν μουσικὸν ἔφησθα, τὸν δὲ γραφικόν. τοῦτον δὲ τίνα;

ΕΡΜ. Τοῦτο ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ὅπερ *πάλαι* ζητοῦμεν,¹⁰⁰ οὗτος ἂν εἶναι ὁ ὀνομαστικός.

35. ΣΩ. Εἰ ἄρα τοῦτο ἀληθές, ἥδη ἔοικεν ἐπισκεπτέον περὶ ἐκείνων τῶν ὀνομάτων ὧν σὺ ἤρου, περὶ ῥοῆς τε καὶ τοῦ ἰέναι καὶ σχέσεως, εἰ τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς συλλαβαῖς τοῦ **Β** ὄντος ἐπιλαμβάνεται αὐτῶν ὥστε ἀπομιμεῖσθαι τὴν οὐσίαν, εἴτε καὶ οὐ;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Φέρε δὴ, ἴδωμεν, πότερον ἄρα ταῦτα μόνα ἐστὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων ἢ καὶ ἄλλα πολλά.

ΕΡΜ. Οἶμαι ἔγωγε καὶ ἄλλα.

ΣΩ. Εἰκὸς γάρ. ἀλλὰ τίς ἂν εἴη ὁ τρόπος τῆς διαίρέσεως ὅθεν ἄρχεται μιμεῖσθαι ὁ μιμούμενος; ἄρα οὐκ ἐπέιπερ συλλαβαῖς τε καὶ γράμμασιν ἢ μίμησις τυγχάνει οὐσα τῆς οὐσίας, ὀρθότατόν ἐστι διελέσθαι τὰ στοιχεῖα πρῶτον, ὥσπερ οἱ ἐπιχειροῦντες **С** τοῖς ῥυθμοῖς τῶν στοιχείων πρῶτον τὰς δυνάμεις διείλοντο, ἔπειτα τῶν συλλαβῶν καὶ οὕτως ἥδη ἔρχονται ἐπὶ τοὺς ῥυθμοὺς σκεψόμενοι, πρότερον δ' οὐ;

ΕΡΜ. Ναί.

HERMOGENES: Evet.

E SOKRATES: Peki, şuna ne demeli? Sence de her bir şeyin bir özü, sonuç itibarıyla hem bir rengi hem de biraz önce sözünü ettiğimiz diğer özellikleri var mıdır? İlk planda, kendi renginden ve sesinden hareketle onların bir öz olmadığı ve var olmanın uygun şekilde atfedildiği diğer bütün hepsi için de böyle olduğu düşüncesinde misin?

HERMOGENES: Bana da öyle görünüyor.

SOKRATES: Öyleyse nedir? Şayet birisi her bir şeyin özünü harflerle ve hecelerle taklit edebiliyorsa, her birinin ne olduğunu açık kılamaz/tarif edemez mi? Öyle değil mi?

424 HERMOGENES: Kesinlikle yapabilir.

SOKRATES: Bunu yapabilen birisini, tıpkı öncekilerden müzikçiyi ve çizeri çağırdığın gibi çağırır mısın? Bu kişiye ne dersin?

HERMOGENES: Bana göre de, ey Sokrates, bu, ta en başından beri soruşturduğumuz kişidir, yani “adlandırmacı”dır (*ho onomatikos*).

35. SOKRATES: Şayet bu doğruysa, şu ana kadar senin sorduğun şu, “akış” (*rhoê*), “hareket halinde olma” (*ienai*) ve “engelleme” (*skhesis*)

B adlarının, var-olanın harfleri ve heceleri vasıtasıyla kavranıp kavranmadığını, sonuçta da özünün taklit edilerek ifade edilip edilmediğini kovuşturmamız gerekiyor, öyle değil mi?

HERMOGENES: Bu durumda tam da öyledir.

SOKRATES: Haydi öyleyse, ilk adlar yalnızca bunlardan mı ibaret, yoksa başka daha pek çokları da var mı görelim bakalım,

HERMOGENES: Bana kalırsa daha başkaları da vardır.

SOKRATES: Var gibi duruyor. Taklit edenin ondan hareketle taklit etmeye başladığı ayırma yordamı nedir? Mademki özün taklidi heceler ve harfler aracılığıyla yapılıyor, en doğrusu ilk önce harfleri/

C ses unsurlarını ayırmak olmaz mı, tıpkı ritimlerle iştigal edenlerin ritimleri dikkatle incelemeye girişmeden önce, ilk olarak harflerin/ses unsurlarının, sonrasında hecelerin gizil güçlerini [ses değerlerini Ç.N.] birbirlerinden ayırdıkları gibi?

HERMOGENES: Evet.

- ΣΩ.** Ἄρ' οὖν καὶ ἡμᾶς οὕτω δεῖ πρῶτον μὲν τὰ φωνήεντα διελέσθαι, ἔπειτα τῶν ἐτέρων κατὰ εἶδη τά τε ἄφωνα καὶ ἄφθογγα—οὕτωςί γάρ που λέγουσιν οἱ δεινοὶ περὶ τούτων— καὶ τὰ αὐτὰ φωνήεντα μὲν οὐ, οὐ μέντοι γε ἄφθογγα; καὶ αὐτῶν
- D** τῶν φωνηέντων ὅσα διάφορα εἶδη ἔχει ἀλλήλων; καὶ ἐπειδὴν ταῦτα διελώμεθα εὖ πάντα¹⁰¹ αὐτοῖς¹⁰² δεῖ ὀνόματα ἐπιθεῖναι, εἰ ἔστιν εἰς ἃ ἀναφέρεται πάντα ὥσπερ τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἔστιν ἰδεῖν αὐτά τε καὶ εἰ ἐν αὐτοῖς ἔνεστιν εἶδη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ ἐν τοῖς στοιχείοις· ταῦτα πάντα καλῶς διαθεασαμένους ἐπίστασθαι ἐπιφέρειν ἕκαστον κατὰ τὴν ὁμοιότητα, ἔαντε ἐν ἐνὶ δέῃ ἐπιφέρειν, ἔαντε συγκεραννύντα πολλὰ,¹⁰³ ὥσπερ οἱ ζωγράφοι βουλόμενοι ἀφομοιοῦν ἐνίστε
- E** μὲν ὅστρεον μόνον ἐπήνεγκαν, ἐνίστε δὲ ὅτιοῦν ἄλλο τῶν φαρμάκων, ἔστι δὲ ὅτε πολλὰ συγκεράσαντες, οἷον ὅταν ἀνδρείκελον σκευάζωσιν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ὡς ἂν, οἶμαι, δοκῇ ἐκάστη ἢ εἰκὼν δεῖσθαι ἐκάστου φαρμάκου· οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς τὰ στοιχεῖα ἐπὶ τὰ πράγματα ἐποίσομεν, καὶ ἐν ἐπὶ ἔν, οὐδ' ἂν δοκῇ δεῖν, καὶ σύμπολλα, ποιοῦντες ὃ δὴ συλλαβὰς
- 425** καλοῦσιν, καὶ συλλαβὰς αὐτὰ συντιθέντες, ἐξ ὧν τά τε ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα συντίθενται· καὶ πάλιν ἐκ τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων μέγα ἤδη τι καὶ καλὸν καὶ ὅλον συστήσομεν, ὥσπερ ἐκεῖ τὸ ζῶον τῇ γραφικῇ, ἐνταῦθα τὸν λόγον τῇ ὀνομαστικῇ ἢ ῥητορικῇ ἢ ἥτις ἐστὶν ἡ τέχνη. μᾶλλον δὲ οὐχ ἡμεῖς, ἀλλὰ λέγων ἐξηνέχθη. συνέθεσαν μὲν γὰρ οὕτως ἥπερ σύγκειται οἱ παλαιοί· ἡμᾶς δὲ δεῖ, εἴπερ τεχνικῶς ἐπιστησόμεθα σκοπεῖσθαι
- B** αὐτὰ πάντα, οὕτω διελομένους, εἴτε κατὰ τρόπον τά τε πρῶτα ὀνόματα κεῖται καὶ τὰ ὕστερα εἴτε μή, οὕτω θεᾶσθαι· ἄλλως δὲ συνεῖρειν μὴ φαῦλον ἢ καὶ οὐ καθ' ὁδόν, ὧ φίλε Ἑρμόγενης.

101 εὖ πάντα Beck: τὰ ὄντα εὖ πάντα BT.

102 αὐτοῖς Badham: αὐθις BT.

103 πολλὰ T: πολλὰ ἐνὶ B.

SOKRATES: Bu durumda bizim de ilk önce “ünlüleri” (*phônêenta*), sonra cinslerine göre diğerlerini, “ünsüzleri/konsonantları” (*aphôna*), –bu konularda usta olanların söylediği üzere– “okunmayan harfleri” (*aphthonga*) ve ne ünlü ne de okunmayan harfler arasına girmeyenleri ve dahi ünlüler arasında yer alan birbirinden farklı cinsleri ayırmamız gerekmez mi?

- D** Biz bütün bu ayrımları sırasıyla gerçekleştirince, şayet tıpkı harfler/ses unsurları gibi bunların hepsinin nelere gönderme yaptığını ortaya koyan adlar varsa, adları tayin etmemiz gereken şeyleri birbirinden ayırmalıyız. Zira bunlardan hareketle, tıpkı harflerde/ses unsurlarında olduğu gibi, onlarda kendiliklerinin görülebileceği hangi unsurların, bünyelerinde hangi cinslerin bulunduğunu ve hangi yordama göre olduklarını [çıkar-sayabiliriz Ç.N.]. Bunların hepsini güzelce gözden geçirip her birinin kendi uygunluğuna göre neye tekabül edeceğini –tek bir harfin tek bir şeye mi, yoksa bileştirilmiş pek çok harfin tek bir şeye mi bağlanacağını– bilmemiz gerekir. Tıpkı [figüratif Ç.N.] ressamların bir şeyin benzerini
- E** yapmak istediklerinde kimi zaman sadece erguvaniyi kimi zamansa başka bir rengi kullandıkları ve bir insan-sureti ya da buna benzer başka bir şey hazırladıklarında renklerin hepsini birbirine karıştırdıkları gibi. Zannediyorum bunu her bir suretin gerektirdiği renge göre yapıyorlar. Böylece biz de, yerine göre tek bir harf, tek bir şeye/olguya, durum gerektiriyor gibi görüldüğünde, pek çoğunu bir arada “heceler” olarak çağırılan biçim haline getirip şeylere tayin edebiliriz. Hatta bundan hareketle, heceleri
- 425** de bir araya getirilip onlardan hem adlar hem de fiiller oluşturulabilir. Yine adlardan ve fiillerden hareketle muhteşem, güzel ve bütüncül bir şeyi inşa edebileceğiz; tıpkı [resim Ç.N.] çizme hünerindeki canlı varlık gibi, kimileyin alandırma hüneriyle, hitabetle ya da herhangi bir hünerle söylemi inşa edebileceğiz. Aslında biz değil, bunu söyleyerek kendimi fazla kaptırdım. Zira atalarımız tam da bu şekilde bileştirilmiş olan [söylemi Ç.N.] oluşturmuşlardır; biz ise, şayet bunların hepsini ustaca müşahede
- B** etmeyi bilebilirsek, böylece birbirinden ayırıp ilk adların ve sonrakilerin bir yordama göre mi, yoksa yordamsız mı temellendirildiğini bu şekilde temaşa etmeliyiz. Bunları başka türlü sıraya dizmek kolay olmazdı ya da yoluna, yordamına göre olmazdı, ey dostum Hermogenes.

ΕΡΜ. Ἴσως νῆ Δί, ὦ Σώκρατες.

36. ΣΩ. Τί οὖν; σὺ πιστεύεις σαυτῷ οἷός τ' ἂν εἶναι ταῦτα οὕτω διελέσθαι; ἐγὼ μὲν γάρ οὔ.

ΕΡΜ. Πολλοῦ ἄρα δέω ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐάσομεν οὖν, ἥ βούλει οὕτως ὅπως ἂν δυνώμεθα,
 C καὶ ἂν σμικρόν τι αὐτῶν οἰοί τ' ὦμεν κατιδεῖν, ἐπιχειρῶμεν, προειπόντες, ὥσπερ ὀλίγον πρότερον τοῖς θεοῖς, ὅτι οὐδὲν εἰδότες τῆς ἀληθείας τὰ τῶν ἀνθρώπων δόγματα περὶ αὐτῶν εἰκάζομεν, οὕτω δὲ καὶ νῦν αὖ εἰπόντες ἡμῖν αὐτοῖς ἴωμεν, ὅτι εἰ μὲν τι χρῆν¹⁰⁴ αὐτὰ διελέσθαι εἴτε ἄλλον ὄντινοῦν εἴτε ἡμᾶς, οὕτως ἔδει αὐτὰ διαιρεῖσθαι, νῦν δὲ τὸ λεγόμενον κατὰ δύναμιν δεήσει ἡμᾶς περὶ αὐτῶν πραγματεύεσθαι; δοκεῖ ταῦτα, ἥ πῶς λέγεις;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ἔμοιγε δοκεῖ.

D **ΣΩ.** Γελοῖα μὲν οἶμαι φανεῖσθαι, ὦ Ἑρμόγενης, γράμμασι καὶ συλλαβαῖς τὰ πράγματα μεμιμημένα κατάδηλα γιγνόμενα· ὅμως δὲ ἀνάγκη. οὐ γὰρ ἔχομεν τούτου βέλτιον εἰς ὃ τι ἐπανενέγκωμεν περὶ ἀληθείας τῶν πρώτων ὀνομάτων, εἰ μὴ ἄρα βούλει,¹⁰⁵ ὥσπερ οἱ τραγωδοποιοὶ ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι θεοὺς αἶροντες, καὶ ἡμεῖς οὕτως εἰπόντες ἀπαλλαγῶμεν, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ
 E ἔθεσαν καὶ διὰ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει. ἄρα καὶ ἡμῖν κράτιστος οὗτος τῶν λόγων; ἢ ἐκεῖνος, ὅτι παρὰ βαρβάρων τινῶν αὐτὰ
 426 παρειλήφαμεν, εἰσὶ δὲ ἡμῶν ἀρχαιότεροι βάρβαροι; ἢ ὅτι ὑπὸ παλαιότητος ἀδύνατον αὐτὰ ἐπισκέψασθαι, ὥσπερ καὶ τὰ βαρβαρικά; αὐταὶ γὰρ ἂν πᾶσαι ἐκδύσεις εἶεν καὶ μάλα κομψαὶ τῷ μὴ ἐθέλοντι λόγον διδόναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων ὡς ὀρθῶς κεῖται. καίτοι ὅτω τις τρόπῳ τῶν πρώτων ὀνομάτων τὴν ὀρθότητα μὴ οἶδεν, ἀδύνατόν που τῶν γε ὑστέρων εἰδέναι,

104 χρῆν Ast: χρηστὸν ἔδει BT.

105 βούλει Hermann: δεῖ BT.

HERMOGENES: Zeus adına, belki de böyledir, ey Sokrates.

36. SOKRATES: O halde bunları bu şekilde ayırabileceğin konusunda kendine güvenebiliyor musun? Zira ben kendime güvenmiyorum.

HERMOGENES: Büyük oranda bundan [bu beceriden Ç.N.] yoksunum.

SOKRATES: Öyleyse bunun üzerinde durmayacak mıyız, yoksa çok küçük bir kısmını müşahade edebilsek de, yapabileceğimizin en iyisini yapmak isteyecek; bu işe girişecek miyiz? Tıpkı kısa bir süre önce hakikati hiç bilmediğimizi, sadece insanların görüşlerini tasvir ettiğimizi tanrılara beyan ettiğimiz gibi, şimdi de yine bu konularda ilerlerken, mademki bunları birbirinden ayırmamız gerekiyor, kendi kendimize, bizim ya da herhangi bir başkasının, bunları bu şekilde ayırması, denildiği gibi elinden geldiğince bunlarla ilgilenmesi gerektiğini söyleyecek miyiz? Sana da böyle mi görünüyor, ne dersin bu konuda?

HERMOGENES: Tam da öyle, ben de bütün içtenliğimle bu kanaatteyim.

D SOKRATES: Sanıyorum, ey Hermogenes, şeylerin harfler ve heceler aracılığıyla taklit edilmesi sayesinde apaçık hale gelmesi bana gülünç geliyor. Ancak yine de bu zorunlu görünüyor. İlk adların hakikatini dayandırabileceğimiz bundan daha elverişli bir [açıklama Ç.N.] yok. Tabii, tıpkı tragedya şairlerinin iki arada bir derede kaldıkları zaman, makinelerin tanrıları ortaya çıkarmasına sığındığı gibi, biz de ilk adları tanrıların koyduğunu, bundan dolayı doğru olduklarını söyleyerek işin içinden sıyrılmak istemiyorsak. **E** Bizim için en güçlü muhakeme bu değil mi acaba? Ya da şu: Biz bunları **426** Barbarlardan devralmışız da, bizden daha kadim midir acaba Barbarlar? Yoksa eskimişlikleri yüzünden, tıpkı Barbarlara ait [adlar Ç.N.] gibi, onları da kovuşturmak imkânsız mıdır? Bütün bunlar, ilk adların doğru şekilde nasıl yakıştırıldığına dair muhakeme yürütmek istemeyen kişi için kaçamak [cevaplar Ç.N.] ve bir hayli parlak fikirlerdir. Ancak herhangi biri ilk adların doğruluğunun türü konusunda hiçbir şey bilmiyorsa, onun sonrakileri bilmesi imkânsızdır.

ἂ ἐξ ἐκείνων ἀνάγκη δηλοῦσθαι ὧν τις πέρι μηδὲν οἶδεν· ἀλλὰ δηλὸν ὅτι τὸν φάσκοντα περὶ αὐτῶν τεχνικὸν εἶναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων μάλιστα τε καὶ καθαρώτατα δεῖ ἔχειν ἀποδεῖξαι, ἢ εὖ εἰδέναι ὅτι τά γε ὕστερα ἤδη φλυαρήσει. ἢ σοὶ ἄλλως δοκεῖ;

ΕΡΜ. Οὐδ' ὅπωςτιοῦν, ὦ Σώκρατες, ἄλλως.

ΣΩ. Ἄ μὲν τοίνυν ἐγὼ ᾔσθημαι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων πάνυ μοι δοκεῖ ὑβριστικὰ εἶναι καὶ γελοῖα. τούτων οὖν σοι μεταδώσω, ἂν βούλῃ· *σὺ δ' ἂν τι ἔχῃς βέλτιόν ποθεν λαβεῖν, πειρᾶσθαι καὶ ἐμοὶ μεταδιδόναι.*

ΕΡΜ. Ποιήσω ταῦτα. ἀλλὰ θαρρῶν λέγε.

37. ΣΩ. Πρῶτον μὲν τοίνυν τὸ ῥῶ ἔμοιγε φαίνεται ὥσπερ ὄργανον εἶναι πάσης τῆς κινήσεως, ἣν οὐδ' εἵπομεν δι' ὅτι ἔχει τοῦτο τοῦνομα· ἀλλὰ γὰρ δηλὸν ὅτι ἴεσις βούλεται εἶναι· οὐ γὰρ ἦτα ἐχρώμεθα ἀλλὰ εἰ τὸ παλαιόν. ἢ δὲ ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ κίειν—ξενικὸν δὲ τοῦνομα—τοῦτο δ' ἐστὶν ἰέναι. εἰ οὖν τις τὸ παλαιὸν αὐτῆς εὖροι ὄνομα εἰς τὴν ἡμετέραν φωνὴν συμβαῖνον, ἴεσις ἂν ὀρθῶς καλοῖτο· νῦν δὲ ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ τοῦ κίειν καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ ἦτα μεταβολῆς καὶ τῆς τοῦ νῦ ἐνθέσεως κίνησις κέκληται, **δ** ἔδει δὲ κιεῖνσιν καλεῖσθαι ἢ εἶσιν. ἢ δὲ στάσις ἀπόφασις τοῦ ἰέναι βούλεται εἶναι, διὰ δὲ τὸν καλλωπισμὸν στάσις ὠνόμασται. τὸ δὲ οὖν ῥῶ τὸ στοιχεῖον, ὥσπερ λέγω, καλὸν ἔδοξεν ὄργανον εἶναι τῆς κινήσεως τῷ τὰ ὀνόματα τιθεμένῳ πρὸς τὸ ἀφομοιοῦν τῇ φορᾷ· πολλαχοῦ γοῦν χρήται αὐτῷ εἰς αὐτήν· πρῶτον μὲν ἐν αὐτῷ τῷ ῥεῖν καὶ ῥοῇ διὰ τούτου **Ε** τοῦ γράμματος τὴν φορὰν μιμεῖται, εἶτα ἐν τῷ τρόμῳ, εἶτα ἐν τῷ τρέχειν,¹⁰⁶ ἔτι δὲ ἐν τοῖς τοιοῖσδε ῥήμασιν, οἷον κρούειν, θραύειν, ἐρείκειν, θρύπτειν, κερματίζειν, ῥυμβεῖν,

Zira zorunlu olarak ancak kendisinin hiçbir şey bilmediği ilk adlardan hareketle sonrakiler açık kılınabilir. Açıktır ki bunlara ilişkin ustalığı B olduğunu beyan eden bir kişinin ilk adları özellikle ve de en saf şekilde tanıtlaması gerekir, aksi halde sonrakilerde zaten saçmalayacaktır. Yoksa sana başka türlü mü görünüyor?

HERMOGENES: Başka türlü mü olmaz zaten, ey Sokrates.

SOKRATES: Ben ilk adlara ilişkin bana tam da oldukça kibirli ve gülünç gibi görünen şeylerin farkına varıyorum. Şimdi bunları seninle paylaşacağım, istersen, bunlardan hareketle sen daha iyi bir şey yakala-diysen, sen de benimle paylaşmayı deneyebilirsiniz.

HERMOGENES: Bunu yapacağım. Ancak sen çekinmeden söyle.

C 37. **SOKRATES:** Öyleyse ilk önce, “rhô” (ρ) bana bütün “devinim” in (*kinêsis*) bir aleti olarak görünüyor. Bunun neden bu ada [“devinim” (*kinêsis*) Ç.N.] sahip olduğunu henüz söylemedik, ancak demek istediğinin “giden” (*iesis*) olduğu açıktır. Zira eski zamanlarda “êta” (η) yerine “ei” (epsilon) kullanırdık. Kökeni *ienai*’a (gitmek) karşılık gelen –yabancı bir sözcük olan– *kiein*’den gelmektedir. Eğer bir kimse bu eski sözcüğün bizim dilimizde tam karşılığı olan adı bulmuşsa, doğru bir şekilde *iesis* (giden) diye çağırılmıştır; ancak şimdi, yabancı bir sözcük olan, *kiein*’den hareketle bir “êta” (η) ikame etmek ve bir “ny” (ν) eklemek suretiyle *kinêsis* diye çağırılmaktadır. Oysa *kieinêsis* ya da *iesis* diye çağırılmalıdır. “Sükûn” ise hareket etmenin yadsınmasını ifade etmek ister. Süsleme [kaygısından Ç.N.] ötürü *stasis* diye adlandırılmıştır. Bundan ötürü, “rhô” (ρ) harfi, tıpkı söylediğim üzere, “hareket” in (*phora*) benzerini yapmak amacıyla adları koyan için “devinim” in (*kinêsis*) güzel bir aleti gibi görünmektedir. Bunu [“rhô” (ρ) harfini Ç.N.] her yönden pek çok yerde bu bağlamda kullanır. İlk önce, bizzat “akmak” (*rhein*) ve “akış” ta (*rhoê*) bu harf aracılığıyla “hareket” (*phora*) taklit ediliyor; E sonra “sarsıntı” da (*tromos*) ve “koşmak” ta (*trekhein*), aynı zamanda “vurmak” (*kronein*), “parçalamak” (*thrauein*), “yırtmak” (*ereikô*), “kırmak” (*thryptein*), “doğramak/kıymak” (*kermatizein*), “dolamak/döndürmek” (*rhymbein*) gibi fiillerde de böyledir.

πάντα ταῦτα τὸ πολὺ ἀπεικάζει διὰ τοῦ ῥῶ. ἑώρα¹⁰⁷ γὰρ, οἶμαι, τὴν γλῶτταν ἐν τούτῳ ἥκιστα μένουσαν, μάλιστα δὲ σειομένην· διὸ φαίνεται μοι τούτῳ πρὸς ταῦτα κατακεχρησθαι. τῷ δὲ αὖ ἰῶτα πρὸς τὰ λεπτά πάντα, ἃ δὴ μάλιστα διὰ πάντων ἴοι ἄν.

- 427 διὰ ταῦτα τὸ ἵεναι καὶ τὸ ἵεσθαι¹⁰⁸ διὰ τοῦ ἰῶτα ἀπομιμεῖται, ὥσπερ γε διὰ τοῦ φῖ καὶ τοῦ ψῖ καὶ τοῦ σῖγμα καὶ τοῦ ζῆτα, ὅτι πνευματώδη τὰ γράμματα, πάντα τὰ τοιαῦτα μεμίμηται αὐτοῖς ὀνομάζων, οἷον τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ζέον καὶ τὸ σεῖεσθαι καὶ ὅλως σεισμόν. καὶ ὅταν που τὸ φυσῶδες μιμῆται, πανταχοῦ ἐνταῦθα ὡς τὸ πολὺ τὰ τοιαῦτα γράμματα ἐπιφέρειν φαίνεται ὁ τὰ ὀνόματα τιθέμενος. τῆς δ' αὖ τοῦ δέλτα συμπίεσεως καὶ
- B** τοῦ ταῦ καὶ ἀπερείσεως τῆς γλώττης τὴν δύναμιν χρήσιμον φαίνεται ἡγήσασθαι πρὸς τὴν μίμησιν τοῦ δεσμοῦ καὶ τῆς στάσεως. ὅτι δὲ ὀλισθάνει μάλιστα ἐν τῷ λάβδα ἢ γλῶττα κατιδὼν, ἀφομοιῶν ὠνόμασε τὰ τε λεῖα καὶ αὐτὸ τὸ ὀλισθάνειν καὶ τὸ *λιπαρὸν* καὶ τὸ *κολλῶδες* καὶ τᾶλλα πάντα τὰ τοιαῦτα. ἥ δὲ ὀλισθανούσης τῆς γλώττης ἀντιλαμβάνεται ἢ τοῦ γάμμα δύναμις, τὸ γλίσχρον ἀπεμιμήσατο καὶ γλυκὺ καὶ γλοιῶδες.
- C** τοῦ δ' αὖ νῦ τὸ εἶσω αἰσθόμενος τῆς φωνῆς, τὸ ἔνδον καὶ τὰ ἐντὸς ὠνόμασεν, ὡς ἀφομοιῶν τοῖς γράμμασι τὰ ἔργα. τὸ δ' αὖ ἄλφα τῷ μεγάλῳ ἀπέδωκε, καὶ τῷ μήκει τὸ ἦτα, ὅτι μεγάλα τὰ γράμματα. εἰς δὲ τὸ γογγύλον τοῦ οὐ δεόμενος σημείου, τοῦτο πλεῖστον αὐτῷ εἰς τὸ ὄνομα ἐνεκέρασεν. καὶ τᾶλλα οὕτω φαίνεται προσβιβάζειν καὶ κατὰ γράμματα καὶ κατὰ συλλαβὰς ἐκάστῳ τῶν ὄντων σημείον τε καὶ ὄνομα ποιῶν ὁ νομοθέτης, ἐκ δὲ τούτων τὰ λοιπὰ ἤδη¹⁰⁹ αὐτοῖς τούτοις συντιθέναι
- D** ἀπομιμούμενος. αὕτη μοι φαίνεται, ὦ Ἑρμόγενης, βούλεσθαι εἶναι ἢ τῶν ὀνομάτων ὀρθότης, εἰ μὴ τι ἄλλο Κρατύλος ὅδε λέγει.

107 ἑώρα Heindorf: ἑώ BT.

108 ἵεσθαι Schanz: ἱενέσθαι B: ἵεσθαι T.

109 ἤδη cod. Parisinus 1813: ἥδει BT.

Bunların hepsini büyük oranda “rhô” (ρ) aracılığıyla tasvir etmektedir. Zira ses titreşimi, bence dili en azından burada tutar, özellikle de [bu harfte Ç.N.] titreştirir. Bu fiiller için bu harfin kullanılmış olması bundan ötürüdür gibi görünüyor bana. Yine “iôta” (ι) ince her şeye 427 özellikle de her şeyin içinden geçen şeylere yöneliktir. Bu suretle, “iôta” (ι) aracılığıyla “hareket halinde olmayı” (*ienai*) ve “aceleyle yapmayı” (*hiesthai*) taklit ederek ifade eder; tıpkı “phi” (φ), “psi” (ψ), “sigma” (σ), “zêta” (ζ) gibi nefesli harfler aracılığıyla adlandırılarak bu türden bütün şeylerin taklit edildiği gibi: Örneğin “soğuk/titreme” (*psykhros*), “sarsılmak” (*seiesthai*), “buhar” (*zeon*), genel olarak “sarsıntı” (*seismos*). Her ne zaman esintili bir şey taklit edilse, adları koyan kişi neredeyse her yerde sıklıkla bu türden harfleri tayin etmiş gibi görünüyor. Yine “delta”nın (δ) dilin sıkıştırılmasıyla, “tau”ın B (τ) ise bastırılmasıyla [telaffuz edilmesinin Ç.N.], gizil gücünün bağlama ve hareketsizlik için uygun göründüğünü düşünmektedir. Zira müşahade edildiği üzere, özellikle de “labda”da (λ) dil akıcı olmaktadır, işte “düzgün/pürüzsüz” (*leios*), bizzat “akıcı olmak” (*olisthanein*), “parlak” (*liparos*), “kıvamlı” (*kollôdês*) ve başka pek çok bu türden sözcükleri buna uydurarak adlandırmıştır. Dilin akıcılığının yerini “gamma”nın (γ) gizil gücü alır ve “yapışkan” (*gliskhros*), “şireli” (*glykys*) ve “zamlı” (*gloiôdês*) gibileri böyle bir taklitte ifade C edilir. Yine “ny” (ν) harfinin içe yönelen bir ses olduğunu fark ettiği için, işleri harflere benzeterek “içinde” (*endon*), “içteki” (*entos*) diye adlandırmıştır. Keza büyük harfler olduklarından “alpha” (α) büyüklüğü, “êta” (η) ise yüksekliği tayin eder. “Yuvarlak” (*gongylos*) için ise “o”nun (ο) işaretine ihtiyaç duyarak ada ondan azami ölçüde karıştırır. Öyle görünüyor ki ad/yasa-koyucu ad yaparken başka harfleri de, harflere ve hecelere göre var-olanların her biri için bir işarete indirger, bunlardan hareketle geri kalan adları taklit yoluyla D ifade ederek koyar. Bana öyle geliyor ki ey Hermogenes, adların doğruluğu ile denmek istenen budur, tabii Kratylös’un söyleyecek başka bir şeyi yoksa.

38. EPM. Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, πολλά γέ μοι πολλάκις πράγματα παρέχει Κρατύλος, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, φάσκων μὲν εἶναι ὀρθότητα ὀνομάτων, ἥτις δ' ἐστὶν οὐδὲν σαφὲς λέγων, ὥστε με μὴ δύνασθαι εἰδέναι πότερον ἐκὼν ἢ ἄκων οὕτως ἀσαφῶς

E ἐκάστοτε περὶ αὐτῶν λέγει. νῦν οὖν μοι, ὦ Κρατύλε, ἐναντίον Σωκράτους εἶπε πότερον ἀρέσκει σοι ἢ λέγει Σωκράτης περὶ ὀνομάτων, ἢ ἔχεις πῃ ἄλλη κάλλιον λέγειν; καὶ εἰ ἔχεις, λέγε, ἵνα ἡτοι μάθῃς παρὰ Σωκράτους ἢ διδάξῃς ἡμᾶς ἀμφοτέρους.

KPA. Τί δέ, ὦ Ἑρμογένες; δοκεῖ σοι ῥάδιον εἶναι οὕτω ταχὺ μαθεῖν τε καὶ διδάξαι ὅτιοῦν πράγμα, μὴ ὅτι τοσοῦτον, ὃ δὴ δοκεῖ ἐν τοῖς μέγιστον¹¹⁰ εἶναι;

428 EPM. Μὰ Δί', οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἡσιόδου καλῶς μοι φαίνεται ἔχειν, τὸ εἰ καὶ τις σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθείη, προὔργου εἶναι. εἰ οὖν καὶ σμικρὸν τι οἷός τ' εἶ πλέον ποιῆσαι, μὴ ἀπόκαμνε ἀλλ' εὐεργέτει καὶ Σωκράτη τόνδε—δίκαιος δ' εἶ—καὶ ἐμέ.

ΣΩ. Καὶ μὲν δὴ ἔγωγε καὶ αὐτός, ὦ Κρατύλε, οὐδὲν ἂν ἰσχυρισαίμην ὦν εἴρηκα, ἢ δέ μοι ἐφαίνετο μεθ' Ἑρμογένους
B ἐπεσκεψάμην, ὥστε τούτου γε ἔνεκα θαρρῶν λέγε, εἴ τι ἔχεις βέλτιον, ὥς ἐμοῦ ἐνδεχομένου. εἰ μέντοι ἔχεις τι σὺ κάλλιον τούτων λέγειν, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι· δοκεῖς γάρ μοι αὐτός τε ἐσκέφθαι τὰ τοιαῦτα καὶ παρ' ἄλλων μεμαθηκέναι. ἐὰν οὖν λέγῃς τι κάλλιον, ἓνα τῶν μαθητῶν περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων καὶ ἐμὲ γράφου.

KPA. Ἀλλὰ μὲν δὴ, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ σὺ λέγεις, μεμέληκέν τέ μοι περὶ αὐτῶν καὶ ἴσως ἂν σε ποιησαίμην
C μαθητήν. φοβοῦμαι μέντοι μὴ τούτου πᾶν τούναντίον ἢ, ὅτι μοί πως ἐπέρχεται λέγειν πρὸς σὲ τὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ὃ ἐκεῖνος ἐν Λιταῖς πρὸς τὸν Αἴαντα λέγει. φησὶ δὲ

Αἴαν διογενὲς Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν εἰίσω μυθήσασθαι.

38. HERMOGENES: Gerçekten de, ey Sokrates, tıpkı başlangıçta söylediğim gibi, Kratylos adların doğrulukları olduğunu beyan edip bunun ne olduğunu hiç de açık bir biçimde ifade etmeyerek sıklıkla başıma bir dolu iş çıkarıyor. Sonuçta da, bu şeylere dair her fırsatta bile bile mi yoksa gayri ihtiyari mi bu denli muğlâk bir şekilde konuştuğunu kestiremiyorum. Öyleyse şimdi, ey Kratylos, Sokrates'in karşısında söyle bakalım: Sokrates'in adlara dair söyledikleri sana tatmin edici geliyor mu yoksa sende daha güzel başka şeyler var mı? Var mı yok mu söyle ki ya Sokrates'ten öğren veya her ikimize birden öğret.

KRATYLOS: Ancak, ey Hermogenes, bu türden şeyleri, bu denli hızlı öğrenmenin ve öğretmenin kolay olduğunu mu sanıyorsun sen, hele bir de bunlar hiç de sıradan olmayan, hatta bana kalırsa böylesine oldukça önemli şeyler ise?

428 HERMOGENES: Zeus adına, ben de öyle sanmıyorum. Ancak Hesiodos'un şu sözleri bana güzel görünüyor: "Azın üstüne az da koysan, işe yarar." Öyleyse sen az bir şey de yapsan, daha fazlasını yapmış gibi olacaksın, usanma, ancak hem borçlu olduğun Sokrates'e hem de bana bir hayırseverlik yap bari.

SOKRATES: Bu konuda, ey Kratylos, ben Hermogenes'le birlikte kovuşturduklarımızdan bana doğru görünenlerini, kendi söylediklerimi bile bütünüyle olumlamıyorum; mademki sende benim tanıtladıklarım-dan daha iyisi var, o halde çekinme dile getirmekten! Senin söyleyecek bunlardan daha iyi şeylerin varsa, buna hayret etmem. Ancak bana öyle geliyor ki bu türden şeyleri sadece kendi başına incelemekle kalmamış, aynı zamanda başkalarından da öğrenmişsin. Öyleyse söyleyeceğin daha güzel bir şey varsa, beni de adların doğruluğu konusundaki öğrencilerinden biri olarak kaydedebilirsin.

KRATYLOS: Evet, ey Sokrates, ben tıpkı senin söylediğin gibi, bu konularla ilgilendim ve belki de seni öğrencim yapabilirim. Ancak her şeyin tersine gitmesinden korkuyorum ve Akhilleus'un "Niyazlar"da Aias'a söylediklerini sana söyleyecek gibi oluyorum sanki. Hani şöyle diyordu ya:

Ey Telamon oğlu Zeus-soylu Aias, ahalinin kumandanı
iyi görünüyor bütün anlattıkların benim yüreğime.

καὶ ἐμοὶ σύ, ὦ Σώκρατες, ἐπεικῶς φαίνη κατὰ νοῦν χρησµωδεῖν, εἴτε παρ' Εὐθύφρονος ἐπίπνους γενόμενος, εἴτε καὶ ἄλλη τις Μοῦσα πάλαι σε ἐνοῦσα ἐλελήθει.

- D **ΣΩ.** Ὡγαθὲ Κρατύλε, θαυμάζω καὶ αὐτὸς πάλαι τὴν ἔµαυτοῦ σοφίαν καὶ ἀπιστῶ. δοκεῖ οὖν μοι χρῆναι ἐπανασκέψασθαι τί καὶ λέγω. τὸ γὰρ ἐξαπατᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' αὐτοῦ πάντων χαλεπώτατον· ὅταν γὰρ µηδὲ σµικρὸν ἀποστατῇ, ἀλλ' ἀεὶ παρῇ ὁ ἐξαπατήσων, πῶς οὐ δεινόν; δεῖ δὴ, ὡς ἔοικε, θαµὰ μεταστρέφεσθαι ἐπὶ τὰ προειρηµένα, καὶ πειρᾶσθαι, τὸ ἐκείνου
- E τοῦ ποιητοῦ, βλέπειν ἅµα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. καὶ δὴ καὶ νυνὶ ἡµεῖς ἴδωµεν τί ἡµῖν εἴρηται. ὀνόματος, φαµέν, ὀρθότης ἐστὶν αὕτη, ἥτις ἐνδείζεται οἷόν ἐστι τὸ πρᾶγµα· καὶ τοῦτο φῶµεν ἱκανῶς εἰρῆσθαι;

ΚΡΑ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ πάνυ σφόδρα, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Διδασκαλίας ἄρα ἔνεκα τὰ ὀνόµατα λέγεται;

ΚΡΑ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν φῶµεν καὶ ταύτην τέχνην εἶναι καὶ δημιουργοὺς αὐτῆς;

ΚΡΑ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίνας;

429 **ΚΡΑ.** Οὕσπερ σὺ κατ' ἀρχὰς ἔλεγες, τοὺς νομοθέτας.

ΣΩ. Πότερον οὖν καὶ ταύτην φῶµεν τὴν τέχνην ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγγίγνεσθαι ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας ἢ μή; βούλομαι δὲ λέγειν τὸ τοιόνδε. ζωγράφοι εἰσὶν που οἱ μὲν χεῖρους, οἱ δὲ ἀµείνους;

ΚΡΑ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ μὲν ἀµείνους τὰ αὐτῶν ἔργα καλλίω παρέχονται, τὰ ζῶα, οἱ δὲ φαυλότερα; καὶ οἰκοδόμοι ὡσαύτως οἱ μὲν καλλίους τὰς οἰκίας ἐργάζονται, οἱ δὲ αἰσχίους;

ΚΡΑ. Ναί.

B **ΣΩ.** Ἄρ' οὖν καὶ νομοθέται οἱ μὲν καλλίω τὰ ἔργα τὰ αὐτῶν παρέχονται, οἱ δὲ αἰσχίω;

Keza bana da, ey Sokrates, senin kehaneti terennüm edişin zihnime ya(t)kın görünüyor; sen ya Euthyphron'dan esinlenmiş durumdasın ya da başka bir *Mousa* eskiden beri senin içinde olduğu halde bizim gözümüzden kaçmış olmalıdır.

- D SOKRATES:** Ey soylu Kratylos, kendi maharetime kendim bile hayret ediyorum ve itimat edemiyorum. Bu yüzden bana öyle geliyor ki söylediklerimi iyice incelememiz gerekiyor. Zira hepsinin en belalı kendi kendini aldatmaktır. Aldatanın azıcık bile uzakta olmaması, ancak daima yanı başımızda olması ne kadar da korkunç, değil mi? Öyle görünüyor ki, peşinen söylediklerimizden ve teşebbüs ettiklerimizden çabucak geri dönmeliyiz; şairin söylediği gibi, “aynı anda hem ileriye
E hem geriye” bakmalıyız. Öyleyse biz şimdi ne söylediğimizi görelim. Şunu diyoruz: Adın doğruluğu tam da şeye/olguya gönderme yapabilmesidir. Dillendirdiğimiz bu şeyi yeterli sayacak mıyız?

KRATYLOS: Bana tam da bu gibi göründü, ey Sokrates.

SOKRATES: O halde adlar bir öğretim adına mı söylenmektedir?

KRATYLOS: Tam da öyledir.

SOKRATES: O halde bunun bir hüner olduğunu ve kendine özgü bir zanaatkârı olduğunu söyleyebilir miyiz?

KRATYLOS: Tam da öyledir.

SOKRATES: Kimdir bunlar?

- 429 KRATYLOS:** Tıpkı senin başlangıçta söylediğin gibi ad/yasa-koyuculardır.

SOKRATES: Bu hünerin de tıpkı diğerleri gibi insanlar arasında ortaya çıktığını söyleyecek miyiz, yoksa söylemeyecek miyiz? Bununla demek istediğim şudur: Bazı ressamalar daha kötüdür, bazı ressamalar ise daha iyidir, değil mi?

KRATYLOS: Tam da öyledir.

SOKRATES: Daha iyi olanlar daha güzel eserler—yani resimler—, diğerleri ise daha önemsiz eserler mi verirler? Benzer şekilde, mimarların da kimisi güzel, kimisi ise çirkin evler yapar, değil mi?

KRATYLOS: Evet.

- B SOKRATES:** O halde, ad/yasa-koyucular daha güzel eserler, diğerleri ise çirkin eserler vermezler mi?

ΚΡΑ. Οὐ μοι δοκεῖ τοῦτο ἔτι.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα δοκοῦσί σοι νόμοι οἱ μὲν βελτίους, οἱ δὲ φαυλότεροι εἶναι;

ΚΡΑ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ δὴ ὄνομα, ὡς ἔοικε, δοκεῖ σοι κεῖσθαι τὸ μὲν χειρόν, τὸ δὲ ἄμεινον;

ΚΡΑ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Πάντα ἄρα τὰ ὀνόματα ὀρθῶς κεῖται;

ΚΡΑ. Ὅσα γε ὀνόματά ἐστιν.

ΣΩ. Τί οὖν; ὃ καὶ ἄρτι ἐλέγετο, Ἑρμογένει τῷδε πότερον μῆδὲ ὄνομα τοῦτο κεῖσθαι φῶμεν, εἰ μὴ τι αὐτῷ Ἑρμοῦ γενέσεως προσήκει, ἢ κεῖσθαι μὲν, οὐ μέντοι ὀρθῶς γε;

ΚΡΑ. Οὐδὲ κεῖσθαι ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ δοκεῖν κεῖσθαι, εἶναι δὲ ἐτέρου τοῦτο τοῦνομα, οὔπερ καὶ ἡ φύσις ἡ τὸ ὄνομα δηλοῦσα.

ΣΩ. Πότερον οὐδὲ ψεύδεται, ὅταν τις φῇ Ἑρμογένη αὐτὸν εἶναι; μὴ γὰρ οὐδὲ τοῦτο αὖ ἢ, τὸ τοῦτον φάναι Ἑρμογένη εἶναι, εἰ μὴ ἔστιν;

ΚΡΑ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ἄρα ὅτι ψευδῇ λέγειν τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν, ἄρα τοῦτό σοι δύναται ὁ λόγος; συχνοὶ γάρ τινες οἱ λέγοντες, ὦ φίλε Κρατύλε, καὶ νῦν καὶ πάλαι.

ΚΡΑ. Πῶς γὰρ ἄν, ὦ Σώκρατες, λέγων γέ τις τοῦτο ὃ λέγει, μὴ τὸ ὄν λέγοι; ἢ οὐ τοῦτό ἐστιν τὸ ψευδῇ λέγειν, τὸ μὴ τὰ ὄντα λέγειν;

ΣΩ. Κομψότερος μὲν ὁ λόγος ἢ κατ' ἐμὲ καὶ κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικίαν, ὦ ἑταῖρε. ὅμως μέντοι εἰπέ μοι τοσόνδε· πότερον λέγειν μὲν οὐ δοκεῖ σοι εἶναι ψευδῇ, φάναι δέ;

ΚΡΑ. Οὐ μοι δοκεῖ οὐδὲ φάναι.

ΣΩ. Οὐδὲ εἰπεῖν οὐδὲ προσειπεῖν; οἷον εἴ τις ἀπαντήσας σοι ἐπὶ ξενίας, λαβόμενος τῆς χειρὸς εἴποι· χαῖρε, ὦ ξένη Ἀθηναῖε, υἱὲ Σμικρίωνος Ἑρμόγενης,

KRATYLOS: Bana henüz pek öyle görünmüyor.

SOKRATES: Öyleyse sence bazı yasalar daha kullanışlı, bazıları ise daha önemsiz değil mi?

KRATYLOS: Hayır değil.

SOKRATES: Bu durumda öyle görünüyor ki sen kimi adın daha kötü, kimisinin ise daha iyi adlandırıldığı kanaatinde değilsin, öyle mi?

KRATYLOS: Hayır değilim.

SOKRATES: Bütün adlar doğru bir şekilde mi adlandırılmıştır acaba?

KRATYLOS: Ad olduğu sürece öyledir.

SOKRATES: Peki biraz önce söylenen Hermogenes'e ne diyeceksin, mademki Hermes'in soyundan gelmiyor, o zaman bu adın onu adlandırmadığını mı, yoksa adlandırdığını ancak bunu doğru bir şekilde yapmadığını mı söyleyeceğiz?

KRATYLOS: Bana hiç de onu adlandırıyor gibi görünmüyor, ey Sokrates, adlandırıyor gibi görünüyor, ancak gerçekte bu ad, adı ifşa eden doğaya sahip başka birisine aittir.

SOKRATES: Bu durumda birisi onun Hermogenes olduğunu söylediği zaman, yanlış bir şey söylemiyor mu? Zira şayet öyle değilse, onun Hermogenes olduğunu söylemek bile mümkün değildir?

KRATYLOS: Ne demek istiyorsun?

SOKRATES: Yani yanlış bir şey söylemek diye bir şey yoktur, D bu söz senin için mümkün mü peki? Bir dolu kişi, hem şimdi hem de geçmişte, bunu yapmıştır ve yapmaktadır, ey dostum Kratylos.

KRATYLOS: Ey Sokrates, bir kimse söylediği şeyi söylediğinde nasıl olur da var-olanı söylememiş olur? Yoksa yanlış bir şey söylemek, var-olanı söylemek değil midir?

SOKRATES: Seninki bana göre, yani benim yaşımda birine göre oldukça zekice bir muhakeme, ey yoldaş. Benzer şekilde, şunu söyle E bakalım bana: Yanlış bir şey söylemek var olmadığına göre, beyan edilemez gibi görünmüyor mu sana?

KRATYLOS: Bana asla beyan edilemez gibi görünüyor.

SOKRATES: Ne söylenebilir, ne de hitap edilebilir bir şey midir? Örneğin konuk-dostluk bağlamında birisiyle karşılaştığında elini sıkıp sana şöyle derse: "Selam, ey Atinalı konuk-dost, Smikrion oğlu Hermogenes."

οὗτος λέξειεν ἂν ταῦτα ἢ φαίη ἂν ταῦτα ἢ εἴποι ἂν ταῦτα ἢ προσείποι ἂν οὕτω σὲ μὲν οὐ, Ἑρμογένη δὲ τόνδε; ἢ οὐδένα;

ΚΡΑ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἄλλως ἂν οὗτος ταῦτα φθέγγασθαι.

430 **ΣΩ.** Ἀλλ' ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο. πότερον γὰρ ἀληθὴ ἂν φθέγγαιτο ταῦτα ὁ φθεγγάμενος ἢ ψευδῆ; ἢ τὸ μὲν τι αὐτῶν ἀληθές, τὸ δὲ ψεῦδος; καὶ γὰρ ἂν καὶ τοῦτο ἐξαρκoίη.

ΚΡΑ. Ψοφεῖν ἔγωγ' ἂν φαίην τὸν τοιοῦτον, μάτην αὐτὸν ἑαυτὸν κινοῦντα, ὥσπερ ἂν εἴ τις χαλκίον κινήσειε κρούσας.

39. **ΣΩ.** Φέρε δὴ, ἐάν πη διαλλαχθῶμεν, ὦ Κρατύλε· ἄρ' οὐκ ἄλλο μὲν ἂν φαίης τὸ ὄνομα εἶναι, ἄλλο δὲ ἐκεῖνο οὐ τὸ ὄνομά ἐστιν;

ΚΡΑ. Ἔγωγε.

B **ΣΩ.** Οὐκοῦν καὶ τὸ ὄνομα ὁμολογεῖς μίμημά τι εἶναι τοῦ πράγματος;

ΚΡΑ. Πάντων μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰ ζωγραφήματα τρόπον τινὰ ἄλλον λέγεις μιμήματα εἶναι πραγμάτων τινῶν;

ΚΡΑ. Ναί.

ΣΩ. Φέρε δὴ—ἴσως γὰρ ἐγὼ οὐ μανθάνω ἅττα ποτ' ἔστιν ἃ λέγεις, σὺ δὲ τάχ' ἂν ὀρθῶς λέγοις—ἔστι διανεῖμαι καὶ προσενεγκεῖν ταῦτα ἀμφοτέρω τὰ μιμήματα, τά τε ζωγραφήματα κακεῖνα τὰ ὀνόματα, τοῖς πράγμασιν ὧν μιμήματά ἐστιν, ἢ οὐ;

C **ΚΡΑ.** Ἔστιν.

ΣΩ. Πρῶτον μὲν δὴ σκόπει τόδε. ἄρ' ἂν τις τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς εἰκόνα τῷ ἀνδρὶ ἀποδοίη, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς τῇ γυναικί, καὶ τὰλλα οὕτως;

ΚΡΑ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τοῦναντίον τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς τῇ γυναικί, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς τῷ ἀνδρί;

ΚΡΑ. Ἔστι καὶ ταῦτα.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν αὗται αἱ διανομαὶ ἀμφοτέραι ὀρθαί, ἢ ἡ ἑτέρα;

O bunları söylerse, dile getirirse, beyan ederse, bu sözlerle sana hitap eder mi etmez mi? Yoksa Hermogenes'e mi hitap eder? Yoksa hiç kimseye hitap etmez mi?

KRATYLOS: Bana kalırsa, ey Sokrates, bu kişi amaçsızca dillendirmiştir bunları.

430 SOKRATES: Neyse bu da kabul edilebilir. Ancak dillendiren kişinin dillendirdiği şeyler doğru ya da yanlış ya da kısmen doğru, kısmen yanlış olabilir mi acaba? Bu kadarı yeterli olsa bile.

KRATYLOS: Bence bu türden şeyler söyleyen biri, sanki tunç bir kazana vurarak hareket edermiş gibi, kendi kendine beyhude hareketler yaparak yalnızca gürültü çıkarmaktadır.

39. SOKRATES: Öyleyse haydi ey Kratylos, bir şekilde aramızdaki anlaşmazlıkları çözebilecek miyiz bakalım. Bu durumda, adın başka bir şey olduğunu, bu ada sahip olan şeyin başka bir şey olduğunu söylemiyor musun?

KRATYLOS: Evet, bence de öyle.

B SOKRATES: Öyleyse adın ait olduğu şeyin bir taklidi olduğunda hemfikir değil misin?

KRATYLOS: Bütününüyle öyledir.

SOKRATES: Resimlerin de, başka bir yordamla olsa dahi, bazı şeylerin taklitleri olduğunu söylemez misin?

KRATYLOS: Evet.

SOKRATES: Pekâlâ –belki de ben senin söylediklerini kavrayamamışımdır, bir çırpıda doğru sözler söylemişsindir– bu taklitlerin her ikisi de, hem resimler hem de adlar, gruplara ayrılıp taklidi oldukları şeylere uygulanabilir, öyle değil mi?

C KRATYLOS: Öyledir.

SOKRATES: O halde, ilk önce şuna dikkatini ver: Birisi bir erkeğin suretini erkeğe, bir kadınınkini de kadına, başka şeylerinkini de bu biçimde atfetmez mi?

KRATYLOS: Tam da öyledir.

SOKRATES: Ya da bunun tersine, erkeğinkini kadına, kadınınkini erkeğe atfedemez mi?

ΚΡΑ. Ἡ ἑτέρα.

ΣΩ. Ἡ ἂν ἐκάστω, οἶμαι, τὸ προσῆκόν τε καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιδῶ.

ΚΡΑ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἴνα τοίνυν μὴ μαχώμεθα ἐν τοῖς λόγοις ἐγώ τε καὶ σὺ, φίλοι ὄντες, ἀπόδεξάι μου ὃ λέγω. τὴν τοιαύτην γάρ, ὧ ἑταῖρε, καλῶ ἔγωγε διανομὴν ἐπ' ἀμφοτέροις μὲν τοῖς μιμήμασιν, τοῖς τε ζώοις καὶ τοῖς ὀνόμασιν, ὀρθήν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀνόμασι πρὸς τῷ ὀρθῇ καὶ ἀληθῇ· τὴν δ' ἑτέραν, τὴν τοῦ ἀνομοίου δόσιν τε καὶ ἐπιφοράν, οὐκ ὀρθήν, καὶ ψευδῇ ὅταν ἐπ' ὀνόμασιν ᾔ.

ΚΡΑ. Ἀλλ' ὅπως μὴ, ὦ Σώκρατες, ἐν μὲν τοῖς ζωγραφήμασιν **Ε** ᾔ τοῦτο, τὸ μὴ ὀρθῶς διανέμειν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀνόμασιν οὐ, ἀλλ' ἀναγκαῖον ᾔ αἰεὶ ὀρθῶς.

ΣΩ. Πῶς λέγεις; τί τοῦτο ἐκείνου διαφέρει; ἄρ' οὐκ ἔστι προσελθόντα ἀνδρὶ τῷ εἰπεῖν, ὅτι “τουτί ἐστι σὸν γράμμα,” καὶ δεῖξαι αὐτῷ, ἂν μὲν τύχη, ἐκείνου εἰκόνα, ἂν δὲ τύχη, γυναικός; τὸ δὲ δεῖξαι λέγω εἰς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αἴσθησιν καταστῆσαι.

ΚΡΑ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί δέ; πάλιν αὐτῷ τούτῳ προσελθόντα εἰπεῖν, ὅτι “τουτί ἐστιν σὸν ὄνομα”; ἔστι δέ που καὶ τὸ ὄνομα μίμημα, **431** ὥσπερ τὸ ζωγράφημα. τοῦτο δὲ λέγω· ἄρ' οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ εἰπεῖν, ὅτι “τουτί ἐστι σὸν ὄνομα,” καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὴν τῆς ἀκοῆς αὐτοῦ αἴσθησιν καταστῆσαι, ἂν μὲν τύχη, τὸ ἐκείνου μίμημα, εἰπόντα ὅτι ἀνὴρ, ἂν δὲ τύχη, τὸ τοῦ θήλεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰπόντα ὅτι γυνή; οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο οἷόν τ' εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐνίστε;

ΚΡΑ. Ἐθέλω σοι, ὦ Σώκρατες, συγχωρῆσαι, καὶ ἔστω οὕτως.

ΣΩ. Καλῶς γε σὺ ποιῶν, ὦ φίλε, εἰ ἔστι τοῦτο οὕτως· **Β** οὐδὲν γὰρ δεῖ νῦν πάνυ διαμάχεσθαι περὶ αὐτοῦ. εἰ δ' οὖν ἔστι τοιαύτη τις διανομή καὶ ἐνταῦθα, τὸ μὲν ἕτερον τούτων ἀληθεύειν βουλόμεθα καλεῖν, τὸ δ' ἕτερον ψεύδεσθαι.

KRATYLOS: Bu da olabilir.

SOKRATES: Öyleyse, bunların her ikisi de doğru gruplamalar mıdır, yoksa sadece önceki mi doğrudur?

KRATYLOS: Önceki.

SOKRATES: Zannediyorum her biri ait olduğu şeye ve de benzerine atfediliyor.

KRATYLOS: Bana da öyle görünüyor.

D SOKRATES: Muhakemeler arasında çekişip durmamak için, mademki ben ve sen dostuz, gel de benim söylediğimi kabul et artık. Zira ey yoldaş, ben bu türden bir gruplamaya, her iki taklit için de –gerek resimler gerekse adlar bağlamında– doğru, adlar bağlamında sadece doğru değil, aynı zamanda hakiki diyorum. Diğerine, yani benzemeyene atfetmeye ve uygulamaya, doğru değil, adlar bağlamında da yanlış diyorum.

KRATYLOS: Ancak, ey Sokrates, doğru olmayan gruplara ayırma resimler bağlamında olabilir, adlar bağlamında olamaz, zira onlar zorunlu olarak daima doğru olmalıdır.

SOKRATES: Neyi kastediyorsun? Bunun ondan ne farkı var ki? Bu durumda bir adamın yanına gidip “bu senin eskizindir” diyerek ya onun suretini ya da rastgele bir kadınınkini kendisine gösteremez miyiz? “Göstermek” ile görme duyusuna sunmayı kastediyorum.

KRATYLOS: Tam da öyledir.

SOKRATES: Pekâlâ, yine aynı kişinin yanına gidip “bu senin 431 adındır” denebilir mi? Ad da tıpkı resim gibi bir taklittir. Şunu söyleyim: Acaba ona “bu senin adındır” deyip bundan sonra da onun iştirme duyusuna gâh bir erkeğe ait olduğu söyleyerek onun taklidini, gâh bir kadına ait olduğu söyleyerek insan soyundan bir dişinin taklidini sunamaz mıyız? Bunun olabileceği kanaatinde değil misin, yoksa böyle bir şey kimileyin meydana gelebilir mi?

KRATYLOS: Seninle uyuşmaya ve böyle olduğunu kabul etmeye razıyım, ey Sokrates.

SOKRATES: Şayet bu böyleyse, güzel bir şey yapıyorsun, ey **B** dostum. Şimdi artık buna dair çekişmemize gerek kalmadı. Şayet burada bu türden bir gruplama varsa, bunlardan birine doğruyu söyleme, diğerine ise yanlış bir şey söyleme diye adlandırmak isteyebiliriz.

εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἔστι μὴ ὀρθῶς διανέμειν τὰ ὀνόματα μηδὲ ἀποδιδόναι τὰ προσήκοντα ἐκάστω, ἀλλ' ἐνίοτε τὰ μὴ προσήκοντα, εἴη ἂν καὶ ῥήματα ταῦτόν τοῦτο ποιεῖν. εἰ δὲ ῥήματα καὶ ὀνόματα ἔστιν οὕτω τιθέναι, ἀνάγκη καὶ λόγους·
 C λόγοι γάρ που, ὡς ἐγῶμαι, ἢ τούτων ξύνθεσίς ἐστιν· ἢ πῶς λέγεις, ὦ Κρατύλε;

ΚΡΑ. Οὕτω· καλῶς γάρ μοι δοκεῖς λέγειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ γράμμασιν αὖ τὰ πρῶτα ὀνόματα ἀπεικάζομεν, ἔστιν ὥσπερ ἐν τοῖς ζωγραφήμασιν καὶ πάντα τὰ προσήκοντα χρώματά τε καὶ σχήματα ἀποδοῦναι, καὶ μὴ πάντα αὖ, ἀλλ' ἔνια ἐλλείπειν, ἔνια δὲ καὶ προστιθέναι, καὶ πλείω καὶ μείζω· ἢ οὐκ ἔστιν;

ΚΡΑ. Ἔστιν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀποδίδουσι πάντα καλὰ τὰ γράμματά τε καὶ τὰς εἰκόνας ἀποδίδωσιν, ὁ δὲ ἢ προστιθεὶς ἢ ἀφαιρῶν γράμματα μὲν καὶ εἰκόνας ἐργάζεται καὶ οὗτος, ἀλλὰ πονηράς;

D **ΚΡΑ.** Ναί.

ΣΩ. Τί δὲ ὁ διὰ τῶν συλλαβῶν τε καὶ γραμμάτων τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων ἀπομιμούμενος; ἄρα οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἂν μὲν πάντα ἀποδῶ τὰ προσήκοντα, καλὴ ἢ εἰκὼν ἔσται—τοῦτο δ' ἔστιν ὄνομα—ἐὰν δὲ σμικρὰ ἐλλείπη ἢ προστιθῇ ἐνίοτε, εἰκὼν μὲν γενήσεται, καλὴ δὲ οὐ; ὥστε τὰ μὲν καλῶς εἰργασμένα ἔσται τῶν ὀνομάτων, τὰ δὲ κακῶς;

ΚΡΑ. Ἴσως.

E **ΣΩ.** Ἴσως ἄρα ἔσται ὁ μὲν ἀγαθὸς δημιουργὸς ὀνομάτων, ὁ δὲ κακός;

ΚΡΑ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτῳ ὁ νομοθέτης ἦν ὄνομα.

ΚΡΑ. Ναί.

ΣΩ. Ἴσως ἄρα νῆ Δί' ἔσται, ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις, καὶ νομοθέτης ὁ μὲν ἀγαθός, ὁ δὲ κακός, εἴνπερ τὰ ἔμπροσθεν ἐκεῖνα ὁμολογηθῇ ἡμῖν.

Bu böyle ise, adları doğru olamayan bir şekilde gruplamak, her birine ait olduğu adı atfetmemek, hatta bazen ait olmadığı adı atfetmek mümkünse, bu fiillerde de yapılabilir. Şayet adlar ve fiiller bu şekilde koyuluyorsa, zorunlu olarak sözler/cümleler de öyle olur. Sözler/cümleler, bana kalırsa, bunların [adların ve fiillerin Ç.N.]

C bir terkibidir. Sen ne diyorsun buna, ey Kratylos?

KRATYLOS: Böyledir, güzel söyledin gibi geliyor bana.

SOKRATES: Öyleyse şayet ilk adları yine eskizlerle tasvir edersek, onlarda da tıpkı resimlerdeki gibi, ona uygun düşen renkler ve biçimlerin hepsi ya da hepsi değil, sadece bir kısmı tayin edilebilir. Bir kısmı ihmal edilip, diğer kısmı, daha çok sayıda ve çok büyük olanları sonradan eklenebilir, öyle değil mi?

KRATYLOS: Öyledir.

SOKRATES: Bunların hepsini tayin eden kişi, güzel eskizler ve suretler üretecektir. Ancak kimi eklemeler ve çıkarmalar yapan kişi de eskizler ve suretler yapacaktır, ancak bunlar işe yaramaz eserler olacaktır?

D **KRATYLOS:** Evet.

SOKRATES: Peki şeylerin özünü harfler ve heceler aracılığıyla taklit ederek ifade eden kişi için ne diyeceğiz? Aynı muhakemeye göre, ona uygun düşenlerin hepsini tayin ederse, güzel bir suret –yani ad– olacak; şayet ufak tefek bazı şeyleri ihmal eder ya da eklerse, yine bir suret meydana gelecektir, ancak güzel olmayacaktır. Sonuçta bazı adlar güzel bir biçimde icra edilmiş olacak, bazıları ise kötü bir biçimde.

KRATYLOS: Belki.

E **SOKRATES:** Belki adların kimi zanaatkârı iyi, kimisi kötüdür, değil mi?

KRATYLOS: Evet.

SOKRATES: Bu kişinin adı ad/yasa-koyucudur.

KRATYLOS: Evet.

SOKRATES: Belki de Zeus adına, tıpkı diğer hünelerde olduğu gibi, ad/yasa-koyucunun da kimisi iyi kimisi kötüdür; tabii önceden ulaştığımız sonuçlarda hemfikirsek.

ΚΡΑ. Ἔστι ταῦτα. ἀλλ' ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὅταν ταῦτα τὰ γράμματα, τό τε ἄλφα καὶ τὸ βῆτα καὶ ἕκαστον τῶν στοιχείων, 432 τοῖς ὀνόμασιν ἀποδιδῶμεν τῇ γραμματικῇ τέχνῃ, ἐάν τι ἀφέλωμεν ἢ προσθῶμεν ἢ μεταθῶμέν τι, οὐ¹¹¹ γέγραπται μὲν ἡμῖν τὸ ὄνομα, οὐ μέντοι ὀρθῶς, ἀλλὰ τὸ παράπαν οὐδὲ γέγραπται, ἀλλ' εὐθύς ἕτερόν ἐστιν, ἐάν τι τούτων πάθῃ.

ΣΩ. Μὴ γὰρ οὐ καλῶς σκοπῶμεν οὕτω σκοποῦντες, ὦ Κρατύλε.

ΚΡΑ. Πῶς δῆ;

ΣΩ. Ἴσως ὅσα ἕκ τινος ἀριθμοῦ ἀναγκαῖον εἶναι ἢ μὴ εἶναι, πᾶσχοι ἂν τοῦτο ὃ σὺ λέγεις, ὥσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δέκα ἢ ὅστις 1 B βούλει ἄλλος ἀριθμός, ἐὰν ἀφέλῃς τι ἢ προσθῇς, ἕτερος εὐθύς γέγονε· τοῦ δὲ ποιοῦ τινος καὶ ξυμπάσης εἰκόνας μὴ οὐχ αὕτη ἦ¹¹² ἢ ὀρθότης, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον οὐδὲ τὸ παράπαν δέη πάντα ἀποδοῦναι, οἷόν ἐστιν ὦ¹¹³ εἰκάζει, εἰ μέλλει εἰκὼν εἶναι. σκόπει δὲ, εἰ τὶ λέγω. ἄρ' ἂν δύο πράγματα εἴη τοιάδε, οἷον Κρατύλος καὶ Κρατύλου εἰκὼν, εἴ τις θεῶν μὴ μόνον τὸ σὸν χρῶμα καὶ σχῆμα ἀπεικάζειεν ὥσπερ οἱ ζωγράφοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐντὸς πάντα 1 C τοιαῦτα ποιήσειεν οἷάπερ τὰ σά, καὶ μαλακότητος καὶ θερμότητος τὰς αὐτὰς ἀποδοίῃ, καὶ κίνησιν καὶ ψυχὴν καὶ φρόνησιν οἷαπερ ἢ παρὰ σοὶ ἐνθείῃ αὐτοῖς, καὶ ἐνὶ λόγῳ πάντα ἅπερ σὺ ἔχεις, τοιαῦτα ἕτερα καταστήσειεν πλησίον σου; πότερον Κρατύλος ἂν καὶ εἰκὼν Κρατύλου τότε εἴῃ τὸ τοιοῦτον, ἢ δύο Κρατύλοι;

ΚΡΑ. Δύο ἔμοιγε δοκοῦσιν, ὦ Σώκρατες, Κρατύλοι.

40. ΣΩ. Ὅρᾷς οὖν, ὦ φίλε, ὅτι ἄλλην χρὴ εἰκόνας ὀρθότητα 1 D ζητεῖν καὶ ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν, καὶ οὐκ ἀναγκάζειν, ἐάν τι ἀπῇ ἢ προσῇ, μηκέτι αὐτὴν εἰκόνα εἶναι; ἢ οὐκ αἰσθάνῃ ὅσου ἐνδέουσιν αἱ εἰκόνες τὰ αὐτὰ ἔχειν ἐκείνοις ὧν εἰκόνες εἰσίν;

ΚΡΑ. Ἐγώ γε.

111 οὐ add. Bekker.

112 ἦ add. Heindorf.

113 ὦ Burnet: ὃ BT.

KRATYLOS: Bu böyledir. Ancak, ey Sokrates, gördüğün üzere harfleri –“alpha”yı (α) ve “bêta”yı (β) ve harflerden/ses unsurlarından
 432 her birini– adlara gramer hünerine göre tayin ederken, şayet herhangi bir harfı kaldırır, ekler ya da başka biriyle ikame edersek, ad yazılmış olmaz, zira doğru olmaz, bütünüyle yazılmış olmaz; böyle bir şeye maruz kaldığında, hemen başka bir ad olur.

SOKRATES: Böyle inceleyerek pek de güzel bir inceleme yapmıyoruz, ey Kratylos.

KRATYLOS: Peki neden?

SOKRATES: Belki de senin bu söylediğin bu etkileşim/maruz kalma, var olup olmaması zorunlulukla bir sayıya dayanan şeyler içindir;
 B tıpkı ona ya da dilediğin başka bir sayıya herhangi bir sayı eklersen ya da ondan çıkarırsan, hemen başka bir sayı haline geldiği gibi. Ancak bu, herhangi bir şeyin niteliğinin ve suretin tamamını kapsayan doğruluğun kendisi değildir. Tersine, niyet bir suret olmasıysa şayet, bu suret tasvir ettiği şeyi bütünüyle yeniden üretemez. Bir şey söylüyorsam, dikkatini ver! Kratylos ve Kratylos’un sureti diye iki şey olabilir miydi, şayet tanrılardan biri ressamların yaptığı gibi sadece senin renklerini ve biçimini tasvir etmekle kalmayıp senin bütün iç kısımlarını yapıp sanki seninkiler
 C lermiş gibi bütün yumuşaklığı ve sıcaklığıyla onları yeniden üretseydi; içine de senin içinde bulunan hem devinimi, hem ruhu, hem de basireti, yani tek bir sözle sende ne varsa onları koysaydı; bütün her şeyi ikinci kez yanı başında sunsaydı? Bu durumda Kratylos ve Kratylos’un sureti olur muydu, yoksa iki Kratylos mu olurdu?

KRATYLOS: Bana iki Kratylos olurdu gibi geliyor, ey Sokrates.

40. SOKRATES: O halde, ey dostum, gördüğün üzere suret ve şimdi sözünü ettiğimiz şeyler için başka bir doğruluğu araştırmamız,
 D bir şey eksik ya da fazla/eklenmiş olursa, artık onun suret olduğunda ısrar etmememiz mi gerekiyor? Yoksa bu suretlerin aynı niteliklere sahip olmak bakımından asıllarından ne kadar uzak olduğunun farkında değil misin?

KRATYLOS: Bence de öyle.

ΣΩ. Γελοῖα γοῦν, ὦ Κρατύλε, ὑπὸ τῶν ὀνομάτων πάθοι ἂν ἐκεῖνα ὧν ὀνόματά ἐστιν τὰ ὀνόματα, εἰ πάντα πανταχῇ αὐτοῖς ὁμοιωθεῖη. διττὰ γὰρ ἂν που πάντα γένοιτο, καὶ οὐκ ἂν ἔχοι αὐτῶν εἰπεῖν οὐδεὶς¹¹⁴ οὐδέτερον ὁπότερόν ἐστι τὸ μὲν αὐτό, τὸ δὲ ὄνομα.

ΚΡΑ. Ἀληθῆ λέγεις.

Ε ΣΩ. Θαρρῶν τοίνυν, ὦ γενναῖε, ἕα καὶ ὄνομα τὸ μὲν εὖ κεῖσθαι, τὸ δὲ μή, καὶ μὴ ἀνάγκαζε πάντ' ἔχειν τὰ γράμματα, ἵνα κομιδῇ ἢ τοιοῦτον οἶόνπερ οὗ ὄνομά ἐστιν, ἀλλ' ἕα καὶ τὸ μὴ προσήκον γράμμα ἐπιφέρειν. εἰ δὲ γράμμα, καὶ ὄνομα ἐν λόγῳ· εἰ δὲ ὄνομα, καὶ λόγον ἐν λόγῳ μὴ προσήκοντα τοῖς πράγμασιν ἐπιφέρεισθαι, καὶ μηδὲν ἦττον ὀνομάζεσθαι τὸ πρᾶγμα καὶ λέγεσθαι, ἕως ἂν ὁ τύπος ἐνῇ τοῦ πράγματος περὶ
433 οὗ ἂν ὁ λόγος ᾖ, ὥσπερ ἐν τοῖς τῶν στοιχείων ὀνόμασιν, εἰ μέμνησαι ἃ νῦν δὴ ἐγὼ καὶ Ἑρμογένης ἐλέγομεν.

ΚΡΑ. Ἀλλὰ μέμνημαι.

ΣΩ. Καλῶς τοίνυν. ὅταν γὰρ τοῦτο ἐνῇ, κἂν μὴ πάντα τὰ προσήκοντα ἔχῃ, λέξεταί γε τὸ πρᾶγμα, καλῶς, ὅταν πάντα, κακῶς δὲ, ὅταν ὀλίγα· λέγεσθαι δ' οὖν, ὦ μακάριε, ἐῷμεν, ἵνα μὴ ὀφλωμεν ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγίνῃ νύκτωρ περιόντες ὀψὲ ὁδοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πράγματα δόξωμεν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ οὕτω
B πως ἐληλυθῆναι ὀψιαίτερον τοῦ δέοντος, ἢ ζητεῖ τινὰ ἄλλην ὀνόματος ὀρθότητα, καὶ μὴ ὁμολόγει δῆλωμα συλλαβαῖς καὶ γράμμασι πράγματος ὄνομα εἶναι. εἰ γὰρ ταῦτα ἀμφοτέρω ἐρεῖς, οὐχ οἶός τ' ἔσῃ συμφωνεῖν σαυτῷ.

ΚΡΑ. Ἀλλὰ μοι δοκεῖς γε, ὦ Σώκρατες, μετρίως λέγειν, καὶ οὕτω τίθεμαι.

ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα ἡμῖν ξυνδοκεῖ, μετὰ ταῦτα τάδε σκοπῶμεν· εἰ μέλλει, φαμέν, καλῶς κεῖσθαι τὸ ὄνομα, τὰ προσήκοντα δεῖ αὐτὸ γράμματα ἔχειν;

SOKRATES: Ey Kratylos, adlar tarafından şeylerden hareketle yaratılan—adları ad yapan—etki şayet her şeyi, her yönden benzetseydi oldukça gülünç olurdu. Her şey çift hale gelirdi, hiç kimse bu ikisinden hangisinin asıl hangisinin onun adı olduğunu söyleyemezdi.

KRATYLOS: Doğru söylüyorsun.

E SOKRATES: Öyleyse ey soylu dostum, cesaret et de kimi adın iyi bir şekilde adlandırıldığının, kimisinin de öyle olmadığının üzerinde bu kadar durma; adın ait olduğu şeyle tamı tamına aynı olsun diye bütün harflerin yerinde olmasında ısrar etme; ancak ona ait olmayan harflerin tayin edilmesine göz yum. Bir harften sonra, bir söz öbeğinin içindeki bir adı; addan sonra da, bir söz öbeğinin içindeki söz öbeğinin şeye ait olmadığı halde ona tayin edilmesine göz yum ki şeyin damgasının izi sözün içine yerleştirildiği sürece, şey en azından adlandırılabilsin ve
433 söyleneblsin; tıpkı harflerin adlarında olduğu gibi. Hatırlarsan biraz önce ben ve Hermogenes bunları konuşmuştuk.

KRATYLOS: Evet hatırlıyorum.

SOKRATES: O halde güzel. Bu yerleştirildiğinde, ad ona uygun düşen bütün unsurlara sahip olmasa da, şey dile getirilebilir; tabii hepsi olursa güzel bir şekilde, çok azı olursa kötü bir şekilde olur bu. Ey kutlu dostum, tıpkı Aigina'da geceleyin geç vakitlere kadar yollarda dolaşanlar gibi töhmet altında kalmamak ve tam anlamıyla hakikatte şeylere böyle gerektiğinden daha geç ulaşmış gibi görünmemek için,
B bunun söylenmesine göz yumalım. Aksi halde ad için başka bir doğruluk arayabilir, adın heceler ve harfler aracılığıyla şeyin bir ifşa aracı olduğunda hemfikir olmayabilirsin. Şayet bunların her ikisini birden söylersen, kendi kendinle uyum içinde olmazsın.

KRATYLOS: Bana yerli yerince konuşuyorsun gibi geliyor, ey Sokrates, ben de böyle değerlendiriyorum.

SOKRATES: Mademki bunlarda hemfikiriz, o halde bir sonraki konuya dikkatimizi verebiliriz. İstersen, şöyle diyelim: Bir ad iyi bir şekilde adlandırıldıysa, şeyin kendisine uygun düşen harflere sahip olması gerekir, öyle değil mi?

ΚΡΑ. Ναί.

ΣΩ. Προσῆκει δὲ τὰ ὅμοια τοῖς πράγμασιν;

ΚΡΑ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὰ μὲν ἄρα καλῶς κείμενα οὕτω κεῖται· εἰ δὲ μή τι καλῶς ἐτέθη, τὸ μὲν ἂν πολὺ ἴσως ἐκ προσηκόντων εἴη γραμμάτων καὶ ὁμοίων, εἴπερ ἔσται εἰκῶν, ἔχοι δ' ἂν τι καὶ οὐ προσηκον, δι' ὃ οὐκ ἂν καλὸν εἴη οὐδὲ καλῶς εἰργασμένον τὸ ὄνομα. οὕτω φαμέν ἢ ἄλλως;

ΚΡΑ. Οὐδὲν δεῖ οἶμαι διαμάχεσθαι, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ οὐκ ἀρέσκει γέ με τὸ φάναι ὄνομα μὲν εἶναι, μὴ μέντοι καλῶς γε κεῖσθαι.

ΣΩ. Πότερον τοῦτο οὐκ ἀρέσκει σε, τὸ εἶναι τὸ ὄνομα δῆλωμα τοῦ πράγματος;

ΚΡΑ. Ἐμέ γε.¹¹⁵

ΣΩ. Ἀλλὰ τὸ εἶναι τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἐκ προτέρων ζυγκείμενα, τὰ δὲ πρῶτα, οὐ καλῶς¹¹⁶ σοι δοκεῖ λέγεσθαι;

ΚΡΑ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἀλλὰ τὰ πρῶτα εἰ μέλλει δηλώματά τινων γίγνεσθαι, ἔχεις τινὰ καλλίω τρόπον τοῦ δηλώματα αὐτὰ γενέσθαι ἄλλον
Ε ἢ αὐτὰ ποιῆσαι ὅτι μάλιστα τοιαῦτα οἷα ἐκεῖνα ἃ δεῖ δηλοῦν αὐτά; ἢ¹¹⁷ ὅδε μᾶλλον σε ἀρέσκει ὁ τρόπος ὃν Ἑρμογένης λέγει καὶ ἄλλοι πολλοί, τὸ ζυνθήματα εἶναι τὰ ὀνόματα καὶ δηλοῦν τοῖς ζυνθεμένοις, προειδόσι δὲ τὰ πράγματα, καὶ εἶναι ταύτην ὀρθότητα ὀνόματος, ζυνθήκην, διαφέρειν δὲ οὐδὲν, ἔαντε τις ζυνθῇται ὥσπερ νῦν ζύγκειται, ἔαντε καὶ τούναντίον ἐπὶ μὲν ᾧ¹¹⁸ νῦν σμικρόν, μέγα καλεῖν, ἐπὶ δὲ ᾧ μέγα, σμικρόν; πότερός σε ὁ τρόπος ἀρέσκει;

434 ΚΡΑ. Ὅλω καὶ παντὶ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, τὸ ὁμοιώματι δηλοῦν ὅτι ἂν τις δηλοῖ, ἀλλὰ μὴ τῷ ἐπιτυχόντι.

115 ἐμέ γε Bekker: ἔμοιγε B: ἔμοι T.

116 οὐ καλῶς t: οὐκ ἄλλῶς B (om. T γε ἀλλὰ . . . ἔμοι).

117 ἢ] ἢ T: καὶ ἢ B: καὶ ἢ b.

118 ᾧ V: o BT (ancak B'deki düzeltiyle).

KRATYLOS: Evet.

C SOKRATES: [Şeye Ç.N.] benzer olan harfler ona uygun düşer, değil mi?

KRATYLOS: Tam da öyledir.

SOKRATES: Öyleyse, güzel bir şekilde verilenler, böyle verilen adlardır. Şayet [ad Ç.N.] güzel bir şekilde koyulmadıysa, belki de çoğunluğu –tam da bir suret olması için– şeye benzeyen ve uygun düşen harflerdendir; ancak uygun düşmeyen bazı unsurları içerebilir, bu göz önüne alındığında güzel olmaz ve güzel bir şekilde icra edilmemiş bir ad olur. Söylediğimiz bu mu yoksa başka türlü mü?

KRATYLOS: Ey Sokrates, güzel bir şekilde adlandırılmadan bir adın nasıl olabileceği konusunda tatmin olmamama rağmen, sanırım çekişip durmaya hiç gerek yok.

D SOKRATES: Yoksa adın şeyin “ifşa aracı” (*délôma*) olduğu konusunda mı tatmin olmadın?

KRATYLOS: Öyle.

SOKRATES: Adların kimisinin önceden bileştirildiğini, kimisinin ise ilk adlar olduğunu söylemek sana doğru görünmüyor mu?

KRATYLOS: Bence de öyle.

SOKRATES: Ancak şayet ilk adlar istenilen herhangi bir şeyin ifşa aracını oluşturuyorsa, ifşa araçları oluşturmak üzere senin daha güzel bir yordamın var mı? Ya da onları, ifşa etmeleri gereken şeyi olabildiğince o şey gibi yapmalarını sağlayacak başka bir şey var mı? Yoksa sen de, Hermogenes’in ve daha başka pek çoklarının söylediği üzere, adların kararlaştırılmış bir işaret olduğunu ve şeyleri, onları önceden bilen ve kararlaştırmış kişilere ifşa ettiğini, adın doğruluğunun sadece bu, yani bir düzenleme olduğunu; bu düzenleme şimdi bileştirildiği hali gibi olsun ya da olmasın, küçük yerine büyük, büyük yerine küçük denerek birbirinin karşısı söylene bile bir şeyin fark etmeyeceğini öne süren yordamdan daha çok mu tatmin olursun? Bunlardan hangisi seni tatmin ediyor?

434 KRATYLOS: Ey Sokrates, açıktır ki benzerlik aracılığıyla ifşa etmek bunu rastlantı eseri yapmaktan her bakımdan bütünüyle farklıdır.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν εἴπερ ἔσται τὸ ὄνομα ὅμοιον τῷ πράγματι, ἀναγκαῖον πεφυκέναι τὰ στοιχεῖα ὅμοια τοῖς πράγμασιν, ἐξ ὧν τὰ πρῶτα ὀνόματά τις ξυνθήσει; ὥδε δὲ λέγω ἄρα ποτ' ἂν τις ξυνέθηκεν ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν ζωγράφημα
 B ὅμοιον τῷ τῶν ὄντων, εἰ μὴ φύσει ὑπῆρχε φαρμακεία ὅμοια ὄντα, ἐξ ὧν ξυντίθεται τὰ ζωγραφούμενα, ἐκείνοις ἃ μιμεῖται ἢ γραφικῇ ἢ ἀδύνατον;

ΚΡΑ. Ἀδύνατον.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὡσαύτως καὶ ὀνόματα οὐκ ἂν ποτε ὅμοια γένοιτο οὐδενί, εἰ μὴ ὑπάρξει ἐκεῖνα πρῶτον ὁμοιότητά τινα ἔχοντα, ἐξ ὧν ξυντίθεται τὰ ὀνόματα, ἐκείνοις ὧν ἔστι τὰ ὀνόματα μιμήματα; ἔστι δέ, ἐξ ὧν συνθετέον, στοιχεῖα;

ΚΡΑ. Ναί.

C **41. ΣΩ.** Ἦδη τοίνυν καὶ σὺ κοινῶνῃ τοῦ λόγου οὔπερ ἄρτι Ἑρμογένης. φέρε, καλῶς σοι δοκοῦμεν λέγειν ὅτι τὸ ῥῶ τῇ φορᾷ καὶ κινήσει καὶ σκληρότητι προσέοικεν, ἢ οὐ καλῶς;

ΚΡΑ. Καλῶς ἔμοιγε.

ΣΩ. Τὸ δὲ λάβδα τῷ λείῳ καὶ μαλακῷ καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν;

ΚΡΑ. Ναί.

ΣΩ. Οἶσθα οὖν, ὅτι ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἡμεῖς μὲν φαμεν σκληρότης, Ἑρετριῆς δὲ σκληροτήρ;

ΚΡΑ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Πότερον οὖν τό τε ῥῶ καὶ τὸ σῖγμα ἔοικεν ἀμφοτέρω τῷ αὐτῷ, καὶ δηλοῖ ἐκείνοις τε τὸ αὐτὸ τελευτῶντος τοῦ ῥῶ καὶ ἡμῖν τοῦ σῖγμα, ἢ τοῖς ἑτέροις ἡμῶν οὐ δηλοῖ;

D **ΚΡΑ.** Δηλοῖ μὲν οὖν ἀμφοτέροις.

ΣΩ. Πότερον ἢ ὅμοια τυγχάνει ὄντα τὸ ῥῶ καὶ τὸ σῖγμα, ἢ ἢ μή;

ΚΡΑ. Ἦι ὅμοια.

ΣΩ. Ἦ οὖν ὁμοιά ἐστι πανταχῇ;

ΚΡΑ. Πρὸς γε τὸ ἴσως φορὰν δηλοῦν.

SOKRATES: Güzel bir şekilde ifade ettin. O halde ad şeye benzecekse, ilk adların oluşturulduğu temel unsurların doğuşlarından şeye benzer olmaları zorunlu değil midir? Şöyle söyleyeyim: Biraz önce anlaştığımız şeye [dönersek Ç.N.], şayet ondan resimlerin oluşturulduğu, onlar aracılığıyla çizim sanatının taklit ettiği şeye benzeyen renkler doğal olarak bulunmasaydı, şimdi bir resmin var-olanlara benzeyebileceği söylenebilir miydi? Yoksa bu imkânsız mıdır?

KRATYLOS: Evet, bu imkânsızdır.

SOKRATES: Benzer tarzda, adların ve onlar aracılığıyla adların taklitlerinin bileştirilmesini sağlayan benzerlikler bulunmasaydı, adlar herhangi bir şeye benzer olabilirler miydi? bileştirilmesi gereken temel unsurlar bunlar değil midir?

KRATYLOS: Evet.

41. SOKRATES: Şimdi de tıpkı Hermogenes gibi biraz önceki C muhakememize katıl. Haydi bakalım, ben “rhô” (ρ) harekete, devinime ve sertliğe benzer derken, sana da güzel bir şekilde söylemişim gibi mi görünüyor, yoksa güzel değil mi?

KRATYLOS: Bence de güzel.

SOKRATES: “Labda” (λ) ise pürüzsüzlüğe, yumuşaklığa ve az önce söylediklerimize benzemez mi?

KRATYLOS: Evet.

SOKRATES: O halde bildiğin gibi, bizim *sklêrotês* (sertlik) dediğimizle Eretriaların *sklêrotêr* dediği aynı şeylerdir.

KRATYLOS: Tam da öyledir.

SOKRATES: Bundan dolayı, “rhô” (ρ) ve “sigma”nın (σ) her ikisi de aynı şeye benzer, açıktır ki sondaki “rhô” (ρ) onlar için ne ise, “sigma” (σ) da bizim için odur; yoksa bizden bazıları için o kadar açık değil mi?

D KRATYLOS: Her ikisi de açıktır.

SOKRATES: Bu “rhô” (ρ) ve “sigma” (σ) benzer oldukları için midir, olmadıkları için mi?

KRATYLOS: Benzer oldukları için.

SOKRATES: Peki, onlar her yönden benzer midirler?

KRATYLOS: Hiç değilse hareketi ifşa etmek bakımından öyledirler.

ΣΩ. Ἡ καὶ τὸ λάβδα ἐγκείμενον; οὐ τὸ ἐναντίον δηλοῖ σκληρότητος;

ΚΡΑ. Ἴσως γὰρ οὐκ ὀρθῶς ἔγκειται, ὦ Σώκρατες· ὥσπερ καὶ ἂ νῦν δὴ σὺ πρὸς Ἑρμογένη ἔλεγες ἐξαίρων τε καὶ ἐντιθεὶς γράμματα οὗ δέοι, καὶ ὀρθῶς ἐδόκεις ἔμοιγε. καὶ νῦν ἴσως ἀντὶ τοῦ λάβδα ῥῶ δεῖ λέγειν.

Ε ΣΩ. Εὖ λέγεις. τί οὖν; νῦν ὡς λέγομεν, οὐδὲν μανθάνομεν ἀλλήλων, ἐπειδάν τις φῇ σκληρόν, οὐδὲ οἶσθα σὺ νῦν ὅ τι ἐγὼ λέγω;

ΚΡΑ. Ἐγώ γε, διὰ γε τὸ ἔθος, ὦ φίλτατε.

ΣΩ. Ἐθος δὲ λέγων οἶει τι διάφορον λέγειν ξυνθήκης; ἢ ἄλλο τι λέγεις τὸ ἔθος ἢ ὅτι ἐγώ, ὅταν τοῦτο φθέγγωμαι, διανοοῦμαι ἐκεῖνο, σὺ δὲ γινώσκεις ὅτι ἐκεῖνο διανοοῦμαι; οὐ τοῦτο λέγεις;

435 **ΚΡΑ.** Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ γινώσκεις ἐμοῦ φθεγγομένου, δῆλωμα σοι γίγνεται παρ' ἐμοῦ;

ΚΡΑ. Ναί.

ΣΩ. Ἀπὸ τοῦ ἀνομοίου γε ἢ ὁ διανοούμενος φθέγγωμαι, εἴπερ τὸ λάβδα ἀνόμοιόν ἐστι τῇ ἢ φῆς σὺ σκληρότητι· εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, τί ἄλλο ἢ αὐτὸς σαυτῷ ξυνέθου καὶ σοι γίγνεται ἡ ὀρθότης τοῦ ὀνόματος ξυνθήκη, ἐπειδὴ γε δηλοῖ καὶ τὰ ὅμοια καὶ τὰ ἀνόμοια γράμματα, ἔθους τε καὶ **Β** ξυνθήκης τυχόντα; εἰ δ' ὅτι μάλιστα μή ἐστι τὸ ἔθος ξυνθήκη, οὐκ ἂν καλῶς ἔτι ἔχοι λέγειν τὴν ὁμοιότητα δῆλωμα εἶναι, ἀλλὰ τὸ ἔθος· ἐκεῖνο γάρ, ὡς ἔοικε, καὶ ὁμοίῳ καὶ ἀνομοίῳ δηλοῖ. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα συγχωροῦμεν, ὦ Κρατύλε—τὴν γὰρ *σιγὴν σου* συγχώρησιν *θήσω*—ἀναγκαῖόν που καὶ ξυνθήκην τι καὶ ἔθος συμβάλλεσθαι πρὸς δῆλωσιν ὧν διανοοῦμενοι λέγομεν· ἐπεὶ, ὦ βέλτιστε, εἰ θέλεις ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν ἐλθεῖν,

SOKRATES: Araya sıkışmış olan “labda”ya (λ) ne demeli? Bu açıkça, “sertliğin” (*sklêrotês*) karşısı değil midir?

KRATYLOS: Belki de araya doğru bir şekilde sıkıştırılmamış, ey Sokrates, tıpkı biraz önce senin Hermogenes’e ihtiyaç olmayan yerlerde harf çıkarmaktan ve eklemekten söz ettiğin gibi olabilir. Bana da doğru göründü bu. Şimdi de belki, “labda”nın (λ) yerine “rhô”nun (ρ) söylenmesi gerekir.

E SOKRATES: İyi söylüyorsun. Ancak şimdiki söyleyişle söylersek, birisi *sklêros* (sert) dediğinde, birbirimizi anlamayız. Benim neyi kastettiğimi şimdi biliyor musun?

KRATYLOS: Evet. Ancak bu “teamül” (*ethos*) yüzündendir, ey sevgili dostum.

SOKRATES: “Teamül” (*ethos*) derken, ifade etmeyi düşündüğün farklı bir tür “sözleşme” (*ksynthêkê*) mi? Yoksa “teamül” (*ethos*) ile kastettiğin başka bir şey, benim bunu dillendirdiğim sırada, senin de kafamda olduğunun farkına vardığın şey mi? Bunu kastetmiyor musun?

435 KRATYLOS: Evet.

SOKRATES: Mademki ben bunu dillendirirken farkına vardın, o halde bu benden sana giden bir ifşa aracıdır.

KRATYLOS: Evet.

SOKRATES: Üstüne üstlük dillendirirken kafamda olan şeye benzemeyen bir şeyden hareketle, tıpkı “labda”nın (λ) senin söylediğin *sklêrotês*’in (sertlik) benzeri olmadığı gibi. Şayet bu böyleyse, bu ya başka bir şey, ya senin kendi kendinle anlaşıma, ya da senin için adın doğruluğunun bir “sözleşme”den (*ksynthêkê*) çıkması değil midir? Harfler benzeyen ya da benzemeyen olsa da, teamül ve “sözleşme” (*ksynthêkê*) sayesinde ifşa ederler, değil mi? Özellikle de teamül “sözleşme”den (*ksynthêkê*) tamamen başka olsa da, güzel bir şekilde benzerliğin değil, ancak teamül ifşa aracı olduğunu söylemeliyiz. Öyle görünüyor ki bu hem benzeyen hem de benzemeyen aracılığıyla ifşa eder. Şayet bunu kabul edersek, ey Kratylos –zira sükutunu ikrar sayıyorum– aynı zamanda zorunlu olarak “sözleşme”nin (*ksynthêkê*) ve teamülün kafamızda olan ifşaya katkıda bulunduğunu kabul etmeliyiz. Bundan dolayı, ey iyi dostum, istersen sayılara gelelim.

πόθεν οἷε ἔξιν ὀνόματα ὅμοια ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἀριθμῶν
 C ἐπενεγκεῖν, ἐὰν μὴ ἕξ τι τὴν σὴν ὁμολογίαν καὶ ξυνθήκην
 κῦρος ἔχειν τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος πέρι; ἔμοι μὲν οὖν καὶ
 αὐτῷ ἀρέσκει μὲν κατὰ τὸ δυνατόν ὅμοια εἶναι τὰ ὀνόματα τοῖς
 πράγμασιν· ἀλλὰ μὴ ὡς ἀληθῶς, τὸ τοῦ Ἑρμογένους, γλίσχρα
 ἢ ἡ ὀλκὴ αὕτη τῆς ὁμοιότητος, ἀναγκαῖον δὲ ἢ καὶ τῷ φορτικῷ
 τούτῳ προσχρῆσθαι, τῇ ξυνθήκῃ, εἰς ὀνομάτων ὀρθότητα. ἐπεὶ
 ἴσως κατὰ γε τὸ δυνατόν κάλλιστ' ἂν λέγοιτο ὅταν ἢ πᾶσιν ἢ
 ὡς πλείστοις ὁμοίοις¹¹⁹ λέγεται, τοῦτο δ' ἐστὶ προσήκουσιν,
 D αἰσχιστα δὲ τοῦναντίον. τόδε δέ μοι ἔτι εἰπὲ μετὰ ταῦτα, τίνα ἡμῖν
 δύναμιν ἔχει τὰ ὀνόματα καὶ τί φῶμεν αὐτὰ καλὸν ἀπεργάζεσθαι;

42. ΚΡΑ. Διδάσκειν ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καὶ τοῦτο
 πάνυ ἀπλοῦν εἶναι, ὅς ἂν τὰ ὀνόματα ἐπίσπῃται, ἐπίστασθαι
 καὶ τὰ πράγματα.

ΣΩ. Ἴσως γάρ, ὦ Κρατύλε, τὸ τοιόνδε λέγεις, ὡς ἐπειδάν
 τις εἶδῃ τὸ ὄνομα οἷόν ἐστιν—ἔστι δὲ οἷόν περ τὸ πρᾶγμα—
 E εἴσεται δὴ καὶ τὸ πρᾶγμα, ἐπεὶ περ ὅμοιον τυγχάνει ὃν τῷ
 ὀνόματι, τέχνη δὲ μία ἅρ' ἐστὶν ἡ αὕτη πάντων τῶν ἀλλήλοις
 ὁμοίων. κατὰ τοῦτο δὴ μοι δοκεῖς λέγειν ὡς ὅς ἂν τὰ ὀνόματα
 εἶδῃ εἴσεται καὶ τὰ πράγματα.

ΚΡΑ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΣΩ. Ἐχε δὴ, ἴδωμεν τίς ποτ' ἂν εἴη ὁ τρόπος οὗτος τῆς
 διδασκαλίας τῶν ὄντων ὃν σὺ λέγεις νῦν, καὶ πότερον ἔστι
 μὲν καὶ ἄλλος, οὗτος μέντοι βελτίων, ἢ οὐδ' ἔστιν ἄλλος ἢ
 οὗτος. ποτέρως οἷε;

436 ΚΡΑ. Οὕτως ἔγωγε, οὐ πάνυ τι εἶναι ἄλλον, τοῦτον δὲ
 καὶ μόνον καὶ βέλτιστον.

ΣΩ. Πότερον δὲ καὶ εὔρεσιν τῶν ὄντων τὴν αὐτὴν ταύτην εἶναι,
 τὸν τὰ ὀνόματα εὐρόντα καὶ ἐκεῖνα ἠύρηκέναι ὧν ἐστὶ τὰ ὀνόματα· ἢ
 ζητεῖν μὲν καὶ εὐρί· κειν ἕτερον δεῖν τρόπον, μανθάνειν δὲ τοῦτον;

C Buradan hareketle, –tabii şayet kendi nazarında hemfikirliğin ve anlaşmanın adların doğruluğu konusunda otoriteyi elinde tutmasına göz yummazsan– sayıların her birine tayin edebileceğin benzer adlar var mı elinde? Ben de kendi adıma, mümkün olduğunca adların şeylere benzer olduğu [görüşünden Ç.N.] tatmin oluyorum. Ancak hakikaten de benzerlik, Hermogenes’in de dediği gibi, biraz “zorlama bir çekiş” gibi; adların doğruluğu için zorunlu olarak sıradan olan ve düzenleme kullanılmalıdır. Öte yandan, belki de bütünüyle ya da büyük oranda benzer söylenen, mümkün olan en iyi şekilde söylenmiş olur. Ona bu uygun düşer; tersi ise oldukça çirkin olurdu. Şimdi bir sonrakini söyle bana: Bize göre adlar hangi gizil güce sahiptir ve onları neyin güzel hale getirdiğini söyleyebiliriz?

42. KRATYLOS: Bana öyle geliyor ki ey Sokrates, öğretmektir; bunun böyle olduğu yalın bir gerçektir. Adları bilen kişi, şeyleri de bilir.

SOKRATES: Belki de, ey Kratylos, şunu kastediyorsun: Biri bir adın nasıl/ne türden olduğunu biliyorsa –ki bu şeyin nasıl/ E ne türden olduğudur– aynı zamanda o şeyi de bilir. Mademki adın benzeridir, o halde birbirinin benzeri olan her şey için tek bir hüner vardır. Buna göre, adları bilen birinin şeyleri de bileceğini söylüyorsun gibi geliyor bana.

KRATYLOS: En doğrusunu söylüyorsun.

SOKRATES: Şimdi de senin biraz önce sözünü ettiğin var-olanların öğretiminin nasıl bir yordamı olduğunu görelim. Acaba başka bir yordam var mı; bu elimizdeki ondan daha iyi mi acaba? Yoksa başka bir yordam yok mu, sadece bu mu var? Hangisi sence?

436 KRATYLOS: Bana kalırsa, kesinlikle başkası yok, tek ve en iyi olan budur.

SOKRATES: Acaba bu aynı zamanda var-olanları keşfetme yordamı mıdır; adları keşfeden kişi adların ait olduğu şeyleri de mi keşfeder, Yoksa öğrenmenin bu şekilde, soruşturma ve keşfetmenin ise başka bir şekilde mi olması gerekir?

ΚΡΑ. Πάντων μάλιστα καὶ ζητεῖν καὶ εὐρίσκειν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον κατὰ ταυτά.

ΣΩ. Φέρε δὴ ἐννοήσωμεν, ὦ Κρατύλε, εἴ τις ζητῶν τὰ πράγματα
 Β ἀκολουθοῖ τοῖς ὀνόμασι, σκοπῶν οἷον ἕκαστον βούλεται εἶναι, ἄρ' ἐννοεῖς ὅτι οὐ μικρὸς κίνδυνός ἐστιν ἐξαπατηθῆναι;

ΚΡΑ. Πῶς;

ΣΩ. Δῆλον ὅτι ὁ θέμενος πρῶτος τὰ ὀνόματα, οἷα ἡγεῖτο εἶναι τὰ πράγματα, τοιαῦτα ἐτίθετο καὶ τὰ ὀνόματα, ὥς φαμεν. ἦ γάρ;

ΚΡΑ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν ἐκεῖνος μὴ ὀρθῶς ἡγεῖτο, ἔθετο δὲ οἷα ἡγεῖτο, τί οἶει ἡμᾶς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ πείσεσθαι; ἄλλο τι ἢ ἐξαπατηθῆσεσθαι;

C **ΚΡΑ.** Ἀλλὰ μὴ οὐχ οὕτως ἔχη,¹²⁰ ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἢ εἰδότα τίθεσθαι τὸν τιθέμενον τὰ ὀνόματα· εἰ δὲ μή, ὅπερ πάλαι ἐγὼ ἔλεγον, οὐδ' ἂν ὀνόματα εἴη. μέγιστον δέ σοι ἔστω τεκμήριον ὅτι οὐκ ἔσφαλται τῆς ἀληθείας ὁ τιθέμενος· οὐ γὰρ ἂν ποτε οὕτω ξύμφωνα ἦν αὐτῷ ἅπαντα. ἢ οὐκ ἐνενόεις αὐτὸς λέγων ὥς πάντα κατὰ ταῦτόν¹²¹ καὶ ἐπὶ ταῦτόν ἐγίγνετο τὰ ὀνόματα;

D **ΣΩ.** Ἀλλὰ τοῦτο μέν, ὡγαθὲ Κρατύλε, οὐδέν ἐστιν ἀπολόγημα. εἰ γὰρ τὸ πρῶτον σφαλῆς ὁ τιθέμενος τᾶλλα ἥδη πρὸς τοῦτ' ἐβιάζετο καὶ αὐτῷ συμφωνεῖν ἠνάγκαζεν, οὐδὲν ἄτοπον, ὥσπερ τῶν διαγραμμάτων ἐνίοτε τοῦ πρώτου μικροῦ καὶ ἀδήλου ψεύδους γενομένου, τὰ λοιπὰ πάμπολλα ἥδη ὄντα ἐπόμενα ὁμολογεῖν ἀλλήλοις. δεῖ δὴ περὶ τῆς ἀρχῆς παντὸς πράγματος παντὶ ἀνδρὶ τὸν πολὺν λόγον εἶναι καὶ τὴν πολλὴν σκέψιν εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ ὑπόκειται· ἐκείνης δὲ ἐξετασθείσης ἱκανῶς, τὰ λοιπὰ φαίνεσθαι ἐκείνῃ ἐπόμενα. οὐ
 E μέντοι ἀλλὰ θαυμάζοιμ' ἂν, εἰ καὶ τὰ ὀνόματα συμφωνεῖ αὐτὰ αὐτοῖς. πάλιν γὰρ ἐπισκεψώμεθα ἃ τὸ πρότερον διήλθομεν.

120 ἔχη B: ἔχει T.

121 κατὰ ταῦτόν cod. Gudianus: κατ' αὐτὸ B: om. T.

KRATYLOS: Hepsinden çok soruşturma ve keşfetmenin bu aynı yordamla ve buna göre olması gerekir.

SOKRATES: Haydi öyleyse, ey Kratylos, şunu aklımıza getirelim: Şayet birisi adların rehberliğinde şeyleri araştırırsa, her birinin ne demek istediğini incelerse, acaba bunda ufak bir aldatılma tehlikesi bile aklına gelmez mi?

KRATYLOS: Nasıl?

SOKRATES: Açıktır ki adları ilk koyan kişi, şeylerin nasıl olduğunu hesaba kattı ve buna göre adları koydu, senin söylediğin bu değil mi?

KRATYLOS: Evet.

SOKRATES: O halde, şayet o doğru olmayan bir şekilde düşündüyse ve düşündüğüne göre adı koyduysa, onu rehber sayarak ona itaat eden bizlerin durumu ne olur sence? Bu aldatılmaktan başka nedir acaba?

KRATYLOS: Ancak bu böyle olmayabilir, ey Sokrates, çünkü adları koyan kişi zorunlu olarak onları bilerek koyuyordur. Aksi halde, ta baştan beri söylediğim üzere, onlar “ad” olamazlardı. Adı koyanın hakikatin önünü tıkamadığına dair en önemli karine başka hiçbir şeyin böyle uyum içinde olmamasıdır. Sen de bütün adların aynı şeye göre ve aynı şeye yönelik oluştuğunu söylerken aklındaki bu değil miydi?

SOKRATES: Ancak, ey soylu Kratylos, bunda hiç bir karşı iddia yok ki. Şayet adları koyan ilkin yanılgıya düştüyse, diğer bütün adları da buna zorladıysa ve bununla uyumlu olmasında ısrar ettiyse, hiç de garip bir durum değil bu. Keza geometrik tanıtlamalarda da kimi zaman küçük ya da belli belirsiz bir yanlış meydana gelebilir, sonuçta da geri kalanların hepsi birbirini uyum içinde takip edebilir. Ancak her adamın bütün muhakemesini ve bütün müşahedesinin her şeyin ilk ilkesinin doğru bir şekilde temellendirilip temellendirilmediği konusuna yöneltmesi gerekir. Ancak bunu yeterince sınadıktan sonra, geri kalanların bunu takip ederek ortaya çıkıp çıkmadığını sınamalıdır. E Şayet adlar birbiriyle uyum içinde olsalardı, bu beni hayrete düşürürdü.

ὥς τοῦ παντὸς ἰόντος τε καὶ φερομένου καὶ ρέοντός φαμεν σημαίνειν ἡμῖν τὴν οὐσίαν τὰ ὀνόματα. ἄλλο τι οὕτω σοι δοκεῖ δηλοῦν;

437 **ΚΡΑ.** Πάνυ σφόδρα, καὶ ὀρθῶς γε σημαίνει.

ΣΩ. Σκοπῶμεν δὴ ἐξ αὐτῶν ἀναλαβόντες πρῶτον μὲν τοῦτο τὸ ὄνομα, τὴν ἐπιστήμην, ὥς ἀμφίβολόν ἐστι καὶ μᾶλλον ἔοικε σημαίνοντι ὅτι ἴστησιν ἡμῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι τὴν ψυχὴν ἥ ὅτι ξυμπεριφέρεται, καὶ ὀρθότερόν ἐστιν ὥσπερ νῦν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν λέγειν μᾶλλον ἢ ἐμβάλλοντας¹²² τὸ εἰ ἐπέιστήμην,¹²³ ἀλλὰ τὴν ἐμβολὴν ποιήσασθαι ἀντὶ τῆς ἐν τῷ εἰ ἐν τῷ ἰῶτα. ἔπειτα τὸ βέβαιον, ὅτι βάσεώς τινός ἐστιν καὶ στάσεως μίμημα, ἀλλ' οὐ
Β φορᾶς. ἔπειτα ἡ ἱστορία αὐτό που σημαίνει, ὅτι ἴστησι τὸν ῥοῦν. καὶ τὸ πιστὸν ἰστὰν παντάπασιν σημαίνει. ἔπειτα δὲ ἡ μνήμη παντὶ που μηνύει, ὅτι μονή ἐστιν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλ' οὐ φορᾶ. εἰ δὲ βούλει, ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ ξυμφορᾶ, εἰ κατὰ τὸ ὄνομά τις ἀκολουθήσει, φανεῖται ταῦτόν τῇ ξυνέσει ταύτῃ καὶ ἐπιστήμῃ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς περὶ τὰ σπουδαῖα ὀνόμασιν. ἔτι τοίνυν ἡ ἀμαθία καὶ ἡ
Γ ἀκολασία παραπλησία τούτοις φαίνεται· ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἅμα θεῶ ἰόντος πορεία φαίνεται, ἡ ἀμαθία, ἡ δ' ἀκολασία παντάπασιν ἀκολουθία τοῖς πράγμασι φαίνεται. καὶ οὕτως, ἃ νομίζομεν ἐπὶ τοῖς κακίστοις ὀνόματα εἶναι, ὁμοιότατ' ἂν φαίνοιτο τοῖς ἐπὶ τοῖς καλλίστοις. οἶμαι δὲ καὶ ἄλλα πόλλ' ἂν τις εὔροι εἰ πραγματεύοιτο, ἐξ ὧν οἰηθεῖν ἂν αὐτὸν πάλιν τὸν τὰ ὀνόματα τιθέμενον οὐχὶ ἰόντα οὐδὲ φερόμενα ἀλλὰ μένοντα τὰ πράγματα σημαίνειν.
Δ **ΚΡΑ.** Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ὁρᾷς ὅτι τὰ πολλὰ ἐκείνως ἐσήμαινεν.

ΣΩ. Τί οὖν τοῦτο, ὦ Κρατύλε; ὥσπερ ψήφους διαριθμησόμεθα τὰ ὀνόματα, καὶ ἐν τούτῳ ἔσται ἡ ὀρθότης; ὁπότερα ἂν πλείω φαίνεται τὰ ὀνόματα σημαίνοντα, ταῦτα δὴ ἔσται τάλῃθι;

122 ἐμβάλλοντας T: ἐκβάλλοντας B.

123 ἐπέιστήμην Heindorf: ἐπιστήμην BT: πιστήμην al.

O halde önceden sözünü ettiğimiz meseleleri yeniden kovuşturalım. Her şeyin gitmekte, hareket ve akış halinde olduğunu, adların bizim için öze işaret ettiğini söylemiştik. Bundan başka bir şey açığa çıkıyor mu sana göre?

437 **KRATYLOS:** Kesinlikle öyledir, hem de doğru bir biçimde işaret eder.

SOKRATES: O halde ilkin şu adı, yani *epistémē*'yi (bilgi), ele alarak onun nasıl çok anlamlı olduğunu ve nasıl da ruhlarımızın olgularda “durmasına” (*histésin*) işaret ediyor gibi görünüp daha ziyade onların çevresinde dolaştırdığını; onun şimdi olduğu gibi bir “ei” (*epsilon*) ekleyerek *epeistémē* telaffuz edilmesinden, bunun başlangıçtaki gibi bir “ei” (*epsilon*) yerine bir “iôta” (ı) ikame edilerek söylenmesinin daha doğru olduğunu müşahade edelim. “Sabit” in (*bebaios*) ise “hareket” in (*phora*) değil, bir tür “kaide” nin B (*basis*) ve “sükûn” un (*stasis*) taklidi olduğunu; “tahkikat” in (*historia*) biza-tihi “akışın durmasına” (*histési ton rhoun*) işaret ettiğini; “sadık” ın (*pistos*) bütünüyle “durmaya” (*histan*) işaret ettiğini de [müşahade edelim Ç.N.] tabii. Keza “hafıza” (*mnémē*), herkesin nezdinde olduğu üzere, hareketteki değil, ruhtaki “istikrar” ın (*monē*) örtüsünü açar. İstersen, “kusurluluk/ hedefi kaçırma” (*hamartia*) ve “felaket” i (*symphora*) [ele aldığımızda Ç.N.], şayet bu, onu takip eden bir ada göre yapılırsa, “feraset” (*ksynesis*) ve “bilgi” (*epistémē*) ve diğer ciddi adlarla da aynı şey olduğu ortaya çıkar. Bunun yanı sıra, “cehalet” (*amathia*) ve “ifrat” ın (*akolasia*) da bunlara çok C yakın olduğu ortaya çıkar. Zira “cehalet” (*amathia*) “tanrıyla aynı anda hareket edenin ilerlemesi” (*tou hama theô iontos poreia*) ve “ifrat” (*akolasia*) ise bütünüyle “şeyler/olguların ardaşıklığı” (*akolouthia tois pragmati*) gibi görünüyor. Böylece, en kötü anlamları olduğunu sandığımız adların, en iyi anlamlarla da benzerlik taşıdığı ortaya çıkıyor. Zannediyorum birisi zaman ayırırsa, daha pek çoklarını bulabilir ve bunlardan hareketle “gitmekte olmaya” (*ionta*) ve “hareket halinde olmaya” (*pheromena*) değil, “durmaya” (*menonta*) işaret ederek adların koyulduğunu düşünebilir.

D **KRATYLOS:** Ancak, ey Sokrates, çocuklarının diğerine [harekete Ç.N.] işaret ettiğini görüyorsun.

SOKRATES: Bu da neyin nesi, ey Kratylus? Yoksa biz adları oy gibi sayıyoruz da, doğruluğu buna göre mi belirliyoruz? Hangi adlar daha çok şeye işaret ediyor görünüyorsa, bunlar mı doğru olacaklar?

KPA. Οὐκουν εἰκός γε.

438

43. ΣΩ. Οὐδ' ὅπωςτιοῦν, ὦ φίλε. καὶ ταῦτα μὲν γε αὐτοῦ ἐάσωμεν,¹²⁴ ἐπ' ἀνέλθωμεν δὲ πάλιν ὅθεν δεῦρο μετέβημεν. ἄρτι γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν, εἰ μέμνησαι, τὸν τιθέμενον τὰ ὀνόματα ἀναγκαῖον ἔφησθα εἶναι εἰδότα τίθεσθαι οἷς ἐτίθετο. πότερον οὖν ἔτι σοι δοκεῖ οὕτως ἢ οὐ;

KPA. Ὡς.

ΣΩ. Ἦ καὶ τὸν τὰ πρῶτα τιθέμενον εἰδότα φῆς τίθεσθαι;

KPA. Εἰδότα.

B ΣΩ. Ἐκ ποίων οὖν ὀνομάτων ἢ μεμαθηκῶς ἢ εὐρηκῶς ἦν τὰ πράγματα, εἴπερ τά γε πρῶτα μὴ πῶ ἔκειτο, μαθεῖν δ' αὖ φαμεν τὰ πράγματα καὶ εὐρεῖν ἀδύνατον εἶναι ἄλλως ἢ τὰ ὀνόματα μαθόντας ἢ αὐτοὺς ἐξευρόντας οἷά ἐστι;

KPA. Δοκεῖς τί μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τίνα οὖν τρόπον φῶμεν αὐτοὺς εἰδότας θέσθαι ἢ νομοθέτας εἶναι, πρὶν καὶ ὅτιοῦν ὄνομα κεῖσθαι τε καὶ ἐκείνους εἰδέναι, εἴπερ μὴ ἔστι τὰ πράγματα μαθεῖν ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν ὀνομάτων;

C KPA. Οἶμαι μὲν ἐγὼ τὸν ἀληθέστατον λόγον περὶ τούτων εἶναι, ὦ Σώκρατες, μείζω τινὰ δύναμιν εἶναι ἢ ἀνθρωπείαν τὴν θεμένην τὰ πρῶτα ὀνόματα τοῖς πράγμασιν, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι αὐτὰ ὀρθῶς ἔχειν.

124 ἐάσωμεν'in hemen ardından kaynak metinde derkenar olarak şu kısım eklenmiştir: τάδε δὲ ἐπισκεψώμεθα, εἰ ἡμῖν καὶ τῇδε ὁμολογεῖς εἶτε καὶ οὐ. Φέρε, τοὺς τὰ ὀνόματα ἐν ταῖς πόλεσι τιθεμένους ἐκάστοτε. ἐν τε ταῖς Ἑλληνικαῖς καὶ βαρβαρικαῖς, οὐκ ἄρτίως ὁμολογοῦμεν νομοθέτας εἶναι καὶ τὴν τέχνην τὴν τοῦτο δυναμένην νομοθετικήν; **KPA.** Πάνυ γε. **ΣΩ.** Λέγε δή, οἱ

KRATYLOS: Pek de böyleye benzemiyor.

43. SOKRATES: Hiçbir biçimde böyle olamaz, ey dostum. Şimdi
438 bunların üzerinde durmayalım da, konudan ayrıldığımız yere yeniden
 geri dönelim. Hatırlarsan, biraz önce adları koyanın zorunlu olarak
 adını koyduğu şeyleri bilerek onları koyduğunu söylemiştin. Hâlâ bu
 görüşte misin, yoksa değil misin?

KRATYLOS: Hâlâ bu görüşteyim.

SOKRATES: Öyleyse, ilk adları koyanın koyduğu adları bilerek
 koyduğunu mu söylüyorsun?

KRATYLOS: Evet, bilerek.

B SOKRATES: Mademki şeyleri öğrenmenin ve keşfetmenin ancak ve
 ancak adları öğrenerek ve keşfederek olabileceğini başka türlü imkânsız
 olduğunu söylüyoruz ve mademki ilk adlar henüz yakıştırılmamıştı; bu du-
 rumda, hangi adlardan hareketle şeyleri öğrenmiş ve keşfetmiş olabilir acaba?

KRATYLOS: Söylediklerinde önemli bir şey var gibi geldi bana,
 ey Sokrates.

SOKRATES: Mademki şeyler ancak ve ancak adlardan hareketle
 öğrenilebilir; henüz hiçbir ad yakıştırılmamışken ve onların hiçbirini
 bilmezken, ad/yasa-koyucuların onları bilerek koyduklarını nasıl olur
 da söyleyebiliriz acaba?

C KRATYLOS: Bence bu konulardaki, en doğru muhakeme şudur,
 ey Sokrates: Şeylere ilk adları koyan güç insani olanın ötesinde olmalı
 ki sonuçta onlar da zorunlulukla doğru olsun.

πρῶτοι νομοθέται τὰ πρῶτα ὀνόματα πότερον γινώσκοντες τὰ
 πράγματα, οἷς ἐτίθεντο, ἐτίθεντο ἢ ἀγνοοῦντες; ΚΡΑ. Οἴμαι μὲν
 ἐγώ, ὃ Σώκρατες, γινώσκοντες. ΣΩ. Οὐ γάρ πω (Ι. που), ὃ ἑταῖρε
 Κρατύλε, ἀγνοοῦντές γε. ΚΡΑ. Οὔ μοι δοκεῖ.

Aynı geç dönem yazarı ἐπανέλθωμεν'in ardından aşağıda "ΚΡΑ.
 εἰδότα."da ihmal edilen "ἐκ ποίων δὲ" ifadesini ekler.

ΣΩ. Εἶτα, οἶει, ἐναντία ἂν ἐτίθετο αὐτὸς αὐτῷ ὁ θεΐς, ὦν¹²⁵ δαίμων τις ἢ θεός; ἢ οὐδέν σοι ἐδοκοῦμεν ἄρτι λέγειν;

ΚΡΑ. Ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦ¹²⁶ τούτων τὰ ἕτερα ὀνόματα.

ΣΩ. Πότερα, ὦ ἄριστε, τὰ ἐπὶ τὴν στάσιν ἄγοντα ἢ τὰ ἐπὶ τὴν φοράν; οὐ γάρ που κατὰ τὸ ἄρτι λεχθὲν πληθὲι κριθήσεται.

ΚΡΑ. Οὗτοι¹²⁷ δὴ δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ὀνομάτων οὖν στασιασάντων, καὶ τῶν μὲν φασκόντων ἑαυτὰ εἶναι τὰ ὅμοια τῇ ἀληθείᾳ, τῶν δ' ἑαυτά, τίνι ἔτι διακρινοῦμεν, ἢ ἐπὶ τί ἐλθόντες; οὐ γάρ που ἐπὶ ὀνόματά γε ἕτερα ἄλλα τούτων· οὐ γάρ ἔστιν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἄλλ' ἅττα ζητητέα πλην ὀνομάτων, ἃ ἡμῖν ἐμφανιεῖ ἄνευ ὀνομάτων ὁπότερα τούτων ἐστὶ τάληθῃ, εἰ δέ τι δειξάντα δῆλον ὅτι τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων.

ΚΡΑ. Δοκεῖ μοι οὕτω.

ΣΩ. Ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὦ Κρατύλε, δυνατόν μαθεῖν ἄνευ ὀνομάτων τὰ ὄντα, εἴπερ ταῦτα οὕτως ἔχει.

ΚΡΑ. Φαίνεται.

ΣΩ. Διὰ τίνος ἄλλου οὖν ἔτι προσδοκᾷς ἂν ταῦτα μαθεῖν; ἄρα δι' ἄλλου του ἢ οὐπὲρ εἰκός τε καὶ δικαιοτάτον, δι' ἀλλήλων γε, εἴ πῃ συγγενῇ ἔστιν, καὶ αὐτὰ δι' αὐτῶν; τὸ γάρ που ἕτερον ἐκείνων καὶ ἄλλοιον ἕτερον ἂν τι καὶ ἄλλοιον¹²⁸ σημαῖνοι, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα.

ΚΡΑ. Ἀληθῇ μοι φαίνῃ λέγειν.

ΣΩ. Ἐχε δὴ πρὸς Διός· τὰ δὲ ὀνόματα οὐ πολλάκις μέντοι ὠμολογήσαμεν τὰ καλῶς κείμενα εἰκότα εἶναι ἐκείνοις ὦν ὀνόματα κεῖται, καὶ εἶναι εἰκόνας τῶν πραγμάτων;

ΚΡΑ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν ἔστι μὲν ὅτι μάλιστα δι' ὀνομάτων τὰ πράγματα μανθάνειν, ἔστι δὲ καὶ δι' αὐτῶν, ποτέρα ἂν εἴῃ καλλίων καὶ

125 ὁ θεΐς ὦν t: ὁ θήσων BT.

126 ἦ vulg.: ἦν BT.

127 οὗτοι Heindorf: οὕτω BT.

128 ἄλλοιον Heusde: ἄλλο ὄν BT.

SOKRATES: O halde, sana göre, adı koyan bir tanrı ya da ilah olduğu halde, onu koyarken kendi kendisiyle çelişiyor mu? Yoksa biraz önce hiçbir şey söylemediğini mi farz edelim?

KRATYLOS: Ancak, ey Sokrates, onların arasındaki öbür adlar gerçekten ad olmayabilir.

SOKRATES: Peki hangisi, ey pek soylu dostum, “sükûn”a (*stasis*) yoksa “hareket”e (*phora*) yöneltenler mi? Zira biraz önce söylediklerimize göre, sayıca çokluğa dayanarak hüküm verilemez.

D **KRATYLOS:** Hayır, böylesi yerinde olmaz, ey Sokrates.

SOKRATES: Öyleyse adlar birbirine kafa tutarak, gâh bu, gâh şu hakikate benzer olanın kendisi olduğunu beyan ederken, onları hâlâ neye göre birbirinden ayıracağız ya da bunu neye dayandıracağız? Tabii ki, zaten var olmayan, bunlardan başka adlara değil. Açıktır ki adlar olmaksızın ikisinden hangisinin doğru olduğunu bizim gözlerimiz önüne serebilecek, var-olanların hakikatini açık kılabilecek adlar dışında bir

E şeyi araştırmamız gerekiyor.

KRATYLOS: Bana da öyle geliyor.

SOKRATES: Mademki bu böyle, ey Kratylos, öyle görünüyor ki var-olanlar adlar olmaksızın da öğrenilebilir.

KRATYLOS: Öyle görünüyor.

SOKRATES: Peki öyleyse, hâlâ başka neyin aracılığıyla onları öğrenmeyi umuyorsun? Şayet akrabasalar bu, diğeri aracılığıyla, uygun ve en yerinde bir biçimde birbirleri aracılığıyla, kendi kendileri aracılığıyla olmaz mı? Ötekiler ve onlardan başka türde olanlar onlara değil, onlardan başka türde olan şeylere işaret ederler.

KRATYLOS: Doğru söylüyorsun gibi görünüyor bana.

439 **SOKRATES:** Zeus adına, dur bakalım! Defalarca, güzel bir şekilde yakıştırılanlar adların, adı yakıştırılan şeye benzediğinde ve o şeylerin suretleri olduklarında hemfikir olmamış mıydık?

KRATYLOS: Evet.

SOKRATES: O halde mademki şeyler özellikle de adlar aracılığıyla öğrenilebilir; onları kendileri aracılığıyla öğrenmek daha güzel ve

σαφεστέρα ἢ μάθησις; ἐκ τῆς εἰκόνης μανθάνειν αὐτὴν τε αὐτὴν, εἰ
 B καλῶς εἴκασται, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἧς ἦν εἰκὼν, ἢ ἐκ τῆς ἀληθείας
 αὐτὴν τε αὐτὴν καὶ τὴν εἰκόνα αὐτῆς, εἰ πρεπόντως εἴργασται;

ΚΡΑ. Ἐκ τῆς ἀληθείας μοι δοκεῖ ἀνάγκη εἶναι.

ΣΩ. Ὅντινα μὲν τοίνυν τρόπον δεῖ μανθάνειν ἢ εὐρίσκειν
 τὰ ὄντα, μεῖζον ἴσως ἐστὶν ἐγνωκέναι ἢ κατ' ἐμὲ καὶ σέ·
 ἀγαπητὸν δὲ καὶ τοῦτο ὁμολογήσασθαι, ὅτι οὐκ ἐξ ὀνομάτων,
 ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτὰ ἐξ αὐτῶν καὶ μαθητέον καὶ ζητητέον
 ἢ ἐκ τῶν ὀνομάτων.

ΚΡΑ. Φαίνεται, ὦ Σώκρατες.

44. ΣΩ. Ἔτι τοίνυν τόδε σκεψώμεθα, ὅπως μὴ ἡμᾶς τὰ
 C πολλὰ ταῦτα ὀνόματα ἐς ταῦτὸν τείνοντα ἐξαπατᾷ, εἰ¹²⁹ τῷ
 ὄντι μὲν οἱ θέμενοι αὐτὰ διανοηθέντες γε¹³⁰ ἔθεντο ὡς ἰόντων
 ἀπάντων ἀεὶ καὶ *ρέόντων*—*φαίνονται* γὰρ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ¹³¹
 οὕτω διανοηθῆναι—, τὸ δ', εἰ ἔτυχεν, οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ'
 οὔτοι αὐτοὶ τε ὥσπερ εἷς τινα δίνην ἐμπεσόντες κυκῶνται καὶ
 ἡμᾶς ἐφελκόμενοι προσεμβάλλουσιν. σκέψαι γάρ, ὦ θαυμάσιε
 Κρατύλε, ὃ ἔγωγε πολλάκις ὀνειρώττω. πότερον φῶμέν τι εἶναι
 D αὐτὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων οὕτω, ἢ μή;

ΚΡΑ. Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Αὐτὸ τοίνυν ἐκεῖνο σκεψώμεθα, μὴ εἰ πρόσωπόν τι
 ἐστὶν καλὸν ἢ τι τῶν τοιούτων, καὶ δοκεῖ ταῦτα πάντα ρεῖν·
 ἀλλ' αὐτό, φῶμεν, τὸ καλὸν οὐ τοιοῦτον ἀεὶ ἐστὶν οἷόν ἐστιν;

ΚΡΑ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν οἷόν τε προσειπεῖν αὐτὸ ὀρθῶς, εἰ ἀεὶ
 ὑπεξέρχεται, πρῶτον μὲν ὅτι ἐκεῖνό ἐστιν, ἔπειτα ὅτι τοιοῦτον,
 ἢ ἀνάγκη ἅμα ἡμῶν λεγόντων ἄλλο αὐτὸ εὐθύς γίγνεσθαι καὶ
 ὑπεξίεναι καὶ μηκέτι οὕτως ἔχειν;

ΚΡΑ. Ἀνάγκη.

129 ἐξαπατᾷ, εἰ Wytttenbach: ἐξαπατᾶται, καὶ B: ἐξαπατᾷ καὶ T.

130 γε Ast: τε BT.

131 αὐτῷ Heindorf: αὐτοὶ BT.

daha güvenilir bir öğrenim sağlamaz mı? Şayet güzel bir şekilde tasvir edildiyse, hakikatin sureti olan, suretten hareketle hem sureti hem hakikati öğrenmek mi; yoksa hakikatten hareketle hem hakikatin kendi kendini hem de onun suretini mi öğrenmek uygun bir şekilde icra edilmiş olur?

KRATYLOS: Zorunlu olarak hakikatten hareket etmek gibi geliyor bana da.

SOKRATES: Hangi yordamla var-olanların öğrenilmesi ve keşfedilmesi gerektiği konusu belki de benim ve senin ayırt edebileceğimizin ötesindedir. Ancak yine de şunda anlaşılmak kabul edilebilir bir şeydir: Adlardan hareketle değil, onların adları yerine daha çok kendilerinden hareketle öğrenilmeleri ve araştırılmaları evladır.

KRATYLOS: Öyle görünüyor, ey Sokrates.

44. SOKRATES: Ancak, aynı yöne meyleden pek çok adın bizi aldatmasından sakınmak için bir noktaya daha hâlâ yakından bakabiliriz. Şayet adları koyanların, bu adları koyarken kafalarında onların daimi olarak hareket halinde oldukları ve aktıkları varıysa –zira bana da kafalarında bu varmış gibi görünüyor–, ya gerçekte böyle değilse, sanki bir anafora kapılmışçasına dönüp duruyor ve bizi de içine çekerek peşlerinden sürüklüyor olmasınlar! O halde dikkatini ver, ey muazzam Kratylos, benim defalarca rüyasını gördüğüm şu meseleye. Var-olanların her biri için, tek bir tane güzelin kendisi ve iyinin kendisi ya da herhangi bir şeyin kendisi var mıdır, yoksa yok mudur?

KRATYLOS: Bence vardır, ey Sokrates.

SOKRATES: Şimdi şeyin kendisine yakından bakalım, sadece bir çehre ya da böyle şeylerden biri güzel mi diye değil, tüm bunlar akıyor görünüyor mu diye de değil; ancak bu güzelin kendisinin daima kendisi nasılsa öyle olduğunu söylemez miyiz?

KRATYLOS: Zorunlu olarak.

SOKRATES: Öyleyse, o daima geçip gitmekteyse, ilkin buyken, sonra şu oluyorsa, onun kendisine doğru bir şekilde hitap etmemiz mümkün müdür? Ya da zorunlu olarak aynı anda tam biz konuşurken hemen kendisinden başka bir şey haline geliyor ve hareketine devam edip artık biraz önce olduğu halinde kalmıyor mu?

KRATYLOS: Zorunlu olarak.

E ΣΩ. Πῶς οὖν ἂν εἴη τὸ ἐκεῖνο ὃ μηδέποτε ὡσαύτως ἔχει· εἰ γάρ ποτε ὡσαύτως ἴσχει, ἔν γ' ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δηλονότι οὐδὲν μεταβαίνει· εἰ δὲ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει καὶ τὸ αὐτὸ ἐστὶ, πῶς ἂν τοῦτο γε μεταβάλλοι ἢ κινοῖτο, μηδὲν ἐξιστάμενον τῆς αὐτοῦ ιδέας;

ΚΡΑ. Οὐδαμῶς.

440 ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἂν γνωσθῇ γε ὑπ' οὐδενός. ἅμα γὰρ ἂν ἐπιόντος τοῦ γνωσομένου ἄλλο καὶ ἄλλοιον γίγνοιτο, ὥστε οὐκ ἂν γνωσθῇ ἔτι ὁποῖόν γέ τί ἐστιν ἢ πῶς ἔχον· γνῶσις δὲ δήπου οὐδεμία γινώσκει ὃ γινώσκει μηδαμῶς ἔχον.

ΚΡΑ. Ἔστιν ὡς λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐδὲ γνῶσιν εἶναι φάναι εἰκός, ὦ Κρατύλε, εἰ μεταπίπτει πάντα χρήματα καὶ μηδὲν μένει. εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ τοῦτο, ἢ γνῶσις, τοῦ γνῶσις εἶναι μὴ μεταπίπτει,¹³² μένοι τε ἂν
B ἀεὶ ἢ γνῶσις καὶ εἴη γνῶσις. εἰ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος μεταπίπτει τῆς γνώσεως, ἅμα τ' ἂν μεταπίπτοι εἰς ἄλλο εἶδος γνώσεως καὶ οὐκ ἂν εἴη γνῶσις· εἰ δὲ ἀεὶ μεταπίπτει, ἀεὶ οὐκ ἂν εἴη γνῶσις, καὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου οὔτε τὸ γνωσόμενον οὔτε τὸ γνωσθησόμενον ἂν εἴη· εἰ δὲ ἔστι μὲν ἀεὶ τὸ γινώσκον, ἔστι δὲ τὸ γινωσκόμενον, ἔστι δὲ τὸ καλόν, ἔστι δὲ τὸ ἀγαθόν, ἔστι δὲ ἕν ἕκαστον τῶν ὄντων, οὐ μοι φαίνεται ταῦτα ὅμοια ὄντα, ἃ
C νῦν ἡμεῖς λέγομεν, ῥοῇ οὐδὲν οὐδὲ φορᾷ. ταῦτ' οὖν πότερόν ποτε οὕτως ἔχει ἢ ἐκείνως ὡς οἱ περὶ Ἡράκλειτόν τε λέγουσιν καὶ ἄλλοι πολλοί, μὴ οὐ ῥάδιον ἢ ἐπισκέψασθαι, οὐδὲ πάνυ νοῦν ἔχοντος ἀνθρώπου ἐπιτρέψαντα ὀνόμασιν αὐτὸν καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν θεραπεύειν, πεπιστευκότα ἐκείνοις καὶ τοῖς θεμένοις αὐτά, δισχυρίζεσθαι ὥς τι εἰδότα, καὶ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὄντων καταγινώσκειν ὡς οὐδὲν ὑγιὲς οὐδενός, ἀλλὰ πάντα
D ὥσπερ κεράμια ῥεῖ, καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ κατάρρω νοσοῦντες ἄνθρωποι οὕτως οἶεσθαι καὶ τὰ πράγματα διακεῖσθαι, ὑπὸ ῥεύματός τε καὶ κατάρρου πάντα τὰ χρήματα ἔχεσθαι. ἴσως μὲν οὖν δῆ, ὦ Κρατύλε, οὕτως ἔχει, ἴσως δὲ καὶ οὔ.

132 μεταπίπτει PD: μεταπίπτοι B (düzeltilecek): μεταπίπτ-ει/η T.

E SOKRATES: Asla aynı şekilde kalmayan bir şey nasıl var olabilir? Şimdi aynı halde kalıyorsa, açıktır ki o süre içinde tek bir anda olsa, hiç değişemez. Şayet daima aynı şekilde ve kendisi olursa, kendi *idea*'sının dışına hiç çıkmaksızın nasıl değişebilir ya da hareket edebilirdi?

KRATYLOS: Hiçbir şekilde.

440 SOKRATES: Ne de hiç kimse tarafından bilinebilirdi. Birisi bilmek amacıyla üzerine vardığında, o başka ve başka türde bir şey haline gelecektir; sonuçta da onun ne olduğu ve nasıl bir durumda olduğu bilinemeyecektir. Muhtemelen hiçbir “bilgi” (*gnōsis*), bilinen hiçbir durumu olmayan bir şeyi bilemez.

KRATYLOS: Söylediğin gibidir.

SOKRATES: Ey Kratylos, mademki hiçbir şey durmaz ve her şey değişim halindedir, o halde hiç bir bilgiden söz edilemez gibi duruyor. Şayet bu bilginin kendisiyse ve bilgi değişikliğe uğramıyorsa, bilgi daima bilgi olarak kalır. Ancak bilginin bizatihi formu değişikliğe uğrarsa, tam o sırada bilginin başka bir formuna dönüşür ve artık bilgi olmaktan çıkar. Şayet daima değişikliğe uğruyorsa, daima da bilgi olmaktan çıkacaktır. Bu muhakemeden hareketle, hiç kimse bilemez ya da hiçbir şey bilinemez. Şayet daima bilen ve daima bilinen varsa –güzel varsa, iyi varsa, var-olanların her biri varsa-, bunlar bana, benzer var-olanlar, hiç de biraz önce sözünü ettiğimiz, akış ya da hareketle oluyor gibi görünmüyor. Ya bu böyledir ya da Herakleitos'un çevresindekilerin ve başka pek çoklarının söylediği gibidir. Bunu kovuşturmak da öyle pek kolay değildir. “Dimağ/izan” (*nous*) sahibi hiçbir insan kendisini adlara emanet etmez, kendi ruhunun bakımını onlara teslim etmez. Bir şey bildiğini kendinden emin bir şekilde ileri sürerek onlara ve onları bizzat koyanlara itimat etmez. Hem kendisinde hem de var-olanlarda sağlıklı hiç bir şeyin olmadığına, ancak her şeyin düpedüz tıpkı çömlekçi çamuru gibi aktığına, tıpkı nezleye yakalanmış insanlar gibi tasavvur edildiklerine, şeylerin bir akarsuyun ve burun akıntısının etkisi altında kalmış olduğuna hükmetmez. Ey Kratylos, bu durum belki böyledir, belki de böyle değildir.

σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἀνδρείως τε καὶ εὖ, καὶ μὴ ῥαδίως ἀποδέχεσθαι—ἔτι γὰρ νέος εἶ καὶ ἡλικίαν ἔχεις—, σκεψάμενον δέ, ἐὰν εὖρης, μεταδιδόναι καὶ ἑμοί.

ΚΡΑ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα. εὖ μέντοι ἴσθι, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ νυνὶ ἀσκέπτως ἔχω, ἀλλὰ μοι σκοπουμένῳ καὶ πράγματα
 Ε ἔχοντι πολὺ μᾶλλον ἐκείνως φαίνεται ἔχειν ὡς Ἡράκλειτος λέγει.

ΣΩ. Εἰς αὐθις τοίνυν με, ὦ ἑταῖρε, διδάξεις, ἐπειδὴν ἤκης· νῦν δέ, ὥσπερ παρεσκεύασαι, πορεύου εἰς ἀγρόν· προπέμψει δέ σε καὶ Ἑρμογένης ὁδε.

ΚΡΑ. Ταῦτ' ἔσται, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ καὶ σὺ πειρῶ ἔτι ἐννοεῖν ταῦτα ἤδη.

Ancak yine de, yiğitçe ve iyice müşahede edilmesi ve kolayca kabul edilmemesi gerekir –zira sen hâlâ gençsin ve en güzel çağındasın– incelediğin zaman, bir şey keşfedersen, benimle de paylaşırsın.

KRATYLOS: Bunları yapacağım. Şunu iyice bil ki, ey Sokrates, şu anda dahi bu konuya kafa yormuyor değilim, ancak bunca meseleyi E müşahede ettikten sonra Herakleitos'un söyledikleri bana daha yakın görünüyor.

SOKRATES: Yoldaş, yine başka bir sefer burada olursan, öğretirsın bana. Şimdiyse, hazırlandığın üzere taşraya doğru gidebilirsin. Hermogenes de sana eşlik eder.

KRATYLOS: Pekâlâ, ey Sokrates, öyleyse sen de bu meseleleri aklından çıkartmamaya çalış.

YER VE KİŞİ ADLARI DİZİNİ

[INDEX NOMINUM ET RERUM]

A

Agamemnon, 81, 83
Agis, 81
Aias, 171
Akesimbrotos, 81
Akhilleus, 171
Anaksogoras, 131
Aphrodite, 113
Apoun, 111
Apollon, 107, 109, 111
Ares, 107, 115
Arkhepolis, 79
Artemis, 111
Astyanaks, 73, 75, 77, 79
Athena, 107, 113, 115, 143
Atina, 113, 175
Atreus, 83

B

Batieia, 73

D

Demeter, 107
Didoinysos, 113
Dionysos, 113

E

Eiremês, 117
Ethonoe, 115
Eupolemos, 81
Euthydemos, 57
Euthyphron, 85, 93, 95, 117, 121, 173
Eutykhides, 87

H

Hades, 83, 103, 105, 107, 109
Halios, 119
Hektor, 73, 75, 77, 79
Hellas, 87
Hephaistos, 73, 107, 113, 115
Herakleitos, 101, 103, 205, 207
Hermes, 117, 119, 175
Hermogenes, 49, 51, 53, 55, 57, 59,
61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77,
79, 81, 83, 85, 87, 89, 91, 93, 95,
97, 99, 101, 103, 105, 107, 109,
113, 115, 117, 119, 121, 123,
125, 127, 131, 133, 135, 137,
139, 141, 143, 145, 147, 149,
151, 153, 155, 157, 159, 161,
163, 165, 167, 169, 171, 175,
177, 185, 187, 189, 191, 193, 207
Hesiodos, 85, 89, 101, 113, 134, 171

Hestia, 99, 101
 Hippodameia, 83
 Hipponikos, 51, 113
 Homeros, 73, 75, 77, 101, 115, 117,
 123, 143

I

Iatrokles, 81

K

Kallias, 71
 Khrysisippos, 83
 Kratylus, 49, 51, 71, 117, 169, 171,
 173, 175, 177, 179, 181, 183,
 185, 187, 189, 191, 193, 195,
 197, 199, 201, 203, 205, 207
 Kronos, 85, 101, 107
 Ksanthos, 73

L

Lakedaimonia, 129
 Lakonia, 129
 Letho, 111
 Leto, 111

M

Mnesitheos, 81
 Myrina, 73
 Myrtilos, 83

O

Okeanos, 101
 Orestes, 81
 Orpheus, 97, 101
 Ouranos, 85

P

Pallas, 113, 115
 Pan, 117, 119
 Pelops, 83
Phaistos, 115
 Pherepapha, 109
 Pherrhephatta, 107, 109
 Phersephone, 107

Phrygia, 123
 Plouton, 103, 107
 Polemarkhos, 81
 Poseidon, 103
 Prodikos, 51
 Prospalta, 85
 Protagoras, 55, 57, 71, 73

R

Rhea, 101

S

Selaenoveoaeia, 121
Selanaia, 121
 Skamandrios, 73, 75
 Skamandros, 73, 75
 Smikrion, 175
 Sokrates, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63,
 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77, 79, 81,
 83, 85, 87, 88, 89, 91, 93, 95, 97,
 99, 101, 103, 105, 107, 109, 113,
 115, 117, 119, 121, 123, 125, 127,
 131, 133, 135, 137, 139, 141, 143,
 145, 147, 149, 151, 153, 155, 157,
 159, 161, 163, 165, 167, 171, 173,
 175, 177, 179, 181, 183, 185, 187,
 189, 191, 193, 195, 197, 199, 201,
 203, 205, 207

Sosias, 87

Sous, 129

T

Tantalos, 83, 85
 Telamon, 171
 Tethys, 101, 103
 Theonoe, 115
 Theophilos, 81, 87
 Thessalia, 109
 Thyestes, 83
 Troya, 73, 83

Z

Zeus, 57, 77, 85, 93, 97, 99, 103, 105,
 107, 117, 123, 125, 131, 137,
 159, 165, 171, 181, 201

YUNANCA SÖZCÜK VE KAVRAM DİZİNİ

[INDEX VERBORUM]

aboulia	ἀβουλία	420c
adélos	ἄδελος	436d
adelphos	ἄδελφός	391c ² , 402d, 408d ³ , 417a, 418e
adikia	ἀδικία	413e
adoleskhês	ἀδολέσχεις	401b
adynatos	ἀδύνατος	426a ² , 434b, 438b
aeireitês	ἄειρείτης	415d
aêr	ἀήρ	404c, 408e, 410b
aêtês	ἀήτης	410b
aêtorrhous	ἀητόρρους	410b
agapêtos	ἀγαπητός	429e, 439b
agastos	ἀγαστός	395a, 412c ³ , 422a
agathos	ἀγαθός	394a ² , 394d, 398a, 398b ³ , 398c, 403e, 412c ² , 415d, 416e, 417b, 417c, 418e ² , 419a ³ , 422a, 431e ² , 439c, 440b
agôgê	ἀγωγή	418e
agôn	ἄγών	421d
agorastikos	ἀγοραστικός	408a
agrios	ἄγριος	394e
agros	ἄγρός	440e
aipolos	αἰπόλος	408d

aiskhros	αἰσχρός	416a ² , 416b, 429a, 429b, 435d
aisthêsis	αἴσθησις	430e, 431a
aithêr	αἰθήρ	408e, 410b
aitios	αἴτιος	396a, 399d, 401d, 411c, 413a ² , 416c, 418a
akêratos	ἀκήρατος	396b
akerdês	ἀκερδής	417d
akhthêdôn	ἀχθηδών	419c
akoê	ἀκοή	431a
akoitis	ἄκοιτις	405d
akolasia	ἀκολασία	437b, 437c
akolouthêsis	ἀκολουθήσις	437b
akolouthia	ἀκολουθία	437c
akolouthos	ἀκόλοθος	405d
akôlytos	ἀκώλυτος	415d
akôn	ἄκων	427d
akribologos	ἀκριβολόγος	415a
aksios	ἄξιος	391c, 395c, 403b, 406c, 412a
alê	ἄλη	421b
aleksikakos	ἀλεξικάκος	398a
alektryôn	ἄλεκτρυν	423c
alêtheia	ἀλήθεια	383b, 384b, 384c, 386c ² , 391c ² , 397d, 404d, 414d, 421a, 421b ² , 421d, 425c, 425d, 433a, 436c, 438d, 438e, 439a, 439b ²
alêthês	ἀληθής	384c, 385b ³ , 385c ⁵ , 386c, 386d, 390d, 393e, 395d, 397d, 398a, 399b, 400d, 404e, 405c, 408c ² , 409b, 414b, 414d, 414e ² , 417d, 418a ² , 421a, 421b, 423c, 424a, 430a ³ , 430d, 432d, 433a, 435e, 437d, 438c, 438d, 438e
alêthôs (adv.)	ἀληθῶς	397e, 400b, 435c
algêdôn	ἀλγηδών	419c
algeinos	ἀλγεινός	419c
alysitelês	ἀλυσιτελής	417d
amathia	ἄμαθια	420d, 437b, 437c

ametastraphos	ἀμετάστροφος	407d
amphibolos	ἀμφίβολος	437a
anaks	ἄναξ	393a ²
Anaksagoreios	Ἀναξαγόρειος	409b
analōma	ἀνάλωμα	417b
anankaios	ἀναγκαῖος	420d, 420e, 430e, 432a, 434a, 435b, 435c, 436c, 438a, 438c
anankê	ἀνάγκη	403c ² , 420d, 421e, 423a, 423b, 425d, 426a, 431b, 439b, 439d ² , 439d
andreia	ἀνδρεία	413d, 413e ⁴ , 414a, 415c
andreikelon	ἀνδρεῖκελον	424e
andreios	ἀνδρεῖος	407d, 421c, 440d
andreîôs (adv.)	ἀνδρεῖως	421c, 404d
anemesêtos	ἀνεμέσητος	401a
anêr	ἀνὴρ	388e, 392a, 392b, 392c, 392d, 395c, 403d, 406b, 412b, 414a, 430c ⁴ , 430e, 436d
aneuretos	ἀνεύρετος	421d
angelos	ἄγγελος	407e, 408b
ania	ἀνία	419c
ankos	ἄγκος	420e, 420e
anomoios	ἀνόμοιος	430d, 435a ² , 435b
anôphelês	ἀνωφελής	417d
anôthen	ἄνωθεν	408d
anreia	ἀνρεία	413e
anthrôpeios	ἀνθρώπειος	438c
anthrôpinos	ἀνθρώπινος	392b, 431a
anthrôpos	ἄνθρωπος	383b, 385a ⁴ , 386a, 386b, 389a, 391d, 397b, 397c, 396e, 398a, 401b, 405b, 405c, 405d, 407b, 408c, 411b, 413b, 414d, 416c, 418c, 425c, 429a, 440c, 440d
antitypos	ἀντίτυπος	420d
apatêlos	ἀπατηλός	408a
apaustos	ἄπαυστος	417c
apeikasma	ἀπείκασμα	402d ²

apeipon	ἀπειπον	422a
apeiria	ἀπειρία	404c
apereisis	ἄπereiς	427a
aphônos	ἄφωνος	393e, 424c
aphrôn	ἄφρων	386b, 386c, 392c
aphros	ἄφρός	406d
aphrosynê	ἀφροσύνη	386c
aphthongos	ἄφθογγος	424c ²
apodeiliateon	ἀποδελιατέον	411a
apodoteos	ἀποδοτέος	394d, 394e
apologêma	ἀπολόγημα	436c
apolousis	ἀπόλουςις	405c
apolysis	ἀπόλυσις	405b
apophasis	ἀπόφασις	426d
aporia	ἀπορία	413c, 415c
aporrhêtos	ἀπόρρητος	413a
aretê	ἀρετή	386d, 395a, 395a, 404a, 411a, 415a, 415c, 415d
aristos	ἄριστος	438c, 413a
arithmos	ἀριθμός	432a ² , 435b ²
arkhaïos	ἀρχαῖος	398b, 411e, 418c, 418e, 419b, 426a
arkhê	ἀρχή	397b, 403b, 404c, 426c, 427d, 429a, 436d, 437a
arkhêgos	ἀρχηγός	401d
arkhôn	ἄρχων	396a
arotos	ἄροτος	406b
arrhatos	ἄρρατος	407d
arrhên	ἄρρην	407d, 414a
artemês	ἀρτεμής	406b
asaphês	ἄσαφής	427d
asebês	ἄσεβής	394d, 394e
askeptos	ἄσκεπτος	440d
askhetôs (adv.)	ἄσχετως	415d
asmenos	ἄσμενος	413b, 418c
astrapê	ἀστραπή	409c ³

astron	ἄστρον	397d, 408d, 409c ²
astronomia	ἀστρονομία	405d
asymphoros	ἀσύμφορος	417d
ateirês	ἀτειρής	395c
atekhnôs (adv.)	ἀτεχνῶς	395e, 396a, 396d, 402a, 440c
atêros	ἀτηρός	395b, 395c
athanatos	ἀθάνατος	417c
atopos	ἄτοπος	391c, 405a, 414c, 416a, 436d
atrestos	ἄτρεστος	395c
atykhia	ἀτυχία	420c
auksê	αὔξη	414a
autokratôr	αὐτοκράτωρ	413c
automatos	αὐτόματος	397a, 402b
barbarikos	βαρβαρικός	410a, 416a, 421c, 421d, 426a
barbaros	βάρβαρος	383b, 383e, 390a ² , 397d, 409e, 409e, 425e, 426a
baros	βάρος	419c
barys	βαρὺς	399b ² , 423a
basileus	βασιλεὺς	394c, 396a
basilikos	βασιλικός	393a
basis	βάσις	437a
bebaios	βέβαιος	386d, 41 1c, 437a
bebaiotês	βεβαιότης	386a
beltiôn	βελτίων	425d, 426b, 428b, 429b, 435b, 435e
beltistos	βέλτιστος	389d, 435b, 436a
bios	βίος	408c
blaberos	βλαβερός	417d ² , 417e, 418e
bolê	βολή	420b, 420c ² , 426c
boulapteroun	βουλαπτεροῦν	417e, 418a
boulê	βουλή	420c
boulêsis	βούλησις	420d ² , 421b
bous	βοῦς	393c, 394d
bradytês	βραδυτής	412c
daêmôn	δαίμων	398b

daimôn	δαίμων	397e ³ , 398b ⁴ , 438c
daimonios	δαιμόνιος	396d, 398c, 415a
deêsis	δέησις	391c
deilia	δειλία	415b, 415c, 415c
deinos	δεινός	395d, 396e, 398d, 404c, 404e, 407b, 424c, 428d
dêlôma	δηλωμά	423a, 433b, 433d, 435b
dêlos	δηλος	391d, 392c, 392d, 400d, 419c, 419d, 426a, 426c, 434a, 434c ² , 434d ² , 436b, 438d ²
dêlôsis	δήλωσις	435b
dêmiourgos	δημιουργός	389a, 390e, 428e, 431e
dêmosios	δημόσιος	385a ²
dendron	δένδρον	393c
desis	δέσις	418e
desmos	δεσμός	402e, 403c ² , 403d, 404a, 415c, 418e, 427b
desmôtêrion	δεσμωτήριον	400c
deuro	δεῦρο	403d, 438a, 422c
deuteros	δεύτερος	400d
diagramma	διάγραμμα	436d
diaïon	διαϊόν	412e, 413b, 413e
diairesis	διαίρεσις	424b
diakhysis	διάχυσις	419c
diakritikos	διακριτικός	388c
dialektikos	διαλεκτικός	390c, 390d, 398d
dialysis	διάλυσις	419c
diaphoros	διάφορος	424c, 434e
didaskalia	διδασκαλία	428e, 435e
dikaïos	δίκαιος	389b, 393b, 397c, 401b, 401e, 408b, 409c, 410b, 412c, 412e ² , 413a ² , 413c, 418e, 419d, 422a ² , 422b, 428a, 438d, 438e
dikaïosynê	δικαιοσύνη	411a, 412c, 413d
dikê	δίκη	400c
dikhê	διχή	396a, 396b, 410d ²

dinê	δίνη	439c
diogenês	διογενής	428c
diôksis	δίωξις	420b
diphyês	διφυής	408b, 408d
diploos	διπλόος	408c
dissoos	δισσός	432d
dithyrambôdês	διθυραμβώδης	409c
dogma	δόγμα	425c
doksa	δόξα	387a, 387b, 393b, 395a, 401a, 420b ²
dosis	δόσις	403a, 404b, 430d
drakhmiaios	δραχμιαῖος	384c
dromos	δρόμος	397d, 414b
dynamis	δύναμις	393e, 394b ³ , 397c, 399e, 400b, 402e, 403b, 404e, 405a, 405e, 406a, 408a, 412e, 417b, 424c, 427b, 427b, 435d, 438c
dynatos	δυνατός	422d, 435c ² , 438e
dyogon	δυογόν	418d, 418e
dysporos	δύσπορος	420e
dystykhêma	δυστύχημα	395d
dystykhia	δυστυχία	395c
edôdê	ἐδωδή	404b
eidos	εἶδος	386e, 389b ² , 390a, 390b, 390e, 394d, 411a, 424c ² , 424d, 440a
eikôn	εἰκὼν	399e, 424e, 430c, 430e, 431c ² , 431d ² , 432b ² , 432c ² , 432d ³ , 433c, 437e, 438e, 439a ³ , 439b, 440a
eikos	εἰκός	390b, 397b, 397c, 398b, 401d, 406d, 410c, 414e, 408b, 414e, 419a, 422b, 424b, 437d, 437e, 438e, 440a
eikotôs (adv.)	εἰκότως	399d, 409e ²
ekdysis	ἔκδυσις	426a
ekgonos	ἔκγονος	393b, 393c ⁴ , 394c, 394d, 396b
eksaiphnês	ἐξαίφνης	391a, 396b, 396c, 396d
eksaiphnidios	ἐξαίφνιδιος	414b
ektos	ἐκτός	414b

embolê	ἐμβολή	437a
embristhês	ἐμβριθής	407a
emmetros	ἕμμετρος	395c
empodisma	ἐμπόδισμα	413e
empodizomenôs (adv.)	ἐμποδιζομένως	415c
empodôn (adv.)	ἐμποδῶν	415c
enantios	ἐναντίος	399b, 394e, 413e ² , 415c, 417a, 417d, 418a, 418e, 420c, 421b, 428c, 430c, 432b, 433e, 434d, 435d, 438c, 427e
endon	ἔνδον	411c, 427c
endysis	ἔνδυσις	419c
eneos	ἐνέος	422e
engys	ἐγγύς	395c, 395d
eniautos	ἐνιαυτός	408e, 410c, 410d ³
enkratês	ἐγκρατής	391c, 393d, 405c
enthesis	ἐνθεσις	426c
entos	ἐντός	427c, 432b
eoika	ἔοικα	401c, 409a, 420b, 421a, 421b, 434c, 438e
epainetos	ἐπαινετός	416c
epaphê	ἐπαφή	404d, 412b
epeisaktos	ἐπέισακτος	420b
epideiksis	ἐπίδειξις	384b
epieikês	ἐπιεικής	428c
epiloipos	ἐπίλοιπος	397a, 413d, 414b
erimonê	ἐπιμονή	395a
eriphora	ἐπιφορά	430d
eripnoia	ἐπίπνοια	399a
eripnoos/erip- nous	ἐπίπνοος/ ἐπίπνους	428c
episkepteos	ἐπισκεπτέος	424a
episkopê	ἐπισκοπή	417a
epistatês	ἐπιστάτης	390d, 414e
epistêmê	ἐπιστήμη	411a, 412a, 417a, 437a, 437b

epithymia	ἐπιθυμία	403c ³ , 403d ² , 404a ² , 406b, 419b, 419d
epōnymia	ἐπωνυμία	394d, 395b, 395c, 397b, 398c, 409c, 412c, 415b, 415d, 416d, 417c
epos	ἔπος	392b
eratos	ἐρατός	404c
êrema	ἡρέμα	399e, 413a
ereous	ἐρεοῦς	389b
ergon	ἔργον	388c, 388d ² , 388e, 389c, 390b, 390c, 390d, 413e, 427c, 429a, 429b
erôs	ἔρως	398c, 420a, 420b
erôtêtikos	ἐρωτητικός	398e
esros	ἔσρος	420b
essia	ἐσσία	401c ² , 401d
esthlos	ἐσθλός	398a
ethos	ἔθος	434e ³ , 435a, 453b ³
êthos	ἦθος	406a, 407b
etoimos	ἐτοιμος	384c, 384e
etos	ἔτος	410c, 410d ² , 410e
euarmostos	εὐάρμοστος	405a
eudokimos	εὐδόκιμος	412b
euergetês	εὐεργέτης	403e
eukhê	εὐχή	400e
eulogos	εὐλογος	396b, 416a
eumêkhanos	εὐμήχανος	408b
eupherosynê	εὐφεροσύνη	419d
euphrosynê	εὐφροσύνη	419d ²
euporia	εὐπορία	414d, 415c, 419c
euporos	εὐπορος	419a
euprepeia	εὐπρέπεια	402e
eusebês	εὐσεβής	394e
eustomia	εὐστομία	404d, 412e, 413b, 414c
euthys	εὐθύς	432a, 432b, 439d
gaia	γαῖα	410c ²
gamos	γάμος	395d, 402b
gê	γῆ	403a, 406e, 408d, 410b, 410c, 423a

geloios	γέλοιος	400b, 402a, 425d, 426b, 432d
genealogia	γενεαλογία	396c
genesis	γένεσις	398c, 402b, 406d, 411c, 429c
gennaios	γενναῖος	407c
gennêteira	γεννήτειρα	410c
genos	γένος	392c, 393c ² , 396e ² , 398a ² , 398b, 398e, 411a, 431a
gliskhros	γλίσχρος	414c, 427b, 427b, 435c
gloiôdês	γλοιώδης	427b
glôtta	γλῶττα	422e, 423b, 426e, 427a, 427b
glykys	γλυκύς	427b
gnômê	γνώμη	411a, 411d
gnôsis	γνώσις	440a ⁶ , 440b ⁴
gonê	γονή	411d, 414a
gongylos	γογγύλος	427c
gramma	γράμμα	393e ² , 394 ³ , 394c ² , 399a, 399b ² , 400c, 414c, 418a, 423e, 424a, 424b, 425d, 426d, 427a ² , 427c ³ , 430e, 431c ² , 431d, 432e ⁵ , 433b ² , 435a
grammatikos	γραμματικός	432a
graphikos	γραφικός	423d
gymnos	γυμνός	403b
gynê	γυνή	392c, 392d, 406b, 414a, 430c ⁴ , 430e
hagnos	ἀγνός	383e
hairetos	αἵρετός	415d, 415d
halios	ἅλιος	409a ²
hamartia	ἁμαρτία	420d, 437b
haplous	ἀπλοῦς	405c, 406a, 435d
harmonia	ἁρμονία	405c, 405d, 416b
hêdeôs (adv.)	ἡδέως	384a, 399c, 411a
hêdonê	ἡδονή	384a, 397a
hêdys	ἡδύς	427d
hekôn	ἐκῶν	427d
hekousios	ἐκύσιος	420d ²
heksês	ἑξῆς	399d, 420d

heksis	ἕξις	414b, 415d, 420a
hektôr	ἕκτωρ	393a ²
hêlikia	ἡλικία	429d, 440d
hêlios	ἥλιος	397d, 408d, 409b, 413b ²
hemera	ἡμέρα	418c
hêmera	ἡμέρα	418c ²
hêmeros	ἡμερος	386e, 387a, 398b
hêmeteros	ἡμέτερος	386e, 387a, 398b
hêmitheos	ἡμίθεος	398c
hênika	ἡνίκα	395d
henos	ἑνος	409b ³
hêonê	ἡονή	419b
heôra [aiôra]	ἑώρα [αἰώρα]	426e
hermêneus	ἑρμηνεύς	407e
hêrôikos	ἥρωικός	398e
hêrôs	ἥρωας	397b, 398c ²
herpnoun	ἑρπνουν	419d
herpsis	ἑρψις	419d
hesis	ἑσις	411d
hetairos	ἑταῖρος	391b, 408b, 411a, 423c, 429d, 430d, 440e
heteros	ἕτερος	384d, 385d ² , 386c, 393d, 394a, 396a ² , 399b, 401c, 402d, 405e, 406d, 407a, 415b, 415b, 419a, 422d, 430c ² , 431b ² , 432a, 432b, 432c, 434c, 436a, 438c, 438d, 438e ²
heuresis	εὕρεσις	436a
hiereus	ἱερεύς	397a
hikanos	ἱκανός	395b, 398d, 400d, 413b, 428e, 436d
himera	ἡμέρα	418c, 418d
himeros	ἡμερος	419e
hippos	ἵππος	385a ⁴ , 393b ⁴ , 393c, 394d, 407d, 423a
historia	ἱστορία	437b
histôr	ἵστωρ	406b, 407c
hodos	ὁδός	425b, 433a

holkê	ὀλκή	435c
holos	ὅλος	385c, 392c, 406a, 415b, 425a, 427a, 434a
homoiôma	ὁμοίωμα	434a
homoios	ὅμοιος	386d, 423a, 430c, 433c, 434a, 434a ² , 434b, 434d ³ , 435a, 435b ² , 435c, 435c, 435e ² , 438d, 440b
homoiotês	ὁμοιότης	424d, 434b, 435b, 435c, 437c
homokeleuthos	ὁμοκέλευθος	405d
homokoitis	ὁμόκοιτις	405d
homologia	ὁμολογία	384d, 435c
homomêtôr	ὁμομήτωρ	402c
homônymos	ὁμώνυμος	405e
hoplon	ὄπλον	406d
hōra	ῥα	408e, 410c ²
hormê	ὁρμή	412b
hybristikos	ὕβριστικός	396b, 426b
hydôr	ὔδωρ	408e, 409c, 410a, 410b
hygiês	ὕγιής	440c
hyios	υἱός	396b, 396b, 408b, 408d ² , 429e
hyphantês	ὕφαντης	388c
hyphantikos	ὕφαντικός	388c ²
hyphasma	ῥφασμα	388c
hypokhthonios	ὑποχθόνιος	398a
hysteros	ὔστερος	384d, 422c, 422d ² , 425b, 426a
iatrikos	ἱατρικός	394c, 405a ³ , 416d ²
iatros	ἱατρός	394a ² , 405c
idea	ἰδέα	390a, 418e, 439e
idios	ἴδιος	385a ² , 385e ² , 386d, 387d
idiôtês	ἰδιώτης	385a
idiôtikos	ἰδιωτικός	394a
iesis	ἴεσις	426c
ikhnos	ἴχνος	393b
iskhomenôs (adv.)	ἰσχομένως	415c

iskhyros	ἰσχυρός	403c ² , 415c
iskhys	ἰσχύς	415c
kakia	κακία	386d, 415a, 415b ² , 415c, 415d
kakos	κακός	404a, 415b, 415c, 416a, 431d, 431e ² , 433a
kallôdês	καλλῶδης	427b
kallôpistos	καλλωπιστός	411a, 414c, 423c, 423c, 426d
kalos	καλός	384b, 384d, 393a, 393b, 393c, 393d, 394a, 396b, 397c, 397e, 398a, 404b, 404e, 416a, 416e, 418b, 420e, 425a, 426d, 427e, 428b, 429a ² , 429b, 431a, 431c, 431d ³ , 433a, 433b, 433c ³ , 435b, 435d, 439a ² , 439c, 439d
kapêlos	κάπηλος	417b
karpos	καρπός	410c
karteria	καρτερία	395a
kasignêtê	κασιγνήτη	402c
katadêlos	κατάδηλος	408e, 415b, 416a, 425d
katarrhoos	κατάρροος	440c
katharmos	καθαρμός	405a
katharos	καθαρός	404a, 426b
katharsis	κάθαρσις	405a
katoptron	κάτοπτρον	414c
kephalê	κεφαλή	395d, 422e
keramion	κεράμιον	440c
kerdaleos	κερδαλέος	417a ² , 419a
kerdos	κέρδος	417b ³
kerkis	κερκίς	388a, 388c ² , 389a ² , 389b ³
khalepos	χαλεπός	384b, 384c, 398c, 398e, 405e, 406d, 412c, 416a, 419b, 428d
khalkaion	χαλκεῖον	430a
khalkeus	χαλκεύς	388d, 389e
khalkis	χαλκίς	392a
khara	χαρά	419c
kharis	χάρις	391b
kheimôn	χειμών	410c

kheir	χείρ	422e, 423a, 429e
khôrêma	χρῆμα	399d, 440a, 440d
khôrêmata	χρῆματα	384c, 391c
khôrêsimos	χρήσιμος	427b
khôrêstos	χρηστός	386b ² , 386d
khôrôma	χρῶμα	394a, 423d, 423e, 431c, 432b
khronos	χρόνος	414c, 419d, 439e
khryseos	χρύσεος	397e, 398a ² , 398b
kindynos	κίνδυνος	436b
kinêsis	κίνησις	426c ³ , 426d, 432c, 434b
kitharistês	κιθαριστής	390b
klêteos	κλητέος	393c, 393d, 394a
klopikos	κλοπικός	408a
koinos	κοινός	384c ²
koiranos	κοίρανος	428c
kôlyma	κῶλυμα	418e
komidêi	κομιδῇ	432e
kompso	κομπός	399a, 405d, 426a, 429d
koros	κόρος	396b
koryphê	κορυφή	415a ²
kosmion	κόσμιον	406b
kouphos	κοῦφος	423a
kratistos	κράτιστος	425e
krokê	κρόκη	388b
ksenia	ξενία	429e
ksenikos	ξενικός	401b, 412b, 417c, 419c, 426c
ksenos	ξένος	406a, 429e
ksylon	ξύλον	389c, 390b
ksympas	ξύμπας	432b
ksynesis	ξύνεσις	437b
ksyngenês	ξυγγενής	438e
ksynthêkê	ξυνθήκη	384d, 433e ² , 435a ² , 435b ² , 435c ²
ksynthêma	ξύνθημα	433e
ksynthesis	ξύνθεσις	431b

ktêsis	κτῆσις	384c
kybernêtês	κυβερνήτης	390c
kyklos	κύκλος	409b
kymindis	κύμινδης	392a
kyôn	κύων	410a, 411b
kyrios	κύριος	389d
kyros	κῦρος	435c
laos	λαός	428c
lasios	λάσιος	420e
leios	λεῖος	406b, 408c, 408d, 414b, 427b, 434c
lekteon	λεκτέον	387b
leôn	λέων	393b ²
leonteê	λεοντέη	411a
leptos	λεπτός	389b, 412d, 426e
lian	λίαν	415a, 415c
lineos	λίνεος	389b
liparês	λιπαρής	413a
liparos	λιπαρός	427b
litê	λιτή	428c
lithos	λίθος	395e
logos	λόγος	383a, 385b, 385c ⁴ , 387d, 393e ² , 394a, 396a, 396c, 401c, 403e ² , 407e, 408a ³ , 408b, 408c, 408d ² , 410d, 410e, 412a ² , 421d, 422a, 425a, 425d, 426a, 429d ² , 430b, 430c, 431b ² , 432c, 432e ²
loipos	λοιπός	396e, 416e, 427c, 436d ²
loutron	λουτρόν	405b
lypê	λύπη	419b ² , 419c
lyropoios	λυροποιός	390b
makarios	μακάριος	391a, 408d, 414c, 433a
makhê	μάχη	413e ²
malakos	μαλακός	434c
malakotês	μαλακότης	432b
mania	μανία	404a
manteia	μαντεία	384a

<i>mantikos</i>	μαντικός	405a ²
<i>masma</i>	μάσμα	421b
<i>matên (adv.)</i>	μάτην	430a
<i>mathêma</i>	μάθημα	384b, 392a
<i>mathêsis</i>	μάθησις	439a
<i>mathêteos</i>	μαθητέος	439b
<i>mathêtês</i>	μαθητής	428b, 428b
<i>megaloprepês</i>	μεγαλοπρεπής	418c
<i>megas</i>	μέγας	385c, 391d, 396b, 398c, 403d ² , 403e ² , 406b, 415c, 420e, 427c ² , 427e, 431c, 433e ²
<i>mêkhanê</i>	μηχανή	409d, 415a ³ , 416a, 425d
<i>mêkos</i>	μήκος	415a ² , 416b, 427c
<i>menos</i>	μένος	415a
<i>meros</i>	μέρος	396a, 410d
<i>metabolê</i>	μεταβολή	426c
<i>metaksy</i>	μεταξύ	414b
<i>metallagê</i>	μεταλλαγή	420b
<i>meteôrologos</i>	μετεωρολόγος	396c, 401b, 404c
<i>mêtêr</i>	μήτηρ	402b, 404b
<i>metrios</i>	μέτριος	401a, 414e, 433b
<i>metron</i>	μέτρον	386a
<i>mimêma</i>	μίμημα	423b ² , 430a, 430b ³ , 430d, 430e, 431a, 434b, 437a
<i>mimêsis</i>	μίμησις	423c, 423d, 424b, 427b
<i>moira</i>	μοῖρα	396e, 398c
<i>monê</i>	μονή	395a, 437b
<i>monimos</i>	μόνιμος	411c
<i>monos</i>	μόνος	395d, 396d, 397c, 416b, 424b, 424d, 432b, 436a
<i>morion</i>	μόριον	383a, 385c, 387c
<i>moskhos</i>	μόςχος	393c
<i>mousa</i>	μουσα	409d
<i>Mousa</i>	Μοῦσα	406a, 428c
<i>mousikê</i>	μουσική	405a, 405c, 405d, 406a, 423c, 423d ²

mousikos	μουσικός	405a, 424a
mythos	μῦθος	408c
naupêgos	ναυπηγός	390b
neosis	νεόεσις	411e
neos	νέος	409b ³ , 411d ² , 414a, 418b, 440d
nômêsis	νώμησις	411d
nomos	νόμος	384d, 400e, 417e, 429b
nomothetês	νομοθέτης	388e ² , 389d, 393e, 404b, 404c, 427c, 429a, 429b, 431e ² , 438b
noos/nous	νόος/νοῦς	396b, 396c, 400a, 400d, 407b, 413c, 414b, 416c, 428c, 440c
nyktôr	νύκτωρ	433a
odynê	ὀδύνη	419c
oiêsis	οἴησις	420b
oikeios	οἰκεῖος	420a
oiketês	οἰκέτης	384d
oikia	οἰκία	429a
oikodomos	οἰκοδόμος	429a
oinos	οἶνος	406c
oionous	οἰόνους	406c
oisis	οἴσις	420c
oksys	ὀξύς	399b ²
oksytês	ὀξύτης	399a
omma	ὄμμα	420b
ômos	ὠμός	395b
onêsis	ὄνησις	411d, 419b, 439b ³ , 440c
onoma	ὄνομα	383a ² , 383b ⁴ , 384a, 384b ² , 384c, 384d ² , 385a, 385c ³ , 385d ⁴ , 385e, 388a, 388b, 388e ² , 389a, 389d, 390c, 390d, 391d, 392b, 392e, 393a, 393b, 393c, 393d, 394c, 394d, 395e, 396a, 396b, 396c, 396d, 396e, 412c ² , 413d, 413e, 414c, 414d ³ , 415a ² , 415c, 415d, 416a, 416b, 416c ² , 417b ² , 417c, 417e, 418a, 418b, 418c, 418e ² , 419a ² , 419c, 419d, 419e ² , 421a ⁴ , 421b ² , 421d, 422a, 422b, 422b ³ , 422c ² , 422d, 422e, 423b, 424a, 424b,

		424d, 425a ² , 425b, 425d ² , 426a ² , 426c ³ , 426d, 427a, 427c ² , 427d ² , 427e, 428b, 428e ² , 429b ² , 429c ² , 430a ³ , 430d ³ , 430e ² , 431a, 431b ² , 431c, 431d ² , 431e ² , 432a, 432d ⁴ , 432e ² , 433a, 433b, 433c, 433d ² , 433e, 434a ² , 434b ² , 435a, 435b, 435c ² , 435d ³ , 435e ² , 436a 436a ² , 436b ² , 436c ² , 436e, 437b ² , 437c, 437d, 438a, 438b, 438c, 438d ⁴ , 439a ²
onomasteon	ὀνομαστέον	387d
onomastikos	ὀνομαστικός	423d, 424a, 425a
onomastos	ὀνομαστός	421a
onomatourgos	ὀνοματουργός	389a
ôphelimos	ὠφέλιμος	430e
ophthalmos	ὀφθαλμός	430e
ôps	ὥψ	409c
opse (adv.)	ὥψέ	433a
opsios	ὥψιος	433a
opsis	ὥψις	396b
oreinos	ὄρεινός	394e
organon	ὄργανον	388a, 388b, 389e, 426c, 426d
orkhêsis	ὄρχησις	406e
orneon	ὄρνεον	392a
ornis	ὄρνις	392a
orthos	ὀρθός	384d ² , 387a, 387c, 391c, 392b ² , 392c, 392d, 394e, 396b, 396c, 396c, 397b, 398e, 399a, 400c, 412d, 413a, 415d ² , 417e, 419a, 424b, 425e, 426a, 429b, 430b, 430d ⁴ , 430e, 431b, 434d, 435c, 436d, 437a ² , 438c, 439d
orthotês	ὀρθότης	383a ³ , 384b, 384d, 385d, 391a ² , 391b, 393b, 394e, 397b, 411a, 422b, 422c ² , 422d, 426a, 427d ³ , 428b, 428e, 432b, 432c, 433e, 435a, 435c, 437d
ôsia	ὠσία	385e, 386a, 386d, 386e, 388c, 393d, 401c ⁴ , 401d, 423e ³ , 424b ² , 431d, 436e
osmê	ὀσμή	394a
ostreon	ὄστρεον	424d

ouranos	οὐρανός	396b, 396c ² , 397d, 405c, 423a
ousia	οὐσία	385e, 386a, 386d, 386e, 393d, 401c ² , 401d, 421b, 423e ² , 424a, 424b, 431d, 436e
paidia	παιδιά	406c
paidikōs (adv.)	παιδικῶς	406c ²
paidion	παιδίον	392c
pais	παῖς	392b, 406b
pakhys	παχύς	389b
palaaios	παλαιός	384a, 398d, 401c, 402a, 407a, 409b, 410c, 411b, 418b ² , 419a, 420b, 421d, 425a, 426c ²
palaiotês	παλαιότης	421d, 426a
pampolys	παμπολύς	418e, 436d
pankalos	πάγκαλος	395e
pankhalepos	παγχάλεπος	409d
parakhrêma	παραχρῆμα	395d, 399d
parapan	παράπαν	429c, 432a, 432b
paraplêsios	παραπλήσιος	393a, 414a, 437b
paroimia	παροιμία	384b
parthenia	παρθενία	406b
pas	πᾶς	408c ² , 412d, 415c, 419c
patêr	πατήρ	395a, 404a
pathos	πάθος	411c, 419c
patris	πατρίς	395d
patrôios	πατρῷος	391c
pêdalion	πηδάλιον	390d
pêgê	πηγή	402d
pelas	πέλας	395d
peribolos	περίβολος	400c
perirrhapsis	περίρρανσις	405b
phaneros	φανερός	410a, 422e
phantasma	φάντασμα	386e
phaos	φάος	407c, 409b ³ , 410d, 418d
pharmakon	φάρμακον	394a, 405a, 424e ² , 434a

phaulos	φαῦλος	390d, 392a, 401b, 411a, 429a, 429b, 425b
phêêmê	φήμη	395e
phiks	φίξ	414d
philopaismôn	φιλοπαίσμων	406c
philos	φίλος	399b, 407a, 425b, 429d, 430d, 431a, 432c, 434e
philosophia	φιλοσοφία	406a
philosophos	φιλόσοφος	404a
phônê	φωνή	383a, 398b, 398d, 409e, 410a, 418b, 418c, 419b, 421d, 422e, 423b ³ , 423d ² , 423e, 427c
phônêeis	φωνήεις	393d, 424c ²
phonos	φόνος	395b, 395c
phora	φορά	411c, 411d ² , 412b ² , 417a, 417c, 417c, 418e, 419c, 421b ² , 426d, 426d, 434b, 434d, 437b ² , 438c, 440c
phortikos	φορτικός	400a, 435c
phronêsis	φρόνησις	386c, 398c, 411a ² , 412a, 416d, 432c
phronimos	φρόνιμος	386b, 392c ² , 398b
phthongos	φθόγγος	389d
phthora	φθορά	405e
phylaks	φύλαξ	398a
phylon	φῦλον	398e
physekhê	φυσέχη	400b
physis	φύσις	383a, 384d, 387a, 389c ² , 389d ³ , 390e, 393c ² , 394d, 394e, 395a, 396a, 397d, 400a, 412c, 423a, 429c, 434a
physôdês	φυσώδης	427a
pithanos	πιθανός	400a, 402a
plêsios	πλησίος	432c
plêthos	πληθος	438c
ploutos	πλούτος	403a ²
pneuma	πνεῦμα	410b, 410c
pneumatôdês	πνευματώδης	427a
pneumatorrhous	πνευματόρρους	410b
pnoê	πνοή	419d

poiētēs	ποιητής	394e, 398b, 407b, 410b, 412b, 428d
poikilos	ποικίλος	393d, 417e
poios	ποιός	432b, 438a
polemikos	πολεμικός	407d
polēsis	πόλησις	405c
polis	πόλις	385a, 385e, 392c
polos	πόλος	405c
rōlos	πῶλος	393c
polys	πολύς	384c, 397d, 410e, 424b, 431c, 433c
ponēros	πονηρός	386b ² , 386d, 431c
poreia	πορεία	412d, 420e, 437c
posidesmos	ποσίδεσμος	402e
potamos	ποταμός	391e, 392a, 402a ²
pote	ποτε	384a, 384c, 394a, 396e, 434a, 439e
poteros	πότερος	385c ² , 385e, 391a, 392b, 392c, ‘ 03c, 424b, 429c, 429d, 433c, 433e, ‘ 34d, 435e ² , 436a, 439d, 440c
pothen	πόθεν	397a, 398e, 426b, 435b
pothos	πόθος	420a ³
pragma	πρᾶγμα	387c ² , 387d, 390e ² , 393d ² , 404d, 411b, 412a, 413c, 414d, 415b, 416c, 417a, 417c, 419d, 420b, 422e, 423a, 423c, 424e, 425d, 427e, 428e, 430b ³ , 431d, 432e ² , 433a, 433b, 433c, 433d, 433e, 434a, 435c, 435d, 435e, 436a, 436b, 436d, 437a ² , 437c ² , 438b ² , 438c, 439a, 440d ² , 440e
pragmateia	πραγματεία	408a
praksis	πρᾶξις	386e, 387b, 387c, 387c, 387d, 419b
praotēs	πραότης	406a
prepontōs (adv.)	πρεπόντως	439b
proaulion	προαύλιον	417e
probaton	πρόβατον	423c
progonos	πρόγονος	396c, 397b, 402b
prophasis	πρόφασις	421d
proseipon	προσεῖπον	407c, 429e ² , 439d

proseioika	προσείοκα	420c, 434c
prosôpon	πρόσωπον	439d
prosrhêsis	πρόσρησις	423e
proteros	πρότερος	384d, 417a, 425c, 433d, 436e
prothymêteon	προθυμητέον	421d
prôtos	πρώτος	397c, 396e, 399a, 405a, 408e, 414c, 414d, 415c, 418e, 421d, 422c ² , 422d ² , 423c, 424b ² , 425b, 425d, 426a ² , 426c, 426d, 430c, 431c, 433d ² , 434a, 436b, 436c, 436d, 438b, 438c, 439d
prourgou	προῦργου	428a
psektos	ψεκτός	437d
pseudês	ψευδής	385b, 408c, 429c, 429d, 429e, 430a, 430d
pseudos	ψεῦδος	385c, 385c ² , 408c ² , 421a, 421b, 430a, 436d
psykhê	ψυχή	396d, 399d ³ , 399e, 400a ² , 400b, 400c ⁴ , 403b, 404a, 405b, 411e, 412a, 412b, 415b, 415c, 415c ² , 415d, 417a, 419c, 419d ² , 419e ² , 420a, 420b, 420c, 432c, 437a, 437b, 440c
psykhros	ψυχρός	427a
ptoiêsis	πτοίησις	404a
pyknos	πυκνός	411b, 420d
pyr	πῦρ	408e, 409c, 409d, 410a ² , 413c ²
rhadios	ῥάδιος	390e, 395e, 401b, 410a, 412c, 413c, 427e, 440c, 440d
rhaios	ῥάιος	392b
rhêma	ῥῆμα	399b ² , 421b, 421e ² , 425a ² , 431b ²
rhêteos	ῥητέος	410c
rhêtôr	ῥήτωρ	398d, 398e
rhêtorikos	ῥητορικός	425a
rheuma	ῥεῦμα	402b, 440d
rhoê	ῥοή	402a, 413e ³ , 415d, 416b, 420a ² , 424a, 426d, 440c
rhômê	ῥώμη	420e
rhoos	ῥόος	411d, 416b, 417e ² , 419e
rhythmos	ῥυθμός	424c ²

saphês	σαφής	384a, 421a, 427d, 439a
seismos	σεισμός	427a
selas	σέλας	409b
selênê	σελήνη	397d, 408d, 409a, 409b ²
sêma (1)	σημα (1)	400c
sêma (2)	σημα (2)	400c
sêmeion	σημείον	395a, 415a, 415c, 419a, 427c ²
sêmeron/ têmeron	σήμερον/ τήμερον	396e, 399a
semnos	σεμνός	392a
sidêros	σίδηρος	389c, 389e, 398a
sigê	σίγη	435b
skepsis	σκέψις	391b, 411d, 436d
skhedon	σχεδόν	393a, 401d
skhêma	σχήμα	423a, 431c, 432b
skhesis	σχέσις	424a
sklêros	σκληρός	407d, 434e
sklêrotêr	σκληροτήρ	434c
sklêrotês	σκληρότης	434c ² , 434d ² , 435a
skotôdês	σκοτώδης	412b
skotos	σκότος	418d
smênos	σμήνος	401e
smikros	σμικρός	384b, 385c ² , 395b, 398c, 400b, 410a, 418a, 425b, 428a ³ , 428d, 431d, 433e ² , 436b, 436d
sôma	σῶμα	399d, 400b, 403b, 403e, 404a, 405b, 419c, 422e, 423a, 423b
sophia	σοφία	396c, 396d, 401e, 404d, 410e, 428d
sophistês	σοφιστής	391c, 397a, 398e, 403d
sophos	σοφός	391c, 392d, 398d, 399a, 404c, 411b, 414e
sôphrosynê	σωφροσύνη	411e
sôtêr	σωτήρ	392e
sôtêria	σωτηρία	411e
spanios	σπάνιος	389a
spheis	σφεις	411c

sphinks	σφίγξ	414d ²
sphodra (adv.)	σφόδρα	418a, 420a, 425c, 428e, 437a
spoudaios	σπουδαῖος	414b, 437b
spoudaiôs (adv.)	σπουδαῖως	406b, 406c
stasis	στάσις	426d, 427b, 437a, 438c
stêmon	στήμων	388b
stokheion	στοιχεῖον	393d, 393e, 422a, 422b ² , 424b, 424c, 424d ² , 426d, 431e ² , 434a, 434b
stoma	στόμα	414d, 423b
stratêgos	στρατηγός	394c
sykhnos	συχνός	386b, 394c, 408e, 414b, 429d
syllabê	συλλαβή	389d, 390e, 393d, 394a, 399b, 423e, 424a, 424b, 424c, 425d, 427c, 431d, 433b
sylllogismos	συλλογισμός	412a
symphônia	συμφωνία	405d
symphônos	σύμφωνος	395e, 405d, 436c
symphora	συμφορά	437b
symphoros	σύμφορος	417a
sympiesis	συμπίσεις	427a
sympsêphos	σύμψηφος	398c
synesis	σύνεσις	411a ² , 412a, 412c
synkhôrêsis	συγχώρησις	435b
syntheteon	συνθετέον	434b
takha (adv.)	τάχα	402e, 406b, 411a, 430b
takhos	τάχος	412c
takhys	ταχύς	412b ² , 412c, 412d, 414a, 427e
talanteia	ταλαντεία	395e
tekhne	τέχνη	388c ² , 388d ² , 388e ² , 414b, 415a, 423d, 425a, 428e, 431e, 432a, 435e
tekhnikos	τεχνικός	400b, 425a, 426a
tekmêrion	τεκμήριον	398a, 436c
tektôn	τέκτων	388c, 389a, 389d
teleios	τέλειος	403e
teleutê	τελευτή	399b, 399e, 404c

telos	τέλος	395a, 395d, 417c ² , 420d
teras	τέρας	393b, 394a, 394d
terpnos	τερπνός	419d ³
terpsis	τέρψις	419d
thaumasios	θαυμάσιος	391d, 439c
thaumastos	θαυμαστός	395e, 408d, 421d
thea	θεά	398d
theios	θεῖος	397c, 408c, 421b ²
thêlê	θηλή	414a ²
thêlys	θηλυσ	414a, 431a
theos	θεός	391d ² , 391e, 392a, 396a, 396b, 397c ² , 397d, 398d, 400d, 401a, 402a, 402b, 403a, 403c, 403b ² , 403e, 404b, 404d, 404e ² , 405a ² , 405d, 406a ² , 406b ² , 406c ² , 407b, 407c ² , 407d, 408c, 408d, 416c, 425c, 425d ² , 432c, 437c, 438c
theosebês	θεοσεβής	394d
thêriôdês	θηριώδης	394e
thêrion	θηρίον	399c
thermos	θερμός	413c
thermotês	θερμότης	432c
theros	θέρος	410c
thesis	θέσις	390d, 397c, 401b
Thessalos/Thetalos	Θεσσαλός/ Θετταλός	405c
thetês	θέτης	389d
thnêtos	θνητός	398a, 398d
thoos	θοός	412c, 422a ²
thymos	θυμός	419e ² , 428c
thysia	θυσία	401c
thysis	θύσις	419e
timê	τιμή	398c
tis	τίς	383b, 384d, 385a ² , 387b, 387c ³ , 390b ³ , 390c, 403d, 413b, 415c, 421c, 423c, 426a, 435e
tmêteon	τμητέον	387a

toioutos	τοιούτος	384c ³ , 391c, 394e, 401b, 405b ² , 405c, 408d, 411d, 415c, 416e, 417a, 424e, 439d
toksikos	τοξικός	405a, 405c
tokson	τόξον	420b
tragikos	τραγικός	408c
tragôidopoios	τραγωδοποιός	425d
trakhys	τραχύς	406a, 408c, 408c, 408d, 420e
tromos	τρόμος	426e
tropos	τρόπος	386e, 389c, 395d, 400d ² , 400e, 405a, 406b, 409d, 417b, 421d, 422b, 422d, 424b, 424d, 425b, 426a, 430b, 433d, 433e ³ , 436a ² , 438b, 439b
Trôs	Τρώς	392c
trypanon	τρύπανον	388a, 388b, 388d
tykhê	τύχη	395e
typos	τύπος	397a, 432e
zêmiôdês	ζημιώδης	395b, 417d, 418a ² , 418b, 419b
zesis	ζέσις	419e
zêtêma	ζήτημα	421a
zêtêsis	ζήτησις	406a
zêtêteos	ζητητέος	415a, 438d, 439b
zôgraphêma	ζωγράφημα	430b ² , 430d, 430e, 431c, 434a
zôgraphos	ζωγράφος	424d, 429a ² , 430d, 432b
zôion	ζῷον	403c, 423a, 423c

Platon'un *Kratylos*'u, dil felsefesinin başlangıç noktası, dilbilimin kaçınılmaz başvuru kaynağı, dille ilgili kafamızı kurcalayan onlarca sorunun ilk defa telaffuz edildiği metindir. Platon'un dil kullanımı *Kratylos*'un labirentlerinde rafine edilirken, aslında Klasik Atina'nın entelektüel çevrelerindeki en popüler tartışmalarından biri gözler önüne serilmektedir: Adların Doğruluğu. *Kratylos*, dilin bilimsel, felsefi, dinsel yönlerini sorgulayan bir dizi hâlâ cevapsız soruyla gündemdeki yerini korumaktadır. Bunlardan sadece birkaçı söyle sıralanabilir: Bir adı doğru yapan nedir? Adların bir doğruluğu varsa bu doğruluk uyuşmsal mıdır yoksa doğal mıdır? Söz konusu doğruluğun üzerinde yükseldiği zemin nedir, anlam mı, yoksa sözcüklerin kendileri mi? Kullandığımız dilin iletişimde sağladığı ortaklıktan nasıl emin olabiliriz?

Platon'un *Kratylos*'u Türkçede okuyucunun karşısına ilk defa çıkmıyor. Ancak elinizdeki kitapta yer alan çeviri Yunanca orijinal metnin titiz bir incelenmesinin, satır satır, kimileyin hece hece, hatta harf harf, kılı kırk yaran bir filolojik dakikliğin ürünü olduğu iddiasını taşımaktadır. Çünkü bu çalışma, diyalogda başvurulana deneysel dil cambazlıklarında ya da etimolojik sözcük oyunlarındaki zeka parıltısını kaybetmemeye çalışan bir çeviri pratiğiyle ortaya çıkmıştır. Bu zeka pırıltısı bir yandan okurun gözlerini kamaştırırken, öte yandan dilin, dilbilimin, dil felsefesinin karanlık dehlizlerini aydınlatmaktadır. *Kratylos*'un sunduğu sorunsal alan, *Kratylos'a Yorumlar: Pheysis-Nomos Karşıtlığı Bağlamında Filolojik ve Yorum-bilimsel Bir İnceleme* başlıklı ikinci ciltteki yorumlarla bir nebze daha net bir görünüme kavuşmaktadır.